

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200404

UNIVERSAL
LIBRARY

ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿಯ ಬಿಡಿಕುಡಿ. ೧.

(ಸೆರೆಮನೆಯ-ಶೂರ ,
(೧೯೪೨ ರ ವೀರಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಂತಿಕಾರಕ ವಾಙ್ಮಯ)

ಲೇಖಕರು—

ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯ ಬುರ್ಲಿ
ಬಾಗಿಲುಕೋಟೆ.

ಚಾಲುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮ ವರ್ಷ ೮೭೧

ಭಾರತ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಿನ
೧೯೪೭-೮-೪೨.

ಬೆಲೆ—
ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ.
ಎಂಟು ಆಣೆ

ಪ್ರಕಾಶಕರು—

ಬಿ. ಜಿ. ಅವಧಾನಿ
ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿ ಚಾಪಡಿ
ಧಾರವಾಡ.

ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿಯು ಧರ್ಮದ ವರ್ಷದ ಧರ್ಮ ಕುಡಿ.

೧೯೫೭.

ಅರ್ಥಾತ್

ಬಂಡಾಯದ ಇತಿಹಾಸ

ಬರೆದವರು:-

ಶ್ರೀ. ಕೆ. ಜಿ. ಜೋಶಿ, ಬಿ. ಎ. ಬಿ. ಟಿ.

ವಿಜಯ ದಶಮಿಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುವದು.

ಮುದ್ರಕರು—

ಕೆರೂರ ಗುಂಡೂರಾಯರು

ಚಂದ್ರಿಕಾ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಬಾಗಲೂಕೋಟೆ.

ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಿನ ಪ್ರಕಟವಾದುದು.

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಅರಿಕೆ.

ನಾವು ಮೊದಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಿದಂತೆ 'ಸೆರೆಮನೆಯಶೂರ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಯೋಗ ಬಂದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆನಂದವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಿನದ ಅಳಲ ಸೇವೆ.

ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ 'ಸೆರೆಮನೆಯಶೂರ' ಬರೆದು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ **ಶ್ರೀ ಬುರ್ಲಿ ನಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ** ನಾವು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇವೆ.

೧೯೪೨ ರ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿದ ತಮಗೆ ಬಂದ ಅನುಭವಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವಿದು. ಕನ್ನಡಿಗರು ಇದಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನಿತ್ತು ಮುಂದಿನ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಾಶನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ನೀಡುವರೆಂದು ನಂಬಿರುವ,

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿನ
೧೫ ನೇ ಅಗಷ್ಟ ೧೯೪೭

ತಮ್ಮ ಸೇವಕ
ಬುರ್ಲಿ ಬಿಂದುಮಾಧವ

ಮುನ್ನುಡಿ.

ಸಂಸ್ಕರಣೀಯ ೧೯೪೨ನೇ ಅಗಷ್ಟ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಟ್ಯಾಂತರ ತರುಣರು, ಧುರೀಣರ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಹಳೆಯನ್ನು ಊದಿದರು. ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿ ದುಡಿದರು. ಮಡಿದರು ಮಡಿಯವೇ ಮಡಿಯು ಮಡರಲ್ಲಿರುವುದೆಂದೆಂದೆ ಸೆರೆಮನೆಗಟ್ಟಿದರು ಬಡುಗ ಪೆಯೂ ಆಯಿತು. ಸೆರೆಮನೆಯ ಅನುಭವ ವೈಭವಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ಸೆರೆಮನೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾಗಿರಿಸಿ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯಲು ಆಗ್ರಹ ಪಡಿಸಿದರು. ಒರೆವೆ

ಕಥಾನಕವು ಕಾಲ್ಪನಿಕವಲ್ಲ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಸೆರೆಮನೆಯುಗಳೆಯರು. ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮಿಗಳು. ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಬಣ್ಣನೆಗಳಿಗಿಲ್ಲದವಲ್ಲ. ನಡೆದುದನ್ನು ಕೇಳಿದುದನ್ನು ಪಠಗಳಿಂದ ಜೋಡಿಸಿದವ ನಾನು. ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೋರಾಡಿದೆ. ಅವರ ತ್ಯಾಗ, ಸೇವೆಗಳ ಫಲವೆಂದೇ ಸ್ವತಂತ್ರಭಾರತವು ಉದಯಿಸಿದೆ.

ಇಂದಿನವರಿಗೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಮುಂದಿನವರಿಗೆ ಇದುವೇ ಐತಿಹಾಸಿಕ 'ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು, ಗ್ರೆಟರೊಡನೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಂಪಾದನೆಗೆ ಹೋರಾಡಿದ ವೀರತ್ರೀ ಚರಿತೆ ಇದು' ಎಂದು ಮುಂದಿನವರು ಎನ್ನದಿರರು. ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಕಣವಭಾಗವೂ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ನಾಡಿಗರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸೇವೆಎಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿರುವೆ ೬೦೦ ಪುಟಕ್ಕೇಂದು ಬರೆದುದನ್ನು ಸಂಪಾದಕರ ಆಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕುಗ್ಗಿಸಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಭಿನ್ನರುಚಿಯೇಕಾಃ' ಎಂದಿಲ್ಲವೇ? ಬರೆಡಭಾಗ ನನಗೆ ಬೇಕಿತ್ತು. ಸಂಪಾದಕರು ಬೇಡವೆಂದರು. ತಮ್ಮ ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅನಂತಾನಂದವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸವೇ ಇರಲಾರೆ.

ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯಲು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನಿತ್ತು ಬರೆಯಿಸಿ, ಗ್ರಂಥರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೂ ಸಕಲ ವಿಧದಿಂದ ಸಹಾಯ ಸಹಕಾರನೀಡಿದ ತ್ರೀ. ದೇವಸಾಂದೆ ಗುರುರಾಯರಿಗೆ ಋಣಿಯಾಗುವೆ.

ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿನ }
 ಅಗಸ್ಟ ೧೫ }
 ಬಾಗಿಲುಕೋಟೆ.

ಲೇಖಕ.
 ಬುಲ್ಲಿ ನಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯ.

ಬಂಧನ

“ ಗಂಗೂ..... ಗಂಗೂತಾಯೀ.....” ವಿಕ್ರಮನು ಒಳಚಾಚಿ ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೂಗಿದ. ಹೂವಿನ ಬುಟ್ಟಿಯೊಡನೆ ಹಿತ್ತಲಿನಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದಳು. ಹೂವುಗಳು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಲಿರುವುದರ ಅರಿವು ಅವಳಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಕ್ರಮನ ಎದುರು ನಿಂತಳು.

“ ಎನ್ನಾಡ್ತೀ ಈಗ ? ” ಹೆಗ್ಗುರಾಗಿ ಕೇಳಿದ.

“ ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ಹೂ, ತಗೀತೀನಿ ”

“ ನಂದೊಂದು ಕೆಲಸದ ಗಂಗೂ ? ....” ಯಾಚಿಸಿದ.

“ ಏನು? ಎನ್ನೇಳು?”

“ ಒಂದ್ವಾರ್ಡ್ ಹಾಕ್ತೀಳು ”

ಸೆರೆಮನೆಯ ಶೂರ

“ ಪಾರ್ಟಿಗೇಟರ್ ಹುಚ್ಚು ಚ್ಚಾರಾ ಬ್ಯಾಡ್ನೋಡವಾ. ಆ ಕೆಲಸಾ ಏನಾರೆ ಇದ್ದ್ರ ಹೇಳು, ಇದ್ದ ಕೆಲಸಾ ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡ್ತೀನಿ. ”

“ ಅದೇ ಕೆಲಸಾ.... ....”

“ ಈಗಿಂದೀಗ ಮಾಡ್ತೀನಿ. ಏನೇಳು ? ”

“ ನೀ ಬರೋಬರಿ ಮಾಡ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅಂದ್ರೂ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸ ಕೆಟ್ಟು ಥಾಣಾಗಿ ಹೋಗ್ತಾವ”

“ ಲಗೂ ಹೇಳು ನೋಡ್ಯಾರ ನೋಡು, ಹ್ಯಾಂಗ್ನಾಡ್ತೀನಿ”

ಗಂಗೂಗೆ ಸಂಗತಿ ತಿಳುಹಿದ. ಅವಳಿಂದ ಜರುಗ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಹೇಳಿದ. ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನೂ, ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನೂ ವಿಶದಗೊಳಿಸಿದ. ಗಂಗೂ ಕೊಂಚ ಚಿದರಿದಳು. ತನ್ನಿಂದ — ಕೆಲಸವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂದಳು. ನಟನೆಯ ಜೊತೆ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರ ನೈಪುಣ್ಯತೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂದು ಬಗೆದಳು. ‘ವಂದೇ ಮಾತರಂ’ ಎಂದು ವಂದಿಸಿದಳು. ವಿಕ್ರಮನ ಅಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಳು.

ವಿಕ್ರಮನ ಮನೆ ಪೋಲಿಸರ ಕಾವಲು ಮುನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಬಾಗಿಲದ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದೂಕನ್ನು ಹೆಗಲಿಗಿರಿಸಿ ದರ್ಪದಿಂದ ನಾಲ್ಕಾರು ಪೋಲೀಸರು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ವಿಕ್ರಮನ ಮನೆಯ ಎದುರೇ ಬಾವಿ ಇದೆ. ಐವತ್ತು ಜನ ಕೂಡ್ರಬಹುದಾದ ವಿಶಾಲಕಟ್ಟಿಯೂ ಬಾವಿಗಿದೆ. ಪೋಲಿಸ ‘ಸಬಾ ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್, ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟರು ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ವಿಕ್ರಮನ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಚ್ಚುಗತ್ತಿಯ ನಾಲ್ವರು ಮಾಳಿಗೆಯಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಲಿರುವರು. ಬೀದಿ ಚಿಕ್ಕದು. ಹೆದರಿ ಜನ ಓಡಾಡದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಂತಿದೆ. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನೂ ಬಿಡದಿರಲು ಘಾಜ ದಾರನ ಕಟ್ಟಾಣ್ಣೆ! ಬೀದಿಯ ಎರಡೂ ಬದಿಗೂ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಕಾವಲು.

“ನಿಂದ್ರಬೇ! ಅಲಾ ಇವನು ದರಕಾರನ ಇಲ್ಲೇನು! ನಿಂದ್ರು. ”
ಬೀದಿಯ ಕಾವಲು ಸಿಪಾಯಿ ಕೂಗಿದ. ಗಂಗೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ವಿಕ್ರಮನ

ಮನಿಯ ಬಾಕಿಲವರೆಗೂ ಬಂದಳು. ಸಬ್ ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್‌ರು ವೇಗವಾಗಿ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ಬಂದು ದಿಟ್ಟಿಸಿದರು. ಕಾವಲಿನವರೆಲ್ಲರೂ ನೆರೆದರು. ಗಂಗೂ ಬೆದರಿಂದಂತಿತ್ತು. ಘೌಜದಾರರು ಅವಳ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಮುಗ್ಧರಾದರೇನೋ! ಅವಳ ತುಂಬಿದೆ, ಚೆಂಡುಟಿ, ಮೈನಾಟಿದ ಸವಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ಹೀರುತ್ತಲಿದ್ದರು.

“ ಪರವಾನಗೇ ಕೊಡ್ರಿ ಸಾಹೇಬ್. ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಬರ್ತೀನಿ ?” ತುಟಿಯನ್ನು ಅಲುಗಿಸಿ ಕಿರುನಗೆ ನೋಟ ತೂರಿ ಕೇಳಿದಳು. ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿ ಕೆನ್ನೆಯನ್ನು ಶೋಭೆಗೊಳಿಸುವ ಮುಂಗುರುಳನ್ನು ಬಳಕುತ್ತ ಸರಿ ಪಡಿಸಿದಳು. ಸಾಹೇಬರು ಮಿಸೆಗೆ ಕೈ ಇಕ್ಕಿದರು.

“ ಪರವಾನಗಿ ಕೊಡ್ರಿ ”.... ..

“ ಯಾಕ್ರೀ, ? ” ಸಾಹೇಬರೆಂದರು.

“ ಅಕ್ಕಿ ಕಡಾ ಒಯ್ಯಾರ, ಹಬ್ಬ ಈವತ್ತು ಇಸಗೊಂಡ್ಬರ್ತೀನಿ ”

“ ಇನ್ನೊಂತಾಸು ನಿತ್ಬರಿ. ”

“ ನೋಡ್ರಿ ಸಾಹೇಬ್ರು ತಿಳಿದಪರಿದ್ದೀರಿ. ” ತುಂಬಿದೆದೆಯ ಸೌರ ಭತೆ ಬೀರಿ ಬೇಡಿದಳು. ಹುಬ್ಬನ್ನು ತೀಡಿ ಕುಣಿಸಿದಳು. ಸಾಹೇಬರು ಅವಳ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದರು.

“ ನಾ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಏನ್ಮಾಡ್ತೀನಿ ?!.... ..”

“ ಹೂಂ, ಹೋಗಿ ಗಟಾಬ್ರಿ ” ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಪುನೆ ಒಳಹೊಕ್ಕಳು. ವೋಲಿಸರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿದರು. ನೋಟದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿದರು. ಸಾಹೇಬರು ಅವಳ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನೇ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು

ಗಂಗೂ ನೇರವಾಗಿ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಳು. ವಿಕ್ರಮನ ಹಾಸಿಗೆ ಉರುಳಿಸಿ ‘ದಿನಚರಿ’ ಉಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಸೀರೆ ಸರಿಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡಳು. ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದಳು. ವಿಕ್ರಮನ ತಾಯಿ ಅಳುದನಿಯಿಂದ ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೇಳಿದಳು.

“ ಏನು ಗಂಗೂ ? ” ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿಸಿದಳು. ಅವಸರದಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದಳು. ವಿಕ್ರಮನ ತಂಗಿ ಬಾಣಂತಿ ಮೈ ಕಾಯಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಗಂಗೂನನ್ನು ಕಂಡು ಬರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ವಿಕ್ರಮನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಬಂದು ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆತಳು. ಗುಣುಗುಟ್ಟಿದರು. ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಕೆಲವು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟರು. ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಳಕಾಯಿತು ವಿಕ್ರಮನ ಹೆಂಡತಿ ಗಂಗೂಗೆ ಹೇಳಿದಳು. “ ಏನೂ ಇಲ್ಲಾ ಇನ್ನೆ.”

“ ಅವರಿಗೆ ಕೇಳೂ ಹಾಂಗೆ ಬೈಬೇಕು.... ....”

ಪಡಸಾಲೆಗೆ ಬಂದು ಗದ್ದರಿಸಿದಳು ವಿಕ್ರಮನ ಹೆಂಡತಿ, “ಹೆಚ್ಚಾ ತಾಡಬ್ಯಾಡಾ. ಮಂದೀ ಕಿಮ್ಮತ್ತು ಇದ್ದು ಚಿಂತಿಲ್ಲಾ” ಎಂದಳು.

“ ಇಷ್ಟ ಕಿಮ್ಮತ್ತಿ ದ್ದಾಕಿ ತಂದು ಕೊಡಬೇಕೂ ”

“ ಅಂತರ್ದಿಲ್ಲೇ ಬಂದಾಳೆ. ಓಡಿ ಹೋಗಿದ್ದೇನು ಓಡಿ ”

“ ಕಡಾ ತರೂದು ತಂದೂ ಎಷ್ಟು ಸೊಕ್ಕು ನಿಂದೂ ”

“ ಯಾರೇನೂ ಕಟಿಗೊಂಡು ಕೂತಿರುದಿಲ್ಲಾ. ಎಲ್ಲಾರಿಗೂ ಅನುವೂ, ಆಪತ್ತೂ ಇರೂವೇ.... ....”

“ ಸೊಕ್ಕಿನ ಮಾತ್ಯಾಕು ಹಂಗರೂ, ಮಂದೀ ಬಾಗಲ್ದಾಗ ನಿಂತು ಬೇಡೂದು ತಪ್ಪೂದುಲ್ಲಾ ....”

“ ನೀನೂ ಹತ್ತಿರೇ ಬರ್ದೀದಿ, ಆಗ ಹೇಳ್ತೀನಿ ”

“ ಬಂದಾಗ ಹೇಳಿಯಂತ ” ಅಕ್ಕಿ ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆ ಬಗಲಲ್ಲಿರಿಸಿ ‘ಇವಕ್ಕು ಎಂದೂ ಕೊಡಬಾರ್ದು. ಒಣು ದಿನಾಕೇ ಭಾಳೆ,’ ಎನ್ನುತ್ತ ಹೊರಬಂದಳು. ‘ಕೇಳಿದ್ರಾ ಸಾಹೇಬು ಎಷ್ಟು ಸೊಕ್ಕು ನೋಡ್ತೀ, ಎಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆನಳು. ಸಾಹೇಬರೂ, ಅವನ ಶಿಷ್ಯರೂ ಅವಳ ಚಲುವಿಕೆಯ ನಿರ್ಗಮನ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅವಳು ಹೋದುದು ಕಂಡರೂ ಹೋದವಾರಿಯತ್ತ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಏನನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದಳೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯ ಜನಿಸಿದ್ದಿತು. ಆದರೇನು ?

“ ಫರಾರೀ ಆದ್ದಾಂಗ ಕಾಣ್ತಿದ ” ಸಾಹೇಬರೆಂದರು.

“ ಮುಂದೇನಾಚ್ಚುದ್ರೀ?”.... ಅಸಿಸ್ವಟ ಸಾಹೇಬರು ಬೇಸರದ ದನಿಎತ್ತಿದರು.

“ ಬಂದೇ ಬರತ್ತಾನ ದಸರೇ ಹಬ್ಬ.... ಬಿಟ್ಟು ನನ ಒಳಗೇನಡೀರಿ. ಏ ಅಬ್ಬಲ್, ನಾಕ್ಕಂದಿನ್ನ ಕರಕೊಂಡು ಅಣ್ಣಗಿನ್ರಸ್ತೇಕ್ಕ ಹೋಗಿ ನೋಡು. ಏ ಬಿ. ಜೆ. ನೀ ಇತ್ತಾಗ ಹೋಗೋ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅವನ ಕೂಡೂ ಮೆಟ್ಟವನ ತಪಾಸ ಮಾಡ್ತಿ.” ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ವಿಧಿಸಿದರು. ಸಿಪಾಯಿಗಳ ತಂಡ ಚದುರಿತು. ಮಾಳಿಗೆ ಏರಿದ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಮೈ ತೂಗುತ್ತ ಬಿಸಿಲು ಕಾಸುತ್ತಲಿದ್ದರು ಸಾಹೇಬರು ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ವಿಕ್ರಮನ ಮನೆ ಸುಗ್ಗಿದರು. ಗೌಡರು ‘ ಅವ್ವಾ, ಅವರೂ ಅವ್ವಾ ಅವರೂ ಸಾಹೇಬ್ರು ಬಂದಾರ ಒಂದು ಕಂಭೀ ಹಾಸ್ರೀ, ಎಂದು ಕೂಗಿದರು. ತಾವೇ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಾಗಿ ಸ್ವಾಗತವನ್ನಿತ್ತರು. ಬೂಟಿನ ಬಡಾಟ ಪಡಸಾಲೆಯನ್ನು ಆವರಿಸಿತು. ಒಳಗಿನಿಂದ ಯಾರೂ ಬಾರದ್ದಕ್ಕೆ ಗೌಡರೇ ಮಿಡುಕಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೂಗಿ ಕರೆದರು. ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ವಿಕ್ರಮನ ತಂಗಿ ರೊಚ್ಚಿನಿಂದ ಬಂದಳು. ಕೂಸು ಚೀರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಕೂಸಿನ ಮೈದಡವುತ್ತ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಯಾರ್ನೀವು ? ”

“ ಕಾಣೂದಿಲ್ಲೇನು?” ಸಾಹೇಬರು ಕೈಗುಣೆ ಬೂಟಿಗೆ ಬಡಿಯುತ್ತ ಉತ್ತರ ನೀಡಿದರು.

“ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿರೋ ಏನಂತೀರಿ? ಗಂಡಸರು ಇಲ್ಲದ ಮನ್ಯಾಗ ಬರಿಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯೂದುಲ್ಲನ ” ನಿಮಗ ?”—

“ ಏನು ನಾವು ಯಾರಿದ್ದಿವಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲೇನು ? ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಮಾತಾಡು. ” “ನೀ, ಬಾದಶಹನ ಮೊಮ್ಮಗಾ ಇರವಲ್ಲಾಕ, ಏ ಏ ಅಂದೆಂದ್ರನ ಹಲ್ಲು ಉದರ್ಯವು,” ವಿಕ್ರಮನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ದನಿಗೂಡಿಸಿದಳು. ಗೌಡರು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದರು. ತಾಯಿ ಮಗಳನ್ನೇ ಶಾಂತತೆ ವಹಿಸಲು ತಿಳಿಸಿದಳು.

“ ಮನ್ಯಾಗ ಹೇಣ್ಣಿಗಾರೆ ‘ ಏ, ಅಂತೀ ಏನು ? ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಿಗೆ ಹ್ಯಾಂಗ ಮಾತಾಡ ಬೇಕೂ ಅನ್ನೊದು ತಿಳಿಯೊದಿಲ್ಲ ”

“ ನಿನ್ನ ಹೇಣ್ಣಿಗೆ ಯಾರಾರೆ ಏ ಅಂದ್ರೆ ಸುಮ್ಮಿತ್ತಿಯಾ ? ”

“ ಇಲ್ಲಿ ಬಿಡ್ರೇ, ಅಂದು ದೊಡಮನಸ್ಯಾ ಅಗ್ಲಿ, ” ತಾಯಿ ನುಡಿದಳು. ಸಾಬರ ಮುಖ ಕಂದಿತು. ಪೋಲಿಸರೆದುರೇ ಅವಮಾನವಾದುದು ತಡೆಯ ದಾಯಿತು. ತಪ್ಪು ತನ್ನದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ. ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡು ವಂತಿಲ್ಲ. ಪೋಲಿಸರಿಗೂ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ತಮ್ಮ ಸಾಬರು ಒರಟುತನ ತೋರಬಾರದಿತ್ತೆಂದೂ ಮನದಲ್ಲೇ ನುಡಿದರು. ಗೌಡರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದರು. ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಗೌಡರ ವಿನಂತಿ ಯಾಯಿತು.

“ ಅಣ್ಣ ಬಂದಮ್ಯಾಲೆ ಒಳಗ ಬರ್ಲಿ ” ಎಂದು ತಂಗಿಯು ಅರ್ಭಟಿ ಸಿದಳು.

“ ಹಾಂಗಲ್ಲ ಬಾಯ್ಕ ಮನೀಗೆ ಬಂದಮ್ಯಾಲೆ ಕೂಡ್ರೀ ಅನ್ನೊದು ಧಕ್ಕ ”

“ ಆ ಧರ್ಮಾ ನಿಮಗೇ ಇಲ್ಲಿ. ಎಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಾರೂ ಹೊರಗನಡೀರಿ ”

“ ನಡೀರೆಪಾ ನಡೀರಿ, ಹೆಣಮಗಳಸಂಗ್ತೀ ಬಾಯಿಗೆ ಬಾಯೀ ಥರಾ ಅಲ್ಲಾ ” ಎನ್ನುತ್ತ ಕಟ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು. ಪಿಸ್ತೂಲಿಗೆ ಒಂದು ಕೈನೀಡಿದರು. ಪೋಲಿಸರ ಮೇಲೆ ರೇಗಿದರು. ಗೌಡರೂ ಬೈಗಳಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದರು. ವಿಕ್ರಮನ್ನಿನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ದಾರಿ ಕಟ್ಟಾದುದಕ್ಕೆ ಜನ ಬೇಸತ್ತರು. ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟವರೂ ತಿರುಗಿದರು. ಸಾಹೇಬರ ತಲೆ ವಿಚಾರದಿಂದ ಭಾರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅರೆ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಂದರೂ ಯಶ ದೊರೆಯದ್ದಕ್ಕೆ ಕೋಪಗೊಂಡರು. ಪೋಲಿಸರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ ಮ್ಯಾಜಿ ಸ್ಟ್ರೀಟರಿಂದ ವಿಕ್ರಮನ ವಾರಂಟನ್ನು ಪಡೆದುದು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಹೆಂಗುಸಿನಿಂದ ಅಪಮಾನ ಸಂದರ್ಭ ಒಪಗಿದುದಂತೂ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಡಿ ಯುತ್ತಿದೆ. ಬಿಸಿಲು ಬಲಿಯಿತು. ಸಾಬರ ತಲೆಕಾಯಿತು.

“ವಂದೇ ಮಾತರಂ” ತನ್ನ ಮನೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಲೇ ವಿಜಯ ಧ್ವನಿಗೈದಳು. ಗಂಗೂ ದಿನಚರಿಯನ್ನು ಕೈಗಿತ್ತಳು. ನಡೆದುದನ್ನು ನಿಮಿಷದಲ್ಲೆ ಉಸುರಿ ‘ಮುಂದೇನ್ಮಾಡ್ತೀವಿಕ್ರಮಾ’, ಎಂದು ಕುತೂಹಲಿತಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು. ದಿನಚರಿಯನ್ನು ತಿರುವುತ್ತ ‘ಗಂಗೂ’ ಎಲ್ಲರ ಮಾನಾನೂಕಾಯ್ತೆ. ಇದೊಂದು ಪಾರಾಗೂದು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಇದನ್ನೂ.... ಎಂದು ಅವಳ ವಶಪಡಿಸಿದ. ಮುಂದೆ ಜರುಗಲಿರುವ ಕೆಲಸಗಳು, ಅವುಗಳ ಮಹತಿ, ಸ್ಥಾನ, ಕಾಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ. ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳು ನೆರವೇರುವವೆಂಬ ಭರವಸೆಯೂ ವಿಕ್ರಮನಿಗಿದ್ದಿತು. ಎದ್ದು ಹೊರಡಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಬೇಡಿದ. ಬೇಡವೆಂದಳು.

“ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರ್ರೀನಿ ಗಂಗೂ ”

“ ಬಂದೇ ಬರ್ರೆದ ಸಾಳೀ—ನೀನಾಗೇ ಯಾಕೆ ? ”

“ ಹಿಂದೂ ಹಿಂಗೇ ಕಳಕೊಂಡೀನಿ ವ್ಯಾಳ್ಯಾ, ನೀವೆಲ್ಲಾ ಇದ್ದೀರಿ.... ಕಂಡೇ ಬರ್ರೀನಿ,” ಗಂಗೂ ಮೌನತೆ ವಹಿಸಿದಳು.

ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕಂಡಳು. ಅವನ ಗುಣ, ಮನೆತನದ ದಾರಿದ್ರ್ಯತ ಕೆಲಸದ ತೀತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳು. ಅಣ್ಣನ ಜೊತೆ ತಪ್ಪುವದೆಂದು ಮರುಗಿದಳು. ‘ಅಣ್ಣಾ’ ಎಂದು ಕಕ್ಕುಲತೆಯಿಂದ ಕೂಗಿದಳು. ‘ಗಂಗೂ’ ಎನ್ನುತ್ತ ಹೊರಬಿದ್ದ. ಗಂಗೂ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಮರೆಯಾಗುವ ವರೆಗೂ ತಲೆಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದಳು.

ಭಾರಮನದಿಂದ ಮನೆಹೊಕ್ಕು. ಸಾಹೇಬರು, ಪರಿವಾರ ಸಮೇತ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಬಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳುಹಿದರು ಸಾಹೇಬರು. ವಿಕ್ರಮನು ‘ಸಾಗಲಿ’ ಎಂದ. ಝಡತಿಯ ಅರ್ಭಟಕ್ಕೆ ಕಸಕಡ್ಡಿಗಳೂ, ಗಾಳಿ ಕಂಡವು. ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಬೂಟಿನ ತುಳಿತದಿಂದ ಪಾವನವಾಯಿತು. ವಿಕ್ರಮನ ಕೈಬರಹದ ವಾಚ್ಚಯ, ಸಾಬರ ಬೂಟುಗಳ ತುಳಿತ ಕಂಡಿತು. ಬಾಣಂತಿ ಕೂಸನ್ನೂ ಕೊಂಡು ಹೊರ ಬಂದಳು. ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೂ ಪಾವನವಾಯಿತು. ಹೇವರೂ ಸಾಬರ ದರ್ಶನದಿಂದ

ಪುನೀತರಾದರು. ಝಡತಿಯ ಝಂಝಾವಾತ ಒಂದುಗಂಟಿ ಬೀಸಿ 'ಆರ್ಕ್ಷೇ ಪಾರ್ಹ ವಾಜ್ಮಿಯ'ವನ್ನು ಕಕ್ಕಿಸಿತು. ತಾಯಿ ಬೆದರಿದಳು. ಹೆಂಡತಿಯು ನಡುಗಿದಳು. ತಂಗಿ ವಿಕಮನನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ವಿಕ್ರಮನು ಶೂನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಾಯಿಯನ್ನೂ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ, ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನೂ ನೋಡಿದನು.

ಉದ್‌ವೀರಯ್ಯನವರು ಪಂಚರಾದರು. ಖಾಜೇಸಾಬರೂ ಪಂಚರೇ. ಇಡ್ಲಿಯ ರಾಮಂಜಿಯೂ ಪಂಚ. ಪಂಚರನಾಮ ಮುದ್ರೆಗಳು ಕಾಗದ ವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದವು. ಗೌಡ ಕಲ್ಲಪ್ಪನವರು ಜಯ ಜಯವೆಂದರು. ಕುಲಕರ್ಣಿಯು ಸಿಂಹಧ್ವನಿಕಾರಿದ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸನ್ನು ಟೀಕಿಸುವುದಾಯಿತು. ಊರ ಮುಂದಾಳುಗಳ ನಿಂದನೆಯೂ ಆಯಿತು. ತಂತಿ ಕಡಿದರೆ, ರೆಕಾರ್ಡ್ ಸುಟ್ಟರೆ, ಗಾಡಿ ಹಳಿ ಕಿತ್ತಿದರೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ದೊರೆಯುವುದೇ? ಎಂದರು. ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು ಮಾಡುವ ಹೀನಾಯ ಕೆಸಲಗಳಿವೂ ಎಂದು ಇತ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು.

ವಿಕ್ರಮನ ತಾಯಿ ಯಾವುದು ಬರಬಾರದೆಂದು ಬಯಸಿ ಬೇಹುತ್ತ ಲಿದ್ದಳೋ, ಅದೇ ಬಂದು ಒದಗಿತು. ತನ್ನಿಂದ ಹೊರವಾಗಿ ಮಗನು ಕಷ್ಟಪಡಲು ಹೊರಡುವನಲ್ಲ ಎಂದು ಅಳಲಿದಳು. ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನು ತೊಡೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಮೂಕಶೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಳು. ವಿಕ್ರಮನು ತಾಯಿಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ. ತಾಯಿ ಮಗನನ್ನು ಕಣ್ಣುಂಟು ನೋಡಿದಳು. ತನ್ನ ಮಗನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವಂತಾಯಿತೇ ಎಂದು ನೆನೆನೆನೆದು ಬಳಲಿದಳು. ಸೆರೆಹುನೆಂಟು ಳೂಟ, ಕೆಲಸ ಕಷ್ಟಗಳ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣೆದುರು ಕುಣಿಯಿತು. ತಾಣಿಯ ಹೃದಯದ ನೋವನ್ನರಿತ ವಿಕ್ರಮನು 'ಅವ್ವಾ' ಎಂದ. ಮುಂದೆ ನುಡಿ ನಿಂತಿತು. ತಲೆಯನ್ನು ತಾಯಿಯ ಹೆಗಲಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ. ತಲೆತುಂಬ ಕೈಯಾಡಿಸಿದಳು. ಹೌಡಾರಿನಂತ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕಂಡು ತಳಮಳಿಸಿದಳು. ಅಳುವ ಕೂಸನ್ನೆತ್ತಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದ. ಮುದ್ದಿಕ್ಕಿ 'ಹೋಗಿ ಬರುವ ದರಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಲಿರು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಗತ್ತ

ಸೆರೆಮನೆಯ ಶೂರ

ಕೂಸನ್ನು. ವಿಕ್ರಮನ ತಾಯಿ ಮುಂದಾಗಿ ಕೂಸನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋದಳು.

ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ. ಅವಳು ಅವನ ಎದೆಗೆ ಆತುನಿಂತಳು. ಅಸಹಾಯಳಾದೇ ಎಂಬ ದೀನ ಭಾವ ತಳೆದು ಗಂಡನನ್ನು ಕಂಡು ಕಣ್ಣು ಚ್ಚಿದಳು. ವಿಕ್ರಮನು ಸಂತೈಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ. ಕೈಗಳೆರಡನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಮುಕಿದ. ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿದ. ನಾಲ್ಕು ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಹನಿ-ಗೂಡಿದವು.

“ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೋ ಕೂಸು ” ....

“ ಪ್ರಕೃತಿ ಕಡೆ.... .... ”

“ ನೀನೂ.... .... ”

“ ನನಗೇನಾಗ್ತದ ಧಾಡೀ.... ”

“ ಎಲ್ಲಾನೂ ನಿನ್ನನ್ನೇಕೂಡೇದ. ತಾಯಿ-ಕೂಸೂ ”

“ ಹೂಂ, ಎಂದೋ ಏನೋ ಬರೂದು ”

“ ಬರ್ರೀನಿ, ಭಡಾನೆ ಬರ್ರೀನಿ. ಕಾಳಜಿ ಮಾಡಬ್ಯಾಡಾ ”

“ ದೇವರಿದ್ದಾನೆ, ಏನ ಆಗ್ತದ ಆಗ್ಲಿ ”

“ ಕೆಟ್ಟನಿಸೇದೇನು ? ”

“ ಇಲ್ಲಾ, ಏನಿಲ್ಲಾ ”

“ ಕ್ಷಮಾ ಕೇಳ್ಲೇನೂ.... .... ”

“ ಏನಂದ್ರೀ ! ”

“ ಕ್ಷಮಾ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟು ... ”

“ ನಾ ಮಂದ್ಲೆ ಮಾರೀ ತೋರಸೂದೇ ಇಲ್ಲಾ ಹಾಂಗಾದ್ರೆ.... ”

“ ನೀ ಅತಗೋತ ಕೂತ್ರ ss.... ”

“ ಇ - ಲ್ಲಾ - ಹೋಗಿ ಬರ್ರಿ ”

ಪಾದ ಧೂಳಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಳು. ವಿಕ್ರಮನು ತಾಯಿಗೆ ವಂದಿಸಿದನು. ಮಗುವನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದ. ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದ. ತಂಗಿಗೆ ಬರುವ ವರೆಗೂ ಇರಲು ತಿಳಿಸಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟ.

“ ದೇವಶ ಮುಂದ ದೀಪಾ ಹಚ್ಚು ” ಅತ್ತೆಯ ಹೇಳಿಕೆ ಆಯಿತು, ಸಾಬರ ಮಂಡಳಿ ಪಯಣ ಬೆಳಿಸಿತು. ಸಾಲಾಗಿ ಬಿಚ್ಚುಗತ್ತಿಯ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಬಂದೂಕನ್ನು ಹೆಗಲಿಗಿರಿಸಿ ತಾಲಬದ್ಧವಾಗಿ ಅಡಿ ಇಡುತ್ತ ನಡೆದರು. ನಡುವೆ ವಿಕ್ರಮ. ಎಡಬಲಕ್ಕೆ ಸಬ್-ಅಸಿಸ್ಟಂಟ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್‌ರು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ, ಮನೆಯ ಕಿಡಿಕಿಯಲ್ಲಿ, ಜನ ಹಣಕಿಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಪರಿಚಿತರಿಗೆ ವಿಕ್ರಮನು ವಂದನೆ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ. ‘ಗಂಗೂ’ ದೂರಿನಿಂದ ಅಣ್ಣನ ವೈಭವ ಕಂಡು ಮೈದುಂಬಿ ಜನ ಕಾಣದಂತೆ ವಂದನೆಯಿತ್ತಳು. ಬೆಂಬತ್ತಿದ ಬಾಲಕರು ಸಾಹೇಬರ ಏಟಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಓಡಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಸಾಹೇಬರೊಡನೆ.

“ ವಂದೇ ಮಾತರಂ ”

“ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ”

“ ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ”

ಜಯ ಜಯಕಾರದ ಧ್ವನಿ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸಿತು. ಎಲ್ಲಿಂದ? ಯಾರಿಂದ? ನಾಡಿನ ಜಯಧ್ವನಿ ಮೊಳಗಿತೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ವಿಕ್ರಮನಂತೆ ಪೋಲಿಸರಿಗೂ ಆತುರ. ಸಾಬರು ಆಕ್ರೋಶದಿಂದ ಕೂಗಿದರು. ದಿಕ್ಕೆಟು ಓಡಿದರು ಪರಿಶೋಧಿಸಲು.

ಈರ್ವರು ಹಳ್ಳಿಗರು, ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಗಂಭೀರ ನಿನಾದಗೈಯುತ್ತ ಎರುರಾದರು, ಸಾಬರ ಸಮೂಹವನ್ನು ನೋಡಿಯೋ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕಂಡೋ ಇಮ್ಮಡಿ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಪೋಲಿಸರು ಎಳೆದರು ಹಳ್ಳಿಗರನ್ನು, ಸಾಬರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ದುರುಗುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರು ಸಾಬರು. ಹೆಸರು, ಊರು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದರು. ರೈತರು “ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ” “ವಂದೇ ಮಾತರಂ” ಎಂದು ಸಾವಿರಸಲ ಮೈದುಂಬಿ ಕೂಗಿದರು. ಸಾಬರು ರೇಗಿ ಧ್ವಜ ಕಸಿಯಲು ಆಜ್ಞೆ ವಿಧಿಸಿದರು. ಸಾಹೇಬರ ಆಜ್ಞೆ; ಹೊಡೆದರು. ಕೈತಿರುವಿ ಗುದ್ದಿದರು. ಧ್ವಜ ಬಿಡದಲೇ ‘ಜಯ್,’ ಎನ್ನುತ್ತಲಿದ್ದರು. ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿದರು,

ರೈತರು, ಭ್ರಜವು ಎದೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿತು. ಕೆತ್ತಿದರು, ಎಳೆದರು, ಹಳ್ಳಿಗರು, ಘೋಷಿಸಿದರು, ' ವಂದೇ ಮಾತರಂ ' ಎಂದು. ಬೀದಿಯ ಬದಿಯ ಸಾಲೆಯ ಬಾಲಕರು ನೆರೆದು ' ವಂದೇ ಮಾತರಂ ' ಗರ್ಜನೆ ಗೈದರು, ಸಾಬರ ಪಯಣ ಬೆಳೆಯಿತು.

ತಂತೀ ಕೆಡದ್ರೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಿಗ್ತದ ಮಗನೇ !!

ತಿಳಿಯದೆ ಹಳಿದುಕಾಣಿ ಕೆಡಕೆನ್ನಿಸಿದೆ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ. ನೀಚ, ದುಷ್ಟ, ದುರ್ದಡತೆಯವ ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ ಎಂದು ಸಬ್ ಇನ್‌ಸೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಮನಸ್ವೀ ಹಳಿದಿದ್ದ. ಕಚೇರಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಋರ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಲು ವಿನಯದಿಂದ ಹೇಳಿದುದು. ಅಳತೆ, ಮೈ, ಮುಖದ ಗುರುತು ಗಳನ್ನು ಸಲುಗೆಯಿಂದ ಪಡೆದು ಚಹದ ಅತಿಥ್ಯವನ್ನೂ ಸವಿ ಮಾತಿನಿಂದ ಎರವಡಿಸಿದುದು, ಮನೆಯೊಟ ತರಲು ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥನಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆ ನೀಡಿದುದು, ಕೈದಿಯ ಭಾವತಳೆಯದೇ ಮನ್ನಣೆಯಿತ್ತು ಗೆಳೆಯನಂತೆಯೇ ವರ್ತಿಸಿದುದು. ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ನಿಂದನೆಗೈದುದು ಮಹಾ ಪರಾಧವೆನ್ನಿಸಿತು. ದಸರಿಯ ದಿನ ಬಂಧಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಸಾಹೇಬರು ವಿಕ್ರಮನೆದುರೇ ವಿಷಾದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಮೇಲಿನವರ ಆಜ್ಞೆ ಮೀರುವಂತಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಾಬರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತೀರ ಮುಗ್ಧನಾದ. ತಂಬಾಕನ್ನು ತನ್ನ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ತರಿಸಿ ತಿನ್ನಿಸಿದುದರಿಂದ ವಿಕ್ರಮನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಬರು ಸಾಧುಗಳಾದರು.

ವಿಕ್ರಮನು ಹೆಸರಾಂತ ಸಾಹಿತಿಯಲ್ಲವಾದರೂ ಊರಿನ ಕೆಲವರ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದವ. ಅವನ ಏಳೆಯನ್ನು ಬಯಸುವ ಸ್ನೇಹಿತರ ಬಳಗವೂ ದೊಡ್ಡದು. ಅವನ ಭಿಟ್ಟಿಗೆ ಅನೇಕ ಗೆಳೆಯರು, ಹಿರಿಯರು ಬಂದರು. ಸಾಹೇಬರು ಯಾರಿಗೂ ಆತಂಕ ಒಡ್ಡಲಿಲ್ಲ. ಹೆದರಿಸಿ ಓಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಧೈರ್ಯ ತಳೆಯಲು ಹೇಳಿದರು; ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. 'ಬನ್ನಿ' ಇತ್ತು ತೆರಳಿದರು. ಸಾಬರ ಗುಣವರ್ಣನೆ, ವಿಕ್ರಮನ ಮುಖದಿಂದ ಬಂದವರ ಎದುರು ಸಾಗಿತು.

ಕತ್ತಲಾಯಿತು. ಕಚೇರಿಗಳು ಕೀಲಿ ಕಂಡವು. ಟ್ರೀಯೂರಿ ಕಾಯುವ ಪೋಲೀಸರು ಬಂದೂಕನ್ನೆತ್ತಿ ಲಾಕಪ್ಪಿ ನೆದುರು ತಿರುಗುತ್ತಲಿದ್ದರು ನಡುವೆ ಒಂದು ದೀವಿಗೆ ಮಿಣುಕುತ್ತಿದೆ. ಲಾಕಪ್ಪಿ ನಲ್ಲಿಯ ಕೈದಿಗಳು ಹಣೆಕೆಕ್ಕೆ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಎಂಟರ ಗಂಟೆ ಬಡಿಯಿತು. 'ಸಾಬ'ರೂ ಬಂದರು. ಪರಿವಾರದ ರೋಲಕಾಲಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ಸಾಬರಿಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕ 'ಸಲಾಂ' ಸಲ್ಲಿತು. ನೆಲ ಅದುರಿಸುವ ಪರಿವಾರದ ನಡಿಗೆಯು ಮೆಲ್ಲನೇ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಸಾಬರೂ ಸಾಯಕಲ್ಲನ್ನು ಆರೋಹಿಸಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಟೀಬಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದ. ತಾನೆಲ್ಲಿಮಲಗುವುದು? ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವುದೇ? ಎಂಬುದಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದ. ಕಾವಲರ 'ಖಟ್, ಖಟ್' ಶಬ್ದ ಕಿವಿ ಕಟ್ಟಿತು. ದೂರದ ಬೀದಿಯ ದೀಪ, ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾತು, ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ, ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ, ರಾತ್ರಿಯ ಚಿಂತೆ ಬಲವಾಯಿತು. ಸಾಬರು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳದೇ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಕಾರಣ ಕಾಣದಾದ. ತಾನೇ ಮುಂದಾಗಿ ಕಾವಲರ ಅಪ್ಪಣೆಪಡೆದು ಹಾಸಿಗೆ ಉರುಳಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೆಂದ. ಕಾವಲರು ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಹೆದರಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡು ತಾನೂ ತುತ್ತಾದರೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ಮೂಡಿತು. ಚಡಪಡಿಸಿದ. ಮನೆ, ಮಗು, ಹೆಂಡತಿ, ತಾಯಿಯರು ಸುಳಿದರು ಕಣ್ಣೆದುರು. ಕೂಸಿನ ನಗೆ, ಅಳು ಚಿತ್ರವಾಯಿತು. ಹೆಂಡತಿಯ ಕರುಣೆಯ ನೋಟ, ತಾಯಿಯ ಗಾಬರಿ ಕಂಡ. ಅವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದ. ಅದೇಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ತೂಕಡಿಸಿ ಬೆಂಚಿನಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ ಮೆಲ್ಲನೆ.

“ರಾಯ್ ಓ ರಾಯ್ s s” ಕಾವಲು ಜಮಾದಾರರ ಧ್ವನಿಯು ಅಬ್ಬರಿಸಿತು. ಕಪ್ಪರಿಸಿ ಎದ್ದ. ಧ್ವನಿ ಬಂದ ನಿಟ್ಟನ್ನು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ. ಕೆರೆವಿನ 'ಖಟ್ ಖಟ್' ಸದ್ದು ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಿತು ಕೂಗಿದುದು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬದಾದ. ತಾನೇ ಮುಂದಾಗಿ 'ಕೂಗಿದಿರಾ' ಎಂದು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಎದ್ದುನಿಂತ. ತಾನಾಗಿಯೇ ಕೆರೆದರೆ ಉತ್ತರಿಸುವುದೇ ಉತ್ತಮವೆಂದು ಕುಳಿತ. ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ತಲೆಗಿಂಬನ್ನಾಗಿ ಉರುಳಿದ.

ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿದ. ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಧ್ವನಿ, ಕಣ್ಣೆರೆದ; ಏಳಲಿಲ್ಲ. ಕೆರವಿನ ಸದ್ದು ಎದೆ ಮೆಟ್ಟಿದಂತೆ ತೀರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಎನಿಸಿತು 'ರಾಯ್ಸ್' ಇದನ್ನೇನು ಮನೀ ಮಾಡಿರೇನು?, ನಾಟಕದ ರಾವಣನಂತೆ ನಿಂತು ಗುಡುಗಿದ. ಮರ್ಯಾದೆ ನೀಡಲು ಎದ್ದು ಕುಳಿತ. ಜಮಾದಾರನ ಬೀಡಿಯ ಜುರುಕಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮನು ಕಂಡ. ಹೊಗೆ ವಿಕ್ರಮನ ಮುಖ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮುತ್ತಿತು. ಚಡವಡಿಸಿ ಎದ್ದುನಿಂತ. ಎದೆ ನಡುಗುತ್ತ ಲಿದ್ದಿತು.

'ರಾಯ್ಸ್ ಪಲಂಗು ಬೇಕೇನು?'

"ಏನಂದ್ರೀ ...." ಏನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿಯೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿದ. ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಕೀಳುಡಿ ಹೊರ ಬೀಳುವುದೋ ಎಂದು ಅಂಜಿದ. 'ಏನೇನೂ, ನಡೀರಿ ಎತ್ತಿ ಬಿಳಾನಾ,' ಎಂದವನೇ ಆಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಟ್ರೀಝರಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದ. ಲಾಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಇಣಕಿ ನೋಡಿ ನಡೆದ.

ವಿಕ್ರಮನು ಹಾಸಿಗೆ ಹೊತ್ತು ದುಗುಡದಿಂದ ಅವನೆದುರು ನಿಂತ. ಹಾಸಿಗೆಯ ರುಡತಿ ಆಯಿತು ಕೋಟು ಕಳೆಯಲೇಬೇಕೆಂದುದಕ್ಕೆ ಬಿಚ್ಚಿ ವರ ವಡಿಸಿದ. ಜೇಬುಗಳ ರುಡತಿ ನಡೆದಿತು. ಬರಿವೈಯಿಂದ ನಿಲ್ಲದಂತೆ ನಿಲ್ಲಲೇ ಬೇಕು, ಉಟ್ಟ ಪಂಚೆ ಸಡಿಲು ಮಾಡಿ ಜಮಾದಾರರು ರುಡತಿಯನ್ನು ಸವಾಪ್ತಗೊಳಿಸಿದರು ಕುಡಿದ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ 'ಹರಾಮ ಖೋರ, 'ನಾಲೆ, ಒದ್ದಾಪ, ಬೇಬೂಪ ವದವಿಗಳನ್ನು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ನೀಡಿದ. ಸ್ವೀಕರಿಸವೇ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮುದುಡಿ ಮಾಡಿ ಎತ್ತಿದ. ಲಾಕಪ್ಪಿನ ಕೀಲಿ ಕಳಚಿತು. ಅರ್ಧ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿತು. ಜಮಾದಾರರು ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಲಾಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ದಬ್ಬಿದರು ಬಾಗಿಲು ಇಕ್ಕಿತು. ಕೀಲಿ ಅಲಂಕರಿಸಿತು.

ಮುದುಡಿಯನ್ನು ಅಮುಕಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಆತುನಿಂತ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ? ಹೇಗಿದೆ? ಯಾರಿರಾವರು? ಏನೂ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ವಿವಿಧ

ದೇಹಗಳ ಅಬ್ಬರದ ಗೊರಿಕೆಗಳ ಸ್ವರ ಕೇಳಿ ತನ್ನಂತಹ ಜೀವಿಗಳೇ ಉರುಳಿರುವನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ, ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕಾಣದು, ಮಲಗುವುದೆಲ್ಲಿ? ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಬೇಗನ್ನು ಪಾರುಗಾಣಿಸುವವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದ. ಅದೆಷ್ಟು ಸಲ ಕಣ್ಣು ಜ್ಜಿವರೂ ಕಾಣದಾಯಿತು. ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ವಿಜಯೋನ್ಮಾದದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸಿದವು. ಆರೋಹ-ಅವರೋಹಗಳ 'ಗುಂಯ್' ರವ ರಾಗವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದ್ದವು. ಮುಖಕ್ಕೆ ಮುದ್ದಿಕ್ಕಿ, "ಹೊಸ ಬೇಟೆಯಾಗಿ ಬಂದೀಸ್ಸ" ಎಂದು ಪ್ರೀತಿಯ ಸ್ವಾಗತ ಗೀತೆಯನ್ನು ಅಬ್ಬರದಿಂದ ಹಾಡಿದುವು. ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕಡಿದುವು. ಚಡಪಡಿಸಿದ, ಕುಳಿತ, ಮೈಮೋರೆಯನ್ನು ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ತುರಿಸಿದ. ಮೈ ಉರುಪಿಟ್ಟಿತು. ಕೈಬೀಸಿದ. ಸಂಕಟದಿಂದ ಹೊಯ್ದಾಡಿದ. ಉಸಿರುಗಟ್ಟಿ ಮರಣ ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಗಾಳಿ ಇಲ್ಲ !

“ಸಾಹೇಬ್ರ್ಸ ಜಮಾದಾರ ಸಾಹೇಬ್ರ್ಸ .... ”

ಸಂಕಟ ತಾಳದೇ ಕೂಗಿದ ಉತ್ತರ ಬರುವ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಕೂಗಿದ. ಅವನು ಬಂದು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಯಾಕೆ? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರೂ 'ಸಾಬ್ರ್ಸ ಸಾಬ್ರ್ಸ' ಎಂದು ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಆಕ್ರೋಶಿಸಿದ. ಬಂದೂಕಿನಿಂದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಬಡಿ ಬಡಿದು ಜಮಾದಾರರು ಅರ್ಭಟಿಸಿದರು. ವಿಕ್ರಮನ ಆಕ್ರೋಶಕ್ಕೆ ಕೈದಿಗಳು ಎಚ್ಚತ್ತರು, ಪಟಪಟ ಹುಳ ಬಡಿಯುತ್ತ ಆಕಳಿಸಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತರು.

“ಏ ಯಾಕ ಒದ್ದೆಯೋ? ಸಾಯ್ತಿ ಏನು?”

ಬಂದೂಕಿನ ಹಿಂಬದಿಯಿಂದ ಬಡಿಯುತ್ತ ಇಬ್ಬರು ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಗದ್ದರಿಸಿದರು.

“ಸಾಬ್ರ್ಸ ಕೈಮುಗಿತೀನಿ- ಕೈಮುಗಿತೀನಿ”

“ಏನಾಗೇತೀ- ?”

“ಕೈ ಮುಗಿತೀನಿ- ಬದುಕಿಸಿಗೊಳ್ಳಿ”

“ಹಾವು ಕಡೀತು ಏನು? ”

“ಪುಣ್ಯಾ ಬರ್ದದ ಹ್ಯಾಂಗಾರೆ ಮಾಡ್ರಿ” .

“ಏನು ಹೇಳೋ ನಿನ, ಯಾಕ ಒದ್ದೋ”

“ಬಾಗಿಲಾ ತಗೀರಿ ಗಾಳಿ....ಗಾಳಿಲ್ಲಾ”

“ಪಾರೆವಾ ! ಮಗನೇ— ರಾಜಕುಮಾರಾಗ್ಯಾನ ! ಬೀಳತ್ತಾಗ.
ಒದರಿದ್ರೆ ಜಜ್ಜೇನು ನಡೀ .... ”

“ಏನೂ ಕಾಣಸವಲ್ಲ ದೀಪಾನಾರೇ ತೋರಿಸ್ರೀ”

“ಗ್ಯಾಸ ತರಸ್ತೀನ್ನಿಂದ್ರು” ಎಂದು ನಡೆದರು ನಗುತ್ತ.

ಒಳಗಿನ ಕೈದಿಯೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕನಿಕರವೆನಿಸಿತು. ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕೊರೆದ. ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನರಕವನ್ನು ಕಂಡ. ನರಕದಲ್ಲಿ ನಡುಗುತ್ತ ಅಡಿವತ್ತಿ ಆದರದಿಂದ ಕರೆದ ಕೈದಿಯ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದ. ಮತ್ತೆ ಕತ್ತಲು. ಬೇರೊಂದು ಕಡ್ಡಿ ಬೆಳಗಿತು. ದುರ್ಗಂಧ ವಾತಾವರಣವು ಪಸರಿಸಿತ್ತು. ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಕೈದಿಗಳು ಹಾಸಲಿಲ್ಲದೇ ಹೊದಿಯಲಿಲ್ಲದೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದರು. ತೆಗ್ಗು ತೆವರುಗಳ ನೆಲಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಸಕಡ್ಡಿಗಳು. ವಿಕ್ರಮನು ಅತ್ಯವಸರದಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಉರುಳಿಸಿದ. ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ. ಹುಳಗಳ ಹಾವಳಿ ತಡೆಯಲು ಶುಂಬ ಹೊದೆದು ಕುಳಿತ. ಆದರದಿಂದ ಕರೆದ ಕೈದಿ ವಿಕ್ರಮನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬೀಡಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಕೊಟ್ಟ. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಕೊಡಲು ಕೈ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಿನ್ನವಿಸಿದ. ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬೇಡವೆಂದ. ಅವರಿವರ ಪರಿಚಯ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕಲೆಯಿತು. ವಿಕ್ರಮನು ತನ್ನಂತಹ ಯೋಗ್ಯತೆಯವನೆಂದೇ ಅವನ ಮೊದಲ ಭಾವನೆಯಾಗಿದ್ದಿತು, ಅವನ ಹೆಸರು ಇವನು ಕೇಳಿದ. ಇವನದು ಅವನು ಕಾರಣ ಕೇಳಿಯೂ ಆಯಿತು. ಗುಣುಗುಣು ಮಾತು ನಡೆದಿದ್ದು. ಹೊಸನಾತ ಹೊಸನಾತ ಎಂದು ತಗಣಿಗಳ ತಂಡ ವಿಕ್ರಮನಿಂದ ವಿಜಯ ಪತ್ರ ಪಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದವು.

ಒಬ್ಬ ಕೈದಿ ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದ. ಏತಕ್ಕೆ ಎದ್ದನೋ ಎಂದು ವಿಕ್ರಮನು ಮನದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೈದಿ, ಮಲವಿಸರ್ಜನೆಗೈದ.

ದುರ್ಮಾತ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿತು. ಓಕರಿಸಿದ ವಿಕ್ರಮ; ಮೂಗನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡ. ಬೇರೊಂದು ನರಕವಿಲ್ಲ. “ಲಾಕಪ್ಪುಗಳೇ ನರಕ” ಎಂದ. ತಾನಾವುದೋ ಮಹತ್ವಾಪ ಗೈದುದಕ್ಕೇ ನರಕದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿರಿಸಿದುದಾಗಿ ನಂಬಿದ. ಇದೊಂದು ಸಲ ಮುಕ್ತನಾದರೆ ಜನ್ಮಿಸಿರುವ ವರೆಗೂ ಚಳವಳಿಯ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೈದ. ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಹಾಳು ಚಳವಳಿಯ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಂಡದ್ದು ಮೂರ್ಖತನವಾಯಿತೆಂದು ಮರುಗಿದ. ‘ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿ’ಯಾ ಎಂದವರನ್ನು ಕೊಲೆಗೈಯಬೇಕೂ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಸಂತಾಪವಾಯಿತು ಅವನಿಗೆ. ಲಾಕಪ್ಪಿನ ನರಕವಾಸಕ್ಕಿಂತ ಪರತಂತ್ರವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನ್ನಿಸಿತು.- ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ. ಜೊತೆಯ ಕೈದಿಗಳು ನಿರ್ದ್ರಿಸಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಕೊಲೆಗಲಿಸ ನಡೆಸಿಯಿದ್ದ, ಕೈಗಳು ರಕ್ತರಂಜಿತವಾದುವು.

“ಹುಕುಮ್ ಡರ್, ಫಂಡಾರ ಫೊ ??”

ಜಮಾದಾರರು ಕೂಗಿದುದು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಉತ್ತರವು ಸಬ್ ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರದೆಂದೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಸಾಬರು ದಯಾಳುಗಳೆಂಬುವುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಯಾತನೆ ನಿವೇದಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದಗರಿಸಿದ. ಎದ್ದು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತ. ಸಲಾಕೆಗಳ ಸಂದಿಯಿಂದ ನಾಬರ ಒರುವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ. ಹೇಗೆ? ಏನನ್ನು? ಯಾವರೀತಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲ ಯೋಚಿಸಿದ. ಜಮಾದಾರರು, ಪೋಲಿಸರು ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಶಿಸ್ತಿನ ಸಲಾಂ ನೀಡಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ನೇರವಾಗಿ ವಿಕ್ರಮನಿದ್ದ ನರಕದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ‘ಟಾರ್ಚ್’ ಬೆಳಗಿಸಿದರು. ವಿಕ್ರಮನ ದೃಢವಂದನೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ನರಕದ ವೈತರಣೀನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಏಳುತ್ತಿರುವರನ್ನು ಕಂಡೇ ಬಂದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ವಂದನೆಯ ಕಾಣಿಕೆನೀಡಿ ಆಲ್ಪೋರೆದು ಬೇಡಿ ಕೊಂಡ ‘ಯಾಕ್ರೀ ರಾಯ್ಸ ಇನ್ನೂ ಮಲಕೊಂಡಿಲ್ಲಾ—’ ಸಾಬರು ವಿಕ್ರಮನ ಸಮಾಚಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು.

“ತಗಣೀ ಚಿಕ್ಕಾಡೂ ಭಾಕ್ರೀ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ವಿಕ್ರಮ.

“ ಇಲ್ಲಿ ಯಾಕ ಹಾಕಿಯೋ? ನಾಳೇ ಕಡೀ ಝೀಲ್ಯಾಗ ಹಾಕು. ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿಸಿ ” ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಇದೇ ನರಕದಲ್ಲಿ ಕೂಳಿಯಲು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿದ, ತನ್ನನ್ನು ನಾಬರು ಹೊರಗೆ ಮಲಗಲು ಹೇಳುವರೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದ. ನಾಬರು ನಿಲ್ಲದೇ ತಮ್ಮ ಕಚೇರಿಗೆ ನಡೆದರು. ಕಚೇರಿ ಬೆಳಗಿತು. ಜಮಾದಾರರೊಡನೆ ಕಿವಿಮಾತನಾಡಿದರು.

ಜಮಾದಾರರು ವಿಕ್ರಮನ ಬಲಭಾಗದ, ನರಕದ ಉದ್ಭಾಟನೆಮಾಡಿದರು. ತನ್ನನ್ನೇ ಅಲ್ಲಿ ಕರೆದಿರಿಸುವರೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ನಂಬಿದ. ಸಾಹೇಬರ ಕೃಪೆಯಾದರೆ ಜಮಾದಾರರದೇನು? ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸಬಹುದೆಂದ. ಜಮಾದಾರರು ಕರೆಯಲು ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಓರ್ವ ಕೈದಿಯನ್ನು ಬಡಿದುಬಿಟ್ಟು ಸಿದ. ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೈಗೊಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ದೂಡಿದ! ಕೈದಿಯು, ಸಿದ್ರೆ ತೊರೆದದ್ದು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ‘ಯಾಕೆ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದ ನಾಬರ ಕಚೇರಿಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ದು ಕೈದಿಯನ್ನು. ವಿಕ್ರಮನು ಸಲಾಖಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಖಕಾಣದು. ವಿಕ್ರಮನಿದ್ದ ಲಾಕಪ್ಪಿನ ಎದುರೇ ನಾಬರ ಕಚೇರಿ. ಕೈದಿ ಬೆವರಿ ನಡುಗುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ. ಎಡಬಲಕ್ಕೆ ಯಮನಾಳಿನಂತೆ ತೋರುವ ಸಿಸಾಯರಿಬ್ಬರು. ನಾಬರು ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೋರಡಾಧರರಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕ್ರೌಢ್ಯತೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಮಿಸೆ ಹುರಿ ಬಿಡಿಸುತ್ತ, ಕೆಂಗಣ್ಣರಾಗಿ ಕೈದಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಜಿಕ್ರಮನ ಎದೆ-ಬಡಿತ ಬಲಿಯಿತು: ‘ ನಾಥ: ನಾಬರಲ್ಲಿ ಕ್ರೌಢ್ಯ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿತೂ’ ಎಂದು ಹೊಹಾರಿದ. ಕಿವಿಗಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಯಮನಾಲಯಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿ ಇಟ್ಟು, ಧೀರತೆ ತರುತ್ತ, ನಿಂತವಿಕ್ರಮ. ಭಯ, ಕರುಣೆಗಳು, ವಿವಿಧತೆರನಾಗಿ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತುವು. ಕವಾರಿತ. ಮುಖ.

“ಹೆಸರೇನಪಾ ತಮ್ಮಾ” ಸಾನೋಪಾಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿ ಕೇಳಿದರು. ನಾಬರು. ಕೈದಿ ಇಕ್ಕೆಲದವರನ್ನು, ನಾಬರನ್ನು ದುರುಗುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದ.

“ ಹೆದರಬ್ಯಾಡಾ, ಸಿನಗಸ ಏನೆನೋ ಮಾಡೂದಿಲ್ಲಾ. ನಾ ಇದ್ದೀನಿ, ಹೇಳು. ನಾಬರ ನಾವ್ಯ ವಾಣಿ ಹೊರಬಿತ್ತು. ಕೈದಿ ನಾಬರನ್ನು ಅವರ ದಂಡವನ್ನು ಕಂಡ ಉತ್ತರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ನಾಬರು ಅವನಲ್ಲಿ ಕಕ್ಕಲತೆ ತೋರಿದರು ಭಯ ಪರಿಹರಿಸಿದರು. ಗದ್ದ ತುಟಿ ಹಿಡಿದು ಕೇಳಿದರು. ‘ಹೇಳು’ ನೀನು ಏನೂ ಹೆದರೂ ಕಾರಣಿಲ್ಲಾ ನಿನ್ನ ನಾ ಉಳಿಸಿಗೋತೀನಿ. ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡತೀವಿ, ಖರೇ ಇದ್ದದ್ದು ಹೇಳಬಿಡು. ಹೆಸರೇನಂದೀ? ಹೇಳು. ಅಂಜಬ್ಯಾಡಾ?’ ಅದಷ್ಟು ಪರಿಯಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸಿದರೂ ಕೈದಿ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಕುಳಿರಿಸಿದರು. ಅಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡಿದರು. ಮೂಕನೇ ಎಂದರು. ಕುಡಿಯಲು ನೀರನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ನೀರು ಕುಡಿದು ಕುಳಿತನೇ ನಿನಾ, ಒಂದು ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಉಚ್ಚರಿಸಲಿಲ್ಲ

“ ಇನ್ನೂ ಒಡತಾಡ ತಿಂತಿದಿ”....ದಂಡವ ಬೆದರಿಕೆ ತೋರಿ ಕೋರಡಿಯ ‘ಭಟ್-ಭಟ್’ ಎಂಬ ನಾದವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೇಳಿಸಿದರು. ಕೈದಿ ಎದ್ದು ನಿಂತ, ಹೇಳುವನೆಂದು ನಾಬರು ಕುತೂಹಲಿತರಾಗಿ ಕಿವಿ ತೆರೆದರು. ಮತ್ತೆ ಮೌನ! ಕೋಪ ಉಕ್ಕೇರಿತು. ಕನ್ನೆಗೆ ಕನುವಿನಿಂದ ಒಂದರಮೇಲೊಂದು ನಾಲ್ಕೇಟು ಹೊಡೆದರು ! ದೂರನಿಂತು ಮಾತನಾಡಲು ಬೆದರಿಸಿದರು ! ಕಲ್ಲು ಬೊಂಬೆಯಾಗಿದ್ದ ಕೈದಿ ! ನಾಬರಿಗೆ ಸಹನೆಯಾಗದಾಯಿತು. ಕೈಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ‘ಬೇಡಿ’ಗಳನ್ನು ತೊಡಕಿಸಲು ‘ಹುಕುಂ’ ಹೊರಟಿತು. ಯಮನಾಳುಗಳು ವಿಲಂಬ ತೋರದೆ ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಸಿಪಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೈಗುಣಿಯಿಂದ ಕೈದಿಯ ಪೂ-ಕೈಗೆ, ಮೊಳಕಾಲಿಗೆ ಬಡಿದರು, ನೋವನ್ನು ತಾಳದೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದ ಚೀರಿದ. ‘ಅಯ್ಯೋ! ಅವ್ವಾ!!’ ಎಂದು ನರಳಿದ. ಆವೇಶದಿಂದ ನಾಬರು ಬೂಟಿನ ಏಟನ್ನು ಡಬ್ಬಕ್ಕೆ, ತಿಗಕ್ಕೆ ನೀಡಿದರು. ಹೊರಳಾಡಿದ; ಸಂಕಟದಿಂದ ಕಿರುಚಿದ, ಹಲುಬಿದ.

“ ಮಾತಾಡ್ತಿಯೋ ಇಲ್ಲೋ ? ಇನ್ನೂ ಸೊಕ್ಕು”,

“ ಏನೆಲ್ಲೇ...” ಕೈದಿ ನರಳುತ್ತ ನುಡಿದ.

“ ಒಂಗೆ ಮಾತಾಡೋ ಮಗನೂ, ಮೊದಲೇ ಮಾತಾಡಿದ್ದ್ರ ಮೈ ಹಣ್ಣು ಹಣ್ಣಾಗ್ಗಿದ್ದಿಲ್ಲಾ, ಹೇಳು, ಇಲ್ಲಾ ಅಂದ್ರೂ ನೋಡಿದನ್ನ, ಕೋರಡೆ ಯನ್ನು ಬಾರಸಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

“ ಭಾರತಸ್ವ ” ಕೈದಿ ಹೇಳಿದ.

“ ಏನೂ ಭಾರತಸ್ವಸ್ಸ? ಅಪ್ಪನ ಹೆಸರು ? ”

“ ಗಾಂಧೆಸ್ವ ”

“ ಏ! ನೋಡಿದನ್ನಸ್ಸ ”

“ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನವರ ” ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದ ಕೈದಿ.

“ ಮೈಯಾಗಿನ ತಿಂಡಿ ತೀರಿಲ್ಲಲ್ಲೂ ಇನ್ನೂ, ಭಾರತಸ್ವಾ ಗಾಂಧೆ ಪ್ಪಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನವರ ಸ್ಸ ? ”

“ ಹೌದೂ! ಹೌದೂ!! ಹೌದು ಸ್ಸಸ್ಸ ”

ಹೆಟವಾದಿಯಂತೆ ಕೈದಿ ಒಂದೇ ಉಸುರಿನಿಂದ ಹೇಳಿದ.

“ ಮಸ್ತೀಗೆ ಬಂದೀದಿ, ಎಲವು ಪುಡಿ ಪುಡಿ ಆದೂ ಅಂದ್ರೂ ತಿಳೀ ತದ. ಯಾರ್ಯಾರ್ಯೂಡಿ ತಂತೀ ಕಡದ್ರೀ....? ”

“ ನಾ ಒಬ್ಬೇ ೨೦೦ ಖಂಬಾ ಉರುಳಿಸಿ, ತಂತೀ ಕಡದೀನಿ. ನಾನೇ, ನಾನೇ ಕಡದೀನಿ, ಕಿತ್ತೀನಿ ”

“ ಯಾರ್ಹೇಳಿದ್ರು ನಿನಗ ತಂತೀ ಕಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ”

“ ದೇವರು, ದೇವದ ದೇವರು ! ”

“ ಯಾವನೋ ಅವಾ ದೇವರೂ ! ”

“ ಗಾಂಧಿ ! ಬೋಸ !! ನೆಹರೂ ”

“ ಏನಂತ ಹೇಳಿದ್ರೂ ? ”

“ಅನರ್ಯಾಕ ಹೇಳಬೇಕು. ನಮ್ಮ ದೇವರೆಲ್ಲಾ ತುರಂಗದಾಗ ಕೂತ್ತು ಭಕ್ತರ ಬಂಡಾಯಾ ಎದ್ದಿತು. ತಂತಿ ಕಿತ್ತೀವಿ, ಸ್ಟೇಶನ್ ಸುಟ್ಟೀವಿ. ಹಳಿಹಾರಿ ಹೊಡದೀವಿ, ರೆಕಾರ್ಡ್ ಸುಟ್ಟೀವಿ” ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ.

“ ಯಾರ್ಯಾರಿದ್ರಿ? ”

“ ನೀನು! ನಾನು! ದೇಶಮೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲಾರೂ !!! ”

“ ನನ್ನೂ ಮುಣಗನ ದೇಕಂತೀ ಏನು ? ಭಲೋ ಹೊಂಬ್ರೋ ಮಕ್ಕಳ್ಯಾ ತಂತೀ ಕಡದ್ರೂ ಏನಾಗ್ತೋ ? ”

“ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ದಾರಿ ಸಿಗ್ತದೆ, ಬ್ರಿಟಿಷರು ಓಡಿ ಹೋಗ್ತಾರ, ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ! ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ! ”

“ ಕರ್ಜೀರಿದು, ಬಡಕ್ಕೋ ಬ್ಯಾಡಾ, ತಂತೀ ಕಿತ್ತಿವ್ರೂ ಸ್ವೇಶನ್ ಸುಟ್ಟು ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಿಗ್ತದೂ ಮಗನೂ ಸುಡೋ ಮಗನೂ ಸುಡು. ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾನೂ ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾನೂ ? ”

“ ಹೌದು ! ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ! ” ಆವೇಶದಿಂದ ಕೂಗಿದ, ನಾಬರು ರೊಚ್ಚಿದರು, ಲರ್ಮದೇಹದ ಬಲವನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಹೊಡೆದರು ಕೈದಿ ಉರುಳಿದ. ಬಡಿತ ಬಿದ್ದಂತೆ ‘ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ’ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಲಿದ್ದ ನಾಬರು ಘಾಬರಿಯಾದರು ಕೈದಿ ಮಿಸುಗದೇ ಅಲುಗದೇ ಬಿದ್ದ. ಸಿವಾಯಿಗಳು ಹೆದರಿತರು. ನಾಬರು ನೀರು ತರಿಸಿ ನೆತ್ತಿಗೆ ಬಡಿದರು.

ವಿಕ್ರಮನು ಕೈದಿ ಉರುಳುವಾಗಲೇ ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿದ್ದ. ಅವನ ಆರೈಕೆ ಗಂಟೆಯ ಬಡಿತವೇ ಮಾಡಿತು. ಒಂದು ಬಾರಿಸಿತು, ಕೈದಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದು ನರಕ-ನಂಬರ ಮೂರರಲ್ಲಡುವುದನ್ನು ಕಂಡ. ಸತ್ತನೇ? ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದೆಯೇ? ವಿಕ್ರಮನು ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ. ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದರೆ, ಹಟೆ ತೊಡದಿದ್ದರೆ, ತೊಂದರೆಗೆ ಕಾರಣವೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದ, ತಾನಾಗಿದ್ದರೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಹೇಳಿ ಪಾರಾಗುತ್ತಲಿದ್ದೆ, ಎಂದು ಕೊಂಡ. ಅವನ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಧೈರ್ಯ ಕಂಡು ನಿಜವಾಗಿ ದೇಶಸೇವಕ, ತ್ಯಾಗಿ, ಇವನಂತಹ ನಾವಿರ ಜನರಾದರೆ ಸಾಕೆಂದೂ ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆ.....

ಕೈದಿ ನೋವಿನ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಅಳುತ್ತ ನರಳುತ್ತಲಿರುವುದು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಕೇಳಿತು. ನಾಬರ ಕೋಪ ಶಾಂತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಇನ್ನೂ, ಓಡಿ ಬಂದು ಕೈದಿಯ ಕೊಠಡಿಯ ಬದಿ ನಿಂತು. “ ತಂತೀ ಕಡದ್ರೂ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಿಗ್ತದೂ ಮಗನೂ ಎಂದು ನಡೆದರು.”

ಏನು ? ಯಾರು??

ತಂತಿ ಕಡಿದ ಭಾರತವು ನಂತೆ ತಾನೂ ಆಗಲೇ ಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ವೀರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದೆ. ಅಂದಿನ ವೀರರನ್ನು, ಅವರ ಧೀರೋದಾತ್ತ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನೆನೆದಿದೆ. ಇಂದಿನ ವೀರರ ಕೃತಿಗಳು ಹಿಂದಣ ಹಿರಿಯರಿಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತರವಾದುದೆಂದೆ. ವಿಕ್ರಮನೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕತೆ ಬರೆದಿರುವ. ನಾಟಕ ರಚಿಸಿರುವ; ಒರೆಯುವಾಗ ಯೋಧನಾಗಿರುತ್ತಲಿದ್ದ. ಅನಂತ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ತಂತಿಯ ಕೈದಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದೆ. ಅವನನ್ನೇ ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ನಾಟಕ ಬರೆಯಲೇಬೇಕೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಎಣಿಕೆ ಹಾಕಿದೆ. ಮನೆಯ ವಿಚಾರವು ಮಾಯವಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ತಂತಿಯ ಕೈದಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ. ವಿಚಾರ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದ ವಿಕ್ರಮ. ಉಳಿದ ಸೈದಿಗಳು ನಿಶ್ಚಿತತೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಚ್ಚರಿಯಾಯಿತು.

ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಬದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ದುರಂತ ನಡೆದಿರುವಾಗ...ನರಕದ ನಿತ್ಯದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಾದಾತ್ಮ್ಯತೆಯನ್ನೇ ತಳೆದಿರಬಹುದು, ತನ್ನಂತೆ ಮೊದಲ ಮೊದಲು ಹೆದಿರಲೂ ಬಹುದು. ಕನಕರದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಿರಲೂ ಬಹುದೆಂದ. ದಿನವೂ ಹೆಣಕಾಣುವವರ ಕಣ್ಣೀರು ಅಡಗುವುದೂ ಸಹಜವೆಂದುಕೊಂಡ.

ತಗಣೆ ಗುಂಗಾಡುಗಳು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಡಲನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ತೇಗಿರಬೇಕು. ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ತೆರಳಿರಬೇಕು, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ವಿಕ್ರಮನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಟೆಗಳು ನಿಯಮದಂತೆ ಬಡಿಯುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಕೆರವಿನ ತುಳಿತ ಸರಾಗವಾಗಿ ನಾಗುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಭಾರತವನ್ನು ಬಡಿತದ ನೋವನ್ನು ತಾಳದೇ ನರಕ ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ.

ಲೋಕವು ಬೆಳಗಿತು. ಲಾಕಪ್ಪುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೈದಿಗಳು ಎಚ್ಚತ್ತರು. ಪೋಲಿಸರು ಒಂದೊಂದೇ ಲಾಕಪ್ಪಿನ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದರು. ಕೈದಿಗಳು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದ ಮಲಮೂತ್ರದ ಗಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ, ಬಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಗಾಂಧಿಟೊಪ್ಪಿಗಿಯವರು, ರುಮಾಲದವರು, ಬಾಲಕರು, ಮುದುಕರು, ತರುಣರು ಲಾಕಪ್ಪಿನಿಂದ ಹೊರ ಬಂದು, ಗಾಳಿಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಿದರು. ಗಂಭೀರತೆ ಉದ್ದವಿರಬಹುದಾದ ಕಛಿಣದ ಸಲಾಖಿ. ಸಲಾಖಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೇಡಿಗಳು ಕೈದಿಗಳ ಕೈಗಳನ್ನು ಅಂಟಿದುವು ಇವತ್ತು ಕೈದಿಗಳು, ಎದುರು ಬದುರಾಗಿ ಸಲಾಖಿಗೆ ಬಂಧಿತರಾದರು. ಕೆಲವರ ಎರಡೂ ಕೈಗಳು ಬೇಡಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುವು. ರಟ್ಟಿಗೆ, ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಹಗ್ಗ ಬಿಗಿದರು ಸಿಪಾಯಿಗಳು, ನೀರು ತುಂಬಿದ ಚಿಕ್ಕ ಗಡಿಗೆಗಳು ನಾಲ್ಕಾರು ಕೆಲವರ ಕೈಗಳಲ್ಲಿವ. ಜಮಾದಾರರು ಲಾಕಪ್ಪುಗಳು ಭದ್ರವಾದುದನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಕೈದಿಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು.

ಕೈಸಲಾಖಿಯ ಮುನ್ನಣೆ ತಪ್ಪಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತಸಗೊಂಡ. ಒತ್ತಾಯ ವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ. ನಿನ್ನಿನರಾತ್ರಿ ಊಟಮಾಡದಿದ್ದುದೇ ವಿಹಿತವಾಯಿತೆಂದ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಭಾರವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಲಾಖಿಗೆ ಅನಿರ್ವಾಹವಾಗಿ ರಣೆನ್ನಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು, ವಿಕ್ರಮನು ಕಣ್ಣುಂಬ

ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ. ಗಡಿಗೆ ಇರಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಮೂಲೆ, ಗೋಡೆಯ ಬಿರುಕಿನಲ್ಲಿಯ ತಗಣೆ, ನೆಲದ ಹೊಲಸು, ಜೇಡುಗಳ ಚಾಲ, ಕೈದಿಗಳು ಉಗುಳಿದುದು, ಅಡ ಎತ್ತಿ ಇಡಲು ನಡುಗಿತು ವೈ ತಾದಾತ್ಮ್ಯಭಾವ ತಳೆಯಲೇ ಬೇಕೆಂದ. ರೂಢಿಸಿದಭಟನಾಗಲೇಬೇಕು. ಕೈದಿಗಳು ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಕಸಗೂಡಿಸಿ ಚೊಕ್ಕಾಟವಾಗಿರಿಸುವ ವಿಚಾರವು ಒಮ್ಮೆ, ತನ್ನಂತ ಹನು ಬೇಡವೆಂದು ಒಮ್ಮೆ, ಹೊಯ್ದಾಡಿತು ಮನಸ್ಸು.

ಕೊಠಡಿಯು ಚೊಕ್ಕಾಟವಾಯಿತು. ಕಸಮೂಲೆಗೆ ಬಂತು ಜೀಡಿ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಅಂಟಿದ ಉಗುಳನ್ನು ಮೊರಕೆಯಿಂದ ತಿಕ್ಕಿ ತೆಗೆದ. ತಗಣೆಗಳನ್ನು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿದ, ಹುಳಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿದ. ಮನಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ--

ಕೈ ಸಲಾಖಿಯ ಕೈದಿಗಳು ತೊಳೆದ ಗಡಿಗೆಗಳೊಡನೆ ಬಂದರು. ಲಾಕಪ್ಪುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕರು. ಜಲಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೂಯ್ಯಲು ಆಲ್ಪೊರೆದರು, ಮುಖ ತೊಳೆಯಲು ನೀರಾದರೂ ಮೊರೆಯಲೇ ಎಂದರು. ಜಮಾದಾರರ, ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಕಾವಲಿನ ಸರತಿ ಬದಲಾಯಿತು. ಗಡ್ಡದ ಸಾಬರ ಕೈಗ ಅಧಿಕಾರ ಬಂದಿತು. ಕೈದಿಗಳ ಎಣಿಕೆಯೂ ಆಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ಜಮಾದಾರರು ನಿದ್ರೆಯ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲುಕಿತ್ತಿದರು. ಬೇರೊಬ್ಬ 'ಗಂಡ ಬಂದು ದಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ.

ರಾತ್ರಿಯ ಮಜ್ಬೂ ರಾತ್ರಿ ಜಮಾದಾರರ ಹೆದರಿಕೆಯೋ ತಿಳಿಯದು; ಮೌನರಾಗಿದ್ದ ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಗಡ್ಡದ ಜಮಾದಾರನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅವನೊಡನೆ ಸರಸವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಬೇಡಿ ಬೇಡಿದರು. ನಗುತ್ತಕೊಡುತ್ತಲಿದ್ದ. ಎಲ್ಲ ಕೈದಿಗಳ ಹೆಸರುಗೊಂಡು ಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಜಲಕದ ಬೇಡಿಕೆ ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು. 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದ ಕೊಡಹೊತ್ತು ಕೈದಿಗಳು ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿ ಜಲಕಕ್ಕೆ ನಡೆದರು. ವಿಕ್ರಮನೂ ಅವರೊಡನಿದ್ದ ! ಕೈಸಲಾಖಿ ಬೇಡಿ! ಇಲ್ಲನೇ ಇಲ್ಲ. ಚಕ್ಕಂದದ ಹರಟೆ, ಕೈದಿ ಗಡ್ಡದ ಸಾಬರ ನಡುವೆ.

ಕಚೇರಿಯ ಹಿಂಬದಿಗೆ ಸೇರುವ ಬಾವಿ, ಬಾವಿಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ತೋಟ. ತೋಟದ ಎದುರೇ ಸಿವಾಯಿಗಳ ವಸತಿ. ಕೈದಿಗಳ ಜಲಕ ಅಲ್ಲಿ.

ಜಳಕ ತಿರಿಸಿ, ಕೈದಿಗಳು ಗೂಡನ್ನು ಸೇರಿದರು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಸಿಲ್ಲಲು ಗಡ್ಡದ ಜಮಾದಾರರ ವಿನಂತಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ವಿನಂತಿಯು ಗಂಡಾಂತರವನ್ನೆಲ್ಲ ತರುವುದೋ ಎಂದು ಭೀತನಾದೆ. ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಸಾಬರು ಹೇಳಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದೆ. ಭಾರತವ್ವನಂತೆ ತನಗೂ ಒದಗಿದರ ? ಏನೇನೋ ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಗಡ್ಡದ ಜಮಾದಾರರು ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಗವಿಹೊಗಿಸಿ, ವಿಕ್ರಮನಡೆಗೆ ಬಂದರು. ತಾವು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಆಸನವನ್ನೇ ಆದರದಿಂದ ನೀಡಿದರು. ಸತ್ಕಾರದ ಮರ್ಮವೇ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ. ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯಮಧರ್ಮರು ಕೋಣಾರೋಹಿಗಳಾಗಿ ಬರುವವರೇನೋ ಎಂದು !! ಗಡ್ಡದ ಸಾಬರನಯ ವಿನಯಗಳು, ಬರಲಿರುವ ದುರಂತದ ಪೂರ್ವ ಚಿಹ್ನೆಗಳೆಂದು ಮನಗಂಡೆ.

ಗಡ್ಡದ ಸಾಬರು ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳ ವೆಟ್ಟಿಗೆ ತೆಗೆದು, ಡಬ್ಬಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿತೆಂದು, ವಿಕ್ರಮನ ಕೈಗಿತ್ತರು.

“ ನಿಮ್ಮ ದೋಸ್ತು ತಂದಿಟ್ಟಾರ ಫರಾಳ ಮಾಡ್ತಿ ”

“ ಯಾರೂ ? — ಸಾರಂಕಿತನಾಗಿ ಕೇಳಿದೆ

“ ಕರೀತೀನ್ನಿಂದ್ರೀ ” ಎಂದು ಪೋಲಿಸನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಕಚೇರಿಯುಬಳಿಸುಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿಕ್ರಮನ ದೋಸ್ತ ಬಂದೆ. ವಿಕ್ರಮನ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ, ಬೇಕಾದಂತೆ ಮಾತಾಡಲು ಧೈರ್ಯವನ್ನಿತ್ತರು. ತಂದುದನ್ನು ಮೊದಲು ತಿನ್ನಲು ಗಡ್ಡದವರ ವಿಶೇಷ ಆಗ್ರಹನಾಯಿತು. ವಿಕ್ರಮನು ಅವರನ್ನೂ ಆಮಂತ್ರಿಸಿದ ಮೂವರ ಸಂಕ್ರಿಸ್ತಾರಂಭನಾಯಿತು. ಉಂಡಿ, ಇಡ್ಲಿ, ಅವಲಕ್ಕಿ, ಗಡ್ಡದವರು ದೋಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಕೈನೀಡಿದರು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಕ್ರಮನೇ ತಿಂದ. ನೀರು ಕುಡಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಅನ್ನವಿಲ್ಲವೆಂದೆನ್ನುವುದನ್ನು ಗಳಿಯನು ವಿಕ್ರಮನೊಪ್ಪಿಯವಸ್ತು

ವನ್ನು ತರಲು ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಡ್ಡದವರೂ ವಸ್ತುವಿನ ಭಕ್ತರೇ? ಮೂವರೂ ತಂಬಾಕನ್ನು ತುಂಬಿದರು. ಗೆಳೆಯರು ಮಾತನಾಡದೇ ಕುಳಿತು ತುದನ್ನು ಕಂಡು, ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಹೇಳಿ, ಗಡ್ಡದವರು ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತ ತಿರುಗ ತೊಡಗಿದರು.

“ ಊರ ವಾತಾವರಣ ಹ್ಯಾಂಗದೇರಿ? ”

“ ಈಗನಕಾ ನಿಮ್ಮ ಬಂಧನದ ಸುದ್ದಿ ನೇ ಸುದ್ದಿ ”

“ ಬುಲೆಟಿನ್ನೂ ನಮ್ಮನ್ಯಾಗ ಹ್ಯಾಂಗಬ್ಬಂದ್ಯೂ ”

“ ಬಿ ಜೇನ್ನ ಗದ್ದದೂ. ಅವನೇ ತಂದಿಟ್ಟುನಂತಕ ದಟ್ಟ ವಾರ್ತಾ ಆದ ” “ಹ್ಯಾಂಗ ಸ ತಂದಿಟ್ಟು ಸ ಅಂತೀರಿ?”

“ ನೀವಿದ್ದರೇನೂ? ಅನಕೋಶಕ ಅಟ್ಟಾಹತ್ತೀ ತೆಲಗಬಂದಾನ, ಆ ಮ್ಯಾಲೇ ಪ್ರೇಲಿಸ್ರಾ ಬಂದದ್ದು “ ಮನೀಯವರಿಗೆ ಹ್ಯಾಂಗ್ತಿಳೀಲಿಲ್ಲಾ? ಮ್ಯಾಲೆ ಹ್ಯಾಂಗ ಬಿಟ್ಟು ಸ ? ”

“ ನಿಮ್ಮನೀಂದ್ರ ಸ ಬರೂ ಅವರು ಎಷ್ಟೋ ! ಹೋಗೋ ಅವರು ಎಷ್ಟೋ! ಹ್ಯಾಂಗ ಕೇಳಾರಸ? “ಬಿ. ಜೇ. ಬಂದ್ರ ಸ ಸಂಶಯ ಬರಲಿಲ್ಲ”

“ ಪೋಲೀಸಡ್ರೆಸ್ಸು ಹಾಕಿದ್ದಿಲ್ಲಾ ಅವಾ ಹ್ಯಾಂಗ ಸಂಶಯ ಬರಬೇಕು. ಎಲ್ಲರೂ ಕೆಲಸದಾಗಿಲ್ಲ, “ತವ್ವೇನಾತು ಬಿಡಿ ಇನ್ನೂ ಅವಧಿ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಒಂದಿನ್ನ ಬರಾದೇ ಇತ್ತು ಬಂತು.”

“ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡೂದೂ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡೀವಿ. ಎಲ್ಲಾರ್ಡೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಒಂದೇ ಆದ, ” ವಕೀಲೀ ವತ್ರಕ್ಕೆ ನಹಿ ತಗೊಳ್ಳೀ ಹಂಗಾರ. ” “ಕಚೇರಿ ವ್ಯಾಳ್ಯಾಕ ಬರ್ತೀನಿ.”

ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದ ಪಿಕ್ರಮ. ವಕೀಲರು ನಮು ಪರ್ಕ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದರು ಮತ್ತೆ ತಂಬಾಕನ್ನು ತುಂಬಿ ಮಾತು ಎತ್ತಿದರು. “ ಅದು ಸುರಕ್ಷಿತ ಅದಕ ಇಲ್ಲೋ?” ತಮ್ಮ ನಮಾಚಾರವೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿ, ಸುರಕ್ಷಿತ ಇದ್ದೀನಿ ಅಂತ ಹೇಳಿ, ನಿಮ್ಮ ನಾಹೇಬರಿಗೆ ಅವ್ಯಾಜ್ಜ ಕೂಟ್ಟೀನಿ.

“ಯಾರದ್ರೀ ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮೇ ಇರಬೇಕು?” “ಲೇಖಕನಾನು ಮುದ್ರಕರೂ, ಪ್ರಕಾಶಕರೂ, ತಮ್ಮ ತಂಗೀ” ನೋಡಿ ಮಾಡ್ಕೆಸಾ ಹೆಣ್ಣುಕೈಕೆಲಸಾ”.

“ಬೇ ಘಟ್ಟ ಬಿಡು! ಬಾಣಂತೀ ತಾ ನೋಡಿದ್ರೆ, ಐದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತೀ” “ನಾಚಕರ ನಂಬ್ಯಾ ಹೆಚ್ಚಾತೇನು?”

‘ತಮ್ಮ ಬಂಧನದ ಪ್ರತಾಪೆಂಥಾದು. ಒಂದ್ವೇಳೂದೂ ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟೆ! ಧೀರೂ ಮಾಮಾ ಫರಾರ್ಯಾದ್ನಂತಕ!! ನಿನ್ನ ರಾತ್ರಿ “ಯಾಕ್ರೀ” ತನ್ನೂ ಹಿಡಿತಾರಂತ ಮಾಮಾ ಬಂದು ಹೇಳಿದಾ. ಹೇಣ್ಣಿನ್ನ ಕಟಗೊಂಡು ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕು ಜಿಗಿತಾಕೊಟ್ಟಂತ,” ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು. ವಕೀಲರಿಂದ ಮನೆಯ ಸಂಗತಿ ಕೇಳಿ ಕಳವಳಿಸಿದ. ತಂಗಿಯು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವುದರಿಂದಲೇ ತಾಯಿ ಉಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿದ. ವಿಕ್ರಮನು ಬಂದ ನಂತರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದುದು, ಹೆಂಡತಿ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಕೇರಿಯವರನ್ನು ಅಳುತ್ತ ಕರೆದುದು, ಎಚ್ಚರಾದಾಗಿನಿಂದ ತಂಗಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದುವಲವಾದರೂ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಲು ಬಿನ್ನವಿಸಿದ. ತನ್ನ ಒಂದು ದಿನದ ಅನುಭವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡ, ಗಡ್ಡದ ಸಾಬರು ಗೆಳೆಯರ ನಡುವಿದ್ದ ಎಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಮ್ರಿಯ ಭಾವದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ‘ನಾಹೇಬರೂ ಬರೂ ಹೊತ್ತಾಗೇದ್ರಿ ಅದಕ್ಕು ಸನ್ನ ವಾಳೀ ಇದ್ದಾಗ ಬೇಕಾದಾಗ ಬರಿ’ ‘ಹಂಗೇ ಮಾಡ್ಕಿ. ಪೋಲಿಸ್ತೊಳಗ ನಿಮ್ಮಂಥವರು ಸಿಗೂದಿಲ್ಲ ಬಿಡಿ,” ವಿಕ್ರಮನ ಗೆಳೆಯನಂದ.

‘ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡ್ತಾರ’ ವಿಕ್ರಮನಂದ, ‘ನಾವೇನು ಕಟಗೊಂಡ್ವೋಗ್ನಿವೀ; ಚಲೋ ಕೆಟ್ಟಾ ಎರಡೇ ನೋಡ್ಕಿ ಬರೂವು.’

‘ನಾ. ಮಾತ್ರ ಕೆಟ್ಟ ಮಾಡೂದುಲ್ಲಾ. ಆಗಿದ್ದು ಭಲೋದೇ ಮಾಡೂಡು,’ ಸಾಬರು ಆತ್ಮಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ವಿಕ್ರಮನಂತೆ

ವಕೀಲರೂ ಪುಷ್ಟಿ ತುಷ್ಟಿಗಳನ್ನಿತ್ತರು. ದೇವರಂತಹ ಮನುಷ್ಯರೆಂದರು. ಸುಪ್ರೀತರಾಗಿ ಗಡ್ಡದ ಸಾಬರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯ, ಯೌವನದ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ಮಹತ್ವದ ಪುಟಗಳನ್ನು ತಿರುವಿ ತೋರಿದರು. ಎಲ್ಲರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡುದನ್ನು, ಜನಮನ್ನಣೆ ದೊರೆತುದನ್ನು ಶ್ರುತಪಡಿಸಿದರು. ಶ್ರೋತ್ರಗಳೇರ್ವರೂ ತಲೆದೂಗಿ 'ಭಲೆ! ಭಲೆ!' ಎಂದರು. ಕೈದಿಗಳ ಕೂಳು ಬಂದುದರಿಂದ ಸಾಹೇಬರ ಸಭೆ ವಿಚ್ಛೇದಿಸಿತು. ವಕೀಲರಿಗೆ ಮರುದಿನ ಬರಲು ಔತಣವೂ ದೊರೆಯಿತು. ಬೇಕಾದುದೇ ಬದಿಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಮನದಂದರು. ವಕೀಲರು ವಿಕ್ರಮನ ನಿರೋಧ ಪಡೆದು ಸಾಬರನ್ನು ಸಜ್ಜನರೆನ್ನುತ್ತ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲ ದಾಟಿದರು.

ಗಡ್ಡದವರ ಸರತಿ ಇರುವಾಗ ಹೊರಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ವಿನಂತಿಆಗಿದ್ದಿತು. ಹಗಲು ಹೊರಗೆ, ರಾತ್ರಿ ಗವಿ. ವಿಕ್ರಮನು ತಂಬಾಕನ್ನು ಮೆಲ್ಲುತ್ತ ಕಾರಂಜಿ ಬಿಡುತ್ತ ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ. ಗಡ್ಡದ ಸಾಬರು ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ಎಣಿಕೆಯಂತೆ ಸಳಿಯ ಸಂದಿಯೊಳಗಿಂದ ರೊಟ್ಟಿ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಬೇಳೆ ನೀಡಿಸಿದರು. ರೊಟ್ಟಿಗಳು ಬಹಳ ತೆಳ್ಳಗಿರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಬೇಕೆಂಬ ಗದ್ದಲ ಕೇಳಿಸಿತು. ರೊಟ್ಟಿ ತಂದವನು ಸಾಬರ ಸಾಹೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಅರ್ಧ ಅರ್ಧ ಕೊಟ್ಟ.

“ಏ ಆಯ್ಯಾ ಸ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡ್ರೂ ಮಕ್ಕಳು ಉರುದು ಹೊತ್ತಾರಲೇ ಕಮ್ಮೀ ನೀಡಿದೆಂದ್ರೆ” ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಕೈದಿ ಕೂಗಿದ.

“ಶಾಪ ತಟ್ಟದೇ ಹೋಗ್ತದೇನು?” ಬೇರೊಬ್ಬ ನುಡಿದ. “ಯಾಕ ಕಾಡ್ತೀರಿ ಬಿಡ್ತೋನಿಮ, ಕೊಟ್ಟೇ ಕೊಡ್ತಾರ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಅಲ್ಲೇನು.” ಎಂದೆ ಶಾಂತಚಿತ್ತದವ.

“ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಿಳದುಕೊಟ್ಟೆಷ್ಟು ಕೊಡ್ಲಿ ಬಿಡು,” ಬೇರೊಬ್ಬ ನುಡಿದ.

“ಏನು ? ಧರ್ಮ ಎಲ್ಲಿದೋ ? ತಮ್ಮಪ್ಪನ ಮನೀದು ಕೊಡ್ತಾನೇನು ? ” ರೊಚ್ಚಿನಿಂದ ನುಡಿದನೊಬ್ಬ.

“ಐನಾರ ಸ ಇವತ್ತ ಚೀಂಜಿನಾಗ ಸ ಏನೇನು ತರತೀರಿ. ಸೋಮಾರಾ ನಂದು. ಒಂದೊತ್ತೈತಿ.” ಒಬ್ಬನು ಜೇಡಿದ. ‘ಸೆಂಗಾ

ಬೆಲ್ಲಾ ತರ್ತೀನಿ. ಆತಿಲ್ಲೋ' ಅಯ್ಯನವರೆಂದರು. ಸಾಬರ ಸೂಚನೆ ಯಂತೆ ಅಯ್ಯನವರು ಬರಿ ಬುಟ್ಟಿಯೊಡನೆ ಓಡಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಕೈದಿ ಗಳ ಅರಹೊಟ್ಟೆಯ ಸಂಕಟ ಸ್ವರ ಕೇಳಿದ. ಅವರ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿಷೇ ಧಿಸಿದ. ತಿರುಕರಂತೆ ಕಾಡಿದುದು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಸರಿಎನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯನ ವರು ಏನೂ ಮಾತನಾಡದೇ ಶಾಂತರಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಲಿರುವಾಗ, ತಲೆತುಂಬ ಹಳಿದು, ಹೆಂಡರು ಮನೆ ನಾಶವಾಗಲೀ ಎಂದು ದಂತೂ. ತೀರ ನಿಂದ್ಯ ಕದ್ಯವೆಂದ. ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತರಾಗಿರುವದೇ ಉತ್ತಮವೆಂದು ಅವನ ಅಭಿಮತ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಗಡ್ಡದವರೆದುರು ಸಾರಿದ.

ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಂದ ನೂರಾರು ಕಂಬಳಿ ಹೊದಿದ ರೈತರು ಬರತೊಡ ಗಿದರು. ಸಿಪಾಯಿ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ತರುಬಿದ. ಮಾಮಲೇದಾರರಲ್ಲಿ ಕಾಳಿನ ವಿನಂತಿಯ ಆರ್ಜಿಯನ್ನು ತಂದವರೆಂದುದಕ್ಕೇ ಪ್ರೇಲೀಸ ಹಿಂತಿರುಗಿದ. ರೈತರ ಗುಂಪು ಬರುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಕೆಲವರು ಮೈತುಂಬ ಕಂಬಳಿ ಹೊದಿದಿರುವರು ಕಂಬಳಿ ಹೆಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿದವರು ಸಾಲಾಗಿ ಕಚೇರಿಯ ಎದುರು ಕುಳಿತರು. 'ದ್ಯಾವ್ಯಾ ಬಂದ್ನೇನೋ ಸಿದ್ದ? ಎಂದ ನೊಬ್ಬ. ಇಲ್ಲೇ ಅದೀನೀ ಹಿರೇರಸ.' ಎಂದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು ಅವರ ಗದ್ದಲು ಸಿವಾಯರ ಬೇದರಿಕೆಗೇ ನಿಂತಿತು. ಗಡ್ಡದವರು ತಂಬಾಕ ಸೇವನದಲ್ಲ ಮಗ್ನರಾದರು. ಸಿಪಾಯಿಗಳು ವಿಕ್ರಮನೊಡನೆ ಸವಿ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು.

ರೈತರು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ಇಕ್ಕಿದರು. ಮುಸುಕಿನ ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹರು! ಕೆಲವರು ಖಡ್ಗ ಹಿರಿದರು. ಎಡದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ! ಮಾನ್ವೇದಾರರ ಕಚೇರಿಯ ಬಾಗಿಲು ಮುರಿಯಿತು 'ವಂದೇನಾತರಂ' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಸೀವಾಯಿಗಳು ಹೌಹಾರಿದರು

ಸೀಟಿಯನ್ನು ಊದಿದರು. ಊದಿಯೇ ಊದಿದರು. ಎತ್ತ ನೋಡಿ ದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ! ಕತ್ತಿ! ಕೊಡಲಿ! "ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರಕಾರ ಜಿಂದಾ ಬಾದ" ಎಂದು ಏಕ ಕಂಠದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಲೇ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದರು. ಸೀವಾಯಿ ಓಡಿ ಹೋಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದ, ಸ್ವತಂತ್ರ ದೇವಿಯ ಜಯ

ಕಾರವು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಯಿತು. ಮಾವೈ ದಾರದಾದರು ರೈತರೇ. 'ಬ್ರಿಟಿಶರು ಭಾರತ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದರು, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ರಾಜ್ಯವಾಯಿತು. ನಾವು ಸ್ವತಂತ್ರರು. ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು, ಕಚೇರಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಧ್ವಜವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ ಓಡಿದರು. 'ಧಂ ಧಂ, ಎಂದಿತು. ಓರೈನು ಉರು ಎಂದು ಉಳಿದವರು ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಒಯ್ದರು. " ವಂದೇನಾತರಂ " ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಒಬ್ಬನೂ ಉಳಿಯದೆಂತೆ ಓಡಿದರು.

ಲಾಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿಯ ಕೈದಿಗಳೂ ಕುಣಿ ಕುಣಿದು ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ, ವಂದೇನಾತರಂ ಎಂದು ಹರ್ಷಭರಿತರಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ನೀಡಿದರು.

ಏಕಮನು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ " ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಎಂದು ಹುಮ್ಮನಗೊಂಡು. ಕೂಗಿದವರಲ್ಲಿ ಅವನೂ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದ ಗಡ್ಡದ ನಾಬರು ಅತ್ಯವಸರನಾಗಿ ಏಕಮನನ್ನು ಲಾಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ತುರುಕಿವರು. ಬಡಿಗೆ ಬಂದೂಕುಗಳೊಡನೆ ಪೊಲೀಸರು ಓಡಿ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಏನಾಯಿತು? ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿರುವರು? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಜನರು ಓಡಿದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿದರು. ಕೆಲ ಸೀವಾಯಿಗಳು ರೈತರು ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಧ್ವಜಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ಚೆಲ್ಲಿದರು. ಬಂದೂಕನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸಿವಾಯಿ ' ಬಂದೂಕು ಹಮಾರಾ ಬಂದೂಕು! ಹಮಾರಾ ಬಂದೂಕು!! ಎಂದು ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಕಚೇರಿಯ ತುಂಬ ಕೂಗುತ್ತಾ ತಿರುಗಿದ. ಲಾಕಪ್ಪಗಳ ಮರು ನಿಂತು ಸ್ತುತಿಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಬಂದೂಕು! ಹಮಾರಾ!! ಹಮಾರಾ ಬಂದೂಕು ಎಂದು ಅರಚಿದ. "ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ" ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತರು ವಂದೇನಾತರಂ ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿದರು. ಪೊಲೀಸರು ಓಡಿ ಬಂದು, ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಬಂದವರು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯ ವಟ್ಟು ಏನು? ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಗೆ? ಎನ್ನುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ಡಿಸ್ ಮಿಸ್ ಆದೀರಿ ಸಾಹೇಬರ 5

ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಚೇರಿಯ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ, ಪಾವನತಿ ಪಡೆಯಲು ಕಚೇರಿಯ ಎದುರು ಜನ ಕಲೆತಿದೆ. ಬಂದವರು ಯಾರು? ರೈತರೇ? ಕಂಬಳಿಯ ರೈತರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಧೈರ್ಯ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿತು? ಫರಾರಿಯಾದ ಮುಖಂಡರು ಗುಂಪನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬಹುದೇ? ರೈತರಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆ ಗೈದರೇ? ರೈತರೇ ನಿಜವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಭಾಗ್ಯದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತೆಂದರು. ಬೋಸರ ಪಕ್ಷದವರಿಂದಲೇ ಜರುಗಿದೆ ಎಂದು ಕೆಲವರವಾದ. ದೇಶದಾದ್ಯಂತವೂ ಬೋಸರ ಪರಿವಾರವಿದೆ. ಅವರಿಂದಲೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಚೇರಿಗಳು ನೆರೆದಿವೆ ಎಂದರು. ಚಿತ್ರಗಾಂಗದಲ್ಲಿ ವೈಮಾನಿಕ ದಾಳಿ ಕೈಕೊಂಡ, ಸುಭಾಸ ಸೈನಿಕರೇ ರೈತರ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ಬಂದಿರಲೇಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾಡಿದರು. ಸಾವಿ

ರಾರು ಜನ ಕಲಿತಿತು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಕಚೇರಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಗಳಿಗೆ ಮನಸಾ ವಂದಿಸಿದರು. ಊರ ತುಂಬ ವಾರ್ತೆ ಪಸರಿಸಿರಲೇ ಬೇಕು. ಬ್ರಿಟೀಶರು ಜರ್ಮನರಿಂದ ನೋತರಂತೆ! ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಯಿತು. ಕಚೇರಿ ಪ್ರಿಯುರಿಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೈನಿಕರ ವಶವಾದುವು ವೋಲೀಸರು ಓಡಿದರು. ತುರಂಗಗಂಧ ಮುಖಂಡರೆಲ್ಲ ಪಾರಾದರು ತುದಿ ಕೊನೆ ಇಲ್ಲದವಾರ್ತೆ ಹರಡಿದುದಕ್ಕೆ ಸಮೂಹ ನೆರೆಯಿತು. ಪುಂಡರ ಪಾವಳಿ ಎಂದು ಕೆಲವರು. ಬ್ರಿಟೀಶರ ಪುಣ್ಯದ ಭಾಗ್ಯ ತೀರಿಲ್ಲ. ಸೋತಿಲ್ಲ. ಸೋಲಲಾರರು, ಎಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಲಾಕಪ್ಪುಗಳಲ್ಲಿ ಕೈದಿಗಳ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದೆಂದು ಕೆಲವರು. ತಿರುಗಿ ಗುಂಪು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಲಾಕಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಕೂಡಿ, ತಾವೂ ಬೇರೆಊರ ಕಚೇರಿಯನ್ನು ವಶವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಉತ್ಸಾಹಿತರಾಗಿ ಗುಂಪಿನ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತ 'ವಂದೇ ಮಾತರಂ' ಎಂದು ಜಯ ನಿನಾದ ಮಾಡಿದರು.

ಲಾಕಪ್ಪಿನ 'ವಂದೇ ಮಾತರಂ' ಕಚೇರಿಯ ಎದುರು ನೆರೆದ ಜನಕ್ಕೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಜನರು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ನೀಡಿದರು. ಭಗ್ನ ಮನೋರಥ ರಾದ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಜನಜಂಗುಳಿಯ ಮೇಲೆ ರೇಗಿದರು ಚದುರಲು ಎಚ್ಚರ ನೀಡಿದರು. ರಾಷ್ಟ್ರದೇವಿಯ ಜೈಜೈ ಕಾರವು ಕಡಲ ತೆರೆಗಳಂತೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿತು. ವೋಲಿಸರು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದರು. ಲಾಕಿಗಳಿಂದ ಫಲಿಸಿದರು. ಜನದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ದಾರಿಕಂಡತ್ತ ಓಡಿದರು. ಮನಕಂಡಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕರು. ಓಡಿ ಬರುವ ಗುಂಪನ್ನು ಕಂಡು, ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳು ಪಟಪಟನೆ ಇಕ್ಕಿದುವು. ವೋಲೀಸರು ವಿಜಯಿಗಳಾದರು.

ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ರೈತರನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದರು. ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಓಡಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲ ಬೇಡವೇ? ರೈತರ ಕೈಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಗಳು ತೊಡಕಿದ್ದುವು. ಅಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಕಾಲಿಗೆ ಎರಗಿ ದೈನ್ಯತನದಿಂದ ಬೇಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಗಾಬರಿಯಿಂದ ನಡುಗಿದ. ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಹೊಡೆತ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸ. ಹಿಡಿದು ತಂದವರಿಂದ

ಅಗರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಿಸಾಯಿಗಳೇ ಗೊಣಗುಟ್ಟಿದರು ಗುಡ್ಡ ತೋಡಿ ಇಲಿ ತಂದಂತಾಯಿತೆಂದು ಮರುಗಿದರು. ಎಧಾರೀತಿಯಾಗಿ ಗಂಟೆ ಬಡಿತ ತಿನ್ನುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು, ಹನೂರಾ ಬಂದೂಕ! 'ಹನೂರಾ ಬಂದೂಕ!' ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ತಗುಲಿವೆ ಬೆಕ್ಕಿನಂತೆ, ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಸಾಯಿಗಳು ರೈತ ರನ್ನು ಲಾಕಪ್ಪದಲ್ಲಿ ತುರುಕಿವರು ಒಡಿತಂದ ರೈತರು! ಹೆಂಡಿರನ್ನು ಮನೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು; ಹೊಲವನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಲೇ ಅಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ತಾವು ಅವರಾಧಿಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಅಳುವಿನ ವಲ್ಲವಿ. ಹುಡುಕು ಹುಡುಕು ಅತ್ತರು. ಬೆದರಿಕೆಗೆ ಮಣಿಯಲಿಲ್ಲ, ದಣಿಯಲಿಲ್ಲ, 'ಬಂಡಿ ಎತ್ತುಗಳು ಪೇಟಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಅವುಗಳ ಗತಿ ಏನಾಗುವದೋ' ಎಂದು ಅತ್ತರು. ಸತ್ತವರ ಮನೆ ಯಾಯಿತು ಲಾಕಪ್ಪು.

ವಿಕ್ರಮನು ತನ್ನ ಕೂಲಿಯಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದ. ಬದುಗದೆಯಾಗುವುದು, ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ತೋರಿ ಅಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡಿದ. ಅವನಂತೆಯೇ ಮಾತನಾಡಿದ, 'ಹಾದಿ ಅಣ್ಣ ಅವರ. ಈ ಮಂದಿಗೆ ಹ್ಯಾಂಗ ತಿಳೊದಿಲ್ಲೀ' ಕೂಲಿಗೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲ ಕುಂತೀವಿ. ನಾವು ಮಾಡ್ತೀವ್ರೀ ಈ ಕೆಲಸಾ 'ಗದ್ದೆಲ್ಲಾಗ ತಿಳೀದೆ ಹಿಡಿದಾರ, ಈಗ ಸಾಹೇಬರು ಎಂಪ್ರಂಪ್ರ ಬಟ್ಟೆ ಬಡ್ತಾರ ಅಣ್ಣಗ್ಲೀ ಅಣ್ಣ ಅವರ ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿ ಹರಿಯಿಂದ, ಏನ ಕಾಡಾಟ್ರೀ, ವೇಲದಾಗ ಇಷ್ಟು ಜನಾ ಐತಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಬಟ್ಟೆ ನನ್ನ ಕಾಡ್ತಾನೋಡಿ, ಲೆನಿಮಾರಾಯ. 'ಒಂದೂವು ವಾಳ್ವಾ ಕಟ್ಟಿರತಾನ. ' ಕೆಟ್ಟದ್ರೆ ಮುಗಿತ್ತಿತ್ತೀ. ನಾಂತೂ ಜೀವಾ ಹಿಡಕೊಂಡು ಅದೀನಿ. ಸೊಸ್ರೀರ ಹಾಂಗ ಹೊಳೀ ಹಾರಿಕೊಂಡು ಸತ್ತೋಗ್ಲೀಕೂ ಅಂತ.....' 'ಸಸೀ, ಯಾಕ ಹೊಳಿ ಹಾರಿದ್ಲಿ?' ಬರೆವುದಕ್ಕೆ ವಿಷಯದೊರೆಯುವುದೆಂದು ವಿಕ್ರಮನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳಿದ. ರೈತರು ಒಡಲಾರಿಯನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡರು. ವಿಕ್ರಮನು ರೈತರು ಹೇಳುವಾಗ 'ಅಯ್ಯೋಪಾಪ' ಎಂದು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಲಿದ್ದ 'ಯಾಕ ಅಂಪ್ರೀನೀ.' ಕಾಡೂಕಾಲಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲಾ ನೂ ನಡೆತಾವು. ಸೆರೆವೀ ಉರೂ ಕಟಗೀ ತೊಗೊಂಡು, ಕೆತ್ತಾಳಿಲೀ ನನ್ನ ಣೀಮ್ಯಾಲೆ. "

“ವೇವರತ್ತಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಯಾಕೇನ್ನಾಡುದವನ” “ಎನ್ನೇವರ್ರೀ. ಅವನ್ನು
 ಗ್ಲಾಘ್ಣಾಣ್ಣಾಕಾಸ, ಒಂಗೆಟು ಆರಾಮದೀನೀ ಅನ್ನದ್ರಾಗಸ, ಸುರೂ
 ಆತ್ನೋಡಿ! ನನ್ನಾಲಾಗೇ ಕುಂತಿರ್ರಾಲ್ರಿ ಇದಿಸಾಯಿ ಹೊಟ್ಟು ಹೇರಿ
 ಕೊಂಡು, ಪ್ಯಾಟ್ಕುಗ್ವಂದ್ರಸ ಹೊಡದೂ ಬಡದೂ ಎಲೆಕೊಂಡು ಬಂದ್ರ
 ಇಂತಾದೆಲ್ಲಾ ನಾವ್ಯಾಕ್ಯಾಡೂನ್ರಿ ?” “ನಿಮ್ಮೂರಾಗ ಚಕವಳಿ ಮಂದಿ
 ಐತೇನು?” “ಅದಾರ್ರಿ ಗ್ಲಾಡಿಮ್ಯಾಗಸ ಚಂವಡ್ಯಾಗಸ. ಎನೇನೋ
 ಬೆಳಗಾಗುದ್ರಾಗಸ ಬರದು ಹಚ್ಚಿ ಹೋಗ್ತಾರ್ರಿ. ಗೌಡರ ಮಗ್ಗಸ
 ಒಂದ್ವರ್ರ ಆಗೇತ್ರಿ” “ಎನ್ನಾಡಿದ್ದಾ?” “ಕಾಗವಾ ಹಂಚಿವ್ವಂತ್ರಿ...
 ಬಲೇ ಬಂಟ ಬಿಡಿರಿ ಅವಾ ಹೌದಂದೇನವಗ ಕುಕ್ಕಣ್ಣಿ ಕೈನಸ ಕಡಿ
 ಸಿದ್ದ” “ಯಾಕಸ?”

“ಚಕವಳಿ ಸುದ್ದೀ ಸರಕಾರಕ್ಕಸ ತಿಳಿನ್ತಾನಂತ್ರೇಳಿ ಕೈನಸ ಕಡದ್ರ
 ಅದೂ ಓಡೇ ಹೋತು. ಸಂಸಾರ ಕಿತಗೊಂಡು” “ಕುಲಕರ್ಣಿ
 ಇಲ್ಲೇನವಾ ನಿಮ್ಮೂರಾಗ?” “ಕುಲಕರ್ಣ್ಯಾರು ಯಾರೂ ನಿಂದ್ರಾಂಗಲ್ರಿ
 ನಮ್ಮೂರಾಗ ಕೈಕಡೂತಾರಂತಸ, ಹೆದರಕೇ ಬಹುಹೊಕ್ಕೈತಿ.
 ವಾರದಾಗೊನ್ನೈ ಪ್ರೇಲೀಸರ ಗೂಡ ಬಂದು, ಹೋಕ್ಕಾನ ಕುಲಕಣ್ಣಿ”
 “ಕೈಕಡಿಸಿಕೊಂಡವನ?” “ಅವಾ ಅಲ್ಲೀ ಮತ್ತೊಬ್ಬವ. ನಡವೈತ್ರಿ
 ಒಳಸಂಚು. ಬಿಡೂದಿಲ್ಲೇ ಕಡೂಸ ತಾರ ಅವನ ಕೈನೂ. “ಅಂತೂ
 ನಿಮ್ಮೂರಾಗಸ ಚಕವಳಿ ಧಾಂದ್ಲೇ ಇದ್ದೇ ಇರತವನ್ನು.” “ಇದ್ದು ಇರ
 ತೈತಿ ಸೂಳೀ ಪಾಪ ಸನ್ನೇಸ್ಸೆ ಅಂತಾರಲ್ಲೀ, ಹಾಂಗಾಗೈತಿ ನನ್ನ ಹಣೆ
 ಬಾರಾ. “ಸನ್ಯಾಸಿನಸ ಖರೆ...ಇದ್ದ ಬೆಡು. ಯಾಕಲತೀದಿ. ಎರಡು
 ಹೊತ್ತು ರೊಟ್ಟೀ ಕೊಡತಾರ!” ಕುಳಿತ ಬೇರೊಬ್ಬ ಕೈದಿ ಕೆಣಕಿದ.

ಸಾಬರು ಬಂದರು, ಸಲಾಮ್ ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತ. ಸಿಪಾಯಿಗಳು
 ಸಾಮೂಹಿಕ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಸಾಬರ ಕೋಣವನ್ನು ಸಿಪಾಯಿ
 ಕಟ್ಟಿದ. ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದುದರಿಂದ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ
 ಕೊಂಡರು. ಬಂಧಿಸಿದ ಹಳ್ಳಿಗರನ್ನು ಕರೆತರಲು ತಿಳಿಸಿದರು. ಬೇಡೀ
 ಒಡವೆಯ ರೈತರು, ಅಳುತ್ತ ಉರಸಾ, ಸಿರಸಾ, ದೃಷ್ಟ್ಯಾ, ಮನಸಾ,

ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಗೈದರು. ಅಪರಾಧಿಗಳು ತಾವಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ, ಅನೇಕರು ವಿವಿಧ ತೆರನಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥನೆಯ ಜಾಮೀನು ಬೇಡಿದರು. ರೈತರ ಬಳಗ ಸೆಬ್ಬಾಗಲಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವೇ ಇತ್ತು. ಸಾಬರು 'ಮಾಘ' ಮಾಡಿದರು ಜೀವಿ ಸಡಿಲಾದರು. ಸಾಬರವರು ದಂಡರಕಿ ಪಾಕಿ ಹಾರಿದರು.

‘ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒತ್ತೇ ಆಯಿಕ್ಕೆ ಸಾಬಗ ಸಂಪತ್ತಾಯಿಕ್ಕೆ’ ಎಂದು ವಿಕ್ರಮನು ಹಾಡಿದ ಕೈದಿ ಕೇಳಿದರು ಹಾಡಿನ ಅರ್ಥ ಹೇಳಲು. ವಿಕ್ರಮ ವಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಅಂದು ‘ಗೋಸಾಳ ಪುಟ್ಟಿ ತುಂಬಿದುದಕ್ಕೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು ನಡೆಯೋ ಮನೆಗೆ’ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಕ್ಕರು. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಲ ವರಾಗವಾಗಿ ನುಡಿಯಲು ಬೇಡಿದರು. ಅನಂತೆ ತಾವೂ ಕಲಿತರು ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ‘ಗೋಸಾಳ ಪುಟ್ಟಿ ತುಂಬಿದುದಕ್ಕೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು ನಡೆಯೋ ಮನೆಗೆ’ ಎಂದು ಹಾಡಿದರು.

ಮಾಮಲೇದಾರರು ಶೂರಲಲ್ಲ. ಘಟಿಸಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲು ಬಂದಿಲ್ಲ ಬಂದೂಕನ್ನು ಕೂದಿದರು ಒಂದು ಕಚೇರಿ ಮುಂದಿಲ್ಲ ಟ್ರೇಯರಿ ಲೂಟಿ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ರೆಕಾರ್ಡು ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಇವೆ. ಧೈಜಗಳು ಕೈವಶ ವಾಗಿವೆ. ಬಂದೂಕು ಹೋದುದಕ್ಕೆ ‘ಹಮಾರಾ ಬಂದೂಕ.’ ಹೆಚ್ಚ ನಾಗಿರುವ. ದಿನಸಂತ ಕಚೇರಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು ಯಾವ ಸಮ ಯಕ್ಕೆ, ಹೇಗೆ? ಗುಂಪು ಬರುವವೂ ಮತ್ತೆ! ಅದೇ ಮಾತು ಅದೇ ದೆವರಿಕ ಅಭೀಷರರಿಗೆ. ಮೂವರನ್ನು ಕೂಡಿ ಒಳಗೆ ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಲೇಖನವನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಕುನಾದರೂ ಜೀವಕ್ಕೆ ಗುಡಾಂತರವೆಂದು ನುಡಿದರು. ಮನಸಿಗೆ ಅಂದಿನ ಗೋವಾಳದ ಅರ್ಥ ಮುಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಮುಡುಪಿಟ್ಟರು. ಕುಲವೇವನಿಗೆ ‘ದಯಾನಿಧೇ ಜೀವದಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡು. ಅಕಲಾಕ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾ ಮೊರೆ ಕೇಳು. ಚಳವಳಿಯ ರಾಕ್ಸ ನರ ಬಾಧೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸು. ಕರುಣಾ ಖಣಿಯಲ್ಲವೇ ನೀನು?’ ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

ವಿಕ್ರಮನು ಹಸಿವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಕೀಲರ ಇಡ್ಲಿ ಒಡಲಲ್ಲಿದ್ದು ಇನ್ನೂ ಊಟ ಹೂಡಲು ಕೈದಿಗಳು ಬನ್ನಹ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಪುಕಟಿ ಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ಅವನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಒಲುವೆ ಉಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ತಿಳಿಗಮ್ಮ ಬಂಗು ತುಂಬುವ ಪೈಕಿ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಕತೆ ಇದ್ದ. ನುಡಿಯು ನಯ ನಾದುನು. ನೂತನಾಡಲಿ, ಹಾಡಲಿ, ಕೇಳಲೇಬೇಕೆಂದು ಕಿಸಿಗಳು ವಿಕ್ರಮನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುವುವು,

ಸಿರಸ್ತೇದಾರರು ವಿಕ್ರಮನಿಗಾಗಿ ಬಂದ ಮನೆಯನ್ನವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರು. ಅವರೆದುರೇ ವಿಕ್ರಮನು ಒರಗೇ ಕುಳಿತು ಊಟಮಾಡಿದ. ಸಿರಸ್ತೇದಾರರು ಕಚೇರಿಯ 'ರೈತಾದ್ಭುತ ಕಾಂಡವನ್ನು ವಿಕ್ರಮನಿಂದ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಕೇಳಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಮೂಲವ್ಯದಪರಿಚಯವನ್ನು ಸಿರಸ್ತೇದಾರರು ಮೂಲಕೇಳಿ ದಿದ್ದರು. ವ್ಯಕ್ತರಚಯವು ಊಟ ಮಾಡುವಾಗ ಬದಗಿತು ಬುಲಬಿನ್ನುಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲೆಂದಿ ಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನು ತಾವೂ ಕೇಳಿದುದಾಗಿ ವಿಕ್ರಮನವರು ಹೇಳಿದರು. ಊಟ ಮುಗಿಯುವದರಲ್ಲಿಯೇ ವಚನ-ವಾಡ್ಡುರು, ವಾಸನಾಹಿತೈ, ಅನೇಕ ಅಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ' ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳು ಚರ್ಚಿತವಾದುವು ಸಿರಸ್ತೇದಾರರು ಬರೆಯುವ ಬಳಗವನರೆಂಬದು ತಿಳಿಯಿತು. ಬಾಂಧವ್ಯ ಬೆಳೆಯಿತು.

ವಿಕ್ರಮನೊಡನೆ ಗಡ್ಡದ ಸುಬರು ಕೋಪಗೊಂಡಿರಬಹುದು ತಂಬಾಕಕ್ಕೆ ಕರೆಯಬಹುದೆಂದು ಒಂದರಡುಸಲ ಇಣಕಿದ. ಪ್ರೇಲೀನನೇ ಒಳಹೊಗಿಸಿದ. ಕೈದಿಗಳು ಕಛ ಹೇಳಲು ಆತ್ಮೋರದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಕೂಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ಅವನ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದರು. ಸುತ್ತಲೂ ಕೇಳಲು ಕುಳಿತರು. ಅಭಿರುಚಿಯ ಅಭಿಜ್ಞ ವಿಕ್ರಮನು, ಕನ್ನಡ ನಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕತೆ ಹೇಳಿದ.

ಶೃಂಗಾರ, ವಿರ, ಕರುಣರಸಗಡಲಲ್ಲ ಎಳೆದು, ಸಾಗಿಸಿದ. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಯ ನೀರು, ಮೈಯಲ್ಲಿ ವಿರಶ್ರೀಯ ಹುಮ್ಮಸ, ನಯನ

ದಲ್ಲಿ ನಾರಿಯ ಸೊಬಗು-ಧೃಂಗಾರ ಅದ್ಭುತ ರಮ್ಯ ಕಥೆ ಸರಾಗವಾಗಿ ಪ್ರನಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಕಥೆ ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೂ, ಕತ್ತಲು ತೋರುವುದಕ್ಕೂ ವೇಗವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಚೇರಿ ಎಂದಿನಂತೆ ವಂಶವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗಡ್ಡದವರು ತಂಬಾಕು ದಾನ ನೀಡಿ ಶ್ರೇಣೋಭಾಗಗಳಾದರು. ಅದಕ, ಎಲೆ, ತಂಬಾಕು ಗಳು ಅವ ತಲಸುವವು. ನಿಕ್ರಮಸಿಗಿ ನ್ಯಾಯವಿರುವುದು ಕಾಣಿಕೆಗಳೆಂದು ಗಡ್ಡದವರು ನಗೆ ಬರಿಸರು. ಅದಕಯ ತಾಡನಕ್ಕು ಕಲ್ಲು ಕೃನೇರಿತು ಅಯ್ಯನವರು ರೊಟ್ಟಿಯ ಬುಟ್ಟಿಯೊಡನೆ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ, ಅಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿ ನಡೆದರು ಹೊಗೆ-ನೋಡಗಳು ತೂರಾಡಿದುವು ಆರೋಹ, ಅವರೋಹಗಳು ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ನಿತ್ಯ ನಿಯಮದಂತೆ ರಾಗಜ್ಞಾನ ಕೊಡುತ್ತಲಿದ್ದವು.

ಗಡ್ಡದ ನಾಬರ ನ್ಯಾಯ ನಿಕ್ರಮಿಸಿರುವ ಲಾಕಪ್ಪಿನ ಎದುರೇ ಪುಸ್ತಕ ಪನಗೊಂಡಿತು. ಬೆಂಗಳೂರು ಕೈತುದ್ಭುತ ಕಂಡವು ಮೊದಲಿನ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಸನೆತನದ ಕಥನಗಳಾದುವು. ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಹಿಡಿ ಹೊದುವು, ಎರಡನೆಯ ಮನುವೆ, ಆರು ಮಕ್ಕಳ ಜೀವನ ಕ್ರಮ, ನೌಕರೀನೊಡನೆ ನ್ನಲ, ಕಾಲಗ ಉತ್ತ ತಂಪುಗೆ ರಸ ಸನ್ನಿವೇಶ ಗಳು ಬುದ್ಧವುತ್ತಲಿದ್ದವು.

ಹೆಚ್ಚುಗಲವ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಿತು. ಗಡ್ಡದ ನಾಬರು, ನಾನರಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಕಾರ್ಯ ತತ್ಪರತೆಯ ಅನಿರ್ಭಾವ ತೋರಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು 'ಭಾರತಪುನಾಗುನೇನೇ ಈ ರಾತ್ರಿ,' ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಉರುಳಿದ-ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ. ಮನದ ದುಗುಡ, ತಗಣಿ ಚಿಕ್ಕಾಡುಗಳ ಕಡಿತಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚೆಯಿಲ್ಲ. ಕೈದಿಗಳು ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಮನವು ಜಿಗಮ ಹಾರಿ ಏಸನ್ನೋ ಯೋಚಿಸಿತು. ಯಮಧರ್ಮರು ವಾಶನನ್ನೆಬೆರೇ.... ಬಾಧಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಮನೆಯ ವಿಚಾರ ನಡೆವಾಗಲೂ ಯಮಧರ್ಮರು ನಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ದಯವಾಲಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ಗಡ್ಡದವರೇ ಆಮಂತ್ರಣ ಪತ್ರಿಕೆ ತಂದು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ನೀಡಿದರು. ದಿಗಿಲುಗೊಂಡ, ಕೋರಡೆಯ ಹೊಡೆತಗಳಿಂದ ನುಗ್ಗುಗಳೇ ಬೇಕಾಗುವುದೆಂದ ಮಾತನಾಡಲು, ಏಳಲು ಶಕ್ತಿಯು ಸಾಲದಾಯಿತು ಆಮಾನುಷ ಹಿಂಸೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವ ಚಿತ್ರ ಕಂಡ, ಎಡಬಲಕ್ಕೆ ಯಮನಾಳುಗಳೇ ಸ್ಥಿತರಾದಂತೆ, ತಿಕ್ಷ್ಣ ಸಲಕರಣೆಗಳು ಎದುರೇ ಇರಿಸಿದಂತೆ, ಭಾಸವಾಯಿತು. ಏನೂ ತೋಚದ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ. ತನ್ನ ಮೈ, ಉಳಿಯಬೇಕಾಗಿ ದ್ವಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ, ವಸ್ತುನಿನ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸಲೇ ಬೇಕಾಗುವುದೆಂದ. ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜನ ನಿಂದಿಸಿದರೇ ! ಸಮಾಭಾಸಕಾರಕ ಉತ್ತರವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮೆಳ್ಳು ಹೇಳಕೂಡದು. ಬಹಿರಂಗವಾಗಿದಲೇಬೇಕು ಮುಚ್ಚು ಮರೆ ಏಕೆ ? ಎದ್ದು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಮಹಾತ್ಮರ ತತ್ವಕ್ಕೇ ಮೊರಹೋದ. ' ನಾನೈತಾ ತ್ವಾತಕಂ ಪರಂ ' ಎಂದು ಹಿರಿಯರೇ ಹೇಳಿಲ್ಲವೇ?? ಗಡ್ಡದವರ ಸ್ವಾರೀ ವಯಮಾಡಿಸಿತು.

“ ರಾಯರ s s .... ” ಕರುಣಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ನಾಬರು ನುಡಿದರು.

‘ ಏ .... ಏನು ?? ’

“ ಸಾ - ಹೇ - .... ”

“ ಯಾ - ಕ s ? ”

“ ಕರದಾಗ ಬರಬೇಕಂತ - ಬರಲಿಲ್ಲಾ ಅಂದ್ರು s ಎಳಕೊಂಡ್ಬ್ರೀ ಅಂತ s s s .... ”

“ ಹೀಂಗೆ s s .... ”

ಕನಿಕರಣಿಂ ? ಹೇಳಿದರು ನಾಬರು. ಚುಕುಂ ಹೊರಬಿತ್ತು ಕರೆ ತರಲು, ಕೀಲಿ ಕಳಚಿತು. ಗಡ್ಡದವರು ಮರುಗಿ ಹೊರಗೆ ಬರಲು ತಿಳಿಸಿದರು. ಉತ್ತರನಿಲ್ಲಾ ವಿಕ್ರಮನಿಂದ ನಾಬರ ಅಬ್ಬರದ ಕರ್ಕಲದ ಕರೆ, ಕಚೇರಿಯಿಂದಲೇ ಕೇಳಿಸಿತು. ‘ ಯಾರ್ನನ್ನ ಕರೆಯುವವರು ! ’ ‘ ಹೀಂ ಗ್ಯಾಕ್ವಾಡ್ರೀರೀ ಸಿಟ್ಟಿಗ್ಬಂದರು ? ’ ‘ ಬಧುದುಲ್ಲಾ s ಅಂತ ಹೇಳ್ವಿ ’

‘ಬರುದುಲ್ಲಾ ಅಂದ್ರೂ ಬರೂಧುಲ್ಲಾ’ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಾಗುವಂತೆ ಆಕ್ರೋಶ ಗೈದ. ಕೋರಡಿಯೊಡನೆ ಸಾಬರೇ ಸಮ್ಮುಖಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

“ ಏಸ್ರಿ ರಾಯರ ! ” ಸಾಬರ ವಾಕ್ಯವಾಯಿತು.

“ ಏಸ್ರೀ ಸಾಹೇಬರೇ ? ” ಏಕ್ಸಪೋಲುನಾಚ ವಯಮಾಡಿ ಕಚ್ಚರಿಗ ಬರತೀರೇನು ? ”

“ ವಯಮಾಡಿ ಯಾಕೆ ? ಹೆಲ್ಪಿರೇನು ? ”

“ ಕಲಸದೆ ಬ್ರಿ ”

“ ಏಸ್ರೆಲಸ ಹೇಳಿ ! ”

“ ಅಲ್ಲೇ ತಿಳಿತದೆ ”

“ ನೀವೇ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಿ ”

“ ಬರತೀರೋ ಇಲ್ಲೊ ! ”

“ ಬ .... ರು ... ಮು.... ಲ್ಲಾ ? ”

“ ತಿಳಿದನರಿದ್ದೀರಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿದರೂ ? ”

“ ಬರೂದಿಲ್ಲ ! ”

“ ಮುರ್ಯಾದಿಯಿಂದ ಬ್ರಿ ”

“ ಸಾಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗಿರಿ ”

“ ಏ ಬಾರೋ ಹೊರಗ. ಎಷ್ಟು ಮಾತಾಡ್ತೀದಿ ”

“ ಗೊತ್ತದೆ ಹೋಗ್ತೀ ? ”

“ ಒಬ್ಬು ಎಳೆಕೊಂಡು ಬಾರೋ ? ”

“ ಗಂಡ್ನಿಪ್ಪಾಕ ಬಲ್ಲ. ನೀನೇ ಬಾ ನೋಪ್ತೀನಿ ”

“ ಏನುಪ್ಪಿಡ್ತಿಯೋ ? ”

“ ಒಳಗ ಬಂದು ನೋಡ್. ಚಾರ್ಜ್‌ಸೀಟು ಕೋಟ್ಟೀದಿ ಮಾಮಲೇದಾರರ ಕಡೆಗ. ನೋಡು ಬಾ ಕಾಯವೇ ಕಲಸ್ತಿ ಏನೋ ಮಗನನ್ನೂ ಮುಕಳಿ ಮೃಗಲನ ತೂಗಲು ಕಿತ್ತಹಂಗೆ ಒಪ್ಪೇನು ? ”

“ ಬಾ .... ಬಾ .... ಬಾ ”

“ ಇಂಥಾ ಮಂದಿನ್ನೂ ಭಾಳ ನೋಡಿನ್ನಿ. ಹೋಗೋ !! ”

“ ಏನ ನೋಡಿಯೋ ನಂದೂಂದು ಕೈಗುಣ ನೋಡ್ವಿಡು. ಜೀವಂತ ಹುಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟೇನು ”

“ ಹೆ! ಹೆ! ಹೆ! ಹೆ! ” ತಾತ್ಕಾರದ ನಗೆ ಬೀರಿದ ಏಕ್ರಮ ಸಾಬರು ಸಾವಿರ ಸಲ ಎಚ್ಚರಕೆ ಕೂಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬರಲು ತಿಳಿಸಿದರು. ಏಕ್ರಮನು ನಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಸಾಬರು ಕೋವಾಕ್ರಾಂತರಾದರು. ಬಾಗಿ ಲಾಕಪ್ಪಿ ನಲ್ಲ ಒಂದು ಬೂಟುಗಾಲನ್ನು ಇರಿಸಿದರು. ಟಾರ್ಚ್ ತೋರಿತು. ‘ ಬಾ. ಹೊರಗ ಬಾ ?, ಎಂದರು. ಏಕ್ರಮನು ಆವೇರದಿಂದ ಅಡಕಿಯ ತಾಡನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಾಬರು ಕೋರಡೆ ಯನ್ನು ಬಾರಿಸಿದರು.

“ ಮುಂದ್ವಾ ನೋಡ್ವೇನಿ ”

“ ನನಗ ಹೊಡೀತೀಯಾ ? ”

“ ನನಗ ಹೊಡಿಲಿಕ್ಕೆ ಹುಚ್ಚು ಅಲ್ಲಾ ನಾನು ”

“ ಕಲ್ಲ್ಯಾಕ ತೊಗೊಂಡೀದಿ ? ”

“ ನಿನ್ನ ನ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರೋಲೀಸರ್ನು ಮನಿಗೆ ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ! ”

“ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡದದೇನೋ ? ”

“ ಹಿಡಿದು ತಿರುಗೂಹಾಂಗ ಮಾಡತೀನಿ. ಈ ಕಲ್ಲ ಅಂದ್ರ ನನ್ನ ಗಂಡ ! ಯಮಾ ! ನೌಕರೀ ಕಳದೂ ಜೇಲಿನ್ಯಾಗ ಕೂಡುಸೋ ಸಾಧನ ! ಡಿಸ್ಮಿಸ್ ಆದೀತ್ರೀ ಸಾಬರ, ತಲೀ ತಲೀ ಘಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡೂ ರಕ್ತದ ಕಾಲುನೆ ಹರಸ್ತೀನಿ. ನಿಂದಲ್ಲಾ ನಂದು .... ಮತ್ತ ನಂದು !! ”

“ ವಾರೆ ವ್ವಾ ಚಿಗರಕಾರ ನ್ನು ” ಅವರ ಗುರು ನಾನು. ನಿಚಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದಕ್ಕು. ಕಾಯದೇ ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲಾ ಅಂದ್ರ ನ ಹಿಡಿ ಬಾ ನ ಒಂದೂಂದ್ವನೀ ರಕ್ತಕ್ಕ ನ ಒಂದೂಂದು ವರ್ಷ. ಧೈರ್ಯಾ

ಇದ್ದರೂ ಬಾ ” ಎಂದು ಕಲ್ಲನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ನಿಂತ. ಮುಸುಗುಡು ತ್ತಿದ್ದೆ! ಒತ್ತರದಿಂದ ಉಸುರಾಡಿಸಿದ. ಕೆಕ್ಕರಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದ, ಸಾಬರು ಕಾಲನ್ನು ಹೊರಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡರು. ದರ್ಪ ತೋರದೇ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಸಿಪಾಯಿಗಳು, ಗಡ್ಡದವರು ಬೇಡವೆಂದರು. ತಮ್ಮ ನೌಕರಿಯ ಚಿಂತೆಯೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆಳಸಿತು.

“ ನೋಡೀನಿ ನೋಡೀನಿ ಅಂದೆ. ಸಾಯಕ್ಕೋಸ್ವಾಯಿಲ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದೇ ತೀರತೀನಿ.”

“ಹುಟ್ಟಿ ಬಾ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ. ಡಿಸ್‌ಮಿಸ್ ಆದೀರಿ ಸಾಹೇಬರ ಡಿಸ್‌ಮಿಸ್ ಆದೀರಿ. ”

ಕನಸು ಬಿದ್ದಿತು ಕನಸು!

ಶಿಲಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗದ ಭಯವೋ ಬೆರೆ ಕಾರಣವೋ ತಿಳಿಯದು. ಸಾಬರು ವಿವುಬರನರು. ಗಡ್ಡವವರು ಗೆದ್ದರು. ಏಕ್ರಮನಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದಗರುವು ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಬರು ಮೈಮೆತ್ತಗೆ ಮಾಡದೇ ಬಿಡರೂ ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆ ಅಳುಕಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ಏಕ್ರಮನಿಗೆ. ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪ್ರತ್ರಿಕೆ ಕೈದಿಗಳಿಂದ, ಗಡ್ಡವವರಿಂದ ದೊರೆಯಿತು. ಸಾಬರ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೇಡಿನ ನಡತೆಯ ಅನೇಕ ಕತೆಹೊರಟವು. ಏರ ಏಕ್ರಮನು ಕಲ್ಲುಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ದಣಿದುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲರೂ ಒರಗವರು. ಬೆಳಕಾಯಿತು. ದಿನವೂ ನಡೆಯಲೇ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವೂ ನಡೆದವು. ಲಾಕವ್ವದಲ್ಲಿ ಕೈದಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದುದರಿಂದ 'ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್' ಜೇಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಲಾಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ತಗಣಿ ಗುಂಗಾಡುಗಳೊಡನೆ ಆಟವಾಡುತ್ತ ಒಬ್ಬನೇ ಕುಳಿತ. ಸಾಬರು

ಲಾಕಪ್ಪನ್ನು ದುರಗುಟ್ಟಿ ನೋಡಿ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದುದನ್ನು ಒಂದೆರಡುಸಲ ಕಂಡ. ಅನೇಕ ಕಲ್ಪನಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸಿದ. ತಿರುಗಿದ; ಕುಳಿತ; ಮಲಗಿದ. 'ದಾತಿಯನ್ನು ಕಾಲಕ್ಕ ಸರಿಯಾಗಿ ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಕರ್ಜರಿಗೆ ಬರಹೋಗುವ ಜನ, ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಮರೆಯಾಗುತ್ತಲಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಗೆಳೆಯರ ದಾರಿಕಾಯ್ದು. ಗಡ್ಡದವರ ಸರತಿ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ವಕೀಲರ ಬರುವಿಕೆ ಯುಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅನ್ನದಲ್ಲಯ 'ಆಕ್ಷಿಪ್ತ' ವಾಚ್ಚಿಯ ದಿನದಂತದೂರತಿತು. ಶಿರಸ್ತೇ ದಾರರು ಗಡಿಬಿಡಿ ಇರುವುದರಿಂದ 'ಮಿತ್ರಪಿಂದಾ ಗೊವಿಂದ ನಾಟಕದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಮಾಡ ಕಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಓದಿದ ಬಂದ ಕ್ರಾಂತಿ ಬುಲೆಟಿನ್ನನ್ನು. 'ಶೈತರದಾಳಿ' 'ಲಾಠಿಪ್ರಹಾರ' 'ರೇಲ್ವೆಹಳಿ-ಹಾರಿದವು' 'ಮಹಾತ್ಮರ ಸಂದೇಶ' 'ಸಿ.ಆರ್.ಡಿ.ಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಗತ.' ಈ ಮೊದಲಾದ ಲೇಖನ ಓದಿದ. 'ಸಾಯಕೋಸ್ವಯಲ್' ಯಂತ್ರವನ್ನು ಲೇಖಕ, ಮುದ್ರಕರನ್ನು ಓದಿದುಕೊಡಲು ಸಿ.ಆರ್.ಡಿಗಳೇ ಬಂದಿರು ವರೆಂಬುದು 'ಕ್ರಾಂತಿ'ಯನ್ನು ಓದಿದನಂತರ ತಿಳಿಯಿತು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ.

ತನ್ನನ್ನೇ ಕೂಗಿದಂತಾಗಲು 'ಕ್ರಾಂತಿ'ಯನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ಇರಿಸಿದ. ಬಿ.ಜಿ.ಗೂ ವಿಕ್ರಮನಿಗೂ ಗೆಳತನ. ಬಿ.ಜಿ.ನ ನಡತೆಯು ಸರಿಕಾಣದುದ ರಿಂದ, ಹೊಟ್ಟೆಯ ವಾಡಿಗಾಗಿ ಪೋಲಿಸನಾದುದರಿಂದ, ಗೆಳತನ ಬೀದಿಗೆ ಅಂಟಿದ್ದಿತು. ವೋಲಿಸರ ಸಂಗ ಮಾನಭಂಗವೆಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಗೆಳತನ ಇಳಿತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಿತು. ಕೂಡಿ ಕಲಿತು, ಆಡಿ, ಹಾಡಿ, ನಲಿದಾಡಿದುದೆಲ್ಲ ಮರೆತು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡರೆ 'ನಮಸ್ಕಾರಿ' ಎನ್ನುವುದಷ್ಟು ಉಳಿದಿದ್ದಿತು. ಅವನು ಇವನ ಮನೆ ಮುಳುಗಿಸಿಲ್ಲ. ಇವನು ಅವನನ್ನು ಕೆಡಿ ಸಿಲ್ಲ. ವೋಲಿಸರಿಗೆ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಮತೆ ಇಲ್ಲವಾಗುವುದೂ ಸಿಜವೆ. ತಂದ ಮಗನನ್ನೂ ಗುಂಡಿಕ್ಕೆ ಕೂಂದ ಸಂಗತಿ ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ, ಚಳವಳಿಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ, ಬಿ.ಜಿ.ನನ್ನು ಕಾಣುವ ದೃಷ್ಟಿ ವಿಕ್ರಮನಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲಟವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ವಿಕ್ರಮನು

ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ ಇಲ್ಲವೋ, ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನಿಲ್ಲದಾಗ ಗೌಪ್ಯವಾಗಿ ಬುಲೆಟಿನ್‌ನುಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದುದೇ ಉರಿತಕ್ಕ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವನನ್ನು ಕಾಣಲು ಅವನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲು ಇಚ್ಛೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

“ಏಕ್ರಮಾ ...ನಿಕ್ರಮಾ . ” ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೂಗಿದ ಬಿ.ಜೆ. ರಿರಪ್ಪೇದಾರರ, ಸುಬರ ಅಪ್ಪಣೆವಡೆಯವ ಕಾರಣವಿರಲಿಲ್ಲ ಕೈದಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಿಪಾಯಿಗೂ ನಿರ್ಬಂಧವೇ? ಸಮವಸ್ತ್ರದ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಜೆ. ಏಕ್ರಮನ ಭಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಕಾಲ ಕರವುಗಳೇ ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದವು, ನನ್ನನ್ನು ತುಳಿಯುವವನು ಸಿಪಾಯಿಯೇ ಎಂದು. ನಿಕ್ರಮನು ಮುನಿಸನ್ನು ತೋರದೇ ಬಂದ. ವಂದಿಸಿದ

“ ನೀಯಾಕ ಬಂದ್ಯೋ ಬಿ.ಜೆ? ”

“ ಜರೂಕೈಲಿಸತ್ತು ”

“ ನನ್ನಡೇ ಏನೈಲಸವು ಮತ್ತೂ...!! ”

“ ಅಂಥಾದೊಂದು ಕಲನವೆ ”

“ ನಾಕೂತೀನಿ ಲಾಕಪ್ಪಿನ್ನರಕದಾಗ ”

“ ಎಲ್ಲಿದ್ದ್ರೇನೂ ಆಕಲನಾ ... ”

“ ಎಷ್ಟೇಕು ? ”

“ ನನ್ನಡಿಂದೂ ಒಂಶಪ್ಪಾಗೇವ ? ”

“ ಏನು ? ”

“ ನಿನಗೂ ಗೊತ್ತಾಗೇವ ”

“ ಒಳಗ ಕೂತೀನಿ ನನಗೇನೂತ್ತು ”

“ ಬುಲೆಟಿನ್ನದ್ದು ”

“ ಏನವು ಮತ್ತೂ ಫಾಲ್ಕುಟು ”

“ ರವ್ವಾಗೇದ್ದೆನ್ನಿಂದೆ ಉಳಿಸಗು ಒಯೋ ಇಲ್ಲೋ ”

“ ಏನಾಗೇವ ತದೇ ತಿಳಿವಲ್ತು ? ”

“ ನಾನಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ನೂ ಹೇಳಿಬಿಡ್ತೀನಿ ” ಅವನು ಹೊರಗೆ ಇವನು ಒಳಗೆ. ನಡುವೆ ಸಲಾಖಿಯ ಬಾಗಿಲು ಸಾಕ್ಷಿ.

“ ನಿಮ್ಮನ್ಯಾಗ್ಸ ಬುಲೆಟಿನ್ಸ್ ತಂದಿಟ್ಟುವಾ ನಾನೇ. ಬಡತೀ ಆಶಾಕ್ಯೂ ಮಾಡೀನಿ ”

“ ನಿನ್ನಡೇ ಹ್ಯಾಂಗ್ಬಂದೂ ಅಷ್ಟುಬುಲೆಟಿನ್ಸ್ ? ”

“ ಕೆ. ಜೇ ಬಿಂದ್ಯಾಗ್ಸ ಹಂಚ್ಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರೋ ಕೊಟ್ಟಿದ್ರಂತ. ತಿಂಗ್ಲಾನಗಟ್ಟೇ ಚಹಾಕುಡಿಸಿ ಒಡಕೊಂಡೆ ”

“ ಭರ್ತೋ ಆತು. ನಿನ್ನೆಲಸಾ ನೀ ಬರೋಬರೀ ಮಾಡೀದಿ. ತವ್ವೇ ನಿದರಾಗ ? ”

“ ಇಂಥಾ ಕಲವಾಸ್ ಮಾಡ್ಬಾರ್ಡಗಿತ್ತು ಮಾಡೀನಿ, ಉಳಸೂ ಕೆಲಸಾ ನಿಂದು. ”

“ ವಕೀಲಿಕೊಡಬ್ಯಾಡಂತೀ ಏನು ? ”

“ ಅದೂಅಲ್ಲ—ಊರಾಗ ತ್ರಾಸ ಭಾಳಾಗೇದ ಅದಕ್ಕೂ.... ”

“ ಪೋಲಿಸಪಾ ನೀನು. ನಿನಗೇನು ತ್ರಾಸು ? ”

“ ಇಲ್ಲಪಾ ನಿನಮುಂದ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳೂದುಲ್ಲಾ ”

“ ಏನು ತ್ರಾಸಾಗೇದ ? ”

“ ಮನಿಯಿಂದ ಕಚೇರಿಗೆ ಬರೂದ್ರೊಳಗ್ಸ ಮೂರ್ನಾರೇ ಪಾಂಟ್-ವರನ್ಸ್ ಸ್ಸ.... ”

“ ಯಾರಪಾ ಅವರು ? ”

“ ಎಲ್ಲ ನಿನ್ನಮಂದಿನೇ ! ”

“ ಬೇಡೀ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಜೇಲಿಗ್ಲಾ ಕು ? ”

“ ಸಾಕ್ಯಾರಾಯಾ ಏನಂತೀದೀ ? ”

“ ನಾ ಏನನಬೇಕು ? ”

“ ನಿಮ್ಮಂದಿಗೆ ಹೇಳಕಳಿಸು ”

“ ಏನಂತ ? ”

“ ಬೀ.ಜಿ.ಎಂ ತನ್ನಿಲ್ಲಾ ಹೊಡಿಯೂದೊ, ಬಡಿಯೂದೊ ಮಾಡ ಬ್ಯಾಡ್ರೀ ಅಂತ” ‘ ಸಿನ್ನ ! s ಅದರಾಗ ಬಿ.ಜೇ ಪ್ರೇಲಿಸನ್ನ ! ತದು ಯಾಪ ಗಂಪ್ನೋ ? ’

“ ಪ.ಂಡವರನ್ನ ಕಂಡು ನಾಕಾಗದ ಹ್ಯಾಂಗಾರೇ ಹೇಳೀ....”

“ ಮತ್ತೆ ನೋ ವೇಚೂ ತ್ತದಿ ನನ್ಮಾಲ್ಯಲೇ, ತಿಳೀತ ಬಿಡು ”

“ ಎಲ್ಲಸಾ ಇಲ್ಲ ನೇನರಾಣೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿಸಿ. ಓಣ್ಯಾಗ ಅಡ್ಯಾ ಡ್ಲಿಕ್ಕೆ ಅಂಜಿಕೇನೇ ಒಲ್ಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತೇದ ”

“ ನನಗೇನೂ ವಿಶ್ವಾಸಿಲ್ಲ ಬಿಡು. ನಿನ್ಮಾತಿನ ಮ್ಯಾಲೆ ”

“ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನ ಹೇಳಿ. ಹೆಣಮಕ್ಕ ಮದಲಮಾಡಿ ಇವನೇನೋಡ್ರೀ ಸುಟ್ಟವಾರಿಯವಾ, ಇವನ್ನ ಹೊಡೀವಲ್ಪು, ಅಂತಾರೆ. ಒಂದರಡು ಕಲ್ಲೂಬಿಡ್ತು ”

“ ಏನೋ ನಾರಾಯಾ ಎಷ್ಟ ಖರೇನೋ ಎಷ್ಟು ಸುಳ್ಳೋ ”

ಎಲ್ಲರ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕಚೇರಿಯ ಕಡೆಗ ಧಾನಿಸಿಳು ಮೂರು ವರುಷದ ಮುದ್ದು ಬಾಲಕ, ಕಚೇರಿಯ ಮಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ಯಜ ಎತ್ತಿ ನಿಡಿದು ಬಾಲ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಲಿದ್ದ, ‘ ಇದು ನನ್ನ ಕಚೇಲಿ ನನ್ನ ವೇಶದ ಕಚೇಲಿ, ಈಗ ನಾವೆಲ್ಲ ಸ್ವಂತತಲಗಿದ್ದೇವೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಕಚೇಲಿ ಯಲ್ಲ. ಗುಲಾಮಲದು. ಬ್ರಹ್ಮಿಶಲು ಓಡವಲು ವೇಶಸೇವೆಗೆ ಏಳಿಲಿ. ‘ಕಿತ್ ಇಂದಿಯಾ, ಕಿತ್ ಇಂದಿಯಾ’ ಎಂದು ಕೂಗಲಿ ನೌಕಲಲೆಲ್ಲ ಲಾಜಿನಾಮೆಕೊಡಲಿ. ಪ್ರೇಲಿಸಲೇ ಕೇಳಿಲಿ. ಬನ್ನಿ. ಗುಂಡು ಮದ್ದು ಗಳೊಡನೆ ಓಡಿಬನ್ನಿ. ನಮ್ಮದಾದ ಈ ನಿಶಾನೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾಲಮಾಡಿಲಿ. ಇದಲ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಲಿ. ಕಚೇಲಿಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಲಿ. ತಂತಿ-ಯನ್ನು ಕತ್ತಲಿಸಲಿ. ನಾನು ಚಿಕ್ಕನನಿಲುವೆ. ನೀವು ದೊಡ್ಡವಲು. ಜಯ್ ಭಾಲತಮಾತೆ! ಜಯ್ ಕಾಂಗ್ಲೆಸ್!! ಕಿತ್ ಇಂದಿಯಾ ಕಿತ್ ಇಂದಿಯಾ ವಂದೇ ಮಾತಲಂ.

ಧ್ವಜ ಕಿತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾತನಾಡದಂತೆ, ಬಾಯಿ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರೋಲಿಸರು ಮುಂದಾದರು ಕರ್ಚಿರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಬರು ಬೇಡವೆಂದು ಸನ್ನಗೈದರು. ಕೇಳಲು ಬಾಲಭಾವಿ ಸಾಬರಿಗೆ ಸಂತಸವಾಗಿರಬೇಕು. ಕೇಳಲು ಕಿವಿಸಿಮಿರಬೇಕು ಬಾಲಕನ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಕಿರುಸಗೆ ತೋರುತ್ತ, ಮುದ್ದು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿದರು ಸಾಬರಂತೆ ಸಿವಾಯಿಗಳೂ ಮುಗ್ಧರಾದರು. ಶಿರಸ್ತೆದಾರರೂ ಮೆಚ್ಚಿದರು. ಕಾರಕೂನರು ಬಾಲಕನ ದಿಟ್ಟತನ, ಮನಸೋಹಕ ಮುಖ, ಕಕ್ಕುಲತೆ ಉಕ್ಕಿಸುವ ವಾಣಿಗೆ ಮನಸೋತರು. ದರ್ಪಕ್ಕೆ ಬದಲು ಮನೆ ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡಷ್ಟು ಸ್ಪ್ರೀತಿಬಲಿಯಿತು. ಕರ್ಚಿರಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದವರೂ ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡಿದರು ಮಂಡ ಮೈಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಲಂಡಚಣ್ಣ, ಬಲೆಯದ(ಅಂಗಿ. ಬಿಳಿ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ, ಅದೇ ಅರಳಿದ ಸಂಪಿಗೆಯ ಮೈಬಣ್ಣ. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮ. ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರುತ್ತ ನೆರೆದ ಸಮೂಹವನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿ ನಿರುಕಿಸಿ ಕಿತ್ ಇಂದಿಯಾ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಸಾಬರು ಅವನ ಧೈರ್ಯಸ್ಥೈರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೇಳಿದರು

- “ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಾತು ಯಾರು ಕಲಿಸಿದ್ರೆವಾ ನಿನಗ ? ”
- “ ನಮ್ಮಷ್ಟೇ ಕಲಿಸ್ತಾನ ”
- “ ನಿಮ್ಮಷ್ಟು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನ ? ”
- “ ನನಗ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲಾ ”
- “ ಅವನ ಹೆಸರೇನೂ ”
- “ ಗಾಂಧಿವ್ವಾ ? ”
- “ ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗ್ತೀ ಇಲ್ಲೋ ? ”
- “ ಇಲ್ಲಿ ? ”
- “ ಯಾಕ ಹೋಗೂದಿಲ್ಲಾ ? ”
- “ ಜೇಲಿನ ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗ್ಬೇಕಂತಿಟ್ಟೆನಿ ”
- “ ಜೇಲಿಗೆ ಕಳಸೂವೇ ಇಲ್ಲಾ ನಿನ್ನ ”

“ ಸೋತದ್ದೇನು ಸಲಕಾಲ ”

“ ನಿನ್ನ ನೋಡಿ ಹೆದರೇ ಬಿಟ್ಟದವಾ ”

“ ಹೆದಲಿದಲ ಮುಂದಿನ ಊಲಿಗೆ ಹೋಗತೀನಿ ”

“ ಯಾಕು ? ”

“ ಈ ಊಲಾಗ ಮಾಡಿದ್ದುಂಗೆ ಮಾಲ್ಲಕ್ಕೆ ”

“ ಅಲ್ಲಿಂದ ಏನಾಡ್ತೀ ? ”

“ ಹಿಂಗ ಮಾಡ್ತೀನಿ ” ಎಂದನನೇ ಜೀವನಲ್ಲಿಯ ನೂರಾರು ‘ಕ್ರಾಂತಿ’ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿದ. ಗಾಳಿಯ ವೇಗಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಾರಿನಾಳದಂತ ಹಾರಿದವು. ಸಿವಾಯರಿಗೆ ಸಾಬರಿಗೆ, ನೆರೆದವರಿಗೆ ಗಾಳಿಸ್ಪೃತಿಗಳನ್ನು ಕೂಟ್ಟಿತು. ಜನ ಆತುರಗೊಂಡು ಓದಿದರು. ಕಸಿಯಲು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಜನಕೂಟ್ಟರು. ಬಾಲಕನು ಕೈತಟ್ಟಿ ನಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಬಾಲಕನ ವರ್ತನೆ ಅಸಹನೀಯವೆಂದು ನೆರೆದ ಜನಕ್ಕೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ, ಸಾಬರಿಗೆ ಕೋಪ ಒರಲಿಲ್ಲ. ಧ್ವಜವಿಡಿದು ಎದೆ ಉಬ್ಬಿಸಿ ನಿಂತ ಬಾಲಕನನ್ನು ಎತ್ತಿದರು. ಸಾಬರು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ನೋಡಿದರು. ಬಾಲಕನು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತೆಂದು ಧ್ವಜವನ್ನು ಸಾಬರ ಶಿರೋಭೂಷಣೆಯನ್ನಾಗಿಸಿದ. ಕೇಳಿಗಿಳಿಸಿದರು; ಕೇಳಿದರು.

‘ ಈ ಕಾಗದಾ ಯಾರು ಕೊಟ್ಟವಾ ನಿನ್ನ ಕೈಯಾಗ ? ’

‘ ಅದು ಒಂದು ಮಜಾನೆ ಅದಲಿ! ’ ನಕ್ಕು ನುಡಿದ ಬಾಲಕ.

ಸಾಬರು ಕೇಳಿದರು ಹೇಳೂ ಎಂದು. ವ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು, ಬಾಲಕನ ಹೇಳಿಕೆ.

‘ ದಿನಾ ಕನಸು ಬಿದ್ದು ’

‘ ಈ ಕಾಗದಾ ನಿನ್ನದೇ ಹ್ಯಾಂಗ್ಯಂದೂ ಹೇಳು. ಕನಸ್ವೇಳ ಬ್ಯಾಡಾ.... ’

‘ ಒಂದು ಮೊದ್ಡ ಕನಸು ಬಿತ್ತು. ಕನಸಿನ್ಯಾಗ ೯ ಏನೇನೋ ಕಾನಿಸ್ತು. ಅದೆಲ್ಲಾ ಮತ್ತೆ ಹೋತು. ಒಂಚಿತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಡೀ ಮ್ಯಾಲೇ ದೇವಲು, ನಾನೋತ್ತಿದ್ದೆ. ದೇವಲ ಚೆತ್ರಹೋಗಿ ಗಾಂಧೀದಾತು. ಅದೆಲಾಗಿಂದ ಬದಿಗೀ ಊಲ್ಯೋತ ಉಲ್ಯೋತ ಬಂದಾ ಗಾಂಧೆವ್ನಾ ? ’ ಸಾಬರನ್ನ ನೋಡಿದ. ಸಾಬರು ಹೇಳಲು ಹುರಿವಂಚಿಸಿದರು.

“ ಬಂದವನೇ ಕೃಪಿತಮ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಕೂಲಿಸಿ. ಆಗ ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಅವೆಲ್ಲಾ ಮಾತು ಕಲಿಸಿದಾ. ಕಲ್ಪುಡಕ ೯ ಕಾಗ್ದನ ೯ ಕಚೇಲ್ಯಾಗ ೯ ಹಂಚೂ ಅಂದಾ ಎಚ್ಚಲಿಕ್ಯಾತು.”

“ ಮುಂದೇನ್ಯಾಡಿದೀ ”

“ ಕನಸೂ ಮತ್ತೇ ಹೋಗಿತ್ತು, ಹೊಲಗೆ ಹೋದೆ ಆಡ್ಲಿಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲೇ ಒಂದು ಕಲ್ಲು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಕಲ್ಲೋಡಿ ಮತ್ತೂ ಕನಸು ನೆಂದಾತು. ಎತ್ತಿ ತಗೂದ್ಲಾಗೇ ಈ ನಿನಾಸಿ ಕಾಗದಾ ಸಿಕ್ಕೂ. ತಗೂಂಡು ಓಡಿಕೋತ ಬಂದೆ.

“ ಬಂದೀದಿ ಕಲ್ಪು ಮಾಡಿದಿ. ಹೋಗಿನ್ನ ” ಎಂದು ಸಾಬರು ಧ್ವಜ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾದರು. ಬಾಲಕನು ಹಟ ಮಾಡಿದ. ಕಚೇರಿಯಲ್ಲ ಕರದೊಯ್ದರು ಬಾಲಕನನ್ನು. ಪಿಕ್ರಮನು ‘ಕನಿಸ್ಪದಿತ್ತು ಕನಸು. ಎನ್ನುತ್ತ ತಿರುಗ ತೊಡಗವ ಲಾಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ.

ಅಯ್ಯೋ ! ಸಾಸ !!

ಬಿ. ಜೇ. ಹೇಳಿದುದು ನಿಜವೇ ? ಅಣಕವಾಡಿದನೇ ? ಅನಸು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಾಂಡವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸನೆ ಅಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೇ ಆಯಿತೆಂದ. ಇನ್ನೂ ತೊಂದರೆಗಳು ಮುತ್ತಲಿ. ನಾಕಾಗಿ ರಾಜೀನಾಮೆಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದ. ಒಬ್ಬನೇ ಕುಳಿತು, ತಿರುಗಿ, ವಿಚಾರಿಸಿಯೂ ಬೇಸರಗೊಂಡ. ಬಾಲಕನ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಲು ಆತುರ ಅವನಿಗೆ. ಕಲಿಸಿದವರ ಹೆಸರು ಕೇಳಲು ಹೊಡೆದರೆ ? ಎಳೆ ಮಗುವನ್ನು ಬೂಟಿನಿಂದ ತುಳಿದರೆ ? ಗುಣಿಯಿಂದ ಘಟ್ಟಿಸಿದರೆ ? ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ? ಯಾರನ್ನು ಕೇಳುವುದು ? ಬಾಲಕನ ಗತಿ ಏನಾಯಿತು ? ಭಾರತಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಆಗದಿರಲಿ ಎಂದು ದೇವರಿಗೆ ಬೇಡಿದ.

ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಲ್ಲವೇ ಭಗವಂತ. ವಿಕ್ರಮನ ಮೊರೆ ಕೇಳಿದ. ಬೇಡಿಕೆ ಈಡೇರಿಸಿದ. ಬಿ.ಜೆ. ಸಂದೇಶ ತಂದ. ಬಾಲಕನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿದರಂತೆ! ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬರಲು ಜೊತೆ ಪೋಲಿಸನನ್ನು ಕಳುಹಿದರಂತೆ ಸಾಬರು. ಸಾಬರು ಬಾಲಕನ ವಿಷಯ ವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ ಪ್ರೀತಿಆದರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕೊಂಡಾಡಿದ. ತನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಬಿಡುಗಡೆ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲದೇ ಆದುದಕ್ಕೆ ಹಗ್ಗಿದ.

ಬಿ. ಜೆ. ತನ್ನ ಕತೆ ಬೆಳೆಸಿದ. ವಿಕ್ರಮನಿಂದ ಆಶ್ಚಾಸನ ವಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದ. ಪೂರ್ವ ಸ್ನೇಹದ ದಿನಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ. ವಿಕ್ರಮನ ಸಾಶಂಕವೃತ್ತಿ ದೂರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಎದುರುಮಾತು. ಪೋಲಿಸ ಬಿ.ಜೆ. ದ್ರಾವಿಡ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗೈದ. ಪೋಲಿಸ ಜೀವನವು ಮುಳ್ಳು ಹಾಸಿಗೆಯೆಂದ. ದೇಶದ್ರೋಹಿ ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಹಳಿದುಕೊಂಡ. ಏನಾದರೂ ವಿಕ್ರಮನಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಕೊನರಲಿಲ್ಲ. ಅಭಿವಚನ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಹೊಕ್ಕು ಬಿರಿಯುವ ಉಪಾಯವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ ವಿಕ್ರಮ. ಬಿ ಜೆ. ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಕೊಟ್ಟು ನಡೆದ. ವಿಚಾರ ಲೋಕಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮನು ತೆರಳಿದ.

ಪೋಲೀಸರ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿ ಕೈದಿಗಳ ಹೊಸ ತಂಡ, ಸಿರಸ್ತೇದಾರರ, ಸಂದರ್ಶನ ಕೊಂಡಿತು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಜೊತೆಗಾರರು ದೊರಕಿದರು. ಹದಿ ಮೂರು ಗೆಳೆಯರು ದೊರೆತುದುಕ್ಕೆ ಕುಣಿದ. ಹನ್ನೆರಡು ವರುಷದ ಹುಡುಗನೂ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ. ಅವನು ಯಾವ ಅಪರಾಧ ಗೈದಿರಬಹುದು? ಏತಕ್ಕೆ ಬಂಧಿಸಿದರು? ಕದಿದ ವಸ್ತುವು ದೊರೆತಿರಬಹುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ. ಕೆಲವರು ನಗುವರು! ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಮೊಕಳಕಾಲಲ್ಲಿ ಮುಖವಿರಿಸಿ ಮೌನತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು ಕೆಲವರು ಮುಂದಿನ ಚಿಂತೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬನು ಚಿಂತೆ ಪರಿಹಾರ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆಗಿ ರುಮಾಲದ ಗಂಟನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿದ. ಹರ್ಷೋದ್ರೇಕದಿಂದ ನಲಿದರು, 'ಕೃಷ್ಣ ಮುಖಿ' ಯು ಎಲ್ಲರ ಕೈಬೆರಳ ಸಂದಿ ಸೇರಿ ಅಗ್ನಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೊಂದಿ, ಹೊಗೆ ಹೊರಡಿಸಿತು. ಗೆಳೆಯರ ಬಳಗದ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ. ಅವರು ಲಾಕಪ್ಪು

ಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಕಾರಣ, ಮಾಡಿದ ಅಸರಾಧ, ಊರು, ಕುಲಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ. ಜಾಲಕನ ವಿಚಾರ ಅವನ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನೇ ಕಲುಕಿತು. ಏತಕ್ಕೆ ಹಿಡಿತಂದರು ಎಂದು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣೀರೇ ಉತ್ತರ. ಹರಕು ಹರಕಾದ ದಪ್ಪಂಚಿನ ಪಂಚಿ ಉಟ್ಟಿರುವ. ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ಅನ್ನಿಸುವ ಹರಕು ಅಂಗಿ, ನಿಸ್ತೇಜ ಮುಖ, ಅರ್ತಭಾವವು ಮುಖದಲ್ಲಿ. ದೀನಭಾವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ತಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ? ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ? ಮುಂದೆ ತನಗೇನು ಮಾಡುವರು? ಇವರೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಹೇಗೆ ಇರಲಿ? ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳು ಹುಡುಗನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದು.

ಗಡ್ಡದ ಸಾಬರು ಸಾದಾ ವೇಷದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ, ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿ ಮುಕ್ತಮಾಡಿದರು. ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಸಮೂಹ ಗಂಟಿಯ ಬುಡಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಿತು. ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಗಡ್ಡದವರಿದ್ದುದರಿಂದ ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೂ ಜನಕ್ಕೂ ಮಿಗುವಷ್ಟು ಸಿರಾ, ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು, ಚಹ, ಬಿಸ್ಕಿಟು ಆಗ್ರಹಮಾಡಿ ತಿನ್ನಿಸಿದರು. ತಾವೂ ತಿಂದರು. ವಿಕ್ರಮನ ವಶಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ನಾಲ ಬಹುದೆನ್ನುವಷ್ಟು ದೌತಿಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿತ. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ನಿಲುಕದ ವಿಷಯವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ಈ ತರಹದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಬಂದಿವೆ ಎಂದು ಯಾರು ಹೇಳಿದರೂ ನಂಬುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಕಳಿಸಿರಬಹುದು? ಗೆಳೆಯರೇ? ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರು? ಗೆಳೆಯರ ಗುಣ ಕರ್ಮವಿಭಾಗಿಸಿದ. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಲಿಸರೇ.... ಉಂಟೇ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಈ ವಿಚಾರ! ಕೊನೆಗೆ ಯಾರಿಂದ ತಿಂಡಿತಿರ್ಪುಗಳು ಬಂದುವೆಂಬುದು ನಿರ್ಧಾರವೇ ಆಗದಿರಲು, ಯಾರೇ ತಂದಿರಲಿ, ತಿನ್ನಿಸಿದರು. ಸಾಕು. ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದ ಅರ್ಥಾತ್ ಯೋಚನೆ ನಿಲುಕದ್ದಕ್ಕೆ ಬೆಪ್ಪನಾದ.

ತಿಂಡಿತಿರ್ಪುಗಳು ಸಿಪಾಯಿಗಳನ್ನು 'ಅ. ಬ್ಲ. 5 ಎನ್ನಿಸಿ ಉಳಿದಿದ್ದವು. ವಿಕ್ರಮನು ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ಹಂಚಬೇಕೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದ.

ತನ್ನದು ಅಹುದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಬೇಡವೆಂದರೆ ಎಂಬುದು ಕಾಡಿತ್ತು. ಗಡ್ಡದಸಾಬರು ವಿಕ್ರಮನ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳಿದರು. 'ರಾಯ್ಸ ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೈದಿಗೆ ಕೊಡೋಣ ಹ್ಯಾಂಗಸ? ನಿಮ್ಮನ್ನ ಕೇಳಬೇಕು.'

“ ನಾಯಾಕ ಬ್ಯಾಡ ಅಸ್ಲಿ, ಕೊಡ್ರೀ ”

“ ನಿಮಗಂತ ಕಳಿಸಿದ್ದು, ಇಟ್ಟು ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗ್ತದೆ, ಪಾಪ ಕಂಡಿರೋದೇ ಇಲ್ಲಾ, ನೆನಿಸಿತಿಂತಾವ.” ಎಂದು ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದರು ಗಡ್ಡದವರು. ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ವಿಕ್ರಮನದೆಂದು ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಹಂಚಿದರು. ಎಂತಹ ಆನಂದ ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿವೂ ಎಂದು ಕೈಸೇರಿದುದಕ್ಕೆ ಆನಂದಿಸಿದರು. ಗಡ್ಡದವರೇ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ದಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ಚಹವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಗಡ್ಡದವರ ಗುಣ ವರ್ಣನಮಾಡುತ್ತ ಕೈದಿಗಳ ಸಂಭವ ಭಾವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ ನಡೆದ.

ವಿಕ್ರಮನು ತನ್ನ ಕೂಲಡಿಯ ಎದುರುನಿಂತು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲು ಹೇಳಿದ

ಕುಳಿತಲ್ಲೆಂದಲೇ ಕ... ಗರು. ಹೊರಗೇ ...ದಲು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಒಳಗಿರುವದೇ ಪ್ರಿಯವಾಗದ್ದಿತ್ತು. ಬರೆವುದಕ್ಕೆ ಒಳಯ ಸಮಂಜಸ ಸಮಶ್ಯಾತ್ಮಕವಿದ್ದರೆ ?

ಕೈದಿಗಳ ಬಳಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ ಅವನನ್ನು ಕೂಳು ಕಾಣದ ಕೈದಿಗಳು ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹೊಗಳಿದರು. ರುಚಿಯಾದ ಸಿರ, ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು, ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊಕ್ಕುದರಿಂದ ಹೊಗಳಿಕೆ ಬಹಳವಲ್ಲ ಅವನಿತ್ತ ಅನ್ನ ಒಳಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇರಬಹುದು. ತಾವು ಬಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ವರ್ಣನೆ, ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಅಸತ್ಯಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಇದ್ದುದನ್ನು, ಮಾಡಿದುದನ್ನು, ಇದ್ದಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಕಾಯಿದೆ ಕೇಳಿದರು. ಬಿಡಬಹುದಲ್ಲವೇ ಎಂದರು. ತಮ್ಮದು ಮೊದಲು, ತಮ್ಮದು ಮೊದಲೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಯಮಧರ್ಮನ ಹಿಂಸೆಗೂ ಬಾಯಿ ಬಿಡದ ಬಂಟರು. ವಿಕ್ರಮನ ಸವಿನುಡಿಗೇ ಮಾಡಿದ ಗುಹ್ಯಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿದರು.

ತಾಯಿಯ ತಂಗಿಯನ್ನು, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು, ನಡತೆ ಸರಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಅಕ್ಕನೇ ಆದ ಹೆಂಡತಿಯ ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಕುಡುಗೋಲಿಗೆ ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ಕುಂಟ! ತುಡಗೇ ಜೀವನದ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಸಾರುವ ಬಂಟೆ!! ಸಂಗೀತ ಶಿಕ್ಷಕ ಪ್ರೇಮದ ಬೀಜಬಿತ್ತಿ ಫಲವೆಂದು ಜೇಲಿಗೆ ಬಂದ ಮಾಸ್ತರ. ಒಡವೆ ಮಾಡಿಸಲು ಬಂದವಳನ್ನು ಕೆಡಸಿದನೆಂದು ಅಪವಾದ ಹೊತ್ತು ಬಂದ, ಪತ್ತುಗಾರ. ತೆನೆ ಕದ್ದು ವಕ್ಕಾಗಿ ಶೆರೆಮನೆ ಕಂಡ ಶೂರ, ಪೋಲಿಸ ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರರ ಮನೆಯ ದಂತದ ಒಡವೆ ತುಡುಗು ಮಾಡಿದ ಚಿಗರಕಾರ. ಊರಿಗೇ ಹೊತ್ತುನಿಂತ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಉರಿಯುವ ಬಣಿವೆಗೆ ಹಾಕಿದವ, ಹೊಲದ ಬದುವಿನ ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಎದುರಾಳಿಯ ಕೈಕಡಿದವ. ಜೂಜಾಡಿದಾಗ ಸಿಪಾಯಿಗಳಿಗೆ G. P. L. ಕೊಡದ್ದಕ್ಕೆ ಬಂದರೆಲ್ಲರೂ, ಚಿಕ್ಕದಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಮಾಡಿಸಿದರು, ವಿಕ್ರಮನಿಂದ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಬಯಸಿದರು.

ವಿಕ್ರಮನು ವಕೀಲನೆಂಬುದಾಗಿದ್ದಿತೋ ಅವರೆಲ್ಲರ ಭಾವನೆ. ವಿಕ್ರಮನು ಪುನಃ, ಮಕ್ಕಳ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬರೆಯುವ ಹುಚ್ಚು ಸಂಹಿತೆ ಎಂಬುದು, ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ತಿಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಬೇಕೇ.— ಪೇಟೆಗೆ ಕಾಲಿಕ್ಕಿದರೆ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೇ ಗಿರಾಕಿ-ಬರಲಿ ಎಂದು ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಕರೆಯುವರು. ವಿಕ್ರಮನು ತಿಳುದುಡು - ತಾನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದವನೆಂದು. ಹೇಳಿದ ಬೆಲೆಕೊಟ್ಟು ವಸ್ತುವನ್ನು ಒಯ್ಯುವೇ ಆಗ್ರಹದ ಕಾರಣ. ಲೋಕಾನುಭವವೇ ಗುರುನವರವರೇ ಗಂಭೀರನಿನ್ನಾದ. ಶ್ರೀಮಂತನೇ ಸುಕಾವೇಶಿಯ ಸುಕಾವೇಶಿಯ ಕಾವೇಶಿಯ ಕಾವೇಶಿಯ

ನಂಬುವುದು. ಬಾಲ್ಯವಿಲ್ಲದವರ ಮನುಷ್ಯನು ಗುರುನವರವರು, ತಾನು ಚಿತರು ಕಸಗೂಡಿಸುವವರು. ಹುಲ್ಲು ಗುಡಿಸಿಲ್ಲ ಇರುವವರು, ತಿರುಕರು, ಕುರುಡರು, ಇವರೇ. ಜಗಳವಿರಲಿ ಅತ್ತೆಸೊನೆಯರ ಕಾಳಗ ಸಂಧಿಸಿರಲಿ, ಪ್ರಣಯಿಗಳ ಪ್ರಿಯಮಾತಿರಲಿ, ಕದ್ದು ಕೇಳುವ ದೇ. ಭ. ಗಳ

ಗಿಳಿತನ ನರಕಕ್ಕೆ ಎಳೆದುದರಿಂದಲೇ ಬಂದವ. ದೇಶಪ್ರೇಮವೆಲ್ಲ ಬರೆಹ ದಲ್ಲಿಯೇ! ಒಂದೊಂದುಸಲ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಭಾವವೂ ಇದೆ. ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಭಾವದ ಪರಿವರ್ತನೆಯೂ ಆಗತೊಡಗಿದೆ.

“ ಏನು. ಕಲ್ಲದಿಂ ಜನಾನವಾ! ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ!! ”

“ ಯಾರ್ಯೀ ರಾಯ್ಸ.” ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿದರು.

“ ಈ ವೋಲಿಸರಿಗೆ ಕರುಣಾ ಅನ್ನಾದು. ಎಳ್ಳುಷ್ಟು ಇರೊದಿಲ್ಲಾ ”

“ ಈಗೇನಾತ್ರಿ ಮತ್ತೆ ? ”

“ ಈ ಹುಡುಗನೋಡಿದ್ರೆ s ....” ಹುಡುಗನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಕ್ಕುಲತೆ ತೋರಿದ. ಹುಡುಗನು ವಿಕ್ರಮನಿಂದ ದೂರವಿರುವ ಅನಾಥನಂತೆ ನೋಡಿದ. ಆಪ್ತರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮನಗಲ್ಲಿಯೇ ಮರುಗಿರಬೇಕು. ಮಾತನಾಡಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಜಯಶೀಲಯಾದನು ವಿಕ್ರಮ. ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಕಥೆಯೇ ಮಹಾಭಾರತದಷ್ಟಿರುವಾಗ, ಹುಡುಗನದು ಬೇಡವೆಂದು, ಒರಗಿದರು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಅವಮರ್ಯಾದೆ ಆದೀತೆಂಬ ಭಯದಿಂದ, ಒರಗದೇ ಕುಳಿತರು ಕೆಲವರು. ಕೇಳುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ವಿಕ್ರಮನಂತೆ ಕುಳಿತರು ಕೆಲವರು. ‘ಆಗ ಅದೇ ಎಷ್ಟು ರೊಟ್ಟಿ ತಗೂಂಡು ಒಂದು ತುಣುಕು ಮುರಿದು ಕುಂತಿದ್ದೆ’ ಹೇಳಿದ ಹುಡುಗ.

“ ಯಾವಾಗ s ”

“ ಗೌಡಪ್ಪವರು ವಾಲೀಕಾರನ ಕೂಡ ಬಂದಾಗ ”

“ ಯಾಕೆ ಬಂದಿದ್ರೋ ! ”

“ ನನ್ನ ಹಿಡಕೊಂಡು ಹೋಗಾಕರೀ ”

“ ಏನಾಡಿದ್ದೀ ? ”

“ ನೋಡ್ರೀ ಬೆಳಗಿನ್ಯಾಗಿದ್ದು ಎತ್ತು ಬಿಟ್ಟಿಗೊಂಡಕ್ಕಾಸ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋದ್ದಿ ”

“ ಯಾರ್ಯೀ ? ”

“ ನಾನಿನ್ರಿ-ನಮ್ಮ ತಂಗೀ ಗಂಡಾ ಶಿವಬಸಪ್ಪಿ, ಮತ್ತೆ ಗುರು ಸಿದ್ಧಾ- ದ್ಯಾವಾ ? ”

“ ಮುಂದೆ ? ”

“ ಗುರುಶಿದ್ಧಾ- ದ್ಯಾವಾ ತಮ್ಮ ತ್ವಾಟದಾಗ ಹೋದ್ರೀ! ಅವರ ತ್ವಾಟದಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಹೊಲಾಬಂದೆ ಕೂಗತೀ ಮ್ಯಾಗ ಐತ್ರಿ ನಮ್ಮ ಹೊಲದ ಅತ್ತಾಗಿನ ದಂಡ್ಯಾಗೆ , ಹೊಳಿಗಂಗವ್ವಾ ಕಲ್ಲಾಗಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದಾಳಿ ”

“ ಆಮ್ಯಾಗ ”

‘ ಆಮ್ಯಾಗ ಸೋಡ್ರೀ, ಎಡೀ ಹೊಡೆಯೂ ಹಂಗಾಮು. ಗೇಣ ಎಡ್ಡೆಗೇಣ ಮ್ಯಾಗ ಎದ್ದಿದ್ದೂರಿ. ಹೆಚ್ಚಾಗ ಮುರೀತಿತ್ತುಭೂಮಿ. ಎಮ್ಮಿ ಕಾಯ್ಕಂತ ಕುಂತೆ ಬದುವಿನ ಮ್ಯಾಗ ’

“ ನಿಮ್ಮ ತಂಗೀ ಗಂಡಾ ? ”

“ ಶಿವಬಸಪ್ಪಿ ? ಎಡೀ ಹೊಡ್ಯಾಕ ಸುರು ಮಾಡಿದ. ನಾನೂ ಎಮ್ಮಿ ತಿರುವಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತಾಡಿದಿನಿ. ಆರ್ತುಸು ಹೊತ್ತಾ ಗಾಣಾ, ಎತ್ತು ಬಿಟ್ಟಿ, ಕ್ಯಾಕೇ ಹಾಕಿದಾ ಶಿವಬಸಪ್ಪ. ಕ್ಯಾಕೇ ಕೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಮ್ಮಿ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಳೀ ಹೊಕ್ಕೆ. ಎಮ್ಮಿ ನೀರಾಗ ಬಿಟ್ಟು, ಜಳಕಾ ಮಾಡಾಕ ನೀರಾಗ ಇಳೂತಿದ್ದೀ, ಗುರುಶಿದ್ಧಾ-ದ್ಯಾವಾ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಜಳಕಕ್ಕೆ ಇಳದ್ಯು ? ”

“ ದ್ಯಾವಪ್ಪ ಅಂದ್ರ ಯಾರು ? ”

“ ಗುರುಶಿದ್ಧಪ್ಪನ ಮನ್ಯಾಗಿನ ಜೀತದವಾ. ದ್ಯಾವಗ ಸನಗ ಸ ನೀರಾಗ ಇರೂದೂ ಅಂದ್ರ ಮುಗೀತ್ರಿ. ಗುರುಶಿದ್ಧಪ್ಪಾ ಅಂದ್ರೆ ಇದ್ದು ಕ್ಕವಿ. ಗುರುಶಿದ್ಧಪ್ಪ ‘ಎಕ್ರಲೇ ಮಕ್ಕಾಳಿ’ ಅಂದಾ, ಎದ್ದಿವ್ವ. ಒಂದೆರಡು ಹೊಲಾ ಸ ದಾಟಿರಬೇಕ್ರಿ, ಎಮ್ಮಿ ಈಟು ಹಿಂದಾತು. ಗುರುಶಿದ್ಧಾ- ದ್ಯಾವಾ ಮಾತಾಡಕೊಂತ ಸ ಬರಿದ್ಯು ಹಿಂದಿಂದ, ಒಂದು ಕಲ್ಲು

ತಗೊಂಡು ಒಗೀಬೇಕಂತನಂತೆ, ಶಿವಬಸಪ್ಪನು 'ಬರ್ರೀನ್ನಡಿ' ಅಂದಾ, 'ಎಮ್ಮೀ ಬಿಟ್ಟು ಕೈಂದೆಲೇ ಮೂಳಾ' ಅಂತಾಳವನ್ನಾ ಅಂದು, ಗಡಾ ಬರಾಕ ಬಾಯ್ಯಾಡಿ, ಕಲ್ಲು ಒಗ್ಗೆ-ಕಲ್ಲು ! ಆ ಕಲ್ಲು ಗುರಶಿದ್ದೆಗ ಬಡೀತು, ತಿರಿಗಿ ಒಗೀತಾನಬಾಯಿನ್ನ ಅಂದದ್ದೆ ರಪಾಟಿ ಬಿಟ್ಟೆ. ಮನೀಗಿಬಂದಾವ್ವೆ ಸೊಟ್ಟೆ ತಗೊಂಡುಗ ಸ ಬಂದದ್ದು ವಾಲೀಕಾರು "

“ ಎಲ್ಲೆ ಕರಕೊಂಡ್ಪೊದ್ದು ? ”

“ ಹೊಡಕೊಂತ ಬಡಕೊಂತ ಎಳಕೊಂಡು ಹೋದ್ದು ಚಾವ ಡ್ಯಾಗ ನಮ್ಮ ಎನ್ನಾ ಅತಗೊಂತ ಬಂದ್ಲ. ಕಂಬಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ರು. ಶಿವ ಬಸಪ್ಪನ್ನೂ ಬಿಗದ್ದು ”

“ ಯಾಕ ಸ ”

“ ಗುರುಶಿದ್ದೆಪ್ಪ ಸತ್ತೆ ಹೋದ್ದಂತ್ರಿ !! ನಾ ಎಮ್ಮಿಗೆ ಒಗ್ಗೆದ ಕಲ್ಲು ಮಲಿಕಿಗೆ ಬಡಪೈತ್ರಿ, ಒದ್ದಾಡ್ಯಾನ ! ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಚೀರಾನ್ರಿ ! ಹೋಗೇ ಬಿಟ್ಟೈತ್ರಿ ಜೀವಾ !! ”

“ ಪಾಪಾ!! ”

“ ಹೆಣಾ ಚಕದ್ಯಾಗ ಹಾಕಿ, ದವಾಖಾನ್ಯಾಗ ಹಾಕಿದ್ರು, ನಮ್ಮಿ ಬ್ಬರೂ .... ”

“ ಏನವಾ ಇದೂ ”

“ ಈಗೇನೇನೋ ಅಂತಾರಂತ್ರಿ. ಶಿವಬಸಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿಗೇ ಹೋಗ್ತಿದ್ದಂತ್ರಿ ಅದ ಸ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಗುರುಶಿದ್ದೆವ್ವಾ ! ಅದ ಸ ಸಿಟ್ಟಿಂದ ಶಿವಬಸಪ್ಪ ಸ ಹೊಂದ ಸ ಅಂತಾರಂತ್ರಿ, ಖರೇ ಅಂತ್ರಿ ನಾನೇ ಕೊಂದೀನೀ. ಅಪಾ ಸತ್ತದ್ದು ನನ್ನಿಂದೆಸರಿ. ಏನ್ಮಾಡ್ಬೇಕರಿ ! ಬೇಕಂತೇ ಬಗದೇನೀ ಕಲ್ಲು. ”

ವಿಕ್ರಮನು ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ ! ಎಂದು ಕನಿಕರದಿಂದ ನುಡಿದು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟ.

ನನ್ನ ಪ್ರೀತೀ ರತ್ನಾ ಇಲ್ಲಿಕ್ಕೆ !!

ಜನನ ಮರಣ ! ಜನನ ಮರಣಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನೆರವೇರುವುವು. ಮರಣವು ಅನಿವಾರ್ಯ ಮರಣದಿಂದ ಉಳಿಸುವುದು ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರಿಂದ ನಾಧ್ಯವಿದೆಯೇ? ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಸಾವಿರವಿರಬಹುದು. ಬೇನೆಯೂ ಕಾರಣ ಮರಣಕ್ಕೆ, ಬೇನೆಯೂ ಕೊಲೆಗಾರರ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದಲ್ಲವೇ? ಬೇನೆಯು ಮನುಷ್ಯ ರೂಪ ದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಸರಕಾರದವರಿಂದ ಕರೆನೀರಿನ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೋ ಗಲ್ಲನ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೋ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮರಣವು ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮವೇ ಆಗಿರುವಾಗ ನಿಮಿತ್ತಕನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಏಕೆ? ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೇ ಆರೋಪಿಯಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ವಿಧಿಸಬಾರದು? ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಪರಾಧವು ಅಕ್ಷಮ್ಯವಾದುದು. ಜನನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವದೇ ಪ್ರಕೃತಿ. ಮರಣಕ್ಕೂ ಅದೆ.

ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಾನೇ ಕೊಲೆಗೈವುದೆಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂತಹ ಕ್ರೂರತರ ! ರಾಕ್ಷಸತರ !!

ಬೇನೆಯಿಂದ ಬಳಲುವವನ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳು, ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಬದುಕಿಸಲು ಬೇಡುವರು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನ ಉತ್ತರ “ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆ, ದೈವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತಾಗಲಿ” ಎಂದು. ದೈವ! ಅದೂ ಪ್ರಕೃತಿ. ಪ್ರಕೃತಿಯು ಜನ್ಮವಿತ್ತ ಜೀವಕೋಟಿಗಳೆಲ್ಲಾ, ಮರಣ, ಜೊತೆಗೆ ಕಾರಣ ನೀಡಿರುವಳು. ಎಡವಿಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟ, ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಯಿತು, ಹೃದಯವಿಕಾರದಿಂದ, ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಗೂ ಜನ್ಮದಾತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ. ಅಲ್ಲವೆ ? ಒಬ್ಬನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹಾಳು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಚಲ್ಲಿದಾಗ, ಎದ್ದು ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವನು. ಆಗ ಯಾರು ರಕ್ಷಿಸಿದರು ? ಪ್ರಕೃತಿ. ಮಾನವನು ನಿಮಿತ್ತಕನಾದರೂ ಜೀವಕೋಟಿಯ ಸೈಜ ಕೊಲೆಗಾರ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ !!

ಎಮ್ಮೆಗೆ ಎಸೆದ ಕಲ್ಲು ಗುರಸಿದ್ದನಿಗೆ ತಾಕಿತು. ಮರಣವು ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಮದಂತೆ ಒದಗಿತು. ಕಾರಣ-ಕಲ್ಲು, ಹುಡುಗ. ಇವರ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಕೃತಿ ! ದೈವ ! ಹುಡುಗನಲ್ಲಿ ಕೊಲೆಗೈಯುವ ಆಶೆ, ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದಿತೇ ? ಯಾರು ಕಾರಣರು ? ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪಾಪ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಹುಡುಗನು ಕಾರಣನಾಗಬೇಕೆ ?

ವೋಲೀಸರ ‘ಅಪಘಾತ’ ಸೂಚಕ ಸೀಟಿಗಳು ಕೇಳತೊಡಗಿದವು. ಟ್ರೇಝರಿಯ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಸ್ವರ ಬರುವುದು ಎಲ್ಲಿಂದ? ಎಂಬುದನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಬಡಿಗೆ ಬಂದೂಕಗಳೊಡನೆ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಓಡಿದರು. ಕೈದಿಗಳು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದರು. ಆಫೀಸರರು ಹೌಹಾರಿರಬೇಕು. ಒಳಗಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತ ಏನಾಗಿದೆ? ಸೀಟಿ ಏಕೆ? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮನ ಮನದಲ್ಲಿಯ ‘ಪ್ರಕೃತಿ’ ಮಾಯವಾಗಿ ಸೀಟಿಯ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿತು. ಹೊರಗಿನವರು ‘ ಇಂತಹ ಅಪಘಾತವಾದುದಕ್ಕೆ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಓಡಿದರು.’ ಎಂದು ಬೇಗನೆ ಏತಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಬಾರದೂ ಎನ್ನಿಸಿತು.

ಗಂಟೆಗಳು ಉರುಳಿದವು. ಓಡಿ ಹೋದ ಪೋಲೀಸರು ತಿರುಗಿ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕುತೂಹಲವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಚಳವಳಿಯೇ? ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜದ ಮೆರವಣಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಬಂಧಗೊಳಿಸಿದರೇ? ಹಿಂದು-ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದಂಗೆಯೇ? ಏನು? ಏನಾಗಿರಬಹುದು? ಏತಕ್ಕೆ ಧಂಪಿಸಿದರು? ತಿರುಗಿ ಏತಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ತಾಕಲಾಟಗಳು ಸೆಣಸುತ್ತಲಿದ್ದವು. ವಿಕ್ರಮನು ಕಾತರಗೊಂಡು ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬನ ಹೆಗಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದ. ಓಡಿ ಜನ ಹೋಗುವುದು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಹಂಹಾಕಾರದ, ಜನ ಜಂಗುಳಿಯ ಅಬ್ಬರದ ಸ್ವರ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಬೀದಿಯ ಜನ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಓಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ನಿರಾಶನಾಗಿ ಇಳಿದ. ಕುತೂಹಲಕ್ಕೆ ವಿಷಯದ ಜ್ಞಾನಾನ್ನ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಶಿರಸ್ತೀದಾರರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಎಡಬಲ ಸೇವಕರ ನಡುವೆ ವಿಕ್ರಮನು ನಿಂತ. ಕೈದಿಗೆ ಮುರ್ಚಿಯ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆತಿತ್ತು. ವಕೀಲರ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮನ ಸಹಿ ಮೂಡಿತ್ತು. ಈವರೆಗೂ ಸುಕ್ಷೇಮಿಗಳು ನಿಮ್ಮಯಕ್ಷೇಮ ಪದಾಬ್ಜವಾರ್ತೆಯನರುಹುಗಳು ನಡೆದುವು. ವಿಕ್ರಮನು ವಕೀಲರನ್ನು ಕೇಳಿದ. 'ಸವಾಯಿಗರು ಹಿಡಿಯೋದು ಏಕೆ?' ಎಂದು. ಧೈರ್ಯ ಧುರಂಧರೇತ್ಯಾದಿ ಬಿರುದಾಂಕಿತ ವಕೀಲರು, ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಜೇಬುಗಟ್ಟು, ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಹಳಿದು ನಡೆದರು. ಸ್ಥಾನಕಾಲಗಳ ಜ್ಞಾನವೇ ವಿಕ್ರಮನಿಗಿಲ್ಲವೆಂದರು. 'ಬರೆವವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ?' ಎಂದರು.

ಸ್ವಸ್ಥಾನೇವಾಸಃ ಆದನು ವಿಕ್ರಮ. ಸ್ಥಾನಭ್ರಷ್ಟ ಸುಯೋಗವು ಉಳಿದ ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ಒದಗಿತ್ತು. ಗ್ರಹಗಳ ಗತಿಯೇ ಬದಲಾದುದರಿಂದ ಜಾಮೀನಿನ ಜೋಕಾಲೀ ಏರಿ, ಗೃಹಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಂಥವರಾದರು. ಏಕೈಕ ವೀರನಾಗಿ ವೈರಿಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ. ಕಾದಿ ದಣಿದುದರಿಂದ ಒರಗದ ನಿದ್ರೆಯೂ; ಆವರಿಸಿತು.

ಬರುವವರ ಎಣಿಕೆ ಆಗದು. ಬರುವರು ಹೋಗುವರು. ಲಾಕಪ್ಪು ಧರ್ಮಶಾಲೆಯಂತಾಗಿದೆ. ವಿಕ್ರಮನ ಕೊಠಡಿಗೆ ತರುಣರ ಆಗಮನ

ವಾಯಿತು. ತೀರ ಪರಿಚಿತವಿರಬೇಕು. ಲಾಕಪ್ಪ ಅವನಿಗೆ. ಅಡಿಯಾಡಿದ, ಬರಿವೈಯಿಂದ ವಿಚಾರಪರನಾಗಿ ತಿರುಗಿದ, ಕೈಕಟ್ಟಿ ತಿರುಗಿದ, ಕೈ ಬೀಸಿದ. ತಲೆಗೆ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಹೇರಿಸುತ್ತಿದ. ಗೋಡೆಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿದ. ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಬೆರಳಿನಿಂದ ತಿಕ್ಕಿ ಮಣ್ಣನ್ನೇ ಹೊರಡಿಸಿದ. ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಣ್ಣಿನಿಂದಾ 'ರತ್ನಾ' ಎಂದು ಬರೆದ. ವೈತಿಕ್ಕಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದ. ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಬರೆದ 'ರತ್ನಾ' ಎಂದು. ಮಣ್ಣು ಹೊರಡದೇ ತಿಕ್ಕಿದುದಕ್ಕೆ ಮೈ ಉರಿದಿರಬೇಕು ! ಬರೆದ. ನಾಲ್ಕೂ ಗೋಡೆಗಳಿಗೂ. 'ರತ್ನಾ' 'ರತ್ನಾ' 'ರತ್ನಾ' .... ಬರೆದ ಶಬ್ದವನ್ನು ತುಂಬಿ ಒಲುಮೆಯಿಂದ ನೋಡಿದ. ಗೋಡೆಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮುದ್ದಿಕ್ಕಿದ. ಮನಬಂದಷ್ಟು ದೂರ ನಿಂತು 'ರತ್ನಾ' ಶಬ್ದವನ್ನು ನೋಡಿದ, ಸಾಮೀಪ್ಯ ದರ್ಶನಕೊಂಡ. ಓರೆ ಗಣ್ಣಿಂದ ಕಂಡ. ಕುಳಿತು ಮಲಗಿ ನೋಡಿದ. ಎದ್ದವನೇ ಚುಂಬಿಸಿ 'ರತ್ನಾ' 'ರತ್ನಾ' 'ರತ್ನಾ' ಎಂದು ಕರುಣಾಸ್ಪರ ತೆಗೆದ.

ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಹೊಸಬನು ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಬೆದರಿ ನೋಡಿದ. ಕುಳ್ಳಿರಲು ಬೇಡಿಕೊಂಡ ವಿಕ್ರಮ. ಗೋಡೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ 'ರತ್ನಾ' ನೋಡಿದ. ಹೊಸಬನು ಕಣ್ಣು ತಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ. 'ಪ್ರೇಮಭಂಗದ ಇಲ್ಲವೆ ವಿರಹಿ, ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿದ. ಗೋಡೆಯ ರೂಪ ಕಂಡು 'ರತ್ನಾ' ಎಂದುದನು ನಸದಾಗ ಕಾಳಿದಾಸನ ಮೇಘದೂತನು ಸುಳಿದ. ಗೋಡೆಗೆ ರತ್ನಾ ಎನ್ನುವ ಹೊಸಬನೇನು ! ಮೇಘಗಳೊಡನೆ ಸಂದೇಶ ಕಳುಹಿದ, ಕಾಲಿದಾಸನ ವಿರಹಿ ಯಕ್ಷನೇನು? 'ಧೂಮಜ್ಯೋತಿಸಲಿಲಮರುತಾಂ ಸನ್ನಿಪಾತಃ ಕ್ಷಮೇಘಃ ಸಂದೇಶಾರ್ಥಃ ಕ್ಷಮೇಘೋಕ್ತಃ ಸನ್ನಿಪಾತಃ ಭಿಷ್ಣಾಪಣೀಯಃ' ಎಂದು ಕಾಲಿದಾಸನು ಕರುಣೆ ಇಲ್ಲದ 'ರತ್ನಾ' ಹೇಳಿದಂತೆ, ಹೊಸಬನಿಗೆ ವಿಕ್ರಮ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ದುಃಖದಲ್ಲ, ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಲ್ಲ, ಸಮಭಾಗಿಯಾದ, ವಿಚಾರಣೆ ಉಚಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲ ನಡೆಯಿತು.

“ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರೇನಂದ್ವಿ? ”

“ ಹೆಸರು ಹೇಳೂ ಇಚ್ಛಾ ಇಲ್ಲ. ನನ ತಲಿ ಸಮಾ ಅದೋನೋ ಇಲ್ಲೋ ನೋಡಿ ಹೆಳ್ಳಿ; ನೀವೂ ಶಾರದಾನ ಭಕ್ತರು. ಕವಿಗಳು. ನಿಮಗ ಎಲ್ಲಾ ತಿಳಿತದ. ಹೇಳ್ವಿ ನನಗ ಪೂರಾ ಹುಚ್ಚೇ ಹಿಡದದೋ, ಅಥವಾ ಹಿಡಿಯೂದ್ರೋ ಅದನೋ? ನೀವೇ ಹೇಳ್ವಿ.” ಹೊಸಬನೆಂದ

“ ನೀವು ಹುಚ್ಚೂ ಅಂತಯಾರ ಹೇಳ್ತಾರೆ ? ”

“ ಯಾರ ಹೇಳೂದು ಬ್ಯಾಡ, ನೀವು ಹೇಳಿದರಾತು ”

“ ನನಗುರು ನಿಮಗದನ ? ” “ಅದ. ಸಭಾದಾಗ ನೋಡಿನಿ. ಮಾತಾಡೂದು ಕೇಳಿನಿ, ನಿಮ್ಮ ನಾಟಕಾ - ಕಾದಂಬರಿ ಓದಿನಿ, ಅದಕೇ ಕೇಳತಿನಿ. ನೀವು ಸಮಾಜದ ಡಾಕ್ಟರರಿಂದ್ಲಾಂಗ ಹೇಳ್ವೀ ? ”

“ ನಿಮ್ಮ ತಲ್ಯಾಗ ಹುಚ್ಚೂ ಅಂತ ಯಾಕಸೇರೇದ ? ” “ ನೀವು ಇಲ್ಲದ ಸಮಾಧಾನ ಮಾದ್ಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡದ್ಯಾಡ್ಲಿ ಹುಚ್ಚೂ ಅಂದ್ರೂ ನನಗೇನೂ ಕೆಡಕೆನಸೂದಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷಾನೇ ಆಗ್ತದ. ’

“ ಹುಚ್ಚಿನಾಗ ಏನ್ ಸಂತೋಷಾ ? ? ”

“ ನಾವನೂ ಕವಿ ಅಲ್ಲಾ. ಕಲ್ತಾವಲ್ಲಾ. ಈಗ ನೋಡ್ರೀ..... ನೀವೇನೂ ತಿಳಕೊಂಬೂದಿಲ್ಲಾ, ಅಂದ್ರೂ, ಹೇಳ್ತಿನಿ” “ ಅದರಾಗೇನಿ ಏನೂ ತಿಳಕೊಂಬುದಿಲ್ಲಾ, ಹೇಳ್ವಿ.” “ ಹುಚ್ಚು ಅಂದ್ರೇನು ? ತಾದಾ ತ್ಯವೇ! ಹುಚ್ಚು! ಭಾನನಾಪರವಶವಾಗೂದೇ ಹುಚ್ಚು ! ವೇದಾಂತೀ ಯಾರು ? ಹುಚ್ಚು !! ಜಗತ್ತೇ ಹುಚ್ಚದ !!! ”

“ ಸಾಗಲಿ ಸಾಗಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಸಾಗಲಿ ”

“ ಕೂಳೂ ನೀರಿನ ಖಬರಿಲ್ಲೇ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡೂದು, ಅದೂ ಒಂದು ಹುಚ್ಚೇ, ಸಂಪಾದನ ಮಾಡೂದು, ಸಂಸಾರ ಮಾಡೂದು ಹುಚ್ಚೇ ! ಪೂರ್ಣ ಹುಚ್ಚದಾಗೇ ಅನುಭವ ಕಾಣ್ತದ. ದೇವರು ಕಾಣಿಸುವದು ಯಾವಾಗ? ಪೂರ್ಣ ದೇವರ ಸಲುವಾಗಿ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಾಗೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಹುಚ್ಚೂ ಅಂದ್ರೂ ಹುಚ್ಚೆ! ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯೂದು

ಅಂದ್ರೂ, ಪ್ರಜ್ಞಾತಪ್ಪಿ, ಹೇಸಿ ಹೊಲಸಿನ ಭಾವನಾ ಇಲ್ಲದ್ದಾಂಗ ಆಗಿ, ಒಂದೇ ವಿಷಯ, ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಮರಸ ಆಗುವದೇ ಹುಚ್ಚು! ಏನಂತೀರಿ? “ಬರೋಬ್ಬರಿ ಅದ ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರ.” ‘ಹೌದ್ನು! ವಿಚಾರ ಬರೋಬರದನು? ಹಂಗಾರನು ಹೇಳಿ? ನಾಹ್ಯಾಂಗದ್ದೀನಿ? ಪೂರ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸೋ ಇಲ್ಲೋ?’ ನಿಕ್ರಮನು ಇರುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ. ಹುಚ್ಚನಾಗಿರುವೆ ಎಂದರೂ ಕಷ್ಟ, ಇಲ್ಲವೆಂದರೂ ಕಷ್ಟ, ಉತ್ತರಕೊಡದೇ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ. ಹುಚ್ಚನ ಕೂಡಾ ಮಾತನಾಡುವದೇ ಶ್ರಮವೆನ್ನಿಸಿತು. ವಿಚಾರ ಸರಣಿಗೆ ತಲೆ ದೂಗುವನು. ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಅವನೊಡನಿದ್ದರೆ ತಾನೂ ಪೂರ್ಣತ್ವ ವಡೆಯುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವೆಂದ. ಅಗ್ನಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ಚುಟ್ಟಿದ ದಾವಾಗ್ನಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು, ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಇರುವವರೆಗೆ, ಯಾರೊಡನೆಯೂ, ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ, ಯಾವದೇ ತರದದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾತನಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ! ಗಾಜ್ಜಿಯಕ್ಕೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ! ಇದು ನಿಕ್ರಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ. ವಿಜಯನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಲ್ಲ.

“ ಕವಿಗಳೂ ತಿಳಿತು ನೀವೂ ಯಾಕವಿಚಾರದಾಗ ಒದ್ದಾಡ್ತೀರೀ ಅನ್ನುದು ತಿಳಿತು ರೋಗೀ ತನಗ ಏನೇನಾಗ್ತದ್ನು, ಏನೇನು ತಿಂದಾ, ಏನೇನಮಾಡಿದಾ, ಎಲ್ಲಾನೂ ವೈಯ್ಯನಮುಂದ ಹೇಳ್ಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದ್ರೂ, ತಿಳಿಬೇಕ ಹ್ಯಾಂಗನು, ನೀವು ಡಾಕ್ಟರರು! ಸಮಾಜದ ನಾಡೀನೋಡ್ತೀರಿ, ಸಮಾಜದ ಸಂಗತಿ ತಿಳಕೋತೀರಿ. ಆಮ್ಯಾಲೆ ಔಷಧಾ ತಯಾರಮಾಡ್ತೀರಿ, ಕೇಳಿ ಪೂರಾ ಕೇಳಿ, ಆಮ್ಯಾಲೆ ಹೇಳಿ ಹುಚ್ಚು ಹೌದೋ ಅಲ್ಲೋ. ಕೇಳಿ, ಕೇಳಿದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾ ಹೇಳ್ತೀನಿ” ಹೊಸಬನು ಹೇಳಿದ.

ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಭಂಗವಾಗಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಒಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಭಂಗವಾದರೆ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶದ ನಿರ್ಬಂಧವು- ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ. ತನಗೂ ಪೂರ್ಣತ್ವದ ಸಂದರ್ಭವೇ ಒದಗುವಂತೆ ಕಂಡಲ್ಲಿ, ಬೇರೊಂದು :

ಕೊಠಡಿಗೆ, ಬೇಡಿಕೊಂಡು ತೆರಳುವೆನಾಗಿ, ಹೊಸಬನ ಸಾಕ್ಷಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಕೈಕೊಂಡ. ಅದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆ ಇಲ್ಲದೇ, ಘೋರ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಹುಚ್ಚನೊಡನೆ ಸಾಗಿಸವೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ.

“ ನೀವೂ ಹೆದರಿದ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸ್ತದೆ. ಕಲ್ಲೊಗದು ಕುಣಿಯೂ ಹುಚ್ಚಾ ಅಲ್ಲಾ. ನಿಮಗೂ ತ್ರಾಸಕೊಡುದಿಲ್ಲಾ. ನೀವು ಡಾಕ್ಟರಂತ ಮಾತಾಡಿ ತಿಳಕೋಬೇಕಂತೀನೀ ಯಾರ ಸಂಗತಿನೂ ಮಾತಾಡಿಲ್ಲ. ನೀವು ಹೇಳೂ ಅಂದ್ರೂ ನನ್ನ ರೋಗದ ಕಥೆ ಹೇಳ್ತೀನಿ. ಚ್ಯಾಡಂದ್ರ ಸುಮ್ಮ ಮಲಕೋತೀನಿ ಹೆದರಬ್ಯಾಡ್ರೀ ” “ಛೇ! ಛೇ! ಹಾಂಗೇನಿಲ್ಲಾ. ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರದಾಗ ಮಗ್ನಾಗೀನಿಸಿ. ಬರೋಬರ ವಿಚಾರ ಮಾಡೂ ಹಾಂಗದ ನಿಮ್ಮಾತು ಹೆದರೂದ್ಯಾಕೆ? ದೆವ್ವೂ ಭೂತೂ ‘ವಿಕ್ರಮನೆಂದ’ ‘ನಿಮಗ ತ್ರಾಸಾಗ್ಗಿದ್ದಿಲ್ಲಾ ಅಂದ್ರೂ ಹೇಳ್ತೀನಿ. ನಾತಿಳಕೊಂಡೆದ್ದ ನಕಾ, ನೀವೂ ನಮ್ಮ ಜಾತೀ ಅವರೇ ಅಂತಾ ಹೇಳಂದ್ರ ಹೇಳ್ತೀನಿ? ಹೊಸ ಬನು ಹೇಳಿದ. ‘ಮಂದೀ ಮಾತು ಕೇಳ್ತೀಲ್ಲಾ ಅಂದ್ರೂ ಬರದೇವ್ವಾಂಗ! ನಾಚ್ಕೀಬಿಟ್ಟು, ಬರಿಯೂಅವಾ ಆಗಬೇಕು. ’

“ ನಾವೂ ನೀವೂ ಒಂದೇ ಅಂತಾ ಯಾಕ ಹೇಳ್ತೀನಿ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾಚ್ಕೀ ಅಂದ್ರ ಏನು? ಅದು ಪೂರ್ಣತ್ವದ ಒಂದು ವಿಷ್ಣು!! ಹೊಸಬನೆಂದ ” “ನಿಮಗೂ ? ನೀರುಗೀರು ಏನಾರಬೇಕೇನು? ನಡುವೇ ನಿಂದರಬಾರ್ದೂ ಅಂತ, ಯಾಕಂದ್ರೂ ಇಷ್ಟೊತ್ತನಕ ಮಾತಾಡಿರಿ, ” “ಪೂರ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ, ಮೇನಕಾ ರಂಭಾ ಇದ್ದಾಂಗ ನೀರೂ,ನಿಂದ್ರೂ ಅನ್ನೂವು. ದಣವು ಯಾರಿಗೇ.... ಸಾದಾ ಮಂದಿಗೆ? ಹುಚ್ಚುತನದ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದವರಿಗೆ. ನಮನಿಮಗಿನೂ “ಪ್ರಾರಂಭಾಗ್ಲಿ ? ” ವಿಕ್ರಮ ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಯಾರ ಪ್ರೇರಣಾದಿಂದ ಬಂದೆ ?

“ ಯಾರ ಪ್ರೇರಣಾದಿಂದ ? ”

“ ದೇವತಾ ಪ್ರೇರಣಾನೇ ಕಾರಣ ? ”

“ ಯಾವ ದೇವತಾ ”

“ ರತ್ನಾ ದೇವತಾ ”

“ ಯಾದೇವತಾ! ಪಾರ್ವತಿಯೋ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೋ, ದುರ್ಗಾನೋ? ‘ಇಂತಿ ಇಂತಿವಳ್ಳಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮೇಶ್ವರರಾಮಂಗುಂ ಆಕಾರದೊಳ್ ನಸುಭೇದ ಮರಮ, ’ ಅಂತ ಮುದ್ದಣಕವಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ” ‘ ಎಲ್ಲಾ ರೂ ಒಂದೇ ತಿಳಿತಿ ಆನನ್ನ ದೇವತಾ ರತ್ನಾನ್ನ ಪ್ರೇರಣಾದಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಧ್ವಜಾತಗೊಂಡು, ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಹಿಡಿದು, ಬಂದೆ.

“ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರೇಮಾ ! ”

“ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರೇಮಾ ಅಂತ ಬಂದಿಲ್ಲ. ದೇಶಭಕ್ತ ನಾಲಲ್ಲ, ರತ್ನಾನ ಭಕ್ತಿ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬಂದೀನಿ, ರತ್ನಾ ಅಂದ್ರ ಯಾರು? ನಾ ಅಂದರ ಯಾರು? ”

“ ನನ ಪ್ರೀತಿ ರತ್ನಾ ಇರಿಕ್ಕೇ .... ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮಂತು ....
ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮ.

ಯಾ-ಅಲ್ಲಾ.

“ ಯಾಕ್ರೀ ರಾಯ್ಸ ಏನ್ನಡವವ ? ”

“ ಯಾರು ? ” ಎಂದು ನೋಡಿದ. ಗಡ್ಡದ ಸಾಬರು. ಪೋಲಿಸರು ಓಡಿದುದೇಕೆ ಎಂಬ ಕಾರಣ ಇನ್ನು ಗುಹ್ಯವಾಗಿರಬೇಂದು ನಂಬಿದ, ಕೇಳಿದ. ಗಡ್ಡದ ಸಾಬರು ಉಪನ್ಯಾಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದರು.

“ ಗಂಡಗಬರೂಮಂದಿ ನೋಡ್ರೀ, ಈಸರ್ತೀ ಚಳವಳೀ ಮಾಡೂ ಅವರು, ಒಬ್ಬರೇ ಸಿಕ್ಕಾರೇನು ? ಹೌದಂದೇನವರಿಗೆ ”

“ ಓಡಿ ಹೋದ್ರೆ? ಇಷ್ಟಮಂದಿ ಪೋಲಿಸ್ರಿದ್ರೂ ತಪ್ಪಿಹೋದ್ರೆ?”

“ ನಿಮಗ ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ ಏನು ? ”

“ ಗೊತ್ತು ಆಗಬೇಕ್ಯಾಂಗಸ. ನಾನಿವ್ವಾ ದೀನೇ ನೋಡ್ತಿದ್ದೆ. ನೀವು ಬಂದ್ರೇ ಖರೇ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯಾದುಸ ”

“ ಇದನೋಡಿ. ಪೋಲಿಸೂ ಪೋಷ್ಷ ಆಫೀಸು ಕಾಯಿಲ್ಲಕ್ಕೆ ಹೋಗ್ತಾರ ದಿನಾ. ಒಬ್ಬನ್ನ ಕೂಡ್ಲಿ ಚಹಾಕೈ ಹೋಗ್ಯಾರ, ಊಟದ ಮಜ್ಜಿನ್ಯಾಗ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಾನ ಆವಾ !! ನೋಡ್ರೀ ‘ ಹಗಲಹೊತ್ತು, ಸಾವಿರ ಮಂದಿ ಬರತಾರ, ಹೋಗ್ತಾರ. ಈ ಹೊತ್ತಿನ್ಯಾಗ ಬರುವವರು ಯಾರು? ’ ಅಂತಾ ಅವನ ನಿಚಾರ. ಮುಸುಕು ಜಡದಾನು- ಚಾಕುಡ್ಡು ಬಂದ್ನೋಡ್ತಾರ್ಸ ! ಬಂದೂಕಾಸ ಕತ್ತೀ ಮಾಯಾಗ್ಯಾವ ! ಹೊಡದೇ ಕೇಳ್ಯಾರ, ತಂದೂ ಹೋದದ್ದಕ್ಕು ಅವನೂ ಘಾಬ್ರ್ಯಾಡಾ! ಏ ಸ ಕ್ಕಂ ‘ ಥಂ ’ ಅಂತಾ ಅವಾಜಾಗೇದ. ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಓಡ್ಯಾರ, ಪೋಷ್ಷ ಆಫೀಸು ತಳಾಸಹಿತ ಕಿತ್ತಿ ಬಿದ್ದದ ದಂಗದಂಗ ಉರೀ! ಸೀಟಿ ಊದಿದ ಮ್ಯಾಲಿ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಓಡಿ ಹೋದ್ರೀ ಕಾರಕೂನ್ರು ನೋಷ್ಷಮಾನ್ತರರೂ ಕಟಗೀ ಖರ್ಚೆಲ್ಲೇ ಉರದು ಹೋದ್ರು. ಆ ಉರಿಗಾಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿತು. ಸಮೀಪದಾಗೇ ಒಂದು ಅರಬೀ ಅಂಗಡೀ, ಅದಕ್ಕೂ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಜನಾ ಆರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರ-ವಲ್ಲ, ಪೋಲಿಸ್ರೇ ಆರಿಸಬೇಕು. ಅರಿಬಿ ಅಂಗ್ಡೀ ಅವಾ ಬಡಬಡಕೊಂಡು ಅಳಹತ್ತಿದ್ದಾ ಪರದೇಶಿ ಅರಬೀ ಇಟ್ಟಿದ್ದೀ ಮಗನು, ನೆಟ್ಟಗಾತು ಒಬ್ಬಂತಾನ. ಹರತಾಳ ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ಉರದ್ದೋತ್ನೋಡು, ಅಂತ ಒಬ್ಬ, ಹೀಂಗಿಷ್ಟು ಆರ್ದದ ಸನ್ನೂದ್ರೋಳಗ, ಊರ್ದಪಿನ ಚಾವಡಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತೀದ ಅಂತ ಸುದ್ದಿ ಬಂತು. ಯಾರು ಹಚ್ಚಿದರು? ಯಾವಾಗ ಬಂದರು? ಹ್ಯಾಂಗಹಚ್ಚಿದರೋ? ಕಡೆತನಕ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಪೋಷ್ಷಾ ಫೀಸು, ಅಂಗಡೀ, ಚಾವಡಿ ಕರೇಮನಡಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಾವ. ಹೆಣಾ ದವಾಖಾನೀ ಕಂಡೂ, ನಾನಿವ್ವುಡೇ ಬಂದೆ, ಸುಲ್ಲೀ ಹೇಳಬೇಕಂತ ”

“ ಏನ ಭಯಂಕರ ಮಾಡ್ಯಾರೀ ?

“ ಇದೇನು ಭಯಂಕರ ಬಿಡ್ರೀ ಕೇಳಿದ್ರೆ ಸ ಎದೀ ನಡಗಬೇಕು. ನಾನೇ ಕಣ್ಣುಟ್ಟು ನೋಡೀನಿ ಅದನ್ನ ”

“ ಏನದು ? ”

“ ಚಳವಳಿ ಮಂದೀದಿಸಿ! ಡ್ಯೂಟಿಮ್ಯಾಲೆ ಹಾಕಿದ್ದು, ಜಿಲ್ಲಾದಿಂದ ಜಿಲ್ಲಾಕ್ಕೆ. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಾಂತಿತ್ತಿ. ಆಗ ಅತ್ತಾಗಿನ ಹಾವಳಿ ತಡೆಯೊದಕ್ಕೂ ಕಳಿಸಿದ್ದು ಗಂಡಸರನ್ನಬೇಕು ಅದೇ ಮಂದಿ.”

“ ಮುಂದೇನಾತು ಹೇಳಿ ? ಬಲೆಸ್ವಾರಸ್ಯ ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಾಗಿನ ಮಾತು. ”

“ ಈಗ ಬ್ಯಾಡ್ರಿ. ಇವತ್ತರಾತ್ರೀ ನಂದೇ ಅದ ಡ್ಯೂಟಿ, ಬಂದ ಮ್ಯಾಲೇನದ ಕೆಲ್ಲಾ ”

“ ನಿಮ್ಮದ್ಯಾಕ ? ”

“ ಗುಣ್ಣೆ ತಪಾಸಿಗೆ ಈಗಿದ್ದಾನ್ನೇಬೇಕಂತ. ನೀನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದ್ರೂ ಹೂಂ ಅಂದೆ. ತಾಟು ಬಡಿಸಿದ್ರೂ ಬಿಟ್ಟು ಬರೂವೂ. ಹೂತ್ತೂ ಹಾಂಗದ ”

“ ಒಂದೇ ದಿನದಾಗ ಮೂರು ಅಂದ್ರೂ ! ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ !! ”

“ ದಿಕ್ಕತಪ್ಪಿ ಬಿಡ್ತು ನಮಗೆಲ್ಲಾ. ಯಾರ್ನಂತ ಹಿಡೀತೀರಿ. ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಸೂಡ್ಡಲ್ರುಮಂದಿ, ನಮ್ಮ ಮಂದೀ ಕಿಮ್ಮತ್ತೇ ಅಲ್ಪಿಡ್ರೀ ”

“ ನನಗೂ ಹಂಗೇ ಅನಿಸೇದ್ರಿ. ಜಪಾನ್ನೇ ಹೂಕ್ಕು ಹಾವಳಿ ನಡಸ್ಯಾರ. ಹಾರೂ ಬಾಂಬಿಟ್ಟು ಜಿಗದಾರ, ಗಿಡ್ಡ ಪುಟವಾ ಪುಠಾಣಿಗೂಳ್ಳೇ ಇಡೆಲ್ಲಾ ”

“ ಇದ್ದಲ್ಲ ಇರಬೇಕ್ರೀ....” ಸಾಬರು ಗಡ್ಡವನ್ನು ತೀಡುತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದರು. ಕೇಳಲಿರುವ ಸತ್ಯ ಕಥೆ, ಯಾವತರಹದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರಬಹುದು ನಾಡಿಗೆ ಸತ್ತರನೀಡಿದ ಕತೆ ಹೇಳಬಹುದು— ಸಾಬರು. ಲೋಕವು ತಮೋಮಯವಾಗುವುದನ್ನೇ ನೀರೀಕ್ಷಿದ. ಹುಚ್ಚು ‘ರತ್ನಾ’ನಿರಹಿ, ಮೂಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಾಗಿಲ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ, ಹೂರಗಿನ ಜನವನ್ನು ಭಾವನಾಶೂನ್ಯನಾಗಿ ನೂಡುತ್ತಲಿದ್ದ, ಮೈಮುಖ ಸುಟ್ಟು

ಕೊಂಡ ಸಿವಾಯಿಗಳು, ಜರುಗಿದುದನ್ನೇ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಪೋಷ್ಠಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವೊಟಕದ್ರವ್ಯವನ್ನಿರಿಸಿದುದರಿಂದಲೇ, ಅನರ್ಥ ಒದಗಿತು, ಹೊರಗಿನವರ ಧೈರ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ ಪೋಷ್ಠಿನ ನೌಕರರಲ್ಲಿ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನು ಒಂದು ಕಾಗುಣಿ ಬಿಟ್ಟು ನೌಕರನೇ ರಾಷ್ಟ್ರ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಒಂದು ಕಾಗುಣಿ ಬಿಟ್ಟು ಅ ಗಾಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಒಂದು ಸಲ ಅಲ್ಲೂ ಇವು ಸೂಚಿಸಿ, ನಿಕ್ರಮನು ಸಂತಸತಳಿಮು ಕೇಳಿ ಉಟಿನಿವಯದಿರಲಿ, ಇಂತಹ ವ ತನಗನು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಮಿಡುಕುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಅನ್ನವು ಕೃತನ ಆರಾಧನೆ, ಕೈದಿಗಳ ಆರ್ತನಿನಾದದಿಂದ ನೆರೆವೇರಿತು. ಗಡ್ಡದವರು ನಿಕ್ರಮನನ್ನು, ಸವಿ ತಿನಿಸುಗಳಿಂದ ಪ್ಯಸ್ತಿ ಪಡಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ 'ಅವಳೇ' ಮಾಡಿಮೆದೆಂದು ನೂರು ಸಲ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ರಾಜ್ಯಾನೆಯ ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತ, ಒಡಲಿಗೆ ಇಳಿಸಿದ ನಿಕ್ರಮನ ಕೊರಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು ಕೈದಿಗಳು. ಗಡ್ಡದವರಿರುವದ ರಿಂದ ನಿಕ್ರಮನಲ್ಲಿಗೆ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತ ಬಂದರು ಚಿಂತೆ ದೂರಾಗುವವೆಂದು ಕೆಲವರು. ಕತ ಕೆಳಲು ಮೊರೆಯುವವೆಂದು ಕೆಲವರು ರತ್ನಾವಿರಬಿ ನಿಕ್ರಮನ ಕೊರಡಿಯ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ.

ಒಂದು ಗಂಟೆಯೂ 'ಅವಳ' ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗತಿಸಿತು. ಜಾವಡಿ, ಸೋಷ್ಠುಗಳು ಮುಟ್ಟಿ ಮುದ್ದಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ- ಇಲ್ಲಿಯ ಬೆಳ್ಳನ ಮಾತುಗಳೂ ಸೇದುವು ರಾಷ್ಟ್ರದನುಬುಂಡರೂ ತನಗೆ ತೀರ ಪರೀತಿತೆಂದು, ಗಡ್ಡದವರು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಹೇಳದೆ ಹಾಲು ಹರಟಿಯನ್ನು ಕೂಚ್ಚಿದುದಕ್ಕೆ ನಿಕ್ರಮನು ಆಕಳಿಗ ತೊಡಗಿದ. ಕೈದಿಗಳು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಕಣ್ಮಿಚ್ಚಿದರು. ನಿಕ್ರಮನು, ತಂಬಾ ಕದ ರಸವನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ ಬಂದು ಕೇಳಿದ.

“ ಮಾರ್ತೇ ಬಿಟ್ಟೀನೀ ನಾಹೇಬ್ರ ? ”

“ ಏನು ? ”

“ ರಾತ್ರೀ ಹೇಳ್ತೀನಿ ಅಂದಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ? ”

“ ಓಹೋ ! ಒಳ್ಳೇ ನೆನಪಿಟ್ಟರೀ ”

“ ಮನೀ .... ಮಕ್ಕೂ ಮರ್ದೇಹೋಗ್ತಾರ ನಿಮ್ಮೂತ್ನಾಗ ಅಂದ್ರೆ
 ಸ್ತುತಿ ಅಂತ ತಿಳಿಕೋಬ್ಯಾಡಿ. ನಿಮ್ಮ ಮಾತಂದ್ರೆ ಆ ವ್ಯಾಜ ಇದ್ದಾಂಗೆ
 ಸಾಬರು ನಕ್ಕರು. ವಿಕ್ರಮನು ಅವ್ಯಾಜವನ್ನೇ ಮಧಿಸಿದ ಮಾತಿನ ಮಥನ
 ದಿಂದ ನಾಬರೂ ಉಬ್ಬಿದರು. ತಂಬಾಕನ್ನು ಮಿಡಿದರು. ತಂಬಾಕದ
 ಭಾರವಾದ ಬಾಯಿಯ ಅಸ್ವಷ್ಟ ರಬ್ಬಿಗಳು ಅಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಬರುತ್ತ
 ಲಿದ್ದವು, ಎದ ನಡುಗುವಂತಹದಂದು ಗಡ್ಡದವರೇ ಹೇಳುವ ಕತೆಯನ್ನು,
 ಹೇಳಲು ತೊಡಗಿದರು. ಸ್ವೇರಲ್ ಟ್ರೇಸಿನ ವರ್ಣನೆ ಆಯಿತು. ಆಟ್ರೇಸಿ
 ನಲ್ಲಿ ೩೦೦ ಪ್ರೇಲೀನರು, ವೋಲೀಸರಿಗೆ ಮೊರೆತ ಚಹ, ವರೇಡ ಮಾಡುತ್ತ
 ಸ್ವೇರನನ್ನ ಒಟ್ಟು ರಾಯಫಲ್ಲನ್ನತ್ತಿ ನಡೆದುದು, ಅಲ್ಲಿಯ ದಿಪ್ತಿಕ್ರೈ ಸುಪೆ
 ರಿಂಟಿಂಡೆಂಟಿರು, ತಮ್ಮ ನಾಯಕನನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದುದು ದನ್ನಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿ
 ದರು ಗಡ್ಡದವರು

× × × × × ×

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಮಾಜ್ಯದ ಹಳ್ಳಿ ಆ ಸಾಸಿರಕ್ಕ ಮಕ್ಕದ ಜನವಸತಿ
 ಆ ಹಳ್ಳಿಯದು. ಜನವೆಲ್ಲ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದುವಕ್ಕೆ, ಉತ್ಸವದಲ್ಲ ತೊಡಗಿ
 ದ್ದಾರೆ. ಮನೆ-ಮಠಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ ತೆಳಿರು-ತೋರಣಗಳಿಂದ ಶೃಂಗಾರ
 ಗೊಂಡಿವೆ. ಮನೆಬಾಗಿಲದ ಅಕ್ಕಲಗಳಲ್ಲ, ಬಾಳೆಯ ಕಂಬಗಳು ಕಾಯಿ
 ಹೊತ್ತು ನಿಂತವ ಎರಬೇದ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲ ನಾಲು ದೀವಗಿ ಮೋಭಸುತ್ತ
 ಲಿವೆ. ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲದಮೇಲೆ ಸುಭಾಷರ, ಮಹಾತ್ಮರ, ಜವಾಹರರ ಚಿತ್ರಗಳು,
 ಹೂವಿನಹಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿವೆ. ಜರತಾರೀ ವಸ್ತ್ರಗಳು, ಚಿತ್ರ
 ಗಳ ಸೂತ್ತೂ ಗೊಂಚಲು ಗೊಂಚಲಾಗಿ ಇಳಬಿದ್ದಿವೆ. ಮನೆಯ
 ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲ, ರಂಗವಲ್ಲ, ಕುಂಕುಮಿಗಿಂದ ‘ವಂದೇ ಮಾತರಂ’
 ‘ರಾಮರಾಜ್ಯ’ ಸ್ವತಂತ್ರಭಾರತವೆಂದು, ಬಲುವ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ
 ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ರಂಗವಲ್ಲಯದೇ ಧ್ವಜ. ಕುಂಕುಮದ ಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ
 ಸುಭಾಷರು, ಅರಿಸಿಣದಲ್ಲ ಜವಾಹರರು ಎದ್ದು ಬರುವಂತೆ ತೋರು-

ತ್ತಿದೆ. ಮನೆ ಮನೆಗಳು ಚೆಲುವಾಗಿವೆ. ನಗಾರಿ ನೌಬತ್ತುಗಳನಿನಾದ. ಚೌಘಡದ ಇಂಚರವ. ಕಹಳೆಗಳ ಉತ್ಸಾಹದ ಕರೆ ಕೇಳಿತು. ನಾರಿಯರು ಕಲಶಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು, ಸ್ವದೇಶಿಯ ಜರದ ನೂತನ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟು ಬರುತ್ತಲಿರುವರು ಹುಡುಗರು, ಹಿರಿಯರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ರೇಶಿಮೆಯ ಬಟ್ಟೆ ಉಟ್ಟು, ಮಕ್ಕಳನ್ನೆತ್ತಿ ನಡೆದಿರುವರು. ದೊಡ್ಡದಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವು ನಲಿಯುತ್ತ, ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ. ಚಾವಡಿಗೆ ಬಂದಿತು, ನರನಾರಿಯರ ಗಡಣ. ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವನ್ನು ವೇದಘೋಷ ಸ್ವತಂತ್ರ ಘೋಷಗಳೊಡನೆ ಏರಿಸಿದರು; ಹಾರಿಸಿದರು. ಕೋಮಲೆಯರು ಆರುತಿ ಬೆಳಗಿದರು. ಹೂವಿನ ಮಳೆಗರೆದರು. ಜಯಕಾರವನ್ನು ಸುರರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಕೇಳಿಸಿದರು. ಚಾವಡಿಯ ಎದುರು, ಜನ ಅಲಗದೇ ಕುಳಿತರು ಚಪ್ಪರ ಮಿಸಿಯ ಮುದುಕ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜದಡಿಗೆ ಬಂದು ವಂದಿಸಿದ. ಮೈದುಂಬಿತು. ಕಂಠಬೆಗಡಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರುತುಂಬಿದವು. 'ವಂದೇ ಮಾತರಂ' ಎಂದ. ಮುದುಕನು ಮಾತನಾಡಿದ. 'ಬಾಂಧವರೇ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರೇ; ಇಂದು ನೀವೆಲ್ಲ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ನಾನು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಗುಲಾಮನಾಗಿರುವೆ. ಧ್ವಜದ ಬುಡದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ. ಬ್ರಿಟಿಷ ಸರ್ಕಾರದ ಕುಲಕರ್ಣಿಯಾಗಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿರುವೆ. ನಿಮಗೂ ಮಾಡಿರುವೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವೆಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ನಿಮ್ಮ ಕೈದಿಯಾಗಿರುವೆ. ಗುಲಾಮನು ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು— ಸ್ವತಂತ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವನು. ಈಗ ನಾನೂ ನಿಮ್ಮಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುವೆ. ಎಂದು ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕರೆದ, ಬಂದವನು ಶುಭ್ರಖಾದೀ ವಸ್ತ್ರಧರಿಸಿದ್ದ. ಕಾಗದಪತ್ರ ಕೊಟ್ಟು ದಂಡವತ್ ಪ್ರಣಾಮಗೈದ. 'ಜೈ ಭಾರತಮಾತೆ' ಎಂದ. ಗೌಡರ ಭಾವಣವೂ ಅದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳು ಚಾವಡಿಯ ಎದುರು ಉರಿದುವು. ನಡೆದರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತಮಾತೆಗೇ ಎನ್ನುತ್ತ.

ಮಾನ್ವೇದಾರರು ಪೋಲಿಸಪಡೆಯೊಂದಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಳ್ಳಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದರು ಮರುದಿನ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಸರಕಾರದ ಮಾನ್ವೇದಾರರಲ್ಲ. ಬ್ರಿಟಿಷ ಸರಕಾರದ ಮಾನ್ವೇದಾರರು. ನ್ವಾತಂತ್ರ ಅಪಹಾರಕ್ಕೆ ಆಗ ಮಿಸಿದರು. ಯುರೋಪಿಯನ್ನರಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯರೇ ! ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಪದಿಂದ ನಡೆದರು. ಯಾರೂ ತಡೆನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಮಾನ್ವೇದಾರರು ಕುಳಿತರು. ರೈತರ ಜಯಕಾರದಿಂದ ರೋಗವು ನೇರಿತು. ಎತ್ತನ್ನು ಶೃಂಗರಿಸಿ, ನೀರು ಕುಡಿಸಲು ಹೊರಟ, ಒಕ್ಕಲಿಗನನ್ನು ಕೂಗಿಕರೆದರು. ಕಿವಿಗೊಡದೇ ನಡೆದ. ಬಾಟಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹಾಡುತ್ತ ನಡೆದವನನ್ನು ಕರೆದರು. ಕಿವುಡನಂತೆ ಸಾಗಿದ. ಹೆಂಗುಸರನ್ನು ಕರೆದರು, ಹುಡುಗರನ್ನು ಕರೆದರು, ಅವರೊಡನೆ ಯಾರೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಆಕ್ರೋಶದ ಆದಿ ಶೇಷರಾದರು ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅದೇ ರೈತರಿಂದ ' ಸರಬರಾಯಿ ' ಹೊಂದಿದುದು ಸನಪಾಯಿತು. ಗೌಡನನ್ನು ಎಳೆತರಲು, ಸಿಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಕುಲಕರ್ಣಿಯನ್ನು ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಎಂದರು ಮಾನ್ವೇದಾರರು.

ಗೌಡರಮನೆಗೆ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಸ್ವಾರಿ ಬಂದಿತು.

“ ಗೌಡ್ರ s .... ”

“ ಯಾರು ? ”

“ ನಾವು ! ”

“ ನೀವೆಂದರೇ ಯಾರು ? ”

“ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ”

“ ಏನು ಕೆಲಸ ? ”

“ ಮಾನ್ವೇದಾರರು ಕರಿತಾರ ”

“ ಯಾವ ಮಾನ್ವೇದಾರರು ? ”

“ ಅಂದರೆ ? ”

“ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯದವರೇ ? ”

“ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮವರು. ”

“ ಬರುವದಿಲ್ಲ ! ”

“ ಯಾಕೆ ? ”

“ ನಿಮ್ಮ ನೌಕರನಲ್ಲಾ ”

“ ಒಳ್ಳೆ ಮಾತಿನಿಂದ ? ”

“ ಕಟ್ಟಿರಿ ಇವರನ್ನು ”

“ ನಮ್ಮನ್ನೇ ? ”

“ ಹೂಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ” ನಾಲ್ಕು ನೂರು ಜನ ಮೈಮೇಲೆ ಏಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂದುದರಿಂದ ಸಪಾಯಿಗಳು ಬೆದರಿದರು. ಗೋಳಿಬಾರಿಗೆ ಸಾಬರ ಅನುಜ್ಞೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಬಂದವರೇ ನಾಲ್ವರು ಬಡಿಗೆ ಕೊಡಲಿಗೇ ತುತ್ತಾಗುವದು ಸರಿಎನ್ನಿಸದೇ, ಶಾಂತರಾದರು. ಬಂದೂಕಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿರಿಸಿ, ವಂದೇ ಮಾತರಂ ಎಂದರು ‘ ಗಾಂಧಿ ’ ಓಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಗೌಡರು ಬೇಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಶಾಂತರಾಗಲು, ಸಿವಾಯಿಗಳು ಬೆದರಿ, ಚಾವಡಿಗೆ ಬಂದರು. ಜನ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿತು. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮುದುಕ, ಧ್ವಜಹಿಡಿದೇ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ. ಮಾವ್ಲೆಮಾದಾರರು ಕೇಳಿದರು.

“ ವಸ್ತುರೈಲ್ವವ ? ”

“ ಸುಟ್ಟೋದು ! ”

“ ಅದು ಗುಸ್ತೇ ಆಗ್ತದ ? ”

“ ಆಗ್ಲೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸರ್ಕಾರವನರೇ ಸುಟ್ಟುರ,

“ ಗುಸ್ತೇ ಆಗ್ತದ !! ”

“ ಆಗ್ಲೇ.... .. ”

“ ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗ್ತೀರಿ ತಿಳಿತಿಲ್ಲೇ ಮುಸಕ್ರಾಗೀರಿ ಬುದ್ಧಿ ಹ್ಯಾಂಗ್ವರಲಿಲ್ಲ, ನೌಕರನುಟ್ಟೇ ”

“ ಹಿಂಸಾ ಬ್ರಿಟಿಷ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಂಗ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಿ ಈಗ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸರ್ಕಾರವರಿಗೂ ಹಂಗೇ ಕೊಟ್ಟೇವಿ ”

“ ಬೇಡೀ ಹಾಕೋ ಇವರ ಕೈಗೆ ”

“ ಬಿಡಿಸ್ಲಿ ಕೈ ನನ್ನ ಸರ್ಕಾರ ಘಟ್ಟಿ ಅಡ್ಡ ”

“ ಏನಂದೀ ? ”

“ ನೀವು ಯಾರು ? ”

“ ಹೇಳ್ತಿನಿದ್ರು ಈಗ ”

“ ಚಾವಡೀ ಬಿಟ್ಟು ನಡೀರಿ ಮೊದಲ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಳ್ಳಿ ಅದ ಇದು ”

“ ಹೀಗೇನೋ ಸೋಡ್ತಿನಿ ಅರೆಷ್ಟ ಮಾಡ್ತೋ ? ”

ಖಾದಿ ಟೋಪಿಗೆಯ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಸಾಬರು ಹೆದಗಿದರು. ಉನಾಯದಿಂದ ವಾರಾಗದಿದ್ದರೆ ಬದುಕುವ ಆಶೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದರು. ಮಾವ್ಲೆದಾರರು ಗೌಡನನ್ನೇ ಬೇಡಿದರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಚಿಕ್ಕವಳಿರುವುದರಿಂದ, ಮೊನ್ನೆಯೇ ಲಗ್ನಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಜೀವದಾನ ಮಾಡಲು ಆಲೋಚಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಕೂಗುವೆ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಗೌಡರ ವಾದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಜನನಮೂಪದ ಬೇಡಿಕೆಯಂತೆ ಗೌಡರ ಮೊಟ್ಟಿಗೆ ಧರಿಸಿ ನಡುಗಿ ‘ವಂದೇ ಮಾತರಂ’ ಎಂಬರು. ಸಿಪಾಯಿಗಳು ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಮಾವ್ಲೆದಾರರು ಇನ್ನೆಂದೂ ಬ್ರಿಟಿಷ ಸರ್ಕಾರದ ನೌಕರಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡುವೆವೆಂದೂ ಹೇಳಿಹೂರಬಹುದೋದರು. ಹೊರಟಾಗ ಜನ ಜಯಕೂರ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಗೌಡರು ಶಾಂತರಾಗಲು ಜನಕ್ಕೆ ಜಿನ್ನಪಿಸದಿದ್ದಲ್ಲ, ಮಾವ್ಲೆದಾರರು ಪಿತೃಲೋಕದ ಪ್ರಜರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾವ್ಲೆದಾರರು ಮನದಲ್ಲ ನುಡಿದುದು ಹೀಗೆ. ‘ಶಾಂತಿ ಖಡ್ಗಂ ಕರೇ ಯಸ್ಯ ದುರ್ಜನಂಕಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ? ’

ನಡುರೂತ್ರ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಳ್ಳಿಯ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಪುಲಿಸರು ಬೇಲೆಯಾಗಿ ದ್ದಾರೆ. ಕಿಸ್ತುಲನ ನಂಬರು, ಕುರಿಸಿಂಬೆ ಇವರು. ೧೦-೨೦ ಮೋಟಾರುಗಳು ಸುಲಾಗಿ ಜಂದ್ರಿಕಾ ಪ್ರಭೆಯಲ್ಲ ಬೆಂಗಳೂರು. ಅಖರಂತೆ ನಾಲ್ಕು ತುಕಡಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಲಿ,

ಅಪ್ಪಣೆದೊರೆತಿತು. ಮೆಲ್ಲನೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಒಳಹೊಕ್ಕರು. ಗೌಡನಮನೆಯ ಎದುರು, ಪೋಲಿಸರು ಉಪಸ್ಥಿತರಾದರು. ಕುಲಕರ್ಣಿಯ ಮನೆಯೂ ಸಿಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಿತು.

ಹುಸಿಗುಂಡುಗಳು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದವು, ನಾಲ್ಕೂ ಫಥಕಗಳು ಸಂಕೇತದಂತೆ ಮುಗಿಲಿಗೆ ಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಎಸೆದವು. ಪ್ರಶಾಂತವಾತಾವರಣವು ಕವಡಿತು. ಬೇಲಿಯಾದ ಸೀಪಾಯಿಗಳು 'ಥಂ ಥಂ ಥಂ' ಎನ್ನಿಸಿದರು. ಗಿಡಗಳ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಪಕ್ಷಿಸಂಕುಲವೇ ಕಿರಚಿ ಹಾರತೊಡಗಿದವು.

ಗೌಡರು ಊರಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯಿತು. ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯಲು, ಆಗ್ರಹಪಡಿಸಿದರು. ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುರಿದರು, ಒಳಹೊಕ್ಕರು ಮುದುಕಿ, ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಿತು. ಅಂಜಿರಲಿಲ್ಲ.

“ ಯಾರೈವಾ ನೀವು ? ”

“ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನ ? ”

“ ಯಾರು ? ”

“ ನಿನ್ನ ಹಿರಿಯ.... ”

“ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗ್ಯಾನ ”

“ ಮನ್ಯಾಗ ಯಾರಿದ್ದಾರ ? ”

“ ನಾನೇ ಒಬ್ಬಾಕಿ ”

“ ಮಗಾ ”

“ ಅವನೂ ಹೋಗ್ಯಾನ ”

ತಲೆ ನಡುಗುವ ಮುದುಕಿಯನ್ನೇ ಗುದ್ದಿದರು. ಕೆಲವರು ಒಳಹೊಕ್ಕರು. ಶೋಧಿಸಿದರು. ಗೌಡರು ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ನಡೆದರು.

ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮಗಳು ತರುಣಿ. ಬಾಗಿಲು ಮುರಿದಾಗ ಹೊರಬಂದಳು. ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವನ್ನೇ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. ಮುಡಿಕಟ್ಟಿರ

ಲಿಲ್ಲ. ಕೂದಲು ಗಾಳಿಗೆ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಳಿಪತ್ತಲವನ್ನು ಉಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಜಯನಿನಾದವು ಉನ್ಮಾದಿನಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಬರುವಂತಿದ್ದಿತು. ಬಂದೂಕದವರೂ ಬೆದರಿರಬೇಕು. ಸಿಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸರಿಸಿ ಓಡಿದಳು. ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಕೈಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಸೆರಗನ್ನು ಎಳೆದೇ ಸಾಬರು ಕೇಳಿದರು.

“ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗ್ತಿದಿ ? ”

“ ನೀನು ಯಾರು ? ನನ್ನೆಲ್ಲಿಕ್ಕೆ ? ”

“ ನಿಮ್ಮಪ್ಪಾ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನ ? ”

“ ಈಗ ಬರ್ತಾನ ”

“ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗ್ಯಾನ ”

“ ದಂಡು ತೊಂಗೊಂಡ್ಬರಿಕ್ಕೆ ”

ಸಾಬರು ದರದರ ಎಳೆದರು. ಧ್ವಜ ಕಸಿದು ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವುದು ‘ವಂದೇ ಮಾತರಂ’ ಗರ್ಜನೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಸಹಸ್ರಾರು ಜನರ ಘೋಷಣೆ ಕೇಳಿ ನಡುಗಿದರು. ಎಲ್ಲಿಂದ ಸ್ವರಬರುವದೆಂಬದನ್ನು ಕಾಣದಾದರು. ನಾಲ್ಕು ನಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಜಯಘೋಷ ! ಕಲ್ಲುಗಳು ವೇಗವಾಗಿ ಹಾರಿ ತೂರಿ ಬರತೊಡಗಿದುವು. ಹೌಹಾರಿದರು. ಕಲ್ಲುಗಳು ಬರುವ ಕಡೆಗೆ ಗುಂಡನ್ನು ಎಸೆದರು. ಹಾರಿಸಿದರು. ಗುಂಡು ತೀರುವವರೆಗೆ ಹಾರಿಸಿದರು. ಕಲ್ಲಿನ ಮಳೆನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಗುಂಡುಗಳೇ ತಿರುಗಿ ವೇಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಹತಾಶರಾದರು. ಬೇಲಿಯ ಸಿಪಾಯಿಗಳೂ ಗುಂಡನ್ನು ಹಾರಿಸಿದರು. ಕಲ್ಲನ್ನು ಯಾರು ಎಸೆಯುವರು ? ಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಯಾರು ಹಾರಿಸಿದರು ? ಏನೂ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು ‘ಭರ್ ಭರ್’ ಎಂದು ಶಬ್ದಗೈಯುತ್ತ ಕಲ್ಲುಗಳು ಬರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಸಿಪಾಯಿಗಳ ತಲೆಬಡಿದಿತು. ಕೈಕಾಲುಗಳು ಮುರಿದುವು. ಹಲ್ಲುಗಳು ಉದುರಿದವು. ದಾರಿಕಂಡತ್ತ ಓಡಿದರು. ಮರೆಯಾದರು. ತಿಲವ್ಯಷ್ಟಿ ಸಂತಸವಾಗಿ ವೇಗವಾಗಿ ಸಾಗಿದ್ದಿತು.

ಜಯಘೋಷದ ಸಮೂಹವು ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾದ ಮೋಟಾರನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿತು. ಡ್ರಾಯ್ವರರು ಬೆದರಿ ಓಡಿದರು. ನಿಮಿಷಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ಮೋಟರುಗಳು ಉರಿಯತೊಡಗಿದವು ಜನ ಸಮೂಹವು ಊರಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿತು. ಚಾವಡಿಗೆ ಬಂದರು. ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕುಲಕರ್ಣಿಯ ಮಗರು ಜಯಜಯವೆನ್ನುತ್ತಲದ್ದಳು. ಒಡಿಸಿದರು. ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೂಗಿದರು. ನರ-ನಾರಿಯರ ಗಡಣ “ ವಂದೇ ಮಾತರಂ ” ಎಂದಿತು. ಮೂಡಣ ಬೆಳಗಿತು. ಕಲ್ಲೆನ ಮಳೆ ನಿಂತಿತ್ತು.

§ § § § § § §

‘ ಇಷ್ಟಾದ ಮ್ಯಾಲೇ, ನಾವು ಹೋದ್ವಿ. ಮಿಲಿಟ್ರೀ ಮಂದೀನು ಇತ್ತು ’ ಗಡ್ಡದ ನಾಬರು ಹೇಳಿದರು.

“ ಮಿಲಿಟ್ರೀ ಅವರು ಎಷ್ಟಿದ್ದು ? ”

“ ನಮ್ಮಷ್ಟೇ ಇದ್ದು. ಹಗಲಯಾತ್ರಿ, ಊರಾಗ ಹೊಕ್ಕಿ. ಗಂಕನಾಯಿ ಸಹಿತ ಊರಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ”

“ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು ? ”

“ ಓಡಿ ಹೋಗಿದ್ದು. ಮಿಲಿಟ್ರೀ ಮಂದಿ ಊರಾಗ ಹಾವಳಿ ನಡಿಸಿದ್ದು. ಚಿತ್ತ ನಿಶೇ ಕುಡದಿದ್ದು. ಮತ್ತೇನೈಕೂದದ. ಮನಿಗೆ ಇಬ್ಬು ಮೂರ್ಮಂದಿ ಹೊಕ್ಕು, ಹೆಣಮಕ್ಕಳು ಘಾಬ್ರ್ಯಾಗಿ ಓಡ್ಯಾಡ್ತಿದ್ದು ! ಯಾರು ಅಡಗಿದ್ದು, ಯಾರು ಕೈಯ್ಯಾಗ ಸಿಕ್ಕು, ರಸ್ತೆದಾಗ್ರೀ ಕೆಡವಿ ಕೆಡಿಸಿದ್ದು, ಅಳತದ್ದು, ಚೀರ್ದಿದ್ದು. ಎಳಕೂಂಢ್ಲ ರೂದೂ ಕೆಡಸೂದೂ. ಗಲ್ಲಾ ಕಡದಿದ್ದು ತೂತೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದು. ತುಟೀ ಹರದಿದ್ದು. ಎಂತೆಂತ ಹುಡಿಗೇರೀ !! ಎತ್ತಾಗ ನೋಡಿದ್ದೂ ಅದೇ ಹಾವಳಿ ! ಒಸರಿಷ್ಟವರ್ಷ, ಹಡದ ಮೂರ್ದಿಂದೆಸರ್ಷ, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹುಟಗೇರೂ ಕಟ್ಟು. ಒಬ್ಬಂಮು ಆತಂದ್ರೆ .... ! ! ! ಹೀಂಗಾಗಿ ಊರನ್ನೂದೂ ಹ್ಯಾಂಗ ಹ್ಯಾಂಗೋ ಆತು ! ಮರ್ಯಾದೀ ಹೆಣಮಕ್ಕೂ, ಭಾವೀ ಹಾರ್ಯೂಂಢ್ಯು. ಖಬರತಸಿ

ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಏನಾದ್ರೇನು? ಸಾಗ್ಗ್ರೀ ಅರಾಸ್ತನಕಾ ! ಹಡದೀನಿ ಅಂತ ಅತ್ತ ಕೇಳಿಲ್ಲಾ, ಹೊರಗ ಕೂತೀನಿ ಅಂದ್ರ ಕೇಳಿಲ್ಲಾ. ನೆರತಿಲ್ಲಾ ಅಂದ್ರ ಕೇಳಿಲ್ಲಾ, ದೊಡ್ಡ ಮೊಡ್ಡ ಮನೆತನದ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲಾ ಕೆಟ್ಟೂರಿ!'

“ ಮುಂದ ನೀವೇನ್ಯಾಡಿವ್ರೀ ? ”

“ ಮಾಡೂ ಸೇಸ್ರೀ ತಿರಗ್ಗಿವ್ರೆ, ಬಂದೂಕಾ ಹೊತಗೊಂಡು. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲದ ಪೂಲಿನ್ರ ಮಾತ್ರ ಸ ಖರೇ ಹೊಗರಳಿನ ಮಂದಿ. ಓಡಿ ಹೋಗೂ ಹೊಮಕ್ಕನ್ನ ತರಬ್ಬೇ ಇಲ್ಲಾ, ಕೂಸು ಕುನ್ನಿ ಕಟಗೊಂಡು ಊರೇನ ಬಿಟ್ಟು. ಎರಡದಿಂದಾಗ ಊರನ್ನೂದೂ ಹಾಸ ಹಾಸ ಮರೀತು. ನಮಗ ಹುಕುಮಾತ್ರಿ,ನ ಹೊರಟು ಬಂದ್ವಿ, ಮುಂದ ಏನಾತೋ ಏನೋ ತಿಳಿಲೇ ಇಲ್ಲಾ. ’

“ ಅಯ್ಯೋ ವಾಪ ! ಎಂದು ನಿಕ್ರಮನು ಕುಳಿತ. ಗಡ್ಡ ನವರು ಯಾ ಅಲ್ಲಾ ಸರವರ್ದಿ ಗಾರ, ಎಂದರು. ವಿಕ್ರಮನು ‘ ಅತಿರಯೋಕ್ತಿ ಹೀಗೆ ಜರುಗಿರಲಾರದು ನಾಬರು ತಂತೆ, ಹಿಂಜಿಸಿ ಹೇಳಿಸಿರಬೇಕು ಅತಿ ಶಯೋಕ್ತಿ ಎಂದು ತಲೆ ಹಾಕಿದ

ಸಾಬ್ರಲ್ಲಾ ದೇವರು. !!

“ ಕಾರಣಂ ವಿನಾ ನಕಾರ್ಯಂಭವತಿ ” ವಿಕ್ರಮನು ಜ್ವರದಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲ ನರಳಿದುದಕ್ಕೂ, ಕಾರಣವಿರಲೇಬೇಕು. ಸೊಳ್ಳೆಗಳೂ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಸ್ವತಂತ್ರ ಸರಕಾರದ ಹಳ್ಳಿಯ ಕತೆ ಕೇಳಿ ಜ್ವರ ಬಂದವೇ? ಕಾರಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಬೇಡವೇಬೇಡ. ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸೊಳ್ಳೆಗಳೇ ಎಂದು, ಸಂಶೋಧಕರು ವರದಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇ ಸರಕಾರಕ್ಕೆಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಶ್ರಮವೇಬೇಡ. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಜ್ವರಬಂದುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಕೈದಿಗಳೇ ಉಪಚಾರಕರಾದರು. ಜ್ವರದ ತಾಸಕ್ಕೆ ಬಡಬಡಿಸಿದ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಸರಕಾರದ ಕಲೆಕ್ಕರನೇ ಆಗಿ, ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಿದ. ರತ್ನಾವಿರಹಿ ನಿದ್ರಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಿಕ್ರಮನು ಬೇಡ

ವೆಂದರೂ ತಲೆ ಒತ್ತುತ್ತ ಕುಳಿತ. ಗಡ್ಡದವರಿರುವದರಿಂದ, ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕೊರತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಬಿಸಿನೀರು, ಹಣ್ಣು, ಸೋಡಾ, ಚಹಾ ! ಕೈದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ದೊರೆಯಿತು. ಜ್ವರ ಆರುತ್ತಲಿದ್ದರೂ ವಿಕ್ರಮನು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿದ್ದ. ತಮದ ಕುಲಸಕಾಲನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿದ್ದವು. ಬೇನೆಯ ಬಾಧೆಯು ಇರಲಿಲ್ಲ. ರತ್ನಾವಿರಹಿಯು ಕೈಹಿಡಿದು, ಅವನನ್ನೇ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

“ ಡಾಕ್ಟರ ಹ್ಯಾಂಗದ ಈಗ ? ” ರತ್ನಾವಿರಹಿ ಕೇಳಿದ.

“ ಆರಾಮದ ನಿಮಗ ತ್ರಾಸು ಕೊಟ್ಟಿ. ”

“ ಅದೇನಿಲ್ಲಾ ನಾ ನಿಮಗ ಮಾಡೀನೀ ಅಂತ ತಿಳಕೋಬ್ಯಾಡ್ತಿನನ ರತ್ನಾನ ಸೇವೆ .... ”

“ ರತ್ನಾ ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದಾರ ? ”

“ ಹೇಳಬೇಕಂದ್ರೆ ಭಾಳವ, ನೀವೂ ಜಡ್ಡಿನವರು. ಹುಚ್ಚಾ ಅಂತಾ ಮೊದಲೇ ಅಂತೀರಿ ”

“ ಹೇಳ್ತೀ- ನಾ ಏನು ಹಾಂಗನ್ನೂದಿಲ್ಲಾ ”

“ ಸ್ವಪ್ನಾ ! ಚಮತ್ಕಾರಿಕ ಸ್ವಪ್ನಾ !! ”

“ ರತ್ನಾ ದೇವೀದ s ”

ಭಾಳ ಭಲೋ ಸ್ವಪ್ನಿದು. ನಿಮ್ಮ ಕಡಿ ಬಂದೇ ಬರ್ತಾರ ಎಂದು ನೀರನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದ. ರತ್ನಾ ವಿರಹಿಯೇ ನೀರನ್ನು ಕೊಟ್ಟ. ವಿರಹಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ, ವಿಕ್ರಮನು ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಕೈದಿಗಳು ಅಗ್ನಿ ಮಥನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಬೇಗ ಅಗ್ನಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ಚಕಮಕಿಯಿಂದ ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ವಿಕ್ರಮನು ಅವರ ಆತುರತೆ ಕಂಡು “ ಅಗ್ನಿಯೇ ಜಾತಾನು ಬ್ರೂಹಿ. ಅಗ್ನಿಯೇ ಜಾತಾಂ ಜನಿಷ್ಯ ಮಾಣಾಂಚಾ ” ಎಂದು ಆವ್ಹಾನಿಸಿದ. ಮೈದೋರಿದನು ಧೂಮದೇವ “ ಯತ್ರಧ್ರೂಮಃ ತತ್ರಾಗ್ನಿ ಎಂದ. ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ಚುಟ್ಟಗಳು ಸುಟ್ಟವು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೂ ನೆನಪಾಗಲು, ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಎಲೆಗೆ ಸುಣ್ಣವನ್ನು ಸವರಿದ.

ಡಾ. ಭಟ್ಟಿಯವರು ಹಣಕೆದರು. ವಿಕ್ರಮನು “ ವಂದನಾಮಹಾ ದೇವ ” ಎಂದ. ರಾತ್ರಿ ಜ್ವರದಿಂದ ನರಳಿದುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ. ಸೊಳ್ಳೆಗಳ ಕಾಟ ತಪ್ಪಿಸಲು, ಕೊಠಡಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸಲು, ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲರ ವತಿಯಿಂದ ಇಟ್ಟ. ಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉಸುಕು ಹಾಕಿ, ಗಡಿಗೆ ಂಡಿಸಲು ಬೇಡಿದ. ತನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಔಷಧ ಕಳಿಸಲು ಕೈಮುಗಿದ ಡಾಕ್ಟರನು ಹೊರಗೆ ಬಂದ. ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಡಾಕ್ಟರರು ನೋಡುವಂತೆ ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮೈಲಿಗೆ ಆಗುವೆನ್ನುವ ಹಾರುವಂತೆ, ದೂರಿನಿಂದಲೇ! ಅನ್ಸ್ ಕಾನ್ಯಾ ಬರ್ ಎನ್ನುವುದೇ ಅವರ ಪರಿಪಾಠವಿರಬಹುದು. ಎಲ್ಲ ಕೊಠಡಿಗಳಿಗೂ “ ಅನ್ಸ್ ಕಾನ್ಯಾ ಬರ್ ” ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಹಿಡಿದೇ ನಿಂತ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಹಿ ಇಕ್ಕಿದರು. ಕೈದಿಗಳು ಮಾತನಾಡಿಸದಿದ್ದರೂ, “ ಅನ್ಸ್ ಕಾನ್ಯಾ ಬರ್ ಎಂದು ನಡೆಸರು.

ಗಡ್ಡದವರು ಬಿಡವೆಂದರು. ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಬೇಡವೆಂದರು. ವಿಕ್ರಮ ಕೇಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಉಡುಪಿಯವರ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಭಯ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ಸಿಪಾಯಿಗಳು ವಿಕ್ರಮನ ಗುಣಶಾಂತವಾದುದೆಂದು ಹೊಗಳಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು “ ಅನ್ಸ್ ಕಾನ್ಯಾ ಬರ್ ” ಎಂದ. ಗಡ್ಡದವರು ‘ಚಟ’ ಚಾಚಿದರು ‘ಅನ್ಸ್ ಕಾನ್ಯಾ ಬರ್’ ಗುಣಾವ ಗುಣಗಳ, ಕಟು ಟೀಕೆಗಳೂ ಸರಿದುವು. ಅವರ ಮರಾಠಿಯ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಪೋಹ, ಅಧಿಕಾರದ ದುರಹಂಕಾರ, ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳು, ತಾನೇ ಮೇಲೆನ್ನುವ ಸ್ವಭಾವ, ಲಂಚಿಲುನಿನ ಸವಿಯ ಒಂದೊಂದು ಕತೆಗಳು, ಸರತಿಯಂತೆ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಮುಖದಿಂದ, ಹೊರಬಿದ್ದವು. ವಿಕ್ರಮನು ಶ್ರೋತೃವಾಗಿದ್ದ.

‘ ಮುದ್ದತು ’ ಇದೆ ಎಂದು ವಕೀಲರ ಕಾರಕೂನರು, ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಜ್ಞಾನಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೋ ಎನೋ ಜ್ವರವಿರಿದುವು. ಉಡುಪಿಯರ ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದಗಳ ಮಹಿಮೆ ಎಂದರು ಸಿಪಾಯಿಗಳು. ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ, ತಲೆನೋವೂ ಎದ್ದಿತು. ಮೈಕೈಶೂಲಿಯೂ

ಇದ್ದಿತು. ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ. ತಾನು ಮಾನ್ವೇದಾರರೆದುರು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು ? ಅಪರಾಧಿ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದೇ? ತನಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಎಷ್ಟಾಗಬಹುದು ? ವರ್ಷ-ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದಾದರೆ, ಮನೆಯವರ ಗತಿ? ಇಂತಹ ಅಪರಾಧಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದುದು ಎಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ. ಆರು ತಿಂಗಳಾಗಬಹುದೆಂದ. ಮೂರು ದಿನಗಳೇ ಕಲ್ಪದಷ್ಟಾಗಿದೆ ಅವನಿಗೆ. ಜ್ವರದ ಏರಿಕೆ ಇನ್ನೂಡಿಯಾಯಿತು. ವಿಚಾರವೂ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೆಳೆಯಿತು. 'ಅವ್ವಾ! ಅವ್ವಾ!!' ಎಂದು ಒರಲಿದ.

ಕೈದಿವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಮಾನ್ವೇದಾರರ ಕಚೇರಿಗೊಯ್ದರು ಸಿಪಾಯಿಗಳು. ಮಾನ್ವೇದಾರರು ಕಣ್ಣನ್ನೆಯಿಂದ ಮರ್ಮಾದೆ ನೀಡಿ, ಕುಳ್ಳಿರಲು ತಿಳಿಸಿದರು. ಸರಕಾರಿ ವಕೀಲರ ಜೊತೆಯಾಗಿ, ವಿಕ್ರಮನ ವಕೀಲರು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆರೋಪಿಗೆ ಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರಣ ತಿಳಿಸಿ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಸಾಕ್ಷಿಯಾದವರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ದೇವರನ್ನು ಕೊಲೆಗೈದರು. ಉದ್ಯೋಗ - ಒಕ್ಕಲುತನವೆಂದರು. 'ಉದವೀರಯ್ಯ' ಸಮುದ್ಯೋಗಿ ಎಂಬುದು ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವರಿಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಕೆಲವರು ಅವನ ಹಣ್ಣಿನ ರುಚಿಯನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕುಳಿತವರಲ್ಲಿ. ಉದವೀರಯ್ಯನವರಲ್ಲಿ, ಸುಳ್ಳಿನ ಆರೋಪ ಹೊರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಥ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಚೇರಿಯೇ ಕಲಿಸಿದೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ. ಬೀದಿಯ ಭಿಕ್ಷುಕನಿರಲಿ, ಕಳ್ಳನಿರಲಿ, ಉದ್ಯೋಗದ ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದವನಿರಲಿ, ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ 'ನಿರುದ್ಯೋಗಿ' ಎಂದು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಒಕ್ಕಲುತನವೆಂದು ಹೇಳಲೇ ಬೇಕು. ನಿರುದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ, ನಾಚಿಕೆ ಬೇರೆ. ಹೇಳದರೂ ಉದ್ಯೋಗ ಕೊಡಿಸುವದೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಉದವೀರಯ್ಯನವರು, ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೇ ಪಾತ್ರರಾದರು. ತಾವು ವೇಶ್ಯಯ ತಂದೆಎಂದೂ, ಅವಳು ಮೈನಾರು ವುದರಿಂದ, ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯುವೆವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತೆ ? ಮಗಳು ಎಳೆವಾಳೆಯ ಸುಳಿಯಂತೆ ಇರುವಳೆಂದೂ, ರೋಗದ ತವರಾದರೂ ಬಣ್ಣ ಬಳೆದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ತಂದೆಯ, ಅವಳ ತಾಯಿಯ ಒಡಲಿಗಾಗಿ ದುಡಿ

ಯುವಳೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಸುಳ್ಳೂ ವ್ಯವಹಾರ ದೋಷ! ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರೇ ಹೇಳಿಲ್ಲವೇ? 'ಪಂಚಾ ನೃತಾ ನ್ಯಾಹುರ ಸಾತಕಾಣಿ' ಎಂದು.

ಪಂಚನಾಮೆಯು, ತನ್ನಿಂದಲೇ ಬರೆಯಲಾಯಿತೆಂದೂ, ಸಹಿ, ಅಲ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು, ತನ್ನದೇ ಎಂದೂ, ಆರೋಪಿಯ ಪರಿಚಯ ತನಗಿದೆಯೆಂದೂ, ಆರೋಪಿಯು ತಾನು ಪೋಲೀಸರೊಡನೆ ಹೋದಾಗ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನೆಂದೂ, ಪೋಲೀಸರು, ಪಂಚರು, ಝಡತಿಯನ್ನು ವಿಕ್ರಮನಿಂದ ಪಡೆದರೆಂದೂ, ಕಾಗದಗಳು ಅಟ್ಟದ ಮೇಲೆ, ಎಲೆ ಚೀಲದ ಕೆಳಗೆ, ಇದ್ದು ವೆಂದೂ, ಮಾಡದಲ್ಲಿಯೇ ಚೀಲವಿತ್ತೆಂದೂ, ವೇಳೆ- ಬೆಳಗಿನ ೭ ಘಂಟೆ ಆಗಿರಬಹುದೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದ. ಮಾಮ್ಲೆದಾರರು ಬರೆದುಕೊಂಡರು. ಸರಕಾರೀ ವಕೀಲರು ಉದವೀರಯ್ಯನವರ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ತೃಪ್ತರಾದರು. ವಿಕ್ರಮನ ವಕೀಲರು ಬರೆಯುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ವಿಕ್ರಮನು ಬೇಸರಗೊಂಡು. ವಕೀಲರು ಕೇಳುವದೇನು? ಉದವೀರಯ್ಯನು ಹೇಳುವದೇನು? ಸುಳಿನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾನಿರುವದಾಗಿ ನಂಬಿದ. ಜ್ವರದ ತಾಪಕ್ಕೆ ಬಳಲಿದ. ಜ್ವರ ಏರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಸಾಕ್ಷಿದಾರನ ಹೇಳಿಕೆ ಕೇಳುವದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಾಯಿತು. ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರುಗಿದ. ವಕೀಲೀಕೊಟ್ಟುದು ದೇ ತಪ್ಪೆನ್ನಿಸಿತು. ಮಾಡಿದುದು ನಿಜ. ಅಪರಾಧಿ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲವೇ? ಆಡಂಬರ! ತಾನೂ ಒಪ್ಪಲೇ ಎನ್ನಿಸಿತು. ನರಳಿಕೆ ತಿಳಿಯದೇ ನುಗ್ಗಿತು, ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿರುವವರ ಅರಿವೂ ತಪ್ಪಿತು, ನರಳಿದರೂ ತಾನೇ ನರಳಿದವನೆಂಬದೂ ತಿಳಿಯದು. ಮಾಮ್ಲೆದಾರರು, ವಿಕ್ರಮನ ಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿದು ವಿಚಾರಣಾಸಭೆ ಮುಂದೂಡಿದರು.

ಊರ ಡಾಕ್ಟರರೇ ಇಂಜಕ್ಯನ್ ಕೊಟ್ಟರು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ. ಒಂದುಸಲ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕುಡಿಸಿ ಮಲಗುವಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿ ನಡೆದರು. ಗಡ್ಡವನರು ವಿಕ್ರಮನ ಮನೆಯವರೇ ಆಗಿ, ಬೇಗ ಗುಣಪಡಿಸಲು, ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಇಂಜಕ್ಯನ್ ಮಾಡಲು, ಕಳಿಕಳಿಯಿಂದ

ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ವಿಕ್ರಮನು ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಹಳಿದ, ಗಡ್ಡದವರನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ. ಮಗುವನ್ನು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕರೆತರಲು ಅರ್ಭಟಿಸಿದ. ತಾನು ಜ್ವರದ ಬೇನೆಯಿಂದ ಬದುಕುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತನ್ನ ತಾಯಿ, ಹೆಂಡತಿ ಕೂಸು ಅನಾಥರಾಗುವರೆಂದೂ ಅತ್ತ, ಕೊನೆಗೆ ಸಾಯುವಾಗ ಸಂಸಾರದ ವಿಚಾರಗಳು ಬೇಡವೆಂದೂ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಶ್ವರೂಪದ ದರ್ಶನ ಪಡೆದ. ಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನರಳುತ್ತಲೇ ಅಂದ. ಹೊರಳಾಡುತ್ತಲೇ ಕೈಮುಗಿದ. ಪಶ್ಯಾಮಿದೇವಾಂಸ್ತವದೇವದೇಹೇ ಸರ್ವಾಂಸ್ತಥಾ ಭೂತ ವಿಶೇಷ ಸಂಘಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಿಶಂ ಕಮಲಾಸನಸ್ಥಂ ಋಷೀಂ ಶ್ಚ ಸರ್ವಾನ್ ಉರಗಾಂ ಶ್ಚ ದಿವ್ಯಾನ್ ಎನ್ನುತ್ತ ಅನುವಾದವೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ವಿಶ್ವರೂಪಿ ಪರಮಾತ್ಮಾ; ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವವೂ ಅದೆ. ಲಾಕಪ್ಪು ಇದೆ. ಕೈದಿಗಳು, ಸರ್ಪರೂಪಿ-ಸಲಾಖಿಗಳು. ಋಷಿ ಸದೃಶ ಸೊಳ್ಳೆ ಸಂಘಗಳೂ ಮಮದೇಹಾಸನಸ್ಥ ತಗಣಿಗಳೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿವೆ. ಅರ್ಜುನನು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಕಾಣಲು ಶಕ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದುದರಿಂದ ನರಕಾವಲೋಕನೆ ಒದಗಿತು. ಇನ್ನೂ ಏನೇ ನನ್ನೋ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಜೇರೆ ಲಾಕಪ್ಪಿನ ಕೈದಿಗಳು ಕೇಳಿ ನಗುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ' ಪಕೃತಿಯಗುಣ 'ವೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿತ್ತದ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರು. ಅಬ್ಬರಬಡಕನೆಂದರು.

ನೇಸರನು ನೇಪಥ್ಯದೊಳಸೇರಿದ, ಸಹಾಯಕ ಸ್ವಯಂಸೇವಕ ಕೈದಿ ವಿಕ್ರಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ. ವಿಕ್ರಮನ ತಲೆ ತಿಕ್ಕಿದ. ಕೈಬತ್ತಿದ, ಎಷ್ಟುಸಲ ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಕೇಳದ್ದಕ್ಕೆ ಅಪಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಆಲಾಪಮಾಡಿ ' ಚಿಂತಿಯಾಕ ಮಾಡ್ತಿದಿ ಚಿನ್ಮಯನಿದ್ದಾನೆ ' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಹಾಡಿದಕೈದಿ.

ನಿದ್ರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ. ಕೈದಿಯು ವಿಕ್ರಮನ ಸೇವೆಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಬರತೊಡಗಿದರು. ಬೇಡವೆಂದು ದೂಡಿದರೂ ಕೇಳದಾದರೂ ಮಾತನಾಡಿಸಿದರು. ರೇಗಿದಾ! ಮಗ್ಗಲು ಹೊರಳಿದ,

ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದರು. ' ಸೆರೆಹಿಡಿದುದಕ್ಕೆ ಬೆದರಿದೆಯಾ ' ಎಂದ ನೊಬ್ಬ ' ಅವಕ್ಕೇ ಜ್ವರ ಬಂದವು ' ಎಂದ ಬೇರೊಬ್ಬ ' ಆಡುವುದು ಸುಲಭ. ಮಾಡುವುದು ಕಠಿಣ ' ಎಂದ. ' ದೇಶಭಕ್ತಿಗೆ ದೇಹವನ್ನು ಮುಡುಪಿಟ್ಟವರಿದ್ದಾರೆ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಜ್ವರ ಬಂದರೆ ? ' ರೊಚ್ಚಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಕುಳಿತ ವಿಕ್ರಮ. ಕೈದಿ ಬೆದರಿದ. ಮತ್ತೆ ಜ್ವರ ಬಂದವೇನೋ ಎಂದು, ಅಂಜಿಕೆ ಅವನಿಗೆ. ವಿಕ್ರಮನು ತಲೆತಲೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡು, ಮತ್ತೆ ಮಲಗಿದ. ಹೊಸ ರೋಗವೇ ಸೇರಿತೆಂದು ಕೈದಿಯ ಕಲ್ಪನೆ. ಮುಸುಕನ್ನು ತೆರೆದು ಹೊಕ್ಕರು ಬೇರೆಯವರು. ಬಿ. ಜಿ. ಬಂದು ನಕ್ಕ! ಅವನೊಡನೆ ಕುಸ್ತಿಯನ್ನೇ ಆಡಿದ. ಉದವೀರಯ್ಯನವರೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು ' ಮಗಳಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬದ್ದಕ್ಕೆ ಖೊಟ್ಟೆ ಸಾಕ್ಷಿದಾರನಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸುವಿಯಾ ? ಆಗಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ ರಾಜ್ಯವಾಗಲಿ, ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಲಾಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸುತ್ತೇನೆ' ಅಂದ. ನೂರಾರು ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲದೇ, ಚರಾಚರಗಳೂ ಕಾಣತೊಡಗಿದುವು.

ಪ್ರಸಾದ ಪ್ರಾದುರಭವವಾಯಿತು. ಜ್ವರ ಏರಿದವು. ಜೊತೆಯ ಕೈದಿ ಯೊಡನೆ ತಾನೂ ಎದ್ದುಬಂದು, ರೊಟ್ಟಿ ಕೊಡಲು ಅಯ್ಯನವರನ್ನು ಬೇಡಿದ. ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಸಂತಸಗೊಂಡ ಅಯ್ಯನವರು, ಎಳ್ಳಿನ ಚಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ರೊಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಜೊತೆಯ ಕೈದಿ ಬೇಡನೆನ್ನುವಾಗಲೇ ಗಬ ಗಬ ತಿಂದು ನೀರುಡಿದ. ಜ್ವರ ಇನ್ನೂ ಏರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಜೋಲಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಅರ್ಧ ಮೈಯನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಗೆ, ಅರ್ಧ ಮೈಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಬಿದ್ದ. ಕೈದಿ ಎತ್ತಿ ಮಲಗಿಸಿದ. ಸರತಿಯ ಪೋಲಿಸನನ್ನು ಕರೆದು, ಏಕ್ರಮನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ. ಸರಕಾರೀ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೇ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಸಿರಸ್ತಾರರೇ ಆಜ್ಞೆ ವಿಧಿಸಿದಂತೆ, ಟಾಂಗಿಯೂ ಬಂದಿತು. ಸಿಪಾಯಿ ವಿಕ್ರಮನ ಮುಸುಕನ್ನು ತೆಗೆದ.

“ ರಾಯ್ಸ್ ಏಳ್ಳಿ....”

“ ಯಾಕೈಪಾ ಹುತ್ತ ss ? ” ದೀನನಾಗಿ ಕೇಳಿದಾ.

- “ ದವಾಖಾನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ್ರೇ?... ”
- “ ಏನ...ದ....ಅ-ಲ್ಲೇ?... ”
- “ ನಿಮಗೆ ಜ್ವರಾ ಭಾಳ ಬಂದಾವ. ಅದಕ್ಕೂ ಹೋಗೂಣು ”
- “ ಏಳಿ—ಏಳಿ—ಟಾಂಗಾ ಬಂದದ ನೋಡಿ ? ”
- “ ನಾ ಒಲ್ಲಿ — ಕಾಡಬ್ಯಾಡ್ರೀ....ಒಲ್ಲೆ ”
- “ ಜ್ವರಾ ಹೆಚ್ಚವ ನೋಡಿ.... ”
- “ ಇದ್ದು ಇಲ್ಲಿ. ನಾವನುದವಾಖಾನೆಗೆ ಹೋಗೂದಿಲ್ಲಾ ’
- “ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯವರು ಹೇಳ್ಯಾರ್ರಿ....? ’
- “ ಏನಂತ?... ’
- “ ದವಾಖಾನೆಗೆ ಕರಕೊಂಡೇ ಹೋಗ್ರಿ ಅಂತಾ. ’
- “ ಹೋಗೂ ಅವರು ಅವರೋ ನಾನೋ ? ”

ಸಿರಸ್ತದಾರರ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು. ಮಾಮ್ಲೆದಾರರೂ ವಿಫಲರಾದರು. ಟಾಂಗಾದವನೂ ಶಿಪಾಯಿಯನ್ನು ಹಳಿದಿರಬಹುದು. ಏನೂ ತೋಚದೆ, ನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಡಾ. ಭಟ್ಟಿಯವರನ್ನೇ ಕರೆಕಳುಹಿದರು. ‘ ಅಸ್ವೆ ಕಾಸ ಯ್ ಬಸ ರ್ ’ ಸಮ್ಮೇಲನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸಮ್ಮೇಲನದ ಹಿತ್ತೈಸಿಗಳೂ ಆಶ್ರಯದಾತರೂ ಆದ ಡಾ. ಭಾರತೆ, ಡಾ. ಮೋಟಾಟಿಯವರು, ಸಭೆಯ ಮಹತ್ವದ ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಅತ್ಯವಶ್ಯ ನೆರವೇರಿಸಲೇಬೇಕಾದುದರಿಂದ; ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಡಾ. ಭಟ್ಟಿಯವರು ಅನಿರ್ವಾಹ ಅಡಚಣೆಗಳ ಮೂಲಕ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಬರುವುದಾಗಿ ನಿರೋಪ ಕಳಿಸಿದರು.

ಗಡ್ಡದವರೇ ಶುಂಠಿಯ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದರು. ಜ್ವರ ಇಳಿಯುವಂತೆ ಕಾಣದ್ದರಿಂದ ಕಳವಳಗೊಂಡರು. ತಲೆಮುಟ್ಟಿ, ಮೈತಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಪ್ರಚ್ಛೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕೂಗಿದರು. ‘ ಓ ’ ಗೊಟ್ಟು. ‘ ನೀರು ಬೇಕೇ ! ’ ಎಂದರು. ‘ ಕಾಫಿ ತರಲಿಯಾ ! ’ ಎಂದರು. ಉತ್ತರವೇ ಇಲ್ಲ. ಮನೆಯವರಿಗೆ ವಿಕ್ರಮನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು

ತಿಳಿಸುವುದೇ ಯುಕ್ತವೆನ್ನಿಸಿತು. 'ಆಂತಹ ವಿಷಸಮಯ ಬಾರದಿರಲೇ' ಎಂದು ಬಯಸಿ ಹೊರಟ, ತಿಳಿಸಲು 'ಗಾಬರಿಯಾದರೆ....' ಬೇಡವೆನ್ನಿಸಿದುದರಿಂದ ತಿರುಗಿದ. 'ಕ್ವಿನಾಯಿನ್ ಕೊಟ್ಟರೇ ....' ಎನ್ನಿಸಿತು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಮುಂದೆ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ, ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಔಷಧಿಯನ್ನು ತಂದರು. ವಿಕ್ರಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಮೊದಲಿನಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜ್ವರ ಆರುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಗಡ್ಡದವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದ. ಗಡ್ಡದವರ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಎಣೆ ಇಲ್ಲ. ತಂದ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ವಿಕ್ರಮನು ಅವರಮನದ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಕುಡಿದ.

“ ಈಗ ಅರಾಮಾತ್ಮೋದ್ರಿ ನಿಮಗ ” ಗಡ್ಡದವರು ಮುಖ ನೋಡುತ್ತ ನುಡಿದರು. ಅವರ ನುಡಿಯಂತೆ, ಮೂಗದಲ್ಲೆಯ ನಿಶ್ಚೇಷತೆ ಮಾಯವಾಗ ತೊಡಗಿತು. ತನಗೆ ಗುಣವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು.

“ ನೀವು ಬಂದ್ಯೂತ್ರಾತು. ಕಡಿನೂತೇ- ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮವ ತಂದಿ ನೋಡಿ ನೀವು. ಸಾಹೇಬ್ರ ಸ ಒಂದ್ಯುಥಿ ಹೇಳಿ ? ”

“ ನಡದ ಕಥೀನ ಸ ಹೇಳಿ ನಿ ಕೇಳಿ ”

ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಸಾಬರು ಅಣಿಯಾದರು.

ಕೇಳಿಕೆಗೆ ವಿಕ್ರಮನು ಸಿದ್ಧನಾದ. ಇದು ನೋಡ್ರೀ ಅವತ್ತ ಸ ಬಸ್ಸಿನಾ ಗಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಆಲೂರಗೇ ಹೋದ್ದಿ. ಇಳದೋಡಿದ್ರ ಸ ದಿಕ್ಕ ಸ ತಪ್ಪಿತು. ಎತ್ತಾಗ ನೋಡಿದ್ರಾ ಹೆಣಮಕ್ಕೆ ಹೆಣಮಕ್ಕು! ಎಲ್ಲಾ ರೂ ಬಿಳೇ ಪತ್ತಾ ಉಟಗೊಂಡಾರ. ಕೈಯಾಗ ನಿಶಾನಿ ಹಿಡದಾರ, ಬಗಲಾಗಿನ ಕೂಸಿನ ಕೈಯಾಗೂ ಒಂದೊಂದು ನಿಶಾನಿ! ಹಾಡ್ತಾರ! ಜಯ-ಜಯಕಾರ ಮಾಡ್ತಾರ! ಬರೇ ಹೇಳಿನ್ನಿ... ವೈತುಂಬಿತು ನಮಗೂ! ಒಂದು ನಿಶಾನಿ ತಗೊಂಡು ಅವರ ಸಂಗ್ರೇನೆ ಹಾಡಬೇಕೂ ಅನಿಸಿತು. ನಮ್ಮ ಸಾಬರ ಹುಕುಮಾತು. ಎಲ್ಲಾ ರೂ ಓಡಸ್ಲಕ್ಕೆ! ಬಡಿಗೇ ಬಂದೂಕಾ

ಎತ್ತಿದ್ದಿ. ಓಡ್ಲಿಕ್ಕೆ ಸುರು ಆತ್ನೋಡಿ. ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಓಡಿದ್ರು. ಇನ್ನೇನು ಮುಗಿತೂ ಅನ್ನೊದ್ರಾಗ್ಗ ಮತ್ತೆ ಹೆಣಮಕ್ಕೂ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟು.

“ ಏನ ಮಾಡ್ಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು. ”

“ ಹೇಳ್ತಿನಿ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳ್ತಿನಿ. ಬಂದವರೂ ಮೋಟಾರಿನ ಮುಂದ ಬಿದ್ದು. ಮೋಟೊರಕ್ಕೂ ನಿಶಾನಿ ಹಚ್ಚಿದ್ದು. ನಾನೂರರ ಮ್ಯಾಲೆ ಇರಬೇಕು ಹೆಣಮಕ್ಕು! ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದೀ, ಅವರೇನು ಹಿಂದ್ಯ ಸರೀಲಿಲ್ಲಾ. ಇಂತಾ ಜಿಂದಿತ್ರಿ... ಗೌಡನ ಹೇಣ್ಣೆ-ಕುಲಕರ್ಣಿ-ವಾಲೀಕಾರರಹೆಂಡ್ಲಿಲ್ಲಾನಿಶಾನೀ ಹಿಡಕೊಂಡು ನಿಂತಾರ!! ಗೌಡ-ಕುಲ ಕರ್ಣ್ಯಾರು ಮ-ತಮ ಹೆಂಡ್ರ ಕೈಯಾಗಿನ ನಿಶಾನೀ ಕಸಗೋಳಿಕ್ಕೆ ಓಡ್ಯಾ ಡ್ತಾರ, ಏನಾದ್ರೇನ? ಗಂಡಂದ್ರ ಎದೀಮ್ಯಾಲೆ ಕೈಕೊಟ್ಟು ಸರಿಸಿ, ಮುಂದ ಬಂದ್ರೇ ನಿಶಾನೀತೊಗೊಂಡು. ಗೌಡಕೀಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡ್ರೀ ಅಂತ ಗೌಡನ ಹೇಣ್ಣೆ ಒದರತಾಳ.’

“ ಏನ್ನಾಡ್ಲಿಕ್ಕೆ ಹೊಂಟದ್ರಾ ” .... ?

‘ಚಾವಡೀ ಒಳಗಕೂತು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸದ ಕಚೇರಿ ಮಾಡಾವ್ರಿ ಇವರು!! ಬೇಲೀನೇ ಕೂತು ಹೊಲಾ ಮೇದ್ರೆ ಯಜಮಾನಾ ಏನ್ನಾಡ್ಲಿಕ್ಕೆ? ಮನ್ಯಾಗಿನ ಹೆಣಮಕ್ಕೇ ಕಾಗದ-ಪತ್ರಾ ಸುಟ್ಟು, ಬಂದೂಕಾ ಕತ್ತೀ ಎತ್ತಿ ಕಳಿಸಿದ್ರಂತ.’

“ ಮುಂದೇನಾತು ಹೆಣಮಕ್ಕುಳ್ಳು ? ”

“ ಕಿಡಿಗೇಡಿ ಮಂದೀ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದ್ರಾ ಇದ್ದೇ ಇರತ್ತಾಲ್ಲ!! ಕಲ್ಲು ಒಗಿಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದರು. ಸಿಪಾಯ್ರು ಚಾವಡೀ ಕಾಯ್ತಿದ್ದು. ಒಬ್ಬರೂ ಒಳಗ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಗುಂಪು ಜೋರಿನಿಂದ ಚಾವಡಿತನಕಾ ಬರೂದೂ ಹಿಂದ್ಯ ಸರಿಯುದೂ ನಡದಿತ್ತು. ಕಲ್ಲು ಬೀಳೂದರಕಿಂತಾ ಮೊದಲು ಏನೇನು ಗದ್ದ ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಾಹೇಬ್ರು ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದ್ದು ಯಾರೂ ಹೊಡೀಬ್ಯಾಡ್ರೀ ಅಂತ. ಸುಮ್ಮೇ ಬೆದರಸಬೇಕು. ಕಲ್ಲ ಯಾವಾಗ ಜೋರ್ನಿಂದ ಬೀಳ್ಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದೂ, ಆಗ ಸಾಹೇಬ್ರು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಬಂದು,

ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಜಯಕಾರ ಮಾಡಕೋತು ಚಾವಡ್ಯಾಗ ಹೊಕ್ಕೇ ಬಿಟ್ಟು. ಪ್ರೋಲಿಸ್ತೊವನ್ನಾಡ್ಬೇಕು? ಒಬ್ಬಾಕೆ ಚಾವಡೀ ಮಾಳ್ಗೇಮ್ಯಾಲೆ ನಿಶಾನಿ ಎರಿಸಿ ನಂದೇಮಾತರಂ ಅಂದು. ನಿಶಾನಿ ಎರಿತು ಜನಾ ಹುಯ್-ಹುಯ್ ಅಂತರೇಗಿತು. ನಮ್ಮಸಾಹೇಬರ ಟೊಪ್ಪಿಗ ಕಲ್ಲಿನಬಡತಕ್ಕ ತೆಳಗ ಬಿತ್ತು. ಭಯಂಕರ ಸಿಟ್ಟಾದ್ದೇ ಹುಕುಂ ಕೊಟ್ಟು. ”

“ಯಾಕೆ ?”

“ಗೋಳಿಬಾರಮಾಡಿಕ್ಕೆ! ‘ಹಿಂದ್ಯಸರೀರೀ ನಿಮ್ಮನಿಮ್ಮ ಮನೀಗೇ ಹೋಗ್ರೀ ಗೋಳಿಬಾರಮಾಡಿವೀ ” ಕೂಡಿದಮಂದೀಅಂದ್ರೆ ಹುಚ ಮಂಗ್ಯಾ!! ಇದ್ದಾಂಗ! ಪ್ರೋಲಿಸರಕೈಯಾಗಿನ ಬಂದೂಕಾನೇ ಕಸಗೋಳಿಕ್ಕೆ ನಿಂತು. ಒಂದೆರಡು ಬಂದೂಕಾ ಮಟಾಮಾಯಾದು!! ‘ಢಂ ಢಂ ಢಂ’ ಅಂತಮೂರುಂಡು ಹಾರಿದು !”

“ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಮ್ಯಾಲೆ ? ”

“ನನಕಣ್ಣಾಗ ನೀರಿಳೀತಿದ್ರು. ಚ್ಯಾವಡೀಮ್ಯಾಲೆ ನಿಶಾನೀ ಹಿಡ ಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದಲ್ಲೀ ಆ ಅವನ ಬಗಲಾಗಿನ ಕೂಸು! ಕೂಸು ಬಿದ್ದೇ ಬಿಟ್ಟು ! ಕೈಯಾಗ ಸಣ್ಣ ನಿಶಾನಿತ್ತು! ಅದನ್ನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲಾ, ಸಾಗರ ಬಿದ್ದು ಕೂಸಿನ್ನೆ ನಾನೇ ಎತ್ತಿದೆ. ಕಸಕ್ಕೆ ಕಸಕೊಂಡು ನನಗ ಅಂದ್ಲು ‘ಮುಟ್ಟಿಬ್ಯಾಡಾ ಸರೀ’ ಅಂದ್ಲು. ಹೆದರಿಕ್ಕಾತು. ಕೂಸಿನ ಹೆಣಾ ಎತ್ತಿ ಧಡಾ ಧಡಾ ತೆಳಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದ್ಲು. ಕೂಸಿನ ತೋರಸ್ತಾಳ ಮಂದ್ಲೇ ಸರಕಾರದ ಅನ್ಯಾಯ ನೋಡ್ರೀ ಅಂತಾಳ — ರಾಯ್ಕ ಕೂಸಿನ ಹೊಟ್ಟಾಗ ಗುಂಡು ನಟ್ಟಿತ್ತು. ಏನ ಹೇಳ್ಬೇಕ್ರೀ.

“ ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯಾನವಾ ಹೊಡೆದವಗ !s”

“ಏನ ಪುಣ್ಯಾರೀ! ಆ ತಾಯಿನ್ನ ನೋಡಿದರಕ ಮೈ ‘ಜುಂ’ ಅನ ಬೀಕು. ಕಣ್ಣಾಗನೀರರೂದನೋಡಿ ಕೆಲವ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಕೂಸಿನತಾ

ಅಂದು ಅಳಬ್ಯಾಡಂತಹೇಳಿದವರೆಗೆ ಏನನಬೇಕು. 'ನಾಅಳೂದುಲ್ಲಾ' ನನ ಕೂಸಿನ ಭಾಗ್ಯನವಗಲ್ಲಲ್ಲಾ ಅಂತ ಕಣ್ಣಾಗ ನೀರ ಬಂದಾವ, ಅಳೂದಿಲ್ಲಾ ಬ್ಯಾನೀ ಬ್ಯಾಸರಿಕೀಯಿಂದ ಸತ್ತಿಲ್ಲಾ ನನಕೂಸು ! ವಂದೇ ಮಾತರಂ ಅಂತ ಅಂದ್ವದ. ಇಂಥಾ ಕೂಸು ಸತ್ತೇ ಇಲ್ಲಾ 'ಅಂದ್ಲು' ಕೂಸಿನ್ನ ಎತ್ತಿ ಚಾವಡಿಗೇ ತೊಗೊಂಡು ಹೋದ್ಲು. ನಿಶಾನೀ ಮಾಲೀತಗದು ಕೂಸಿನಮ್ಯಾಲೆ ಹಾಕಿದ್ರೆ? ನಾವೆಲ್ಲಾ ಹೌಹಾರಿನಿಂತ್ರಿ. ಆ ಅವಾ ಏನತಾಯ್ರೀ ಆಕೀ? ಕೂಡಿದ ಮಂದೆ ಹೇಳ್ತಾಳೆ ಕಲ್ಲು ಒಗೀಬ್ಯಾಡ್ರೀ ಸಿಪಾಯ್ರಂದ್ರೆ ಅವರೂ ನಮ್ಮವರೇ ಶಾಂತರಾಗ್ರೀ ಏನ ಮಾತ್ರೀ ' ಅವೂ, ತನ್ನಕೂಸು ಸತ್ತದ ಅಂದ್ರೇನೂ, ಇಂಥಾ ಮಾತುಹೇಳೂದು ಅಂದ್ರೇನು ? ”

“ ಅಲ್ಲಿಂದ ನೀವೇನ್ಯಾಡಿದ್ರೀ ? ”

“ ಏನ್ಯಾಡೂದ್ರಿ ನೋಡಕೋತೆ ನಿಂತ್ರಿ ಕಲ್ಲಿನ್ತಾಂಗ ! ಕೂಸಿನ ಮ್ಯಾಲೆ ಹೂವಿನ ರಾಸಿ ಬಿತ್ತು ! ಯಾರು ಕುಂಕುಮಾ ಹಾಕ್ತಾರ ! ಅರಿಷ್ಟಾ ಹಾಕ್ತಾರ ! ಬುಕ್ಕಿಟ್ಟು ಗುಲಾಲೂ ಹಚ್ಚತಾರ ! ಊದಿನಖಡ್ಡಿ ದೀವಾ ! ನಡೀತ್ರೀ ಊರಮಂದಿ ಬರುದೂ ಕೂಸಿನ್ನನೋಡೂದೂ ಹೋಗೂದು. ’

“ ನಿಮ್ಮ ಸಾಬ್ರೂ ? ”

“ ಅವರ ಮಾರೀನೂ ಸಣ್ಣಾಗಿತ್ತೀ. ಆಗೇನಾರೇ ಮತ್ತ ಗೋಳೇ- ಬಾರ ಆಗಿದ್ದ್ರೆ ಎಲ್ಲಾರೂ ಮುಗದ ಹೋಗಿತ್ತಿ ಮೋಟರ ಮುಂದ ತೊಗೊಂಡೂ ಪಾರಾಗಿ ಬರಬೇಕಾದ್ರೆ ಸಾಕಸಾಕಾತು ! ”

“ ಯಾರೂ ಅರೆಸ್ಪ ಮಾಡ್ಲಿಲ್ಲ ? ”

“ ಹೋತ್ರೀ ಅದೂ....ನಾಳೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೂಹಾಂಗ ಕಾಣಸ್ತದ್ರಿ ಏನ್ಯಾಡ್ತಾರೋ ಏನೋ. ”

“ ಆ ಊರುದ್ದೇನ್ವಂದೇ ಇಲ್ಲ ? ”

“ ಸುದ್ದೀ ಬಂದಿತ್ತಂತೇ ಆ ಲೂರ್ದೇ ಪೋಲೀಸ್ವಾರ್ಡ್ ತೋಗೊಂ
ಡ್ಡಡದ್ದು ಸಾಬ್ಬು, ಮುನ್ನಾದಿನ ಹಪ್ಪೇ ಲೂಟಿ ಮಾಡಿದ್ದ್ರಂತೆ! ಚಾವ-
ಡ್ಯಾಗ ಕೂತಾಗೇ ಮಂದಿ ಬಂದು ನುಗ್ಗಿ, ಹಣಾ ಎಲ್ಲಾ ಬಳಕೊಂಡು
ಹೋಗಿದ್ದ್ರೆಂಥಿಂಥವರಿದ್ರೂ, ಅಂತೆ ಪೋಲಿಸ್ವಾರ್ಡ್‌ಲಾ ರಿಪೋರ್ಟ್
ಮಾಡಿದ್ದಾ. ಅವರ್ದು ಹಿಡೀಬೇಕಂತಹೋಗೋದ್ರೊಳಗಕೂಸಿನ್ನಕೊಂದು
ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ”

“ಶತಕೃತ್ಯಮಾಡಿದ್ಯು! ಗುಂಡ್ಲ ಕಿದವನ ವಂಶಉದ್ಧಾರವಾಗಲೀ!”

“ರಾಯ್‌ನ ಒಟ್ಟು ನಾಹಿಂಗತೀನ್ನ್ರೀ ಏನ್ಮಾಡಿದ್ರೂ ಮಾಜ್ಜೇಕು.
ಪೋಲೀಸಾಗ್ಬಾರ್ಡ್. ಮಾಯಾ ಮೋಹಾಅನ್ನೂದೆಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗಿರ್ದದ,
ಒಂದು ಪಾಯಖಾನೀ ಕಲ್ಲಾಗಿ, ಕಂಡವರ ಕಾಲ್ತುಳತಾ ತಾಳ್ಬ ಹುದು, ಕಲ್ಲಿ
ನಕೆಂತಾ ಕಲ್ಲ ಎದೀ ಪೋಲೀಸಾಗ್ಬಾರ್ಡ್. ”

“ ಎಲ್ಲಾರೂ ನಿಮ್ಮಾಂಗೇ ಇದ್ದ್ರೂ ಬ್ರಿಟಿಷ ಸರ್ಕಾರಾ ಗುಡಚಾ
ಪೀನೇ ಕೆತ್ತಿತ್ತು. ಪೋಲೀಸ್ಸಿಂದೇ ರಾಜ್ಯಾಳೂದು ಅವರು....”

“ ಅಗದೀ ಖರೇರಿ ನಿಮ್ಮಾತು, ನನಗೂ ಸಾಕ್ರೀ, ನೌಕರಿ
ಸಾಕಾಗೇದ್ರಿ.... ಹಿರೇರ ಪುಣ್ಯಾದಿಂದ ಹೊಲಾ ಅದಅದರಾಗೇ ಡುಡ
ಕೊಂಡು ಚಟ್ಟೇರೊಟ್ಟೇ ತಿನ್ನದುಸುಖಾ. ”

“ ಮನೆತನದ ಚಾರಿತ್ರ್ಯಗಳು ತಲೆಎತ್ತಿದುವು. ತನಗೆ ಅಕ್ಕರ
ಬಾದಶಹನೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲು, ಫಕೀರರೇ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ತಂದೆಯವರು
ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ವಿಜಯನಗರರದ ರಾಜರೊಡನೆ ಕಲಿ
ತನದಿಂದ ಕಾದಿ ಗೆಲಿದದ್ದಕ್ಕೆ, ಅಲ್ಲೀ ಅದಿಲಶಾಯಿಯಿಂದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯೇ
ತನ್ನ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಇನಾಮ ಇದ್ದಿತೆಂದೂ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕುಡುಕ-
ತನವೇ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ನುಂಗಿತೆಂದೂ, ತನ್ನ ತಂದೆಯೂ ಸಿಪಾಯಿಯಾ-
ಗಿಯೇ ಸತ್ತನೆಂದೂ, ಅವನ ಮಗನಾದುದಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಬಂದೂಕನ್ನು
ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆಂದೂ ಅಕ್ಕರಸಾಹೇಬರು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು.

ಬೆಳಗಿನ ೪ ಘಂಟೆ! ಬಡಿದುದರಿಂದ ವಿಕ್ರಮನು ನಿದ್ರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕರಸಾಹೇಬರ ಅಪ್ಪಣೆಪಡೆದ. ಅಕ್ಕರ ಸಾಹೇಬರು ತಾವೂ ಎರಡು ದಿನ ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಮೈತಟ್ಟಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ನಡೆದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಕೂಗಿದುದರಿಂದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲದವರೆಗೂ ಹೋದವರು ಬಂದರು. ಕರೆದ ಕಾರಣ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ನಗುತ್ತ ಬಂದುಕೊಟ್ಟು ಸಾಗಿದರು. ಅವರು ಅರಿಯದಂತೆ ಅವರ ಕಳೆದನಿ 'ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಕ್ಕೆ ಜಯ ಜಯ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಸುಳಿ ಗಾಳಿಯು ಜಯ ಜಯವೆನ್ನಿಸಿತು. ಅಕ್ಕರಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ ಜಯ ಜಯವೆಂದರವನ್ನು ಜೇಲಿಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ಯುವರೆಂಬುದು ಜಯವೆಂದವರನ್ನು ತಾವೆ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಲ್ಲವೇ? ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಅದೂ ಅಕ್ಕರ ಸಾಹೇಬರ ಕೊರಲಿನಲ್ಲಿ, ಪೋಲೀಸರ ಸಾಕ್ಷಿ ಜಯನಿನಾದವೇ? ಪ್ರಕೃತಿಯು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜದ ಜಯಘೋಷವು ಭಾರತೇಯರ ನರನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಸ್ವಸ್ವ ಸುಷುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂನಿನದಿಸಲೇ ಎಂದು ಸಂದೇಶ ಬೀರಿದ್ದಾಳೆ. ಚಳಿ-ಮಳೆಗಾಳಿಗಳೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದಲೇ, ಪೃಥ್ವಿವಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನೀಡುತ್ತಲಿರುವಳು. ಗಾಳಿಯೇ ಗಡ್ಡದವರ ಮಿದುಳನ್ನು ಮೊಟೆ ಜಯನಿನಾದಗೈಸಿತು.

ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಭಂವ್ ಭಂವ್' ಎಂಬ ಸದ್ದು ಎಲ್ಲಿಯವು? ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವರಜನಿಸಿದಯೇ? ವಿಕ್ರಮನು ಎಚ್ಚತ್ತುದು ಸದ್ದಿಗಾಗಿಎದ್ದು ಕೇಳಿದ ಸ್ವರವನ್ನು ನೋಡಿದ ಕಚೇರಿಯ ಎದುರು ನೆರೆದ ಹುಚ್ಚು ಜನವನ್ನು. ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ- ಅಮೋ ಅಲ್ಲಿ, ಬರುತ್ತಿವೆ!! ಎಂದು ತೋರುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಹಾಂ! ಕಂಡಿತು ಎಂದರು. ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವರವನ್ನು ಉದ್ಭವಿಸಿ, ಜನದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡದ್ದು ವಿಮಾನ! ಸಾಲಾಗಿ ನಾಲ್ಕಾರು ವಿಮಾನುಗಳು ಮುಗಿಲಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿವೆ. ವಿಕ್ರಮನು ನೋಡಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಹೊರಗೆ ಬರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾಮ್ಲೇದಾರರು ಮೊದಲಾಗಿ ಕಚೇರಿಯ ನೌಕರರೆಲ್ಲ ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ನಿರುಕಿಸುವದನ್ನು ಕಂಡು, ವಿಕ್ರಮನು ಜೆರಗಾದ. ಮರುಗಿದ.

ವಿಜ್ಞಾನವು ಲೋಕವನ್ನೇ ಬೆರಗು ಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಗತಿಯಿಂದ ಲೋಕವನ್ನೇ ಮೆರಗು ಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನವು ಅನಂತಾನಂತ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಳೆದುತೋರುತ್ತಲಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿರಾಟಸ್ವರೂಪವು ದೈಗ್ಲೋಚರವಾಗುತ್ತಲಿದೆ ಪ್ರಗತಿಪಥದ ಮಾನವನಿಗೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಳಯ ಪ್ರಪುಲ್ಲತೆಗಳು ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿರಾಟರೂಪದ ಕೈವಾರಿಯಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಇಂದು ವಿಮಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆರಗಾಗಬೇಕಾದುದೇ ಅವನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ! ತನ್ನವರು. ಈ ದಿನದವರೆಗೂ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ವಿಮಾನ ಬಂದರೆ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲ! ಎನ್ನುವನು. ವಿಮಾನ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಮರ್ಮವೇ ತನ್ನವರದೆಂದ. ಕಾಡುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವದರ ಕಾರಣವೇ ತಮ್ಮ ಪಾರ ತಂತ್ರ ! ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದ್ದರೆ ತಾನೂ ವಿಶ್ವಮೇಧದಲ್ಲಿ ಯೋಧನಾಗಿ, ವೈಮಾನಿಕ ನಾಗಿ, ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ....ತನ್ನ ನಾಡಿಗರಿಗೆ ಇಂದು ಲಾಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ, ಕುಳ್ಳಿರುವ ಕೆಡುಗಾಲ ತನಗಿಡೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ಉಸಿರ್ಗರೆದು ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಸರಿದ.

ಹಗಲು ಹತ್ತರವರೆಗೆ ನಿದ್ರಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡ ನಿತ್ಯನಿಯಮಗಳು ಸಿಪಾಯಿಗಳ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಂಗವಾದವು ಸಿಪಾಯಿಯು ವಿಕ್ರಮನ ಬಳಿಬಂದು ಅಡಿಕೆ ಬೇಡಿದ. ವಿಕ್ರಮಕೊಡದಿದ್ದರೆ....

“ ನಿಂಪಾಳೇ ಬಂದದ್ದು ಕಾಣುದ ” ಸಿಪಾಯಿ ಎಂದ.

“ ಯಾತರಪಾಳೇ ? ”

“ ಜಿಲ್ಲಾದ ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗುವದು ”

“ ಎಂದ ? ”

“ ಇವತ್ತೇ ”

“ ಯಾರ್ಡ್ಲೆಳಿದು ”

“ ಸಿರಸ್ತಾರ ಸಾಬ್ರು ಹುಕುಂ ಕೊಟ್ಟಾರಿ ”

“ ಯಾಕ ? ”

“ ಅದು ಎನ್ನೆತ್ತೋ ಏನೋರಿ ಈಗಿನ ಗಾಡಿಗೇ....”

“ ನಾ ಒಬ್ಬೇನೋ ಉಳಿದ ಕೈದಿ....? ”

“ ನೀವುಒಬ್ಬ ರೀ ! ”

“ ನನಗೇನು ? ಎಲ್ಲಿಬೇಕು ಅಲ್ಲಿ ಇಡ್ಡಿ ? ”

“ ನಿಮಗೇನು ಬಿಡ್ಡಿ.... ರಾಯ್ಸ. ಋಷೀ....”

“ ಮುಟ್ಟಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ.....ನೋಡ್ಡಿ....”

‘ ಕೊಡಸ್ತೀ....’

‘ ನಾನೇ ಬರ್ತಿನೀ ? ’

‘ ಎಲ್ಲಿಗೆ ? ’

‘ ಜಿಲ್ಲಾದ ಜೇಲಿನ್ಯಾಗ ಬಿಟ್ಟಬರಾಕ ’

‘ ಒಬ್ಬೇ.....’ ?

‘ ಜಮಾದಾರಸಾಬ್ಬು.... ನಾನು’

“ ಆಗ್ಲಿ .... ”

“ ಹಾದ್ಯಾಗ ಚಾ ಸಳಾರಾ .... ಮನ್ಯಾಗಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿ-ಹತ್ತಿಂ
ಟ್ಟುಪಾಯಿ ತರಿಸ್ತೀ....

“ ತರಸೋಣು ? .... ”

“ ಇನ್ನವ್ಯಾಳ್ಯಾ ಎಲ್ಲೈತ್ತಿ- ರೊಟ್ಟೀ ತಿಂದದ್ದೇ ಹಾದೀ ಹಿಡಿ
ಯೂದ ಸ” ಹೇಳುತ್ತ ನಡೆದ ಸೀಪಾಯಿ.

ವಿಕ್ರಮನ ತಳಹೊಟ್ಟೆ ನೋಯ ತೊಡಗಿತು ಅಲ್ಲಿ ಎಂತೆಂತಹ
ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಬೆದರಿದ. ಅಲ್ಲಿಯ
ಸೀಪಾಯಿಗಳು, ಅಲ್ಲಿಯ ಊಟ, ಅಲ್ಲಿಯ ಜನ ಎಲ್ಲಿನನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿದ
ಎದೆಯು ಬಡಿದುಕೊಂಡಿತು. ಅಯ್ಯನವರ ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿಗಳು ಕೈ
ಸೇರಿದುವು. ಭೇಮನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದ, ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಿಲ್ಲವೆಂದು
ಹೇಳಿ. ಸೀಪಾಯಿಗಳು ಲಾಕಪ್ಪಿನಿಂದ ಮುಕ್ತ ಮಾಡಿದರು. ಹಾಸಿಗೆ
ಸುರಳಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದ. ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಬಿಗಿದರು. ಕೈಗಳಿಗೆ

ಬೇಡಿಯನ್ನು ಇಡಿಸಿದರು. ಸಿರಸ್ತಾರಿಗೆ ಶರಣೆಂದರು. ಪರಿಚಿತ ಕೈದಿಗಳು, ಸೀಪಾಯಿಗಳು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ವಂದಿಸಿದರು. ಅವನಿರುವದರಿಂದ ಲಾಕಪ್ಪು ಮನೆಯಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು, ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದರೆಂದು ಮುಖಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿದರು. ಕಚೇರಿಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿದರು.

ವಿಕ್ರಮನ ಮನದಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವೇ ಸಾಗಿತ್ತು. ಕೈಗೆ ಬೇಡಿ ತೊಡಕಿಸಿದಾಗ ಬೇಡವೆಂದು ಕಾಲು ಹಿಡಿಯುವದಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಮನಸ್ಸಿಂದ. ಕೊಲೆಗಾರನಲ್ಲ ತುಡುಗನಲ್ಲಾ ಜನ ಸ್ತುತಿಸಬಹುದು. ತನ್ನಂತಹನಿಗೆ ಬೇಡಿಗಳು ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಗಬಹುದು ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ತಳೆದ. ಮನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷೌರಕಾಣದ ಮುಖ, ಜ್ವರದಿಂದ ಸೊರಗಿದ ಮೈ. ಚಿಂತೆಯ ನಿಶ್ಚೇಜ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಟೊಂಕದ ಹಗ್ಗ ಹಿಡಿದ ಸೀಪಾಯಿ ಹಿಂದೆ. ವಿಕ್ರಮನ ಮುಂದೆ ಹವಾಲದಾರರು ಬಂದೂಕನ್ನು ಎತ್ತಿ ನಡೆದಿದ್ದರು. ಬೇದಿಯ ಜನ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡದವರಿಗೆ ಬಟ್ಟುಮಾಡಿ ತೋರುತ್ತಲಿದ್ದರು. ನಿರ್ಭಯ ವೃತ್ತಿಯವರು ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕ್ಷೇಮದ ಮಾತನಾಡಿ ಸೀಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಯ ಪ್ರಸ್ತವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ನಡೆದರು. ಕಂಡರೂ ಕಾಣದಂತೆ ಸಾಗಿದರು ಕೆಲವರು. ಸೀಪಾಯಿಗಳ ಹೆದರಿಕೆಯೋ ವಿಕ್ರಮನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಅವನೊಡನೆ ಹಿಡಿದು ಒಯ್ಯುವರೆಂಬ ಭಯವೋ ನಡೆದಿದ್ದರು.

ಹವಾಲದಾರರ ಕಣ್ಣನ್ನೆ ಗೈದುದರ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ನೋಡಿದ. ಸೀಪಾಯಿಯೂ ಮನದ ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿದ. ಸೀಪಾಯಿಯೂ ಸೂಚನೆ ನೀಡಿದಸನ್ನೆಯಿಂದ. ಹವಾಲದಾರರು ಸಂಕೇತದಂತೆ ಹಿಂದುಳಿದರು. ವಿಕ್ರಮಪಶುವಿನ ಟೊಂಕದ ಹಗ್ಗ ಎಳೆಯುತ್ತ, ಜಗ್ಗುತ್ತ ಸೀಪಾಯಿ ಸಾಗಿದ್ದ. ಹುಡುಗರ ಗುಂಪು ಬೆಂಬತ್ತಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮನು ನರಕ ನಂಬರ ಎರಡರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನೇ ಆಗಿದ್ದ.

“ ರಾಯ್ಸ್ .... ”

“ ಏನು ? ”

“ ಹವಾಲದಾರ ಸಾಹೇಬ್‌ಗೆ ಹೇಳೋಡ್ರೀ ? ”

“ ಏನಂತ ? ”

“ ಬೇಡೀ ತಗೀ ಅಂತ ”

“ ಇಲ್ಲಿ ಬಿಡು, ನನಗೇನು ಮಾಡ್ತಾವ ? ”

“ ಅವರಿಗೇ ಮುಟ್ಟೋದು ಮುಟ್ಟಿದ್ರಾತು. ”

“ ತಗಸ್ಪಿಡ್ರೀ ನಿಮ್ಮಂದಿ ಮಕ್ಕೂ ಇರ್ತಾರ ಭಂದಲ್ಲೀ ”

“ ಬೇಡಿದ್ದ್ರೆ ನನಗೇನು ಅಸ್ತಾನಾಗುವದಿಲ್ಲ. ”

“ ಕೊಡ್ತೀವಿ ಅಂತಾ ಹೇಳಿ ಬಿಡಿ ? ಭಂದಲ್ಲೀ ”

“ ಸ್ವೇಶನ್ವದಾಗ ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಪಾಡಲ್ಲೀ ”

“ ಏನಿ ನಿಮ್ಮಂತವರು ಹೀಂಗ ಮಾಡಿದ್ರೆ ಕೊಟ್ಟು....

ಈಟು ಕುಡುದು ಬಂದ್ಬಿಡ್ತೀವಿ. ”

“ ಈ ಬೇಡಿ ಅಂಜಿಕೆ ನನಗಿಲ್ಲೋಡು. ಬೇಡಿ ಅಂದ್ರೆ ಏನೆಂತ ತಿಳಿದಿದೀ ? ”

ಹಿಂದೂ ಹೆಣಮಕ್ಕ ಹಣೇಮ್ಯಾಗಿನ ಕುಂಕಿದ್ಧಾಂಗ , ರಾಜ ಕೈದಿಗೆ. ”

“ ಹುಂ. ಅಂದ್ಬಿಡ್ರೀ ರಾಯ್ಸ್ ”

“ ಹಂಗೇ ಬೇಡಿ ಕೊಡ್ತೀನಿ. ಬೇಡಿ ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡೀ ತಗೀರಿ ಅಂತಾನಾ ಏನು ಬೇಡಿಕೊಂಬುದುಲ್ಲ. ಬೇಡಿದಾಗ ಉ ಟಾಬಟ್ಟೀ ಸಿಕ್ತಾವ ಬೇಡಿ ಸಿಗ್ತಾವ ? ಕೈಗೆ ಭೂಷಣ ಅಂದ್ರ ಬೇಡೀನೇ ಈ ದಿವಸಕ್ಕೆ. ನಿಮಗೇನು ಗೊತ್ತು, ಹವಾಲದಾರರು ಓಡಿ ಬಂದು ಬೆರೆತರು. ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬೇಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಮಗ್ಗಲು ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದರು. ಬೇಡವೆನ್ನುತ್ತ ತೆಗೆಯಲು ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಂದು ಮಾಡಿದ. ತೆಗೆಯುವದೇ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಇವರಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಯಾರಿಂದ ಕೊಡಿಸಲೀ ಎಂಬಚಿಂತೆಯೂ ಮೂಡಿತು

ಕುಡಿಯಲು ದೊರೆಯದೆಂದ. ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಡೆದರು. ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಅಪರಾಧಿಗಳು ತಾವಲ್ಲವೆಂದರು. ಸಬ್ಬ ಇನಸ್ಪೆಕ್ಟರರು ಬೇಡೀ ಹಾಕಿಯೇ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ತಿಳಿಸಿದುದನ್ನು ನಡೆದಂತೆಯೇ ಕೇಳಿಸಿದರು. ತಾವು ಎಂದೂ ಯಾರಿಗೂ ಕೇಳು ರೀತಿಯಿಂದ ನಡಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು ' ಋಶಿ ' ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟೇ ಕೊಡುವರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲು ಮರೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಋಶಿಯೇ ಪ್ರಧಾನ ಪಟ್ಟಿ ಪಡೆದಿದ್ದಿತು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ.

ಸ್ವಯಂಸೇವಕರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ತೋರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವೇಶನದ ಕಿಕ್ಕಿರಿಂದ ಜನಸಮೂಹವು ಸರಿದು, ದಾರಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ವಿಕ್ರಮನು ಮುಖಂಡನೆಂದಲ್ಲ ಅವರು ಸರಿದುದು. ದುರುಳರ ಕಂಡು ದೂರರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕಲಿತರಲೇಬೇಕು. ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಜನತೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ, ಹಾಗೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಜನತೆಯ ಸೇವಕರೇ ತಾವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು ಶೋಷಣೆಗೈದುದರಿಂದ ದುರುಳರೆಂದೇ ನಾಮಾಂಕಿತರಾಗಿರುವರು. ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಕಂಡಲ್ಲಿ, ಅನರ್ಥಒದಗಿ, ಹಣಸುಲಿಯುವರು ಎಂಬ ಸೊಲ್ಲು ಇದ್ದುದೇ! ಅವರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವುದು ಪಾಪವೆನ್ನುವದರ ವರೆಗೂ ಅವರ ಕೇಳಡತೆಗಳು ಜನತೆಯ ಮನದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿವೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದರೆ ಸತ್ ಶೀಲ, ಸದಾ ಚಾರ ನಿರತ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿ, ಲೋಕಹಿತ ಕರ್ತೃ. ಸರ್ವೇ ಜನಾಃಸ್ನುಖಿನೋಭವಂತುಸಮಸ್ತ ಸನ್ಮಂಗಲಾನಿಭವಂತು ಎಂಬುದೇ ಜೀವಿತದ ಆದ್ಯ ಮಂತ್ರ ಧ್ಯೇಯ ಅಲ್ಲವೇ? ಈಗಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಬ್ರಿಟಿಷರ ಶೀಪಾಯಿ, ಒಂದೇಟಂಕಶಾಲೆಯ ನಾಣ್ಯಗಳು. ಕಂಡವರು ಕೈಮುಗಿದೇ ದೂರಿರುವರು. ಮರ್ಯಾದೆ ನೀಡುವುಸಕ್ಕಲ್ಲ, ನಮಸ್ಕಾರ. ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಕೆಟ್ಟೇತೆಂದು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೂ ಮೊದಲು ತಿಳಿದಿರಲೇಬೇಕು. ವಿಕ್ರಮನ ಹಿತದವರು ಸ್ವಾಗತ ಕೋರಿದರು. ಗೆಳೆಯರು, ಗುರುಗಳು, ಹಿರಿಯರು ಸುಸ್ವಾಗತಂ ಎಂದರು. ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬೇನೆಯವನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಚಹವೂ ಬಂದಿತು. ಬೇಡವೆಂದರೂ, ಸಾಕೆಂದರೂ ಆಗ್ರಹ. ಹವಾಲದಾರರು ಆಸ್ಪದ ಕೊಟ್ಟುದುದರ ಕಾರಣವು,

ಗೆಲೆಯನು ವಿಕ್ರಮನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕದಿದ್ದರೆ, ಗೂಢವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಚಿಂತೆ ದೂರವಾಯಿತು ಎಂದ. ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನಾಟಕ ಬರೆಯಲು ವಿನಂತಿಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿದರು. ಜೇಲಿನ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾದ ಕಾದಂಬರಿ ಒರೆಯಲು ಒಬ್ಬ ಕೇಳಿದ. ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನೇ ಒಬ್ಬ ಕೊಟ್ಟ. ಗೀತೆಯೂ ಕೈಚೀಲದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿತು. ವಿಕ್ರಮನ ಪ್ರಿಯ ಸಾಹಿತಿಗಳಾದ ಅ. ನ. ಕೃ.ರವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ಒದಗಿದವು. ಗುರು ಹಿರಿಯರು ಶುಭಾಶೀರ್ವಾದ ಕೋರಿದರು. ಗೆಲೆಯರು ನಮಸ್ತೆ ಕೊಟ್ಟರು, ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಗಾಡಿಬಂದಿತು. ಹೊರಟಿತು. ಪ್ರವಾಸಿಯಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ, ಕೈದಿಯಂತೆ ಅಲ್ಲಾ. ವಿಕ್ರಮನ ಬದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತವನೊಬ್ಬ ಕೇಳಿದ.

“ ಯಾಕ್ರೀ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಎಲ್ಲಿಗೆ ? ”

“ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಗೆ ”

“ ಅಂದ್ರೇನೀ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾದ ”

“ ಭಾವನಾಧಾಗ ಹೇಳಬ್ಯಾಡ್ಡಿ ನಮ್ಮಂಥಾ ಮಂದಿಗೆ ತಿಳಿಯೂ ಹಾಂಗ.... ”

“ ಜೇಲಿಗೆ ”

“ ಹೀಂಗ್—ತಿಳಿತಬಿಡ್ಡಿ ”

ಪ್ರೇಲಿಸರನ್ನು ನೋಡಿ ಅಜೆಗೆ ಹೊರಳಿದ. ಪ್ರೇಲಿಸರು ಬಂಧಿತ ರಾಗಿದ್ದರು ಪೇವಿಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ, ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕಂಡು “ಪುಣ್ಯ ಭೂಮಿ ಬರೋಬ್ಬರ ಪುಣ್ಯ ಭೂಮಿಸೆ!” ಎಂದು ಉದ್ಗರವನ್ನು ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದ ಪ್ರವಾಸಿ ಗಾಡಿಸಾಗಿದ್ದಿತು ವೇಗವಾಗಿ.

ಪಕಡೋ-ಥಾಲೀಪಾಟಿ!!

“ ರಾಯ್ಸ .... ”

“ ಏನು ? ”

“ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತನೋಡಿ, ಅದ ಸ ‘ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ’ ಜೇಲು. ಒಳಗ ಹೊಕ್ಕಾಕ್ರಿಸ್ತಿ, ಜಗತ್ಪ್ರಿಯೆಗ ಏನ್ನಡದೈತೀ ಅನ್ನೊದು ತಿಳ್ಯಕ ಸಾದ್ಯಾನೇ ಇಲ್ಲ. ”

“ ನೀ .... ನೋಡೀ ಏನು ? ”

“ ನೋಡೀನಿ. ಈಗ ಜೇಲಂತ ಕರೂತಾರಿ. ಅಲ್ಲಿ ಆದಿಲ ಶಾನ್ಕಾಲಕೈಕ ಫಕೀರೈ, ಸಾಧು-ಸಂತ್ರೂ ಇಳಕೊಳಾಕ, ಕಟ್ಟಿದ್ದಂತ್ರಿ.

ಬಾಳ ಮಜಬೂತೈತ್ತಿ. ಸುತ್ತ ಸ ರ ಕ್ಯಾಟೇಗ್ವಾಡಿ, ನಡವ ಜೇಲು ಮಾಡ್ಯಾರ್ತಿ. ”

“ ನೀ ಒಂದೇಸರ್ಟೆ ನೋಡಿ ಬಂದಿದಿ. ನಾ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ನೋಡ್ತಿನಿ. ”

“ ಏನ್ನು ಕಾ ಐತ್ರೀ ಎಪ್ಪಾ..... ”

ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಜೇಲಿನ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಕರೆತಂದ ಸೀಪಾಯಿ ಗಳು, ಕೈದಿ ಬಂದುದನ್ನು ತಿಳುಹಿಸುವ ಕಾಗದ ಕಳುಹಿದರು. ಒಳ ಹೊಕ್ಕರು. ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಸೀಪಾಯಿಗಳು ತೆರಳಿದರು. ನಿಯಮದಂತೆ ‘ತಪಾಸಣೆ’ ನೆರವೇರಿತು. ಹಳದಿ ಟೊಪ್ಪಿಗಿಯವನ ವಶಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಅವನು ಎಳೆದ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು. ನಡುವೆ ‘ನಿಲ್ಲು’ ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ವಿಕ್ರಮನು ತನ್ನ ನಲ್ಲಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ನೇನೋ? ಅಲಿಂಗಿಸಿದ. ವಿಕ್ರಮನು ಕೋಪಗೊಂಡ. ಆದರೇನು? ಗಲ್ಲ ಚಿವುಟಿದ ಪಿವಳಾ ಟೋಪಿ! ವಿಕ್ರಮನು ದಿಗಿಲುಗೊಂಡ! ‘ಯಾರಿವನು ? ’

ಇವತ್ತು ಮೆಟ್ಟಲು ಏರುವುದರಲ್ಲಿ ‘ಪಿವಳಾ’ನ ಜೇಷ್ಟ್ರ ಬಲಿಯಿತು. ವಿಕ್ರಮನು ಆರ್ಭಟಿಸಿದ. ‘ಅಂಡರಟ್ರಾಯಿಲ್’ ಎಂದು ‘ಪಿವಳಾ’ ಕೂಗಿದ. ಬೇರೊಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತು. ನಡೆದರು ಮುಂದಕ್ಕೆ. ವಿಕ್ರಮನು ಅಚ್ಚರಿಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದ. ಸಾಲಾಗಿ ಕರಿಟೊಪ್ಪಿಗಿಯ ಕೈದಿಗಳು, ಗುದ್ದಲಿ ಸಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿ ಕುಳಿತುದನ್ನು ಕಂಡ. ಅನೇಕ ಕೈದಿ ಗಳು ನಿಂತು ಹೊಡೆತ ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ಕಂಡ. ‘ಪಿವಳಾ’ ಜೇಲ ಜಮಾ ದಾರರೆದುರು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು. ‘ನಂಬರ ಪಾಚ’ ಜಮಾದಾರರು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಐದನೆಯ ನಂಬರಿನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ತುರುಕಿದರು. ‘ಬರಬೇಕು. ಸ್ವಾಗತಂ, ಸುಸ್ವಾಗತಂ’ ಎಂದು ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದರು. ಯಾರಿರಬಹುದು? ಪರಿಚಿತರೇ ಸ್ವಾಗತಕೋರಿರಬೇಕು. ಅವರಿವರ ಮುಖ ಕಂಡು ಪರಿಕಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕೂಗಿದವರೇ ಮುಂಬಂದು ಕೈಕುಲು ಕಿದರು.

“ ನಮಸ್ಕಾರ - ನಮಸ್ಕಾರ ” ವಿಕ್ರಮನೆಂದ.

“ಕ್ಷೇಮವೇ ? ” ಕೈಕುಲುಕಿದವ ನಾಡಿದ.

“ಕ್ಷೇಮ. ತಾವೂ.....”

“ಕ್ಷೇಮವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆ. ಇದು ನೋಡಿ, ಬಾಗಿಲದ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನರಕ, ಜೇಸು ಹುಟ್ಟಿದರು ಭಾವನೆ ಆದೀತು. ಅಲ್ಲಾ - ‘ತಗಣೆ ಹುಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ರಾತ್ರಿ ತಗಣೆಗಳ ವೃಷ್ಟಿ! ವಿಕ್ರಮರಾವ, ಮಹಾದಾನಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಕೈದಿಗಳು! ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ರಕ್ತದಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಚಿಕ್ಕಾಡುಗಳಿಗೆ, ನೊಳ್ಳೆಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬದೂಟ ಇಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲದೇ ಮತ್ತೇನು ? ”

“ ಅಕ್ಕಪ್ಪಿನ ನರಕಕ್ಕಿಂತ ಇದು. ..”

“ ನಿನ್ನೂರಾ ಪ್ರೇಮಿ ಹುಚ್ಚಪ್ಪಣ್ಣಾ ? ” ಕುಳಿತವನೊಬ್ಬ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ. ಅದುವಂದ. ಹುಚ್ಚಪ್ಪಣ್ಣನವರು ಉತ್ತರವಿತ್ತರು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ತಮ್ಮನದಿಯಷ್ಟೇ ದಯವಾಲಿಸಿದರು ಹುಚ್ಚಪ್ಪಣ್ಣನವರು ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರು ಅವರ ಹೆಳಿಕೆ ಆದುದೇ ತಡ. ವಿಕ್ರಮನ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿ, ನೇವಕರಂತೆ ಕುಳಿತರು. ಹುಚ್ಚಪ್ಪಣ್ಣನವರ ನುಡಿಯೇ ನಯವಾದುದು.

“ ಯಾಕೆ ಡಗ್ಗಾಂಟ್ರೀ ಎಪ್ಪ ನಿಮ್ಮನ್ನ ? ” ಕೈದಿ ಕೇಳಿದ. ಮುಂದಾಗಿ ಹುಚ್ಚಪ್ಪನವರೇ ಉತ್ತರವಿತ್ತರು.

“ ನಮ್ಮ ಗುರುಗೋಳವಾ ಇವರೂ....”

“ ಲಿಂಗ್ರಿ, ವಾಡಾಶೈದ್ರಿ ”

ವಿಕ್ರಮ ಹುಚ್ಚಪ್ಪಣ್ಣನವರು, ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಿಗೆ ನೊದಲುಮಾಡಿದುದರಿಂದ, ಉಳಿದ ಕೈದಿಗಳು ಅಚೆಗೆ ಸರಿದು ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಅಲ್ಲಿಯ ರೀತಿ ಕೇಳಿದ. ಹುಚ್ಚಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು, ಒಂದೊಂದಾಗಿ ವಿಕ್ರಮನೊಡನೆ ಇರಿಸಿದರು. ‘ಕಾಳಾಟೋಪಿ’ ‘ಸಿವಳಾಟೋಪಿ’ಗಳ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಜೇಲಿನ ಪ್ರಸಿತಾ

ಮಹನೀ ತನ್ನನ್ನು ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿದವನೆಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ. ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಿನ ವರೆಗೂ ಜರುಗುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವರದಿ ಮಾಡಿದರು ಹುಚ್ಚವೃಷ್ಟಿ ನವರು. ವಿಕ್ರಮನು ಮೊದಲು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುದರ ಮುಮ್ಮಡಿ ಭೀಕರವಾಗಿದ್ದರೂ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯ ಮಾತುಗಳ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೇ ಬೇಕೆಂದು ಒಳಗೇ ಮರುಗಿದ. ಬೆಳಕು ಶೂನ್ಯವಾದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 'ಪಾಚನಂಬರ' ಎಂದು ಕೂಗಿದ 'ಪಿವಳಾ' ಕಾಯುವ ಪೋಲೀಸರು, ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದ. ಪೀವಳಾ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಕರೆಯುವಂತೆ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕರೆದ. ಒನಪು ಒಯ್ಯಾರ ಬೇರಿದ ದೂರಿಸಿ ಮುತ್ತಿಕ್ಕಿ 'ತನ್ನ' ಎಂದು ಕುಳಿತ ಕೈದಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ. ಕುಳಿತವರಾರೂ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಿಕ್ರಮನವರು, ನೀರು ತುಂಬಿದ ಮಗ್ಗುಲ ಹಸಿರು ಹಾಂಸೆಯಂತಹರೂಡಿ ಇದ್ದ ಪರಿವಾಣ, ಎರಡು ರೂಪ್ಪಿ ಇರಿಸಿದ ವಿಕ್ರಮನು 'ತನ್ನೋ ನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದರೆ 'ಪಿವಳಾ' ನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿನಾಡುತ್ತಲಿದ್ದೆ ಎಂದುಕೂಂಡ ಮನದಲ್ಲೆ ಕೋಪಿತನಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿ ಸದ್ಗುಣಗಳ ನಿಧಿಯೇ ತಾನೆಂದು ಜನನುಷಿಯ ಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಬೇರೆ! ಹುಚ್ಚವೃಷ್ಟಿ ನವರು ಅರ್ಥೈಸದಿದ್ದರೆ 'ಪಿವಳಾ' ವಿಕ್ರಮನ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಮಂಗಳಸೂತ್ರ ಕಟ್ಟಿದ ನಟನೆ ತೋರಿ, ಮಂಗಳಾಷ್ಟಕ ಪಠಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ. 'ಇರಲಿಬಿಡಿ. ಅವನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹಾಗಿರಬೇಕು.' ಎಂದು ವಿಕ್ರಮನು ಬಹಿರಂಗ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದ ಪೀಜೆ ತೋಲಿತು. ಪಾರಾದೆ' ಎಂದು ಮಸ್ಕಗತಮಾತು. ಪೀವಳಾ 'ನನ ಚಿಕಣಾ! ನನ ಚಿಕಣಾ!' ಎಂದು ಕೈತಟ್ಟಿ ನಕ್ಕು ಓಡಿದ.

“ ಉಟಾ ಮಾಡ್ರೀ ಅಪ್ಪಾ ಅವರ ” ಒಬ್ಬ ಕೈದಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ಬೇರೊಬ್ಬ “ಕತ್ತಾ ಕ್ಕತ್ತಿ ಮತ್ತ. ಬೆಳವೆನಾ ದೀತಾಲ್ದಾ ಗೊಣಗ ನಾರ-ಕೊಂತ, ಬೀಳೂದ. ಗಡಾ ಕುಂಡ್ರಿ ಉಣ್ಣಾ ಕ ” ಸ್ವಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ. ಕಾಳು ಇಣುಕುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮನು 'ಹಾಂಸೆ, ಮಗಿಯ ನೀರು,

ಕಂಡು 'ಅಯ್ಯೋ ದುರ್ಯೋಧನವೇ' ಎಂದುಕೊಂಡ. ಹುಚ್ಚುಪ್ಪಣ್ಣನವರು, ವಿಕ್ರಮನ ಮನದ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಅರಿತರಬೇಕು. 'ಮಹಾ ಪ್ರಸಾದಾ ಇದೂ. ಬಿಡಬಾರ್ಡ್ಲೂ. ಸ್ವಾತಂತ್ರದೇವಿ ನೈವೇದ್ಯಾಗಿ ಬರ್ತದೆ.' ಎಂದು ನುಡಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಕೈತೊಳೆದ. ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಿಲ್ಲ ವೆಂದೇ ಹಾಡಿದ. ಕುಳಿತವರ ಅಗ್ರಹಕ್ಕೆ ತಲೆ ಬಾಗಲೇಬೇಕು. 'ಕಷ್ಟ ಸಹಿಷ್ಣುತಾನು' ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಆಶೆಯೂ ಇದ್ದಿತು. 'ಪರಿವಾಣ! ಮಗಿ!!' ನೋಡಿದ. ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಎಂದ.

“ ಇದ್ದು...ವನು ? ” ವಿಕ್ರಮ ಕೇಳಿದ.

“ ಅದೂ..... ಜೇಲು ಲೋಕದ ಅಮೃತ ! ಸುಖಸಾರಕ ಮರಣ ರಸಾಯನ!! ” ಹುಚ್ಚುಪ್ಪಣ್ಣನವರು ವಿಕ್ರಮನ ಹೊಗ ನೋಡುತ್ತ ನುಡಿದರು. ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ 'ಹೌದ್ರೀ ಅಪ್ಪಾ ಅವರ. ಅಮೃತಾನ ಸ ಕರೇ ನೋಡ್ರಿ' ಎಂದರು.

“ ಇದನ್ನು ಕುಡಿದವರೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ” ವಿಕ್ರಮನು ರೊಟ್ಟಿಯ ತುಣುಕನ್ನು ರಸಾಯನದಲ್ಲಿ ಈಜಲು ಬಿಟ್ಟು ನುಡಿದ.

“ ಅದೂ ಮಾತೂ ಕರೇನ ಸ . ಗುಡ್ಯಾಗಿನ ಕಲ್ಲದೇವ್ವಾಂಗ, ಆಗೇ ಬುಡ್ಡೈತ್ತಿ ಇದನ್ನ ಕುಡಪ್ರ. ಏಳಂದ್ರ ಏಳೊದು, ಕೂಡಂದ್ರ ಕೂಡೊದು. ಇಷ್ಟಾಗ್ತ ನೋಡ್ರಿ. ಅಂತಾ ಗುಣಾ ಐತಿ ಈ ಅಮೃತ ದಾಗ ” ತನ್ನ ಸಂಕಟ ನುಡಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಿದ ಒಬ್ಬ ಕೈದಿ.

“ ಭೂಲೋಕ, ಭುವಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗ, ಪಾತಾಲಲೋಕದಿಂದ ಸ ವನಸ್ಪತೀ ತರಸ್ತಾರ. ಹಸರ ತೊವ್ಲಾಕಂಡ್ರಾತು, ಕಿತ್ತಿರವಾನಿ ನೂಡಿದ್ರೇ ಜೇಲಲೋಕಕ್ಕೆ ! ” ಹುಚ್ಚುಪ್ಪಣ್ಣನವರೆಂದರು. ವಿಕ್ರಮನು ತಿನ್ನಲು ಯತ್ನಿಸಿದ. ಕೊನೆಗೆ 'ಒಲ್ಲನಪ್ಪಾ' ಎಂದು ಸರಿಸಿದ ಬದಿಗೆ. ವೃದ್ಧಕೈದಿಯು 'ಅಣ್ಣಾ ಅವರ-ಬಿಡಬ್ಯಾಡ್ರೀ...ಒಂಟುತುಣುಕು ತಿಂದ್ರಿಡ್ರಿ.ಯುಕಂದ್ರೀ ನಿಮಗ ಎಂಟೈಶನೀ ಇರಾಕಸ ಬೇಕು. ಮಗ್ಯಾಗಿನೀರು- ಪರಿವಾಣ್ಣಾಗಿನ ಸಾರು ಕುಡಿಸಿಬಿಡತಾನು. ಮುಕಾಟ್ಟೀತಿನ್ನೀ- ಮತ್ತ ಸ ಕಾಡಿ

ಕೊಂತ್ಸ ಕುಂತಾನು ! ಮುಗದ ಹೋಗ್ಲಿ ಅವಂದು !” ಎಂದು ಹಿರಿ ತನ, ಅನುಭವ ಹೇಳಿಕೊಂಡ. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಮುದುಕನ ಮಾತು ನಿಜ ವೆನ್ನಿಸಿತು. ಉಳಿದ ಕೈದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ, ಅಲ್ಯುಮಿನಿಯಮ್ ಪಾತ್ರೆ ಕೊಟ್ಟಿ ರುವಾಗ, ತನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ‘ಮಗಿ, ಪರಿವಾಣ’ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಶನಿ ರಾಯನ ಆಟವೇ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಹುಚ್ಚಪ್ಪನವರು ಮುದುಕನ ಮಾತಿಗೆ ಸಂಮತಿ ನೀಡದೇ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರು. ‘ಶನಿ, ರಾಹು, ಕೇತು, ಮಂಗಳ ಎಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು. ಕಾಲ್ಪನಿಕ. ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಂಬಿ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರ ಅಭೋಗತಗಳಿದಿದೆ. ಕೋಟ್ಯಾಂತರ ದೇವರು, ಕಲ್ಲು ಕಂಡಲ್ಲಿ ಕೈ ಮುಗಿಯುವುದು, ಹರಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದು. ಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿಸುವುದನ್ನು ಮಾಡಿ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನೂರೆಂಟು ಜಾತಿ ಗಳಾಗಿವೆ” ಸರತಿಯ ಕಾವಲರು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ‘ದಂಡನೆ’ ಎಂದು ಬೆದರಿಸಿದುದರಿಂದ ಹುಚ್ಚಪ್ಪನವರು, ತಮ್ಮ ವಾದವನ್ನು- ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಉಭಯ ಸಂಕಟ. ಮುದುಕನ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆ ಇದೆ. ಶನಿಗೆ ತಲೆ ಬಾಗಿ ತಿಂದು, ‘ಮುಂದೆ ಕಾಡಬೇಡ ಮಹಾರಾಯಾ!’ ಎನ್ನಬೇಕೆಂ ದರೆ ಹುಚ್ಚಪ್ಪನವರು ! ಹುಚ್ಚಪ್ಪನವರು ಕಲಿತವರು. ಸಮತಾವಾದಿ ಗಳು. ಲೆನಿನ್ನನ ತತ್ವಗಳ ಕಷಾಯ ಕುಡಿದವರು. ಅಂತಹವರ ವಿರೋಧ ವಾದ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಹುಚ್ಚಪ್ಪನವರು ಕಾವಲನಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಸಮಯ ಸಾಧಿಸಿ, ತುಣುಕನ್ನು ನುಂಗಿ, ಮಗಿಯ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದೇ ಬಿಟ್ಟು. ವಿಕ್ರಮನು ತಿನ್ನಬಾರದೂ ಎಂದು ಜಪ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ತಪ್ಪ ಸ್ವಿಯೂ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ. ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿ, ವಿಕ್ರಮ ಕೈತೊಳೆದುದೇ ತಡ, ‘ನಾ ತೊಗೊಂತೀನಿ ತಂದೆ’ ಎಂದು ತಿನ್ನಲು ತೊಡಗಿದ. ಕೆಳ್ಳ ವರು ಕೋಪಗೊಂಡರು. ಕೆಲವರು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತೆಂದರು. ಕೆಲವರು ‘ಕೂಳಬಕ್ಕ’ ನೆಂದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ತಿನ್ನಿಸಿ ತನ್ನ ಮಗಿಯ ನೀರನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು. ತಪಸ್ವಿಯು ಅಮೃತವೆಂದೇ ರಸಾಯನ ಕುಡಿದು, ಪರಿವಾಣವನ್ನು ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ತೊಳೆದು, ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ. ತಪಸ್ವಿಯ ಮುಖವನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ವಿಕ್ರಮ ‘ಅರ ಹೊಟ್ಟೆ ....’ ಎಂದ.

ಕೈದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ 'ಖಟ್ಟಿ'ಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕೋಟಿಯ ಸುತ್ತ, ಒಳಗೆ 'ಪಹರೆ' ಯವರ ಕೂಗು, ಪ್ರಶಾಂತ ನಾತಾವರಣವನ್ನು ಕದಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ತಗಣಿಗಳು, ರಕ್ತ ಶೋಷಣೆಗಾಗಿ, ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಕಾರ್ಯತತ್ಪರವಾಗಿ, ಜಯಾಪಜಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಏರಸ್ವರ್ಗವೂ ವ್ರಾಪ್ತವಾದುವು ಕೆಲವಕ್ಕೆ. ಸಂಗೀತ ಶಿಖಾಮಣಿ ಸೊಳ್ಳೆಗಳು 'ಸಂಗೀತ ಮಯಂಜಗತ್' ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು 'ನಿದ್ರಾಸಮಾಧಿಯಂ ಪೊಂದಿದರು.' ಏರರು ಮಲಗದಾಗಲೂ ತಗಣಿ-ಚಕ್ಕಾಡುಗಳೊಡನೆ ಅನ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕಲರು ಎದ್ದುಕುಳಿತೇ ಖಡ್ಗಧಾರಿಗಳಾಗಿ 'ಬಾ ಸೋಡೋಣ' ಎಂದರು. 'ನಿನ್ನ ಭಾಗದ ರಕ್ತ, ಕುಡಿದು ಬಿಡು.' ಎಂದು ಅಲ್ಪಯೇ ಸಂಕಟ ತಾಳದೇ ಹೊರಳಾಡಿ, 'ರಾತ್ರಿಗೆ ಬೇಗ ಮರಣ ಬರಲೇ' ಎಂದು ಶಾಪವ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಬಾಗಿಲದ ಬದಿಯ ನರಕ ಕುಂಡವು ಭರತಿ ಹೊಂದುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ಭರತಿಯ ಸವ್ವಳ ಕೇಳ ಕೇಳಿ ವ್ರಾಣತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಲಿಯಾ' ಎಂದವನು ವಿಕ್ರಮನೊಬ್ಬನ. ಹುಚ್ಚುಪ್ಪನವರು, ಸಮತಾವಾದಿಗಳಾದುದರಿಂದ, ಕುಡಿಯಲಿ, ನಮ್ಮಂತೆ ಅಪೂರ್ಜಿವಿಗಳು. ಅವು ಬಡವಾಗುವುದೇಕೆ? ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲ ಸಮ ಎಂದು ಸ್ವಸ್ಥ ತ್ಯಾಗಿಗಳಾಗಿ ಬದ್ಧಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ವಿಕ್ರಮನು, ಹುಚ್ಚುಪ್ಪನವರು ಎಚ್ಚರಿರುವರೇನೋ ಎಂದು ಕೂಗಿದ. ನೀಚ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಮಲಗಿ ಸಿದ್ರಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಭಾಪು ಎಂದ. 'ಹುಚ್ಚುಪ್ಪ ಇನ್ನೂ ಹುಡುಗ. ವೇರಭಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಇಂತಹ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಬೇಕೆ? ರೆವಿನ್ಯೂ ಡಿವಾರ್ಟಮೆಂಟಿನ' ನೌಕರ ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೇ? ಮಾವೈದಾರ-ಕಲೆಕ್ಕರ ಅಧಿಕಾರ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು.... ರೆಕಾರ್ಡ್‌ಕೀಪರನಾದ ತಾನೇ ಬೆಂಕಿ ಕೊಡಬೇಕೆ? ರೆಕಾರ್ಡ್‌ಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದರೆ ಇವನಿಗೇನು ಬಂತು ಭಾಗ್ಯ !! ಹುಚ್ಚು ಹುಡುಗ! ಬಿ. ಎ. ಪ್ರಥಮ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಹೇಗೆ ತೇರ್ಗಡೆಯಾದ? ಇಷ್ಟೂ ಮುಂಢೋರಣೆ ಬೇಡವೇ? ಸುಸಂಕೃತರೆಂದರೆ

ಹೀಗೇಯೇ? .... ನಿಜ, ಇದಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಗವೆನ್ನಬೇಕು? ಆಶೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೊರೆದ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, ರೆಕಾರ್ಡ್ ಸುಟ್ಟು. ನೌಕರಿ ಹೋಗಬಹುದು. ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಪಾರ ಸೇವೆ ನಿಜ! ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ರಾಜ್ಯ ಬಂದರೆ, ಹುಚ್ಚುಪ್ಪನವರನ್ನು ಕಾರಂತರೆ?... ಅದೇ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ.... ಮಾಮ್ಲೇ ದಾರನೆಂದು ನಿಯಮಿಸದಿದ್ದರೆ? .... ಈ ವಿಚಾರ ಹುಚ್ಚುಪ್ಪನವರಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ಏಕ್ರಮನ ವಿಚಾರವು ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಹುಚ್ಚುಪ್ಪನು ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವರಿಸಿದನೆಂದು ಒಮ್ಮೆ, ಇಂತಹ ತ್ಯಾಗಿಗಳಿಂದಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆಭ್ಯುದಯ'ವೆಂದು ಒಮ್ಮೆ, ಹೊಲಬ್ಬಾಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಏಕ್ರಮ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು.

ಏಕ್ರಮನು ಚಟ್ಟನೇ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು 'ಯಾರು?' ಎಂದ. ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಆಡಿಸಿದುದರಿಂದ ಕೊಂಚ ಬೆದರಿದ್ದ. ನಡುರಾತ್ರಿ ಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೈ ಮುಟ್ಟುವವರಾರು? ಅಲ್ಲಿ ಆದಿಲಶಾಹಿಯೇ ಭೂತವಾಗಿ ಬಂದನೇ? ಯಾರು? ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೂಗಿದ. ಮೈಮೇಲೆ ಕೈ ಆಡಿಸಿದ ಸ್ಯಕ್ರಿಯು 'ನಾನು ಮೌಲ್ವಿ' ಎಂದಿತು.

“ ಮೌಲ್ವಿ! .... ”

“ ಅಹುದು ನಾನೇ ಮೌಲ್ವಿ .... ”

“ ಬಂಧಿಸಿದರೇ .... ? ”

“ ಮೂರು ದಿನಗಳಾವು ? ”

“ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತನಾಡು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾ. ಕಿವಿಗೇ ಬಾಯಿ ಇರಲಿ- ಬಾ ” ಏಕ್ರಮ ಮೌಲ್ವಿ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದರು.

“ ತಿಪ್ಪನು ಎಲ್ಲಿ ? ” ಏಕ್ರಮ ಕೇಳಿದ.

“ ಫರಾರಿ .... ಅವನ ಕೈಸರೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ! ”

“ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ ?.... ”

“ ಬಂಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ! ”

“ ಎಂದು ? ”

“ ಎಲ್ಲರ ಜೊತೆ ! ”

“ ಎಲ್ಲರೂ .... ಅ-ಂ-ದ-ರೆ ”

“ ಸಫಕವೆ !! ”

“ ಅದು ಹೇಗೆ ಮಾಲ್ಟಿ ? ”

“ ಏದ್ರೋಹಿಗಳ .... ”

“ ಯಾರು ? ”

“ ನೀವು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಸಂಶಯಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿರಿ. ನಾವೆಲ್ಲಾ ಗಣನೆಗೆ ತರಲಿಲ್ಲ ! ”

“ ಕನಕಪ್ಪನೇ ? ”

“ ಅಹುದು ಅವನೇ !! ಎಲ್ಲರ ಬಂಧನಕ್ಕೂ ಅವನೇ ಕಾರಣ ! ”

“ ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲಿ ? ”

“ ಹಿಂಡಲಗಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು, ಇಲ್ಲಿ, ಇಸಾವುರ ”

“ ಪ್ರಕಾಶರು ? ”

“ ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆಂದು .... ”

“ ಬಂಧಿಸಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ”

“ ಇಲ್ಲ. ಆದರೇನು ? ಎಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥ ! ”

“ ಏಕೆ ? ”

ಸಫಕವೇ ಚದುರಿತು. ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯವೇ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೂರಾರು ಸ್ವೇಶನ್ನುಗಳು, ಕಚೇರಿಗಳು ಉರಿದಿದ್ದರೆ ಈ ಮಾಲ್ಟಿಗೇ.... ಸಮಾಧಾನ ! ”

“ ಮಾಲ್ಟಿ- ನೂರಾರೇಕೆ, ಸಹಸ್ರಾರು ಸ್ವೇಶನ್ನುಗಳು ಭಸ್ಮವಾ ದಾವು ! ಬ್ರಿಟಿಶ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೇ ಉರಿಯುವುದನ್ನು ನೋಡುವಿ. ಸಮಾ ಧಾನಿಯಾಗು ”

“ ಸುಡುವುದನ್ನು ಈ ಕೈಯೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಇತರರು ಮಾಡಿದುದನ್ನು, ಕೇಳಬೇಕಷ್ಟೆ ? ”

“ ಕೊನೆಗೆ ಕನಕಪ್ಪನೆ ಮೃತ್ಯುವಾದ !! ”

“ ವಿಕ್ರಮರಾವ, ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿ ? ”

“ ಏತಕ್ಕೆ ಮಾಲ್ವೀ ! ”

“ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿ ಮೊದಲು. ಆ ಮೇಲೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಅಸ್ಸಲ್ ಮುಸಲ್ಮಾನ. ವೈರಿಯನ್ನು .... ”

“ ಯಾರು ವೈರಿ ? ”

“ ಕನಕಪ್ಪ ! ”

“ ಏನು ಮಾಡುವಿ ! ”

“ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ದ್ರೋಹ ಬಗೆದವನ ರುಂಡವಿದೂ ಎಂದು ಜಗತ್ತು ನುಡಿಯುವಂತೆ .... ”

“ ಮಾಲ್ವೀ- ದಾರೀ ತಪ್ಪಿ ಮಾತನಾಡಬೇಡ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ತತ್ವವು ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದ್ದು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ! ಶಾಂತಿ ! ಸತ್ಯ ! ಶಾಂತಿ ಸತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ‘ಅಲ್ಲಾ’ ನಿಂತಿರುವ ಮಾಲ್ವೀ .... ”

“ ನಿಜರಾಯರೇ, ಕನಕಪ್ಪ ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಬಾರದಿತ್ತು ”

“ ಪಾರಿತೋಷಕ ದೊರೆಯಿತೇ ? ”

“ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಸರ್ಕಾರ ಇದು ”

“ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವೇ ? ”

“ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಇರಿಸಿದ್ದಾರೆ ”

“ ಎಲ್ಲಿ ? ”

“ ಘಾಸೀಗೇಟಿನ ಬದಿಯ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೂ ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ತಿನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಫೇಡೇ-ಲಾಡು-ಚಹ ಅವನಿಗಾಗಿ ದಿನಾಲು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿ ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವಂತೆ ! ”

“ ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ? ”

“ ಜಮಾದಾರ ! ”

“ ಜ-ಮಾ-ದಾ-ರ-ರು ?? ”

“ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಅವನ ವಿದ್ರೋಹವೃತ್ತಿಗೆ ಜಮಾದಾರರೂ ಮರುಗಿದರು ”

“ ಮೌಲ್ವೀ .... ”

“ ಏನು ? ”

“ ಅಗಸ್ಟ್ ಹದಿನಾರನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ರಾತ್ರಿ ಕೆಲಸ ನೆನಪಿದೆಯೇ ? ”

“ ಸ್ವೇಶನ್ನ್ ಉರಿಸಿದ್ದು ? ”

“ ಅದು ಸರಿ. ಸ್ವೇಶನ್ನ್ ದ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿಯ ಟ್ರಿಝರಿ ತೆಗೆದದ್ದು ”

“ ರೇಲ್ವೆಯ ಹಣ ಪಥಕದ ನಾಯಕರ ಕೈಗಿತ್ತೆ ”

“ ಸ್ವೇಶನ್ನ್ ಮಾಸ್ತರನ ಬಂಗಾರ ? ”

“ ಆರು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ಮನೆಯ ಯಜಮಾನತಿಯಿಂದ ‘ಮುಟ್ಟಿತೂ’ ಎಂದು, ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೆ. ”

“ ಸಂತೋಷ ! ಅದು ತಪ್ಪಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷ ! ”

ಕೆಲಸಮಯ ಮಾನತೆ ಈರ್ವರೂ ವಹಿಸಿದರು. ಮಲಗಿದ ಕೈಹಿ ಗಳು ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತ, ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು ಪಹರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ನೆರವೇರುತ್ತಲಿತ್ತು. ಮೌಲ್ವಿ ತೀರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಹೇಳಿದ.

“ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವೆ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ”

“ ಎಲ್ಲರೂ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವರು ”

“ ಮಾಡುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಇಲ್ಲವೆಂದು ನುಡಿಯುವುದೇಕೆ ? ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಅಡ್ಡಸ್ಥಾನೇ ದಿನದ ನಿರ್ದಯ ಕೃನುಗುಣವಾಗಿ ನಾನೇ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದೇನೇ ಎಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಹೇಗೂ ಕನಕನಿಂದ ಗುಟ್ಟುರಟ್ಟಾಗಿದೆ. ”

“ ವಿಚಾರಿಸೋಣ. ದುಡುಕದಿರು ಮೌಲ್ವೀ ”

“ ಬಂದು ಗುಪ್ತ ವಿಚಾರ !! ”

“ ಏನು ? ”

“ ಜೇಲಿನಿಂದ ಫರಾರಿಯಾಗಿ .... ”

“ ಶಕ್ಯವೇ ! ”

“ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. ಒಪ್ಪಿಗೆಯೇ ? ”

“ ಬಹಳ ಭದ್ರವಂತೆ ಈ ಜೇಲು ! ”

“ ಅದು ಏನೇ ಇರಲಿ, ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಲಿಯಾ ? ”

“ ಸಹಾಯಕರ ನೆರವು ”

“ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದೇನೆ ”

“ ಚೆನ್ನಾಗಿ ? ”

“ ಹೂಂ ”

“ ಯಾರು ? ”

“ ಜ—ನೂ—ದಾ ”

“ ಎಚ್ಚರವಿಟ್ಟು....”

“ ಒಪ್ಪಿದಿರಾ ? ”

“ ಯಶಸ್ವೀ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಂಗವಾಗಲಿ ”

“ ಉತಾಹೋ ಉತಾ! ಉತಾ ಲೌಕರ ಲೌಕರ ”

ಕಾವಲು ಸೀಪಾಯಿಗಳು ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಇಣಕಿ, ಅಬ್ಬರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗಿದರು. ಕೈದಿಗಳ ಆಕಳಿಸುತ್ತ ಏಳತೊಡಗಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಮೌಲ್ವಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡದೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಕೈದಿಗಳು ಥಾಲಿಪಾಟುಗಳನ್ನೆತ್ತಿಸಿದ್ದರಾದರು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಸಾಲಾಗಿ ಕೊಠಡಿಯ ಎದರು ಕುಳಿತರು ಇಬ್ಬುಬ್ಬರಂತೆ. ಗದ್ದಲಮಾಡದಿರಲು, ಸಿಸ್ತಿನಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು, ಸೀಪಾಯಿಗಳ ಕೈಗುಣಿ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ವಿಕ್ರಮನು ಗೋಡೆಗೆ ಆತುಕುಳಿತವನು, ಕುಳಿತೇ ಇದ್ದ. ಮೌಲ್ವಿ ಹೊರಬರಲು ತಿಳಿಸಿದ. ‘ಬರುವೆ’ ಎಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬರಲೇಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ ‘ ಹೂಂ ’ ಎಂದು ಕುಳಿತ. ಮೌಲ್ವಿ, ಥಾಲಿಪಾಟಿನೊಡನೆ ಹೊರಬಂದು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ. ಬೆಳಕು ತಲೆಎತ್ತುವದರಲ್ಲಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ.....

“ಖಟ್-ಖಟ್-ಖಟ್” ಎಂದು ಕೈಗುಣಿಯ ಬಡಿತ, ವಿಕ್ರಮನ ತಲೆಗೆ ಬಿದ್ದುವು. ಹೌಹಾರಿ ಎದ್ದುನಿಂತ ‘ಚಲೋ ಬಾಹರ ಚಲೋ’ ಎಂದು ರಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದು ಎಳೆದರು. ದಬ್ಬಿದರು ಹೊರಕ್ಕೆ. ಸ್ವತಃ ಜಮಾ ದಾರರೇ ವಿಕ್ರಮನ ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಕೈದಿ ಓಡಿ ಹೋದುದೇ ನಿಜವೆನ್ನಿಸಿತ್ತು ಅವರಿಗೆ. ಎರಡು ಮೂರುಸಲ ಎಣಿಕೆಮಾಡಿ ದರೂ ಒಂದು ಕಡಿಮೆಯೇ ಬರಲು ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾದರು. ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೈದಿಯೂ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ಧೈರ್ಯಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿದಾಗ ವಿಕ್ರಮನು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದುದು ಕಂಡಿತು. ‘ಕೈದಿ ಫರಾರಿಯಾಗುವ, ತನ್ನ ನೌಕರಿ ಸಾಯುವುದು ತಾನೂ ಕೈದಿ ಗಳೊಡನೆ, ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕೀಳು ಪ್ರಸಂಗ ಬಂತೂ’ ಎಂದು, ಎಣಿಕೆ ಎರಡನೆಯಸಲ ಮಾಡುವಾಗ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ವಿಕ್ರಮನು ನಿದ್ರಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಕಷ್ಟಕ್ಕೇಡು ಮಾಡಿದವನು ಇವನೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಕೈಗುಣಿ ಪ್ರಸಾದ ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಸಿದರು.

ವಿಕ್ರಮನು ದಬ್ಬಿದಾಗ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದುನಿಂತ. ಜನರು ಸಾಲಾಗಿ ಕುಳಿತುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರೊಡನೆ ಕುಳ್ಳಿರಲು ಸ್ಥಳ ನೋಡತೊಡಗಿದ. ಜಮಾದಾರರು ‘ಏ-ಸಾಲೇ ‘ಸಕಡೋ ಥಾಲೀ ಸಾಟಿ’ ‘ಸಕಡೋ ಥಾಲೀ ಸಾಟಿ’ ಎಂದು ಗುದ್ದಿ ಆರೈಸಿದರು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ‘ಏನು?’ ಎಂದ. ‘ಸಕಡೋ ಥಾಲೀಸಾಟಿ’ ‘ಫಟ್ ಫಟ್’ ಎಂದು ಕೆನ್ನೆಗೆ ಪ್ರಹಾರ ನೀಡಿದರು. ಮೌಲ್ವೀ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಮಗಿ ಪರಿವಾಣ ತಂದು ವಿಕ್ರಮನ ಕೈಗಿತ್ತ. ‘ಸಕಡೋ ಥಾಲೀಸಾಟಿ’ ಬದ್ಮಾಸ್ ‘ಸಕಡೋ ಥಾಲೀಸಾಟಿ’ ಎಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದರು ಮುಂದಕ್ಕೆ.

ವಿಕ್ರಮಶಾಸ್ತ್ರಿ

ವಿಕ್ರಮನು ' ಜಮಾದಾರನನ್ನು ಬಡಿದ, ಅವನ ತಲೆ ಒಡೆದ, ಒದ್ದ ! ತನ್ನ ಶೂರತನವನ್ನೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತೋಡಿಕೊಂಡ. ತಲೆಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಬಲವಾಗಿ ತಗುಲಿದುದರಿಂದ ಕೊರಗಿದ. ತಲೆಗೆ, ಹುಬ್ಬಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಗುಬಟಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಗುಬಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಾಡಿಸಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ. ' ಪೆಟ್ಟು ಬಲವಾಯಿತೇ ! ಪಾಪ, ರಾಕ್ಷಸರಷ್ಟಾ ಜೀವಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಎಂದು ಮುಂದೆ ಕುಳಿತವ ನೆಂದ. ಮೊದಲೆ ಬಂದು, ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಬಾರದೇ ಮಹಾರಾಯಾ !' ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಕುಳಿತವ 'ಇರಲಿ ಬಿಡಿ, ಇದೇನು ಮಹಾ !' ಎಂದು ಜಂಭ ಕೊಟ್ಟಿದ. ಹುಚ್ಚುಪ್ಪನವರು ವಿಕ್ರಮನ ಮನೋವ್ಯಾಧಿಯನ್ನು ಅರಿತಿ

ದ್ದರು. ಕಳವಳಗೊಂಡರು. ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ, ತಮಗೂ ಅದೇ ಗತಿಯಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಅನುಭವದಿಂದ ಅರಿತಿದ್ದರು.

ಗಂಟೆಗಳು ಉರಳಿದವು ಅಂದರ ಟ್ರಾಯಿಲ ಕೈದಿಗಳು ಸಾಲಿ ನಲ್ಲಿ ! ಶಿಕ್ಷೆ ಹೊತ್ತು ಬಂದವರು ' ಗಂಜಿ ' ಕುಡಿದು, ನೆಕ್ಕೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಡೆದರು. ಕೈದಿಗಳಿಂದ ಕೆಲಸಗೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ವಾರ್ಡರ್ ಮೋಲೀಸರು ನಿರತರಾಗಿರುವರು. ನೇಯ್ಗೆ ಒಂದೆಡೆಗೆ, ಸೂಲನ್ನು ಸರಿವಡಿಸುವುದು ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಿದೆ ಅಂದರ ಟ್ರಾಯಿಲವರಿಗೂ ' ಗಂಜಿ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಣವಾಯಿತು. ಸಾಲಾಗಿ ಹೊರಟರು ಥಾಲಿ ಪಾಟುಗಳೊಡನೆ. ಸಾಲಿನ ಶಿಷ್ಟ ಭಂಗಕ್ಕೆ ಗುಣಿರಾಜನಿಂದ ದಂಡನೆ ಪಡೆದರು. ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ, ಮುಖಮಾರ್ಜನ ವಿಧಿಯೂ ಅಷ್ಟಣಿಯಂತೆ ಸಾಂಗವಾಯಿತು. ತಿರುಕರಂತೆ ಗಂಜಿಯನ್ನು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿ ನೀಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ! ವಿಕ್ರಮನ ಸರತಿ ಆಯಿತು. ಬಿಸಿಲಲ್ಲ ಕುಳಿತೇ ಕುಡಿಯಬೇಕು. ನೇಸರನು ನೆತ್ತಿ ಕುಕ್ಕಲು ಬಂದ ! ಬಿಸಿ ಲಲ್ಲಿಯೇ ಅನ್ನದೇವನು ಸ್ತುಕಟಿನಾದ. ಎರಡುಕೊಟ್ಟಿ ! ಹೆಸರು ಬೇಳೆಯ ಹುಳಿ ! ವಿಕ್ರಮನು ಉಣ್ಣುವ ಕೈದಿಗಳ ಮುಖನೋಡುತ್ತ, ರೊಟ್ಟಿ- ಯನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಇಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಸಂತ್ಯಸ್ತ ಭಾವನನ್ನು ಕೈದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡ, ಇದ್ದುದನ್ನೇ ರುಚಿಮಾಡಿ, ರಸಮಾಡಿ ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ಕಂಡ ವಿಕ್ರಮನು ತಾನೂ ತಿನ್ನಲು ಯತ್ನಿಸಿದ.

ಭೋಜನ ಸಮಾರಂಭ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ಉರಿಬಿಸಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಕುರಟೆ! ಜಮಾದಾರರು ತಿರುಗುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕೈದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕತ್ತೆಯನ್ನೇ ವಿಷಯಮಾಡಿ ಹರಟುತ್ತಲಿದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಬೇಸತ್ತು. ಬಿಸಿ ಲಿನ ತಾಪ ಬೇರೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ರೊಟ್ಟಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ' ತಗಣಿಯ- ಕಾಟಿ ಸಹ ನೀವು ಬಿಸಿಲು ಬಾಧೆಬೇಡ ' ಎಂದ ' ಒಳಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗ ಹೊಗಿಸುವರು ? ಸಂಜೆಯ ವರೆಗೂ....' ವಿಚಾರಪರನಾದ. ಹುಚ್ಚುಪ್ಪ- ನವರು ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಜನನ, ಬಾಲ್ಯ, ಯೌವನದ ಕಥೆ-

ಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಭಾರತದ ಹಿಂದಿನ ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮನನೇಳಿಯವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವರ್ಣಿಸಿದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಅಗಷ್ಟ ಘೋಷಣೆ, ಮುಖಂಡರ ಬಂಧನ, ಭಾರತೀಯ ತರುಣರು ತೋರಿದ ಕಾರ್ಯ—ಸಾಹಸದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೋರಿದರು ಮಾತಿನಿಂದ. ಕಮಿನಿಷ್ಠರ ಕೌಶಲ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು.

ವಿಕ್ರಮನು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವನನ್ನು, ನಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ ಅವನು ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ನೋಡಿದ. ಬದಿಯವನ ಅಂಗೈಯನ್ನು ದೂರಿಂದ ಕಂಡು 'ಅಬ್ಬಾ!' ಎಂದ. 'ಎನ್ರಿ ಅಪ್ಪಾ ಅವರ' ಎಂದು ಆಶುರಗೊಂಡು ಕೇಳಿದ. 'ನಿನ್ನ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿಯ ರೇಖೆ ನೋಡಿದೆ. ರಾಜರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕ ರೇಖೆಗಳು!' ಎಂದು ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿಯ ನಿವಿಧ ರೇಖೆಗಳ ನೈವಿದ್ಯತೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದ. ಕುಶೋಹಲಿ ಬಾಣ ಫೈಕೂಟ್ಟು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಗುರು ಕೈದಿ. ಒಪ್ಪೆ ವಿಕ್ರಮನ ಮುಖ ನೋಡುವ, ಒಪ್ಪೆ ಹಸ್ತ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ. ವಿಕ್ರಮನ ಎಡಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ ಕೈದಿ, ತನ್ನ ಅಂತ್ಯತೋರಿ, ತನ್ನ ಹೆಬರಹ ಬರೆಯಲು ಆಯ್ಕೊಳಿದ. ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವರು 'ಸಾಮುದ್ರಿಕಾ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ'ನನ್ನು ಕಂಡು, ಪ್ರೇಲೀಗು ಕಣ್ಣಿ ತಪ್ಪಿಸು, ವಿಕ್ರಮನ ಬದಿಗೆ, ಕುಳಿತರು ಭವಿಷ್ಯ ಜೀವನದ ಚ್ಚಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕುಳಿತವರೆಲ್ಲ ಕೈತೋರಿ, ಕೇಳಲು ಬಯಸಿದರು.

"ನಿನಗೆ ತಂಜ ತಾಯಿಗಳೂ. .."

"ಹೌದ್ರಿ ಅವ್ವಾ ಅವರ. ಹ್ವಾಬೆಕಾರ್ವು ಣೈಗೆ ಎಡ್ಡವರ್ದು ತ್ನೋಡ್ರಿ ತೀರಕೊಂಡು. ಕರೇರಿ ನಿಸ್ವಾತು."

"ಮಾವನ ಮಗಳನ್ನೆ...."

"ಇವೂ ಮಾತೂ ಕರೇನ ಮಾವನ್ಮಗ್ನುs ಮದ್ರಿಮಾಡಿಕೋಂ ಟೀನಿ. ಎನ್ನರೇರೀಯವ್ವಾ ನಿಸ್ವಾತು"

"ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ವಿಷ....."

“ ಈ ಮಾತಂತೂ ತೀವ್ರಕರೇ-ಯಸ್ವಾ, ಕೆಟ್ಟ ಕರೇ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿತ್ತಿ. ಕರೇರಿ ವಿಷಾ....ಆತ್ರಿ ಕರೇರೀ ಕರೆ ! ”

“ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಯವರ ಸಂಬಂಧ .. .. ”

“ ಅದೇ ಇಟ್ಟು ನೇಚ್ಚಾಗಿ ಬಗ್ಗೆತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಕರೇವಕ ಐತಿ

“ ನೀನು ಶ್ರೀಮಂತನ ಗುವಿ. ರಾಜನಂತೆ ಮೆರೆಯುವಿ ಗುರು ಯಾಗುವಿ. ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳು. ”

“ ಈ ಮಾತ ಮಾತ್ರ ಸುಳ್ಳೋಡಿ ”

“ ಏಕೆ ? ”

“ ಕೂನೀ ಆರೋಪೈತ್ತಿ ನನಮ್ಯಾಗ! ಇನ್ನ ಎಲ್ಲದಿನೂ ನೋಡಿ ಏನನ್ನೂದು ತಿಳೊಕ್ಕೈ ಶ್ರೀಮಂತನು ಕೊಂದೆಲ್ಲ ನ ನಾ ಅಳ, ನೂರಾಳು ಸಾಚ್ಚಿನ ದಿದಾಳಿ- ಅಂದಮ್ಯಾಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ರರೇವ್ಯಾಕ್ರ ನಿನ್ಮಾತ ? ”

“ ನಿನ್ನ ಆರೋಪವಿಲ್ಲ ನಾಗುವರೇ ಇಲ್ಲ ನೋಡು. ನಿನ್ನ ಗೆಡು ಗದಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ”

“ ಅಷ್ಟರ್ದು ಏನಹೇಳ್ಕೊಯ್ ಎವ್ವಾ .. ಮೂರು ಮೂರ್ಮಷ್ಟಿ ಕ್ರೇ ನಿನ್ಬಾಯಾಗ ಹಾಕ್ಕೇನಿ !! ” ವಿಕ್ರಮನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಹಣೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ಧೂಳಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ, ಮೈಕ್ಕೆಗೆ ಸವರಿಕೊಂಡು ಕೈಮುಗಿದ ತನ್ನಬದಿ ಕುಳಿತವನಿಗೆ ವಿಕ್ರಮನ ವಿರೋಧವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ. ಮಹಾನ್ಯನಿ, ಬುದ್ಧಿವಂತನೆಂದು ಪ್ರಚುರವಡಿಸಿದ. ತನ್ನ ಬದುಗಡೆ ಆಗಿ, ಶ್ರೀಮಂತ ನಾಗಿ ಲೋಲಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಅಂತರಿಕ ಆನಂದದಿಂದ, ಸರಿತಿತೆಕ್ಕೈದಿಗಳಿ ಗೆಲ್ಲ ವಾರ್ತೆಯ ವರದಿ ಮಾಡಿದ ಮೋಲೀಸರ ವರಿವೆ ಇಲ್ಲದೇ ಕೈಬಿಗಳು, ಓಡಿ ಸೆರೆದರು ವಿಕ್ರಮನ ಸುತ್ತ. ಜೇರೊಬ್ಬ ಕೈದಿಯಹಸ್ತ ವಿಕ್ರಮನ ಕೈಯಲ್ಲತ್ತು. ಸೆರೆವೆ ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೈಜಾಚಿ, ‘ನನ್ನದು ನೋಡಿ, ನನ್ನದು ಮೊದಲು ನೋಡಿ ’ ಎಂದು ಕೋಲಾಹಲ ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು

ಎಲ್ಲರದೂ ನೋಡಿ ಹೇಳುವೆ ' ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ. ವಿಕ್ರಮನ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ತಲೆದೂಗುತ್ತಲಿದ್ದರು. ' ನಿಜ, ಸತ್ಯ, ಹೌದು ' ಎಂದು ಸಂತೋಷ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು.

“ ಜಿಲುವ ಹೆಂಡತಿದೊರೆಯುವಳು” ಬೇರೋಬ್ಬ ಕೈದಿಯ ಕೈಪ-ರೀಕ್ಷೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿ

“ ಹೂಂ ... .. ”

“ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯವರ ಅಸ್ತಿ-ಪಾಸ್ತಿಯನ್ನು ಬೇರೆಯವರು ಎತ್ತಿ-ಹಾಳು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ”

“ ಹೂಂ ... . ”

“ ನಿನ್ನ ಬಾಲ್ಯವೆಲ್ಲ ರೋಗದಿಂದಲೇ ಕಳೆದಿವೆ ”

“ ಹೂಂ .... ”

“ ನೀನು ಎಲ್ಲರನ್ನು ನಂಬುವಿ. ಅದರಿಂದ ಕೇಡಿದೆ ”

“ ಹೂಂ .... ”

“ ನೀನು ದತ್ತಕಮಗನಾಗುವ ಯೋಗವಿದೆ ”

“ ಹೂಂ ... .. ”

“ ನಿನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ವೈರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ” ಕೂಲಿ ಮಾಡಲ , ನಿಷಕೃದಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.”

“ ಹೂಂ .... ”

“ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ನೀನು ಸಾಯುವ ವರೆಗೂ ”

“ ಹೇಣ್ಣೀನು ಏನಿರ ಮತ್ತೂ ? .... ”

“ ಅಲ್ಲ. ಬೇರೆಯವಳು.”

“ ಮುಂದೆ ಸ್ವಂತಿ ಹೇಳ್ತೀ ? ”

“ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆ-ಸುಖ-ಸಂಪತ್ತು

“ ಒಂದನ್ನಾಕು ಕರೇ ಒಂದನ್ನಾಕು ಸುಳ್ಳೂ ಆದೂ ನೋಡ್ತೀ.”

“ ಏನು ? ”

“ ಈಗ ನನ ಮದಿವಿ ಆಗೇತ್ತಿ..”

“ ಇಲ್ಲವೆಂದೆನೆ ನಾನು ? ”

“ ಹೌದ್ರೀ ಲಠಿ ತುಂಡಾಗ್ಯಾಲ್ತೀ ... ಇನ್ನೊಂದು ಮದಿವಿಹಾಂಗಾ ಕೈಪಿತ್ತಿ. ನಾಬಡವಾಸ್ಸ . ”

“ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಸತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ! ”

ಕೈತೋರಿದ ಕೈದಿ ಸಕ್ಕ. ವಿಕ್ರಮನು ಸುಳ್ಳಿನ ಸುರಳಿಯವನೆಂದ. ನಿಜ ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಎದುರೇ ಹೇಳಿದ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಕೈ ತೋರಿಸಿ ಕೇಳಲು ಆತುಂಟವರು, ವಿಕ್ರಮನ ಹೇಳಿಕೆ ಸತ್ಯವೆಂದರು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವ ಕಾಗದ, ನಿನ್ನಿನ ದಿವಸವೇ ಕೈನೇರಿದ. ವಿಕ್ರಮನು ಸತ್ತಿರುವಳೆಂದು ಹೇಳುವ. ವಕ್ಕಾಸುಳ್ಳು. ಇವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ದ್ರಿಕ್ ರಾಷ್ಟ್ರ ತೀವ್ರವನೇ ಅಲ್ಲ ವೇಷ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಎಂದು ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನೇ ಅಲ್ಲಿ-ಬಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ. ಏನಾದರೂ ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಜನ, ಕಿನಿಗೊಡಲಿ? ಕೈತೋರಿ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮನ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗಿ, ನನಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾ ಹೇಳುವ. ಹಿಂದಿನದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಕೊಡಲಿಯ ವೆಟ್ಟು ಕುಡುಗೊಲಿನ ಕೊಯ್ತು, ಮನೆಯ ಜಗಳ, ಇರುವ ಜೀವನ ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿದನೆಂದು ಸಂತೋಷದ ವರಮಾನಧಿ ಅನರಿಗೆ.

ಪೋಲೀಸನು ಗದ್ದಲದ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯಲು ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಂದ. ಗುಣಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ವಿಧಿಸಿದ್ದ ಕಂಡವರನ್ನು ಜಡಿಯಲು. ಗುಂಪಿನ ಸಂದಿಯಿಂದ ನಡೆದುದೇನು? ಎಂದು ಹಣಕಿದ ಗುಣಿ ಕೆಳಗಿಳಿಯಿತು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ, ಸಾಲನಲ್ಲ ಕೂಡಿಸಿ, ವಿಕ್ರಮನದುರು ‘ಶರಣ್ಣೇ ಸ್ವಾಮಿ’ ಎನ್ನುತ್ತ ಕುಳಿತ. ವಿಕ್ರಮನು ಪ್ರತಿವಂದನೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ. ಪೋಲೀಸನು ತನ್ನ ಹಸ್ತವನ್ನು ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಒರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಕ್ರಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ. ವಿಕ್ರಮನು ನೋಡಿದ. ಎಡದ ಕೈಯರೇಖೆಗಳನ್ನು ಕಂಡ. ಹೊರಳಿಸಿ ನೋಡಿದ. ರೇಖೆಗಳು ಯಾವ್ನು

ವರ್ಷಕ್ಕೆ ತಟ್ಟಿಸಿ, ಶನಿ-ಚಂದ್ರ, ಗುರುವರ್ಷಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅಪ-
ಲೋಕಿಸಿದ. ಶುಕ್ರ ವರ್ಷತ ನಿಮ್ಮವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಗುರುಪರ್ವ, ಅದರ
ಪೋಲಿನ ಕೇಳಿಗಳನ್ನು ಹತ್ತಾರು ಸಲ ನೋಡಿದ.

“ ಹೇಳಿ ಸ್ವಾಮಿ.... ಬಲೆಕಷ್ಟವಷ್ಟೇನೇ ”

“ ಹೌದು. ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದ, ಎಲ್ಲರಿಂದ. . ”

“ ತ್ರಾನ್ತಾಳ್ವಾರ್ಧಕೃಷ್ಣನಾ ನ ಯ್ವೇಕಂತ ಮಾಡಿದ್ದೆ ”

“ ಆತ್ಮಹತ್ಯಾ ಪ್ರಸಂಗ ಎರಡು ಕಳೆದಿವೆ. ”

“ ಅಗದೀ ಬರೋಬ್ಬರಿ ಅವ ನಿಮ್ಮಾಳು ಎನ್ನೀ ಜೀನಾ ಕಚ
ವಾಸಿ ಲೋತು. ಬದಕೂ ಅನ್ನಾದು ಜಿಂಕ್ಯಾಳಿ ನನ್ನಾಗಕ್ಕೆ ”

“ ಇನ್ನು ಸುಖವಿದೆ. ಒಳ್ಳೆಯಕಾಲ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ ”

“ ಎಸೇಸೈತಿ ಹೇಳಿ. ದೇವರು ಬಂಧ್ವಾಂಗ್ವಂದೀರಿ! ”

“ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುವ ವಿಷಯಗಳಿವೆ ”

“ ಇಷ್ಟ ತುದ್ಯಾಗ ಬ್ಯಾಡಂತೀರಾ? ಬಿಡ್ರೀ-ಬ್ಯಾರೇಕಡೇ ಹೋಗಿ
ಕೂಡ್ರಾಣು. ಎಲ್ಲಾನೂ ಹೇಳಿಬಿಡಿ ”

“ ಮಂದ್ಯಾಗ ಸೆಟ್ಟಲ್ಲಾ ಅಂತೂ....ಹೇಳಿ ಅಂದ್ರ ಹೇಳಿ ನಿ... ”

“ ಬ್ಯಾಡಿ- ನಿವ್ವೇಳಿಧ್ವಾಂಗೇ ಮಾಡಾಣು”. ಎಂದವನೇ ಪೋಲಿಸ
ಎದ್ದ. ಅಧಿಕಾರ ತೋರುತ್ತ ಗುಣಿ ಬೀಸಿ, ಕಂಡಕಂಡವರನ್ನು ಒದ್ದು,
ಗುಣಿಯಿಂದ ಜಡಿದು ನಡೆದ. ಕೈತೋರಿ ಭವಿಷ್ಯ ಕೇಳಲು ಅವನೇ ದಯ
ವಾಲಿಸಲು ಬೇಡಿದರು. ಅಡ್ಡಬಿದ್ದರು. ‘ಆಗಲಿ, ಗದ್ದಲು ಮಾಡದೇ
ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಹೋಗಿರಿ’ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು ವೋಲೀಸ, ವಿಕ್ರಮ
ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಆಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಕುಳಿತು ಕೈದಿಗಳ ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕಥಿಸ
ತೊಡಗಿದ. ಕೈದಿಗಳು ತಂಡತಂಡವಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಬರತೊಡ
ಗಿದರು. ಕೈಮುಗಿದರು. ಕಾಲಮಣ್ಣನ್ನು ತಲೆಗೆ ಸವರಿಸಿಕೊಂಡರು,
ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ನೀಡಿ ಕೈತೋರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ
ಬಿಸಿಲಬಾಧೆ ಆಹೀತೆಂದು, ರುಂಬಾಲನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಮರೆಮಾಡಿದರು.

ಗಪ್ಪಲನಾಡಿದರೆ ಕೆಟ್ಟೀತೆಂದು ಶಾಂತರಾಗಲು ಬಿನ್ನವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು ಹುಚ್ಚಿಪ್ಪನವರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಕಥೆ ಕೇಳುವವರಾರು? ವಿಕ್ರಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿ-ಗಳು ಭವಿಷ್ಯಹೇಳುತ್ತಲಿರುವಾಗ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಕಥೆ ರುಚಿಸೀತೆ? ನಾಮುಂದೆ ತಾಮುಂದೆ ಎಂದು, ಕೈದಿಗಳ ಕೈಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿದುವು.

“ ದೇವರಂತಹ ಮನುಷ್ಯ’ ಎಷ್ಟೊಂದು ಗರ್ವವಿಲ್ಲ, ‘ದೇವಿ’ಯ ಭಕ್ತನಿರಬೇಕು, ಹಸ್ತನಾಮುದ್ರಿಕನಂಬುದು ಸುಳ್ಳು, ದೇವರ ಹೇಳಿಕೆ ಮೈತುಂಬುತ್ತದೆ, ಆಗ ಪಟ ಪಟ ಆಣೆಕಲ್ಲಿನ ಮಳೆ ಸುರಿದಂತೆ, ಮಾತು ಗಳು ಹೊರಬರುವವು ಹಸ್ತನಾಮುದ್ರಿಕನ ವರುಷ, ಕಾರಿಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಂವರಿಂದ ಕಲಿತಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಹಳ್ಳಿಯಮನೆ ಮನೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಭವಿಷ್ಯಮೆಚ್ಚಿದೆ. ವಿದ್ಯಾತರು, ಕೀರ್ಮಾಲಗಳು, ತನಕ” ಧವಾಗಿ ಜೀವಿನ ಜನ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ದತ್ತನೆ ಕೊಡಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದವರಿಂದ, ಮರುಗಿ ಶರಣು ಸುವರ್ಣ ಪತ್ರ ನೀಡಿದರು. ಹೊರಗೆ ಇದ್ದು ದಾಗಿದ್ದರೆ ಭೂಂದಕ್ಷಿಣೆ, ಧನ, ಸಾಪನ, ವಸನ, ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದೆಂದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ. ಒಬ್ಬ ಕೈದಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಚಾರಕ ಕಚೇರಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರು ಭಟರಾದಾಗ, ಅವನೋಬ್ಬನೇ ಏನು ಮಾಡುವಂತಿದೆ. ಹೆಂಡತಿಯು ಬೇವಿಸಿರುವಾಗ ಸತ್ತನೆಂದು ಹೇಳುವವನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬುವುದು ಹೇಗೆ! ಎಲ್ಲರೂ ಮರು-ಸಿಪ್ಪರೆಂದೆ ತಿರ್ಮಾನಿಸಿದ. ಭವಿಷ್ಯ ಕಥನ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಕಲಸ, ಸುಗಮವಾಗಿ ನಾಗಿದ್ದಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಪ್ರಶಸ್ತಿವತ್ತಿಕ ವಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಪ್ರೀತಿಸನ ಅಪ್ಪಣೆ ಮೀ ದೂರಿತಿದೆ. ಕೈದಿಗಳು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ, ಸಾಲಿನಲ್ಲ ಕಲಿತು, ‘ಮಹಾನುಭಾವರಸ್ವ’ ಎಂದರು. ‘ನೀರುಕುಡಿಸು ಬರುವೆ’ ಎಂದರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದಲೇ ನೀರುಕುಡಿಸಿದರು. ಅವರ ಸೆರೆಮನಾಡಿದರೆ ಮಹತ್ತರಪುಣ್ಯ ಬರುವುದೆಂದುಕೊಂಡವರೂ ಅಲ್ಲ ಇದ್ದರು. ಸ್ತ್ರೀಲಿ ಸನು ಓಡಿ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದ. ಕೈದಿಗಳು ಬೆದರಿ ಸಾಲಿನಲ್ಲ ಬರಿತರು. ಮುಂದಿನ ಭವಿಷ್ಯ ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಇಂದೇ ಸಾಯಬೇಕಾದೀತೆಂದು

ಮೆಲ್ಲನೆ ಜಾರಿಸರು. ಓಡಿಬಂದ ವೋಲಿಯವನು ವಿಕ್ರಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೆದುರು ನಿಂತು ಸಿಸ್ತಿನ ಸಲಾಂ ನೀಡಿ ಹೇಳಿದ.

“ ಜಮಾದಾರ ಸಾಯೇಬ್ರು ಕರೀತಾರ್ತಿ ”.

“ ನನ್ನನ್ನೇ ? ” ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೇಳಿದರು.

“ ಅತ್ಯಾಂಗೆ ಅಖೀದ್ನಾಗೆ ಕೂತಾರ್ತಿ. ಕರಕೊಂಡ್ಪಾ ಅಂದರ್ತಿ ”

“ ನಡೆ ಮೂಗೂಣ ” ಎಂದು ನಡೆದ ವೋಲಿಯನ ಮುಂದೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನಿಂತರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಜೆನಗಿನ ಪ್ರಸಾದವ ಸ್ಮರಣೆ ಲಯಿತು. ಜಮಾದಾರ್ತು. ಕರೆಯಿಸಿದವರ ಕಾರಣವೇನು ? ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುವಂತಿರೋ ? ಗದ್ದಲವಾಯಿತೆಂದೋ ? ಏತಕ್ಕಾಗಿ - ‘ ಸುಮ್ಮನೇ ಕೂಡಬಾರದೆ ನಾನು, ಮತ್ತೆ ಪ್ರಹಾರಿಗಳಿಗೆ ಬಲಿಮಾಡಬೇಕು. ವಿಚಾರಿ ಮತ್ತೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮನಸ್ಸರಾಗಿ ನಡೆವರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಬರುನಿಕೆ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಜಮಾದಾರರು, ಎದ್ದು ಮುಂದೆ ಬಂದರು ಮಿಲಿಟರಿ ನಮಸ್ಕಾರ ನೀಡಿದರು ಎರಡೂ ಕೈಹಿಡಿದು ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು, ಶಾಸ್ತ್ರಿಯೇ ಆದ ಗರ್ವದಿಂದ ಕುಳಿತ. ಜಮಾದಾರರು ವೋಲಿಯನ ಎಡಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತರು ಫಲಹಾರದ ತಟ್ಟಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಬೇಕೆ ? ‘ ಚಹಾವಾಗನೂಡವನನ ಜನ್ಮವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ ’ ಎಂದು ಕವಿಗಳು ಹಾಡಿದ ಗೋಲೆ ಚಪವಿಲ್ಲದೇ ಸಾಗಿತೆ ? ಆಗ್ರಹ ! ಅತ್ಯಾಂಗೆ ಹದ ಸುರಿಮಳೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ತಂಬಾಕೂ ಸಿಕ್ಕಿತು ಎಂದ ಮೇಲೆ ಕೇಳುವುದೇ ? ಬುದ್ಧಿ ನೂಗುಡಿ ಚಾರುಕಾಯಿತು.

“ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ”

“ ದೇವರು ಕ್ಷಮಿಸುವವನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ! ”

“ ತುವೇ ದೇವರು ! ಏನೋ ದೇಶಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದಿರುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮಂತಹವೆವ ಮನುಷ್ಯರೂ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ದೂರೆ ಯುವುದು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಜೆನಗಿನಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಸೆ. ತನ್ನಾಗಿದೆ. ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.

“ ತಪ್ಪು ಯಾರದೂ ಇಲ್ಲ. ಹೊಡಿಸಿದವನೂ ಅವನೇ, ಹೊಡೆದವನೂ ಅವನೇ! ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೆಲಸಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ ಪರಮೇಶ್ವರ. ನಾವೆಲ್ಲ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರರು ಜಮಾದಾರ ಸಾಹೇಬ. ”

“ ಎಂತಹ ಮಾತು! ಅಹಾಹಾ! ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ ಆನಂದವಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದಿರಿ. ನೀವು ಜನರು ಹೇಳುವಂತೆ, ದೇವತಾ ಮನುಷ್ಯರು ”

“ ನೀವೂ ದೇವರು ಸಾಹೇಬರೇ.... ”

“ ಅಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೊಡೆದೆ. ಕೋಪಗೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆ ತೋರಿರಿ. ನನಗೂ ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆ. ದಯಮಾಡಿ ಹೇಳಬೇಕು ಹೊಡೆದೆನೆಂದು ಕೋಪಿಸಬಾರದು. ”

“ ಇಲ್ಲಾ ಜಮಾದಾರರೇ - ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆ, ನನಗೆ ಬೆಂಕಿನಲ್ಲಿ ವೆಟ್ಟು ಬೀಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದಿತು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿನಿಂತು ವೆಟ್ಟು ಹಾಕಿಸಿದ. ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಚತುರ್ದಶಲೋಕಗಳು ತಿರುಗುತ್ತಿವೆ ಆಡಿ, ಹಾಗಿ, ನಕ್ಕು ನಲಿದು, ಸಾಯುತ್ತಿವೆ ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ”

“ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ ಇವು ಅಸ್ಮೃತದ ಮಾತು ನನ್ನಮೇಲೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿರಿ. ದೈವದಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳ ಬಿಡಿರಿ ” ಎಂದವನೇ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ಕೊಂಡ. ಪೋಲೀಸನಿಗೆ ಹೊರಹೊರಡಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಇತ್ತು. ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು.—

“ ತಮ್ಮ ಹೆಸರೇನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ ?

“ ಏಕ್ರಮ ”

“ ಏಕ್ರಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ! ”

ಬ್ರಿಟಿಶ್-ಪ್ರಜೆಯಲ್ಲ !!

ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ಜಮಾದಾರರ ಆಫೀಸಿನಿಂದ, ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳ ಮುಂದೆ ಓರ್ವ ಕೈದಿ ಗಂಟನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಡೆದಿದ್ದ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳನ್ನು ಬೆಂಬತ್ತಿ ಜಮಾದಾರರೂ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಜಮಾದಾರರು, ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ತೃಪ್ತರಾದಂತಿತ್ತು. ಮಾನ, ಮನ್ನಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದರು. ಜಮಾದಾರರು ಜೇಲಿನ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ವಿಕ್ರಮಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಣೆ ಕೊಂಡು ನಡೆದರು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳನ್ನು ಕಾವಲರಲ್ಲ ಆದರ ದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ಸಂಜೆಯ ರೊಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳೂ ಬಂದೇ ಬರುವರು. ತಮ್ಮ ವಿಧಿಲಿಖಿತ ಓದಿಸಬೇಕೆಂದವರು ನಿರಾಶೆಯಿಂದ, ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ

ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ನಾಳಿನ ದಿನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಒದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಕೇಳಲೇ ಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೊಡನೆ ಕೈದಿ ಹೊತ್ತಂ ಗಂಟೋ ಜೇಲನ್ನು ಕಂಡರು. ಹುಚ್ಚುಪ್ಪನವರಂತೆ ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ನ್ನಾಗತ ಕೋರಿದರು. 'ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ? ಕೇಳಿದರ ಕೂಡವಗೊಂಡರೇ? ಎಂದು ಕೂತೂಹಲದಿಂದ ಗಂಟಿನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದ. 'ಮನೆಯವರು, ಹಾಸಿಗೆ ಹೊದಿಕ ಕಳಿಸಿರಬೇಕು' ಎಂದು ಉತ್ತರ ಬರೆದ ಬೇರೊಬ್ಬ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರೆಂಬರ ಸದೃತ, ಕೃತಿಗಳು ಮುಂದಾಗ ಸಿದ್ಧ ನಡಿಸಿದ್ದರು. ಗಂಟನ್ನು ಒದಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮಾತಿಗ ಕುಳಿತರು. 'ಶಾಸ್ತ್ರ ಗಳಿಗೆ ವಲವಕ್ಷಣೆ ಜಮಾಹಾರರಿಂದ ಒಂದಿರಬೇಕು ಎಲ್ಲರೂ ನಿದ್ರಿಸಿದ ಸೇರಿ ತನ್ನಲು ಒದಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು 'ಕಳ್ಳಶಾಸ್ತ್ರ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಒಬ್ಬ ಮನದಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರವಚನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹುಚ್ಚುಪ್ಪನವರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆಂದು ಬೇಡಿ ತಂದ ರೊಟ್ಟಿ-ರಸಾಯನವನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿ, 'ನೈವೇದ್ಯವಾಗಲ' ಎಂದರು. ಜಮಾಹಾರರ ಆತಿಥ್ಯವು ಅಪಚನವಾಗುವಷ್ಟಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಹುಚ್ಚುಪ್ಪನವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು? ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಜಮಾಹಾರರಿಂದ ಅಶನದ ಆಶೆ ತಪ್ಪದೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿ, ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಏವರಿಸಿದರು. ಗಂಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಕತ್ತಲೆಯೇ ಎದ್ದು, ಪುನಾದ ಹಂಚಿದರು. ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣು! ಕಿತ್ತಳೆ! ದ್ರಾಕ್ಷೆ! ಅಂಜೂರ! ಬಾಯಿ ಚವ್ವರಿಸುತ್ತ ಕೈದಿಗಳು ತಿಂದರು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಒಂದೇ 'ಕಿತ್ತಳೆ'! ಹಂಚಿದವನು ಹಲ್ಲು ಕಿಸೆಯಲ್ಲೇ ಬೇಕಷ್ಟೇ? ನಕ್ಕು! 'ಎಲ್ಲವನ್ನು ಬಕ್ಕರಿಸಿದರು ಮುಂಡೇ ಮಕ್ಕಳು' ಎಂದು ಮನದಲ್ಲ ನೊಂದು ನುಡಿದ, 'ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಉಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ' ಎಂದು ಔಪಚಾರಿಕ ಮಾತನಾಡಿ, ಕೈದಿಗಳು ಗಬಗಬ ತಿಂದೇಬಿಟ್ಟರು. 'ನಿಮ್ಮ ಸಂತೋಷವೇ ನನ್ನ ಆತ್ಮಸಂತೋಷ, ನೀವು ತಿಂದು ತೃಪ್ತರಾದರೆ ಅಪರಿಮಿತ ಆನಂದ ನನಗೆ' ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಗಂಟನ್ನ ಜಾಡಿಸಿದರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ವತ್ರಿಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ನಾಳಿನ ದಿನ ಜೋಶ್ಚಿ ಮಾಡಲು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ದಣುವೇ ಅಗಿತ್ತು. ನಿದ್ರಿಸಲು

ಯತ್ನಿಸುವ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ ಗಾಢ ನಿದ್ರೆ ಆನಂದಿಸಿತು. ಕೈದಿಗಳು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಹುಚ್ಚುಪ್ಪಸವರ ಮೊರೆಹೋದರು. ಸಮತಾವಾದಿಗಳೆಂದ ಮೇಲೆ ಸದಾ ಸಿದ್ಧರೇ ಬಡವರ ಸೇವೆಗೆ. ಪದ-ನಿರೀತರಗಳ, ಮುಂದೆ ಅವರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅನಾರ ನೇವಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು, ರಸಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರೀದಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕೇಳುತ್ತ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರು ಒಬ್ಬಬ್ಬರು ಎಚ್ಚರ ರಲಿ ಬೇಕಾಯಿತು. 'ಹೂಂ-ಹೂಂ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಹೊರಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಹೇಳಲು ನ್ಯೂನಿಯೆ, ಒರುತ್ತಲಿರಲಿಲ್ಲ ಹುಚ್ಚುಪ್ಪಸವರಿಗೆ. 'ಹೂಂ' ಎನ್ನುವವರು ಗಟ್ಟಿಗರಿದ್ದರೆ, ಬೇಗನೆ ವರಿಗೂ ಹೇಳಲು ಬಲ್ಲಿದರು ಹುಚ್ಚುಪ್ಪಸವರು. 'ಪಾಲ್ಟಿ' ಬಂದಿರಲು ಸಲ ಬಿಕ್ರಮನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ರಾತ್ರಿಗೂ ಕನಸಿನ ಲೋಕವಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಸಿಬ್ಬರವನ್ನೇ ಮುಂದೂಡಿದ ವಸಗ ನಿರೀಯೆ(ಬಾರದಾಗಲು, ಮತ್ತೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿವೆ. ಏಕೆಲ, ಇಲ್ಲ ರಾತ್ರಿಗೂ. ಹುಚ್ಚುಪ್ಪಸವರೂ 'ಹೂಂ' ಎಲ್ಲದರಿಂದನ ಹೊರತಿಸು

§ § § § § §

ಬಹುನ ಗುಜ ಪ್ರಾಪ್ತ ಸಮಾಧಾನ ನುಗಿದಿತ್ತು. 'ಅಡರ ಟ್ರಾಯಲ್' ಕೈದಿಗಳ ಒಡಗೂ, ಭೂತಿ ರುಕ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಮಾದಾರರೇ ಸಲಾಂ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದರು ರಾತ್ರಿಗೂ ಹೊಸ ಪ್ರಾಂಶಿನಿಸೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಭವಿಷ್ಯ ಬಯಸಿದ್ದ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರೀತಿ ಕಂಪಾದನೆಯ ಮಾರ್ಗ ವೆಂದರೆ ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸದಿರುವುದೇ ಎಂಬುವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ. ಕೈದಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬೆಯವಲಿಸುತ್ತಲಿರಲಿಲ್ಲ ಗದ್ದಲಾ ದೆರೂ ಸರತಿಯ ಸೀವಾಯಿ ರಾಳ್ಮೆ ವಹಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ಭರದಿಂದ ಸಾಂಗವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಜೇಲರ ಜೇಲರ' ಎಂದು ಮೋಲೀಸರು ಅಲ್ಲ-ಇಲ್ಲಿ ಕೂಗಿದರು. ಸೀಟಿ ಉಡಿದರು. ಬೆದರಿ ಕೈದಿಗಳು ನಾಲಿನಲ್ಲ ಕಳತರು. ಸೀವಾಯಿಗಳು, ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಬೆದರಿಸುತ್ತ, ಕಾರ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬೆಲರಿಸಿಗೆ ತೂಂಪ್ಪಟ್ಟರು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಯೂ ಸ್ಮಶಾನ ಶಾಂತತೆ! ಜೇಲರ ನಾಹೇಬರು 'ಜಮಾದಾರರ

ಪೋಲೀಸರ, ವಾರ್ಡರರ ಕುಲಕೋಟಿಯನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರು ಗದಗುಟ್ಟಿ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೈದಿಗಳು ತಾನಿರುವಾಗ ಗದ್ದಲ ಮಾಡಿದುಹಕ್ಕೆ ಸರತಿಯ ಸಿಪಾಯಿಯೇ ಕಾರಣನೆಂದು, ಹೊಡೆದು, ಸಟ್ಟಾ, ಗುಣಿ ಡ್ರೈಸ್ಟನ್ನೇ ಕಸಿದು, ಹೊರಕ್ಕೆ ದಬ್ಬಿಸಿದ ಸೀಪಾಯಿಯು ಆಲ್ಪೊರೆದು ಅಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕೈದಿಗಳು ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗಿದರು ಜಮಾ ದಾರರು ಮಾತನಾಡುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ಜೇಲರನಿಗೆ ಜಿದರಿ, ಗಿಡಗಳೂ ಅಲುಗಾಡದೇ ನಿಂತಿದ್ದುವು. ಜೇಲರನ ಜಾಯಿಗೆ ತಡೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದಕೋಶಗಳಲ್ಲ ಆತರಹದ ಅವಶಬ್ದಗಳು ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನೇಯುವಲ್ಲಿ, ನೂಲು ಸರಿಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ, ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ನೀರವತೆ ತುಂಬಿದ್ದಿತು.

ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಹಣಿಕಿದರು, ಜೇಲರರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ತಪ್ಪು ಕಂಡಿತೇ! ಜಮಾದಾರರನ್ನು ಹಳಿದರೇ ! ಕೈದಿ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿಲ್ಲವೆಂದು, ಜೇಲು ಗಳು ಹೊಲಸಿವೆ ಎಂದು, ಪೋಲೀಸರಲ್ಲಿ ಸಿಪ್ಪುಕಾಯುವ ದಕ್ಷತೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು, ಗಂಜಿಯು ಸರಿಯಾಗಿ ಕುದಿದಿಲ್ಲವೆಂದು, ನೂರಂಟು ಕಾರ ಗಳು ಜಮಾದಾರರನ್ನು ನುಗ್ಗಿದವು. ಮಾತಿಗೊಮ್ಮೆ ಸಲಾಮೆನ್ನುತ್ತ ಜಮಾದಾರನಿಂತ. 'ಆಂಡರ ಟ್ರಾಯಿಲ್' ನಾಲಿಗೆ ಜೇಲರನ ಸ್ವಾರಿ-ದಯಮಾಡಿಸಿತು. ಒಬ್ಬ ಕೈದಿಯ ಧಾಲೀಪಾಟನ್ನು ಜೇಲರನೇ ಕಸಿದು ಕೊಂಡ. ಕರಕರ ಹಲ್ಲು ತಿಂದರು. ಜಮಾದಾರರಿಗೆ ಧಾಲಿಯಿಂದ ಏಟು ಬಿತ್ತೆಂದೇ ಕೈದಿಗಳು ತಿಳಿದರು. 'ನೋಡು, ನೋಡು' ಎಂದು ಮುಖಕ್ಕೆ ತಿವಿದರು. ಕೆಂಗಣ್ಣು ವರಾಗಿ ಧಾಲೀಪಾಟನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದರು. ಕೈದಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ್ದ. ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದ. ವಂದೇನಾತರಂ ಎಂದು ಬರೆದು ಸುತ್ತಲೂ, ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಸುಮಂಗಲ ರೇಖೆ ಎಳೆದಿದ್ದ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೇ ಉರಿಯುವುದೆಂದು ಭಾವನಾಗಿರಬೇಕು ಜೇಲರರಿಗೆ. ಆವೇಶದಿಂದ ಕೈದಿಯನ್ನು ಎಳೆದರು. ಕೈಯಾರೇ ಧಾಲಿಯಿಂದ ತಲೆ ತಲೆ ಘಟ್ಟಿಸಿದರು. ಒೂಟಿನಿಂದ ಒದ್ದು ಉರುಳಿಸಿದರು. ಕೈದಿ ತವ್ವಾಯಿತೆಂದು ಕಾಲು ಓಡಿದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಒದ್ದು ದಣಿದು, ವೇಗವಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಜಮಾದಾರರೂ

ಓಡಿದರು ಓಂದಿನಿಂದ. ಕೈದಿಯು ನೋವನ್ನು ತಾಳದೇ 'ಅಯ್ಯೋ' ಎಂದು ನರಳುತ್ತಲಿದ್ದ.

ಸರತಿಯು ಸೀಪಾಯಿ ಓಡಿಬಂದ. 'ಪಕಡೋ ಥಾಲೀಪಾಟೆ. ಖಡ್ಡುಹೋ' ಎಂದು ಹುಕುಂ ಹೊರಡಿಸಿದ. ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಥಾಲೀಪಾಟೆ-ಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ನಿಂತರು. ವಾರ್ಡರರು, ಬೇರೆ ಸೀಪಾಯಿಗಳು ಓಡಿಬಂದರು. ವಂದೇ ಮಾತರಂ, ಕ್ವಿಟ್-ಇಂಡಿಯಾ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ, ಹೆಸರು, ಕಾಟುಗಳಿದ್ದ ಥಾಲೀಪಾಟೆಗಳೆಲ್ಲ ವೋಲಿಸರು ವಶವಾದುವು. ಥಾಲೀಪಾಟೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಕೈದಿಗಳು, ಜೇಲರನ ಸಂದರ್ಶನ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ದುಗುಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು. ಬರೆಯದಿದ್ದವರು, ತಮ್ಮ ಜಾಣತನಕೊಂಡಾಡಿಕೊಂಡು ಭಾಷಣಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಜೇಲರನ ಸಂದರ್ಶನ ಲಭ್ಯವು ಭಾಗ್ಯವೆಲ್ಲ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಹೊಡೆಯುವನೆಂದು ಮರುಗಿಸರು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು. "ಅನರಿಗಾಗಿ ತಾನು ಏನೂ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ" ಎಂದು ನುಂಗುವರು. ಬರೆಯದಿದ್ದವರು 'ಏತಕ್ಕು ಬರೆಯಬೇಕು? ಹೆಸರು ಬರೆದರೆ ನಮ್ಮದಾಗುವುದೇ? ಜೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಡೆಯಲೇಬೇಕು. ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜದ ಚಿತ್ರತೆಗೆದರೆ, ವಂದೇ ಮಾತರಂ ಬರೆಸರೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತೇ' ಎಂದು ಅವಹೇಲನೆ ಮಾಡಿದರು.

ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಆರೈಕೆಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. 'ನಾನೂ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಬರೆಯುವ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ! ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವವರು. ಬರೆದಿರುವೆ. ಇನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ' ಎಂಟು ನೂರು ಕೈದಿಗಳೂ ಬೆಕ್ಕುಸಬೆರಗಾಗಿ ಕೇಳಿದರು ಸ್ವರವನ್ನು. ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಾಗುವಂತೆ ಕೂಗಿದ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ ಯಾರಿರಬಹುದೆಂದು, ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಥಾಲೀಪಾಟೆನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಸೀನದ ಕೆಲಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 'ನಾನೇ! ನಾನೇ' ಪ್ರದೀಪ್ತ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಆರೈಕೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೈದಿಗಳು ಹುಚ್ಚು ಸಾಹಸಿಯನ್ನು ಕಂಡು ವಿಚಾರತೋಚದೇ ನಿಂತಿರುವರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆಫೀಸದೊಳನುಗ್ಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಕಾವಲರು ತಡೆದರು. ಜೇಲರರ ಹೃದಯವನ್ನೇ ಭೇದಿಸಿರಬೇಕು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಧ್ವನಿ. ಥಾಲೀ ವಾಟಿ ಆರೋಪಿಗಳನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಗುಣಿಎತ್ತಿ 'ಎನು? ಯಾವನು' ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಾಗಿ ಬಂದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಚ್ಛೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನೋಡಿಸಲು ಹೇಳಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ರೌದ್ರತೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ, ಭೂತ ಸೃಷ್ಟಿಸಹಾಯಿಸಿದ್ದಿತು. ಎದುರ, ಜೇಲರನೇ ನಿಂತಿದ್ದರೂ 'ಜೇಲ ರರೇ ಹೊರಗೆ ಬನ್ನಿ. ನಿವೇಣು ದಂಡನೆ ಮಾಡುವಿರೋ ಮಾಡಿರಿ. ನಾನೂ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಶಕ್ತಿಯ ಅಳವುಮಿರಿ ಕೂಗಿದೆ. ಕೈಕಾಲು ಮೈನಡುಗುತ್ತಲಿದ್ದವು ವೋಲೀಸರೀರ್ಥರು ತಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರೂ, ಕೊಸರಿಕೊಂಡು ನುಗ್ಗುತ್ತಲಿದ್ದರು ಜೇಲರನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ತಲೆ-ಕೂದಲನ್ನು ಬಲಗಾಗಿ ಹಿಡಿದು, ಗುಣಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬಲಭೀಮನಂತೆ ನಿಂತರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕೋಪ, ಆವೇಶವೆನಿಸಿತು. ಜೇಲರನ ಎದುರಿಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟು ನೂಡಿ ನಿಂತವರನ್ನು ನಿಂತು 'ಮೊಡೆಯುವಿಯಾ? ಅಧಿಕಾರ ವಿದೆಯೇ? ಬಾ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾ' ಎಂದು ಕಣುಡೆಯ ಗಡಿಯಂತೆ ನಿಂತರು. ಜೇಲರರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರುವ ಬದಲ, ಇಲ್ಲ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಬಗಿಯಲು 'ಫರ ಮಾನಾ' ಹೊರಹಿಡಿದರು. ಮುಂ ಕಿಗ್ಗವು ಬಂದಿತು. ವಿಕ್ರಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬೆದರಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಬಗಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಸರಿಣಾ ಕು ನನ್ನು ನೋಡು!' ಎನ್ನುತ್ತ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಆವು ವೈಕೃಷ್ಣನುನ! ಜೇಲರನು ಅರ್ಥೈಸಿದ

“ ನೀನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಗವ್ವ ರ್ಷರನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಿಯಲ್ಲವೇ ?

“ ನೀನಂದೇಹವಾಗಿ! ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಪ್ರಜೆನಾನು. ಗವ್ವ ರ್ಷ ರನು ನಾನು ! ”

“ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಗವ್ವ ರ್ಷರನ್ನು ಒಂದು ಬಿಗಿಸುವೆ ನೋಡು ಹಾಗಾದರೆ ”

“ ಆ ಶಕ್ತಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಲ್ಲ. ನೀನು- ನೀನು ಗುಲಾಮು ”

“ ನೀನು ಗುಲಾಮನ ಕೈದಿ ! ”

“ ಯಾರು ಬೋಗಸವರು ನಾನು ಕೈದಿ ಎಂದು

“ ನಾನು ಹೇಳುವೆ ”

“ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಅಧಿಕಾರವೇ ಇಲ್ಲ ! ನೀನು ಬ್ರಿಟಿಷರ

“ ಸೇವೆ ಹಾಗಾದರೆ ”

“ ಏನು ಮಾಡುವ ರಕ್ಷಿ ಇದೆಯೋ ಮಾಡು, ಬೋಗಸಬೇದ ”

“ ರಾಷ್ಟ್ರ ಧ್ವಜವನ್ನು ಎತಕ್ಕೆ ಬರಸೆ ”

“ ನನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಧ್ವಜವೆಂದೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರದೇವಿಯ ಸ್ತ್ರೀತಿಯ ಸ್ತುತೀಕವೆಂದು ”

“ ಆ ಅಧಿಕಾರ ನಿನಗಿಲ್ಲ ! ”

“ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಪ್ರಜೆಯಾದುದರಿಂದ, ಆ ಅಧಿಕಾರವು ದೈವದತ್ತವಾಗಿದೆ ”

“ ಅಳಿಯುತ್ತದೆ ತಡೆ. ”

“ ತದೆ ಎನ್ನುವ ನಾಮಧೇಯವೇ ನಿನಗಿಲ್ಲ. ನನಗಲ್ಲಾ ... ಕೈಬಗಳ ಒಂದು ಕೂದಲನ್ನು ಧಕ್ಕೆಗೊಳಿಸುವ ನಾಮಧೇಯ ನನ್ನಲ್ಲಲ್ಲಾ. ”
ಗುಲಾಮಗಾ-ಸೇವದ್ರೋಹಿ : ”

ಜೇಲರನು ಹೊಡೆಯಲು ಕೈ ಎತ್ತಿದ. ಥಾಲೀವಾಟಿ ಕೈದಿಗಳು, ಹುಯಿಲೆಬ್ಬಿಸಿ, ಜೇಲರನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು ಕೈಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಜೇಲರನು ಕಬ್ಬಿಬ್ಬಾದ ಸೀನಾಯಿಗಳು ಬಡಿತ ಹಸ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಅಡಗುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅಫೀಸದಲ್ಲಿಯ ಕಾರಕೂನರು ಹಾಹಾರಿ ದರು. ಗದ್ದಲವೇ ಗದ್ದಲ ! ವಂದೇಮಾತರಂ ಎಂದರು ಕ್ರಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಎಂದರು. ಜೇಲರನು ಕೈದಿಗಳ ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಬಿದ್ದ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮುಂಬಂದು ಸೆರೆ ಬಿಡಿಸಿದರು. ಕೈದಿಗಳು ಕಾಂತರಾದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಜೇಲರನನ್ನು ನೋಡಿ “ ನಾನು ಬ್ರಿಟಿಷ ಪ್ರಜೆಯಲ್ಲ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಏಕನಿಷ್ಠಪ್ರಜೆ! ನೀನು ಹೆದರಿರುವಿ. ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆ

ಯುವುದು ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವಲ್ಲ ! ನೀನೂ ನಮ್ಮ ಬಾಂಧವನೆಂದು .... ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಪ್ರಜೆ ಎಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. ನಾನು ಬ್ರಿಟಿಷ ಪ್ರಜೆ ಯಲ್ಲ. ಇವರೂ ಅಲ್ಲ !”

ಜೇಲಿನ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವ ಪೋಲೀಸರು, ಬಾಗಿಲ ಬಿರುಕಿ ನಲ್ಲಿ ಇಣಕಿದರು. ಅವರ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಯಿತು. ಗದ್ದಲ ಶಾಂತ ಗೊಳಿಸಲು ಆಮಂತ್ರಣ ಬಂದರೆ, ನೋಡುವಾ ಎಂದರು. ಜಮಾ ದಾರನು, ಶಾಂತರಾಗಲು ಸೂಚನೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲೇ ಇಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಿ! ಕೈ-ಕಣ್ಣು ಗರಗರ ತಿರುಗಿಸಿ ಬೇಸತ್ತರು. ಆವೇಶದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಜಯಘೋಷಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಪೋಲೀ ಸರು ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದರು. ಜೇಲರನನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸಿದ ದನ್ನು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು, ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನುಡಿದುಕೊಂಡರು. ಅಹಂಕಾರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಗುರು ದೊರಕಿದನೆಂದು, ಕೆಲವರ ಮತ. ಜೇಲರನ ಪೂಜೆ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ಸಾಂಗವಾಗಿ ವಾದ್ಯಪ್ರಹಾರದ ವರೆಗೂ ನಡೆಯಲೇ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿ, ಹರಕೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡವನು ದ್ರೆಸ್ಸು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸೀವಾಯಿ ಒಬ್ಬನೇ ! ಜೇಲರನು ಮಾತನಾಡದೇ ದರ್ಮದಿಂದ ನಿಂತ- ವನು, ಗಂಭೀರನಾದ. ಜಮಾದಾರರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ವಿಧಿಸಿದ. ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕಿದ ಪೋಲಿಸರು ಒಳನುಗ್ಗಿದರು. ಕೈಗೆಬೇಡಿ, ಕಾಲಿಗೆ ಭಾರಕಬ್ಬಿಣಕಡಗ ಇಡಿಸಲು ತೊಡಗಿದರು ಸೀಪಾಯಿಗಳು. ವಿಕ್ರಮನು ಅಂಜಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಳುಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಂಬಕ್ಕೆ ಬಲದಕೈಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಎಡದ ಕೈಯನ್ನು ಟೊಂಕದ ಮೇಲಿರಿಸಿದ್ದ. ಜೇಲರ ಎಂದು ಕೂಗಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭೆ ಇತ್ತು ! ವಿದ್ಯುತ್ ಶಕ್ತಿ ಇತ್ತು. ಭೀಕರತೆ ಇದ್ದರೂ, ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ತಿರಸ್ಕೃತ ನೋಟ ಬೀರಿದ ಸಾಬರಿಗೂ, ಕೇಳ ಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು. ಬೇಡಿ, ಕಡಗ ಇಡಿಸುವ ಪೋಲೀಸರೂ, ಕಿವಿಗೊಟ್ಟರು. ಅನ್ಯಾಹತವಾಗಿ, ಅಪ್ರತಿಹತವಾಗಿ ಸಾಗಿದ್ದಿತು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರವಚನ.

‘ ಜೇಲರ ಸಾಹೇಬ. ನಿಮ್ಮ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಕ್ಷಣಕಾಲೀನ. ನಿಮ್ಮ ವರನೆ ಯಾವನಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಲಾರದು. ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜದ ಚಿತ್ರ ಬರೆದರೂ ಎಂಬ ಆಪಾದನೆಗೆ ನೀವು ವಿಧಿಸುವ ಶಿಕ್ಷೆ ಘೋರತರವಾದುದು. ಅದೂ ಅಧಿಕಾರದ ಮರ್ಯಾದೆ ಮೀರಿ ! ರಾಷ್ಟ್ರ ಧುರೀಣರ ಆದೇಶವು ಸರನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದುನೇ ಚಿತ್ರಬರೆಯಿಸಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿದೆ. ವಂದೇಮಾತರಂ ಎನ್ನಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ-ಶಕ್ತಿ ನಿನ್ನಂಥಗುಲಾಮ ವೃತ್ತಿಯವನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿಸರ್ಗವೇ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಿದೆ ‘ ಕಾಯದೇಭಂಗ ಮಾಡಿರೀ ’ ಎಂದು. ಒಳಗೆ, ಹೊರಗೆ, ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕಾಯ್ತು ಭಂಗವೇ ಸಮ್ಮ ಜೀವನದ ಆದ್ಯಕರ್ತವ್ಯ. ಬೇಡಿಹಾಕಿದರೆ, ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ತೇಜವು ಪ್ರದೀಪ್ತವಾಗುವದು. ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗುವುದು. ನೀನು ತಿಳಿದಂತೆ ನಿರ್ಮಾಮವಾಗದು. ’ ಇನ್ನೂ ಮಾತುಗಳು ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿ ಬರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದುವು. ಜೇಲರಸಾಹೇಬರ ಸನ್ನೆ ವೋಲೀಸರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿತು. ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ಬಡಿತ ಬೀಳುತ್ತಲಿದ್ದವು. ವಿಕ್ರಮ್ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಬಾಯಿಯನ್ನೇ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಬೇಡಿ ಹಾಕಿ; ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಸರಪಣಿ ಬಿಗಿದರು, ಜೇಲರನು ಮೀಸೆಗೆ ಹುರಿ ಹಾಕುತ್ತ ನಕ್ಕ ! ಗುಣಿಯಿಂದ ಮೊಳಕೈಗೆ ಗಟ್ಟಿಸಿ ಬಡಿದು ‘ ಶಾಸ್ತ್ರೀ...ಶಾಸ್ತ್ರೀ ’ ಎಂದು ಬೆದರಿಸಿದ. ಕೈದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ದಬ್ಬಿ, ಕೂಳು ಕೊಡಲು ತಿಳಿಸಿದರು. ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಎಳೆದು ಒಯ್ಯುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕಬ್ಬಿಣ ರುಳಿಯ ಸಪ್ಪಳು ಕೇಳಿಸುತ್ತ ಕೈದಿಗಳು ಒಳಕ್ಕೆ ನಡೆದಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಧೀರರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೇಲರರು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲದೆಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಅವರ ಚಿಕ್ಕಮಗು ‘ದಾದಾಃ ದಾದಾಃ’ ಎಂದು ಅಳುತ್ತ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಸಾಬರು ಸಾವರಿದು ಏಕೆ ? ಏನಾಯಿತು ? ಎನ್ನುತ್ತ ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ಮಗು ಬಂದು ನಿಂತು ಅಳುತ್ತ ಹೇಳಿದ.

“ ದಾ-ದಾ-ದಾ-ದಾ....”

“ ಎ-ನು?-ಎನು ? ”

- “ ಅಮ್ಮಾ.... ”
 “ ಹೊಡೆದಳೇ ? ”
 “ ಇಲ್ಲಾ .... ಇಲ್ಲಾ ದಾದಾ ”
 “ ಏನು ಹಾಗಾದರೇ ? ”
 “ ಅಮ್ಮನು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ! ”
 “ ಏನಾಯಿತು ? ”
 “ ಅಕ್ಕನೂ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ !! ”
 “ ಕಾರಣವೇನು ? ”
 “ ಅಣ್ಣನು .... ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣಾ ! ”
 “ ಏ .... ನೂ .... ”
 “ ಸತ್ತ - ನಂತೆ ! ”
 “ ಅಣ್ಣ ಸತ್ತನೇ !! ”
 “ ಹೌದಪ್ಪಾ - ನನ್ನ ಅಣ್ಣ ಸತ್ತನಂತೆ ! ”
 “ ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ! ”
 “ ಸೋಲೀಸರು ಗುಂಡು ಹಾಕಿ ಕೊಂದರಂತೆ ! ”
 “ ಏನು ! ”
 “ ನಿಶಾನೀ ಹಿಡಿದೇ ಬಿದ್ದನಂತೆ ”

ನಾಹೇಬರು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಓಡಿದರು. ಮಗುವು ಅಳುತ್ತ ಹಿಂದಿ
 ನಿಂದ ಓಡಿತು ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ‘ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಪ್ರಜೆಯಗತಿ ’ ನಾನು ಬ್ರಿಟಿಶ್
 ಪ್ರಜೆಯಲ್ಲ ’ ಎಂದರು

ಭವಿಷ್ಯವು ಸತ್ಯ !

ಬೇಡಿಗಳನ್ನು, ಕಬ್ಬಿಣ ಕಾಲಕಡಗಳನ್ನು ಅತ್ಯವಸರವಾಗಿ ಏತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದರು ? ಜೇಲರನ ಅಜ್ಜಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ ಕಬ್ಬಿಣ ಕಡಗ ಸಹಿತ ಜೇಲಿ ನಲ್ಲಿಯೇ ತುರುಕೆಂದು ? ಅರ್ಯ ಗಂಟಿಯೂ ಕಳೆದಿಲ್ಲ. ಹಾಕಿದರೇಕೆ ! ತೆಗೆದರೇಕೆ ? ಜೇಲರನು ಮಗನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ, ದುಃಖದಲ್ಲಿರುವ ದರಿಂದ, ಕಡಗಗಳು ಸಡಿಲಾಗಿ ಓಡಿದವೆಂದರು. ಅಂಡರಟ್ರಾಯಿಲ್ ಕೈದಿ ಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವೇ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅಂಜಿದ, ಸುಸರಿಂಟಿಂಡೆಂಟನ ಕಿಷಿಕೇಳಿತು. ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಜೇಲರರನ್ನು ಹಳದ. ಅದಕ್ಕೇ ಬೇಡಿಗಳು ಮಾಯವಾದವೆಂದು ನುಡಿದುಕೊಂಡರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಮೌಲ್ವಿ, ಹುಚ್ಚುಪ್ಪನವರು ಕಲಿತು, ಮಾತನಾಡಿಯೇ ಆಡಿ

ದರು. ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯ, ಜೇಲರನ ಜೇಷ್ಠ ಕುಮಾರನ ಮರಣ ! ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮೂವರು ಕುತೂಹಲರಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ನಿಶಾನಿಗೂ ಜೇಲರನ ಮಗನಿಗೂ, ಸಂಬಧವೇನು ? ಮರಣಕ್ಕೆ ಧ್ವಜವು ಕಾರಣವಾಯಿತೇ ? ಜೇಲರನ ಮಗನು ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮಿ ಇರಲೇಬೇಕು. ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿರಬಹುದು ಕೊನೆಗೂ ನಡೆದು ದೇನೂ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ, ಪ್ರಕೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಯಾರನ್ನು ಕೇಳುವುದು ? ಯಾರು ತಿಳಿಸಬಹುದು ? ಜಮಾದಾರರನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಕಂಡು ವರದಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮೂವರ ಸಭೆಯ ನಿರ್ಣಯ ವಾಯಿತು. ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಧಾಲೀಪಾಟನ ಪ್ರಕರ್ಣವು ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಜೇಲಿನ ಪಂಜರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿತ್ತು. ರೊಟ್ಟಿಗಳು ಸಳ ಯಸಂದಿಯೊಳಗಿಂದಲೇ, ಬಂದಿದ್ದವು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೊರಕ್ಕೆಹೋಗಿ, ಜಮಾದಾರರನ್ನು ಕಾಣುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ? ಜಮಾದಾರರು ಜೇಲರನ ಕೇಳುಶಬ್ದಗಳಿಂದನುಗ್ಗಾಗಿ ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಲು ನಾಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೇಲರನ ಮಗನು ಸತ್ತದ್ದೇಕೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಹೇಗೆ ? ತಿಳಿ ಸುವವರಾರು ?

ಕೈದಿಗಳು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದರ ಕಡೆಗೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಚಿತ್ತವೇಧಿಸಿತು. ಮೂವರ ಸಭೆನಿರ್ಣಯವಿಲ್ಲದೇ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಜೊತೆ ಕುಳಿತರು. ಮೌಲ್ವಿಯವರು ಮುಸುಗೆಳೆದರು. ಹುಚ್ಚು ಸ್ವನವರು, ಸಂದಿಯೊಳಗಿಂದ ಜೇಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಬರುವಿಕೆ ಯಿಂದ ಕೈದಿಗಳು ಹುದುಗಿಕೊಂಡರು. ಆದರದಿಂದ ಕರೆದುದು ನಿಜ. ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕಿವಿಗಳಿತ್ತು. ಬಂಗಾರ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನ, ಅಡಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ಶ್ರಮಿಸಿದುದು, ಮುಂದಿನ ತನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಜರುಗಲೇಬೇಕಾದವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದ ಅವನು. ಕೇಳಿದರೆ ಹೇಳು ವನೇ ? ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಹುದುಗಿದುದರ ಕಾರಣ ತಿಳಿದರು. ಕೈದಿಗಳಿಂದ ಅದೇ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುವ ತಂತ್ರಹೂಡಿದರು, ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ,

ಪೂರ್ವಜರ ತಿಲ್ವಕಲೆ, ಕಟ್ಟಿಸಿದ ವೇವಾಲಯ, ದೇವಾಲಯದ ಸಂಪತ್ತು, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು ಕರ್ನಾಟದಲ್ಲಿ, ಸುವರ್ಣ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು, ತಪಃ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬರಮಾಡಿದದ್ದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಹೀಗೆಂದರು.

“ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ತಪೋನಿಧಿಗಳು, ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತರು. ಕಲಾಕುಶಲರು, ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರ ಯಂತ್ರವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದರು. ಆದರೆ, ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ದುರ್ಯ್ಯವದಿಂದ, ಪೂರ್ವಜರ ಕೂಡ, ಕಲೆಗಳೂ ನಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ವಿದ್ಯೆಯು ನಾಶವಾಗಿದೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿಡಬೇಕೆಂಬ ಮೌಢ್ಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ, ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೇ, ಪಠನಮಾಡಿಸದೇ ತೀರಿದರು. ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ವಂಡಿತರಿದ್ದಾರೆ. ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರಜ್ಞರಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳದೇ ಸತ್ತು, ನಾಡಿನ ಸಂಪತ್ತ-ಸಮೃದ್ಧಿಯ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗುತ್ತಾರೆ. ರೈತರನೇಕರನ್ನು ನಾನೇ ನೋಡಿರುವೆ. ಕಲಿತವರಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರವಾರಂಗತರಲ್ಲ. ಡಾಕ್ಟರ ಪರೀಕ್ಷೆ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಲ್ಲ. ಹೊಲದ ಬದುವಿನಲ್ಲಿ, ನಿಸರ್ಗದೇವಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ವನಸ್ಪತಿಗಳಿಂದ, ಎಂತೆಂತಹ ರೋಗಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ಜನರು ಅಪ್ರೆಶನ್ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕೆನ್ನುವ ರೋಗಗಳನ್ನು, ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲ, ತೊಪ್ಪಲು ತಿನ್ನಿಸಿ ಗುಣಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಘೋರ ರೋಗಗಳನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಕಳೆಯುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳದೇ ತೀರಿಕೊಂಡರೆ ಅಪಾರ ನಷ್ಟವಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ”

“ನಿಮಾತ್ಮ ಬರೋಬರೆತ್ತಿ ಹಿಂದ್ಯ ಅಂದ್ರ ನೋಡಿ-ಎಂಟ್ಟತ್ತ ವರ್ದದ ಮಾತಿರಬೇಕು. ಲಮಾಣ್ಣಾರಾಕೆ, ಕಟೀಗೀ ಮಾರಾಕ್ಬಂದಿದ್ದು. ಅವಳಂತ್ಯಾಕ ಎಂತಾ ಇದ್ಯಾ ಇರಬೇಕ್ರಿ?”

“ಎನು ಮಾಡಿದಳು?”

“ಕುಡ್ಯಾಕಿಷ್ಟು ನೀರ್ಠಣಿಸ್ರೀ ಅಂದ್ಲ. ನಮ್ಮ ಏಣ್ಣಾ ಬಲೆ ಹುಂಬಿದ್ದನಿ, ‘ಹೋಗ್ಲೋಲೇ ನಿನ. ಮನ್ಯಾಗ ಹುಡಿಗಿ ಸಾಯಾಕ ಕುಂತ್ಯೆತಿ ನೀರಂತ ನೀರು’ ಅಂದ. ನಮ್ಮ ಎನ್ನಾ ಓಡಿ ಬಂದು, ಚರಿಗೀ ತುಂಬ

ನೀರ್ದ ಣಿಸಿದ್ದು. ಕುಡಿದ ಮ್ಯಾಗ ಕೇಳಿದ್ದು. 'ಏನಾಗೇದ ಹುಡಿಗ್ಗೆ' ಅಂತ. ಹೊಟ್ಟಾಗ ಒಂದು ಟಿಂಗಿನಕಾಯೀ ಅಟು ಗಂಟಾಗತ್ತಿ ನಮ್ಮ ಎಕ್ಕಗ. ಎವ್ವಾ ಅತಗೊಂತ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದ್ದು. ಕೇಳಿದ್ದು ಒಳಗ ಬಂದು ಲಮಾಣಿ"

“ಎತಕ್ಕೆ?”

“ನಮ್ಮ ಎಕ್ಕನ್ನ ಹೊಟ್ಟೀ ಹಿಚಿಕಿ ಹಿಚಿಕಿ ನೋಡಿದ್ದು. ಇದೇನು ಗನಾಬ್ಯಾನಿಬಿಡು. ಯಾಕಿಟ್ಟು ಗಾಬ್ರ್ಯಾಕ್ಕೇರಿ ಅಂದ್ರು. ಸರ್ಕಾರೀದಾಗ್ಗ ರಾ ಎಡ್ಡದಿಂದಾಗ ಸಾತ್ತವು ಅಂತ ಹೇಳಿದ್ದ. ಲಮಾಣೀ ಒಂದ ಮುದ್ದಿ ಮಣ್ಣು ತೊಗೊಂಡು, ಮುದ್ದಿ ಮುದ್ದಿ ಗೊಂಬೀ ಮಾಡಿದ್ದು. ಎಕ್ಕನ್ನ ಎತ್ತಿ ಹಿತ್ತಲ್ದಾಕುಂಡ್ರಿಸಿದ್ದು. ಮಣ್ಣು ಗೊಂಬೀನ್ನ ಎಕ್ಕನ್ನ ಬಿಸಲಾಗ ಕುಂಡ್ರಿಸಿದ್ದು. ಎಕ್ಕನ ನೆರಳಿನ ಮ್ಯಾಗ ಗೊಂಬೀ ಇಟ್ಟು, ಗೊಂಬೀ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಿಡದು ಹಿಚಗಾಕ ಸುರೂ ಮಾಡಿದ್ದು. ಗೊಂಬೀ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಿಚ ಕಿದ್ರು ಎಕ್ಕನ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋಯಬೇಕ್ರೀ? ಎಡ್ಡತಾಸ್ತನಾ ಗೊಂಬೀ ಹಿಚಿಕೇ ಹಿಚಿಕಿದ್ದು. ಎಕ್ಕನ ಹೊಟ್ಟಾಗಿನ- ಗಂಟು ಕರಿಗೇಹೋಗತ್ತಿ! ಇಂತಾ ಮಂತ್ರಾ ಹಳ್ಳಕಾಕಿ”

“ಗೊಂಬಿಯನ್ನು ಏನು ಮಾಡಿದಳು?”

“ಎತ್ತಿ ಕೆರ್ರಾಗ ಒಗಡು, ಜಳಕಾ ಮಾಡಿಬಂದ್ರು”

“ಎಂತಹ ಜನಹಿತಕಾರ ವಿದ್ಯೆ! ಈಗ ಆ ಲಮಾಣಿ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲವೇ?”

“ಸತ್ಲಂತ್ರಿ.”

“ಇಂತಾ ಇದ್ಯಾವು ಏಟೆಟೋ ಆದಾವು. ಮಳ್ಳನನಮಕ್ಕು ದಾಗ್ಗ ರ ವಾಗ್ಗ ರಂತ ಸಾಯ್ತಾರ.”

“ವಿದ್ಯೆಗಳಿವೆ. ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಹೇಳಿಸಾಯುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲವ್ವ”

“ಅಂತಾ ಎಬ್ಬಂಕ ಮಕಿದ್ದು--ಯಾಕ್ಲೇತ್ತಾರಿ?”

“ಬೇರೆಯವರಿಗೆ-ಬಂಧುಬಳಗದವರಿಗೆ, ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ, ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಬಾರದು?”

“ಹೇಳೇ ಹೇಳ್ತಾರ್ರಿ! ತಿಳಕೋಳಲ್ಲಾ ಅಂದ್ರೂ ಹಿರೇರಿಗ್ಯಾಕ್ರೇ ಅನ್ನೂದು?”

“ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೇ. ನೀನು ವಯಸ್ಸಾದವನು. ಈ ತರಹದ ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರ ಬಲ್ಲವತನ್ನು ನೋಡಿರುವಿಯಾ?”

“ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಈ ಕುಳಾ ಏನೂ ಸಾಮಾನ್ಯಂತ ತಿಳಿಬ್ಯಾಡ್ರೀ-ಎಲ್ಲಾನೂ ಗೊತ್ತದಾವು, ” ಮುದುಕನನ್ನು ಬಲ್ಲ ಕೈದಿ, ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಹೇಳಿದ. ಮುದುಕನು.

“ಮಳ್ಯ ನದವಹಾಂಗ ಬಾಯಿ ಹಾಕ್ಬಾರ್ಡು ನಮ್ಮಂತಾವೆಲ್ಲಾ ಯಾಗಿಡದ ತೊವ್ವಲಿ?”

“ಹಾಗಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮಿಂದಲೇ ದೇಶದ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವುದು ನಾಡಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅನುಕೂಲತೆ ಇದೆ. ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆ ತಿಳಿದಯಷ್ಟು ಮೂಢರುನಾ ವಾಗಿದ್ದೇದೆ. ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ ”

“ನಾಕುಗಿಡದ ತೊವ್ವಲ ಹೆಸರುಟು ಗೊತ್ತಾದ್ರೂ ಏನಾದಾಂ ಗಾತ್ರೀ....”

“ಬಿಡೋ ಎಬ್ಬಾ; ಯಾಕ ಬುರಡೀ ಉಳ್ಳಸ್ತೀ....’ ಎಪ್ಪಾ-ಜೇಲಿ ನ್ಯಾಗ ಯಾಕ ಕುಂತಾನಂತೀರಿ?”

“ ಬಿಡೋ ಮಂಗ್ಯಾ .... ದೊಡ್ಡವರ್ಮಂಡ ಅಡ್ಡಡ್ಡಾ ಮಾತಾ ಡ್ಬಾರ್ಡು. ಹಲ್ಲಾಗ ನಾಲ್ಲಿ ಇಟಗೊಂಡು, ಕೂಡು ಸುಮ್ಮ ”

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ಕೇಳುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಉದ್ದುಡ್ಡ ಭಾಷಣ ಮಾಡದುದರ ಪ್ರತಿಫಲವೇ ದೂರೆಯಲಿಲ್ಲಾ. ಮುದುಕನು ಶಾಸ್ತ್ರತನಕ್ಕಾದರೂ ಮನ್ನಣೆ ತೂರಬಹುದಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದ. ತನ್ನಲ್ಲ ಧೂರತನವು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದ. ಮೌಲ್ವಿಯವರು

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಕಿವಿ ಮಾತನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿದರು. ಹುಚ್ಚುಪ್ಪನವರು ಗ್ರಂಥ ಪಠನೆಯಲ್ಲಿ, ಮಗ್ಗುರಾಗಿದ್ದರು ಮುದುಕನಿಗೂ ಹುಡುಗ ಕೈದಿಗೂ ವಾಕ್ಯಾಯದ ಮೆಲು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಲೆ ಎತ್ತಿತು. ದೊಡ್ಡವರ ಬೆಲೆ ತಿಳಿಯದು. ಮೀಸೆ ಬೆಳ್ಳಿಗಾದವೇ ಹೊರತು ಬುದ್ಧಿ ಬೆಳೆದಿಲ್ಲ. ಜನರ ಕೂಡ ನಡೆಯುವ ರೀತಿಯೇ ತಿಳಿಯದು' ಎಂದು ನಿಂದನೆಗೆ ಹುಡುಗನಿಂದ ಗುರಿಯಾದನು ಮುದುಕ. ಮುದುಕನು 'ತಮ್ಮಾ, ನೀನಿನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವ. ಅವರು ದೊಡ್ಡವರು ನಿಜ. ಅವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವ ಕಾಲವು ಇದಲ್ಲ ಅಪರಿಚಿತ ಕೈದಿಗಳು ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವಾಗ, ಹೇಳುವ ವಿಷಯವೇ? ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ. ತನ್ನ ಗುರುವು ಕಲಿಸಿದುದನ್ನು, ಗುರುವಿನಾಣೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಕಲಿಸುವೆನಾಗಿ ಹೇಳಿ, ತನ್ನೂರ ಹುಡುಗನ ಮನವನ್ನು ಸಂತಸಗೊಳಿಸಿದ.

ಪೀವಳಾ ಪ್ರಸಿತಾಮಹನು, ವಿಕ್ರಮನ ಕೊಠಡಿಯ ಬದಿನಿಂತ. ಅವನಿಗೆನೋ ರೋಗವಾಗಿದೆಯೆಂದು, ಜನ ಚಿಡಿಕೊಂಡರು. ಅವನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾರಿಗಾದರೂ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿ, ಕಾರಣ ವಿಲ್ಲದೇ ನಕ್ಕು, ಟೊಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನಾದರೂ ತೂರಿ ಹೋಗುವವನು ಹೆಚ್ಚಾವಿ ನಂತೆ, ಸ್ತಬ್ಧನೇಕಾಗಿರಬಹುದು' ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ತೆರೆದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಬರಬೇಕು' ಎಂದು ವಿನಯದಿಂದ ಕರೆದು ಕೈಜೋಡಿಸಿದ. 'ಎಲ್ಲಿಗೆ?' ಎಂದು ಕೇಳುವ ಪೂರೈದಲ್ಲಿ, ಜಮಾದಾರರು ಕರೆಯುವರೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಆಚೆಗೆ ಹೊರಳಿ ನಿಂತ. ಮೌಲ್ವಿಯವರು, ಕುಮಾರನ ಮರಣದ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನಡೆದರು.

ಕೊಠಡಿಗಳೆದುರು ಕುಳಿತವರಾರು? ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಇದೆಯೇ? ಇಷ್ಟೇಕೆ ಗದ್ದಲು. ವಿಶಾಲ ಬಯಲಿನ ಗಿಡದಡಿಯಲ್ಲಿ, ಜನ ಮಲಗಿದ್ದಾರೆ, ಕುಳಿತು ಚಕ್ಕಂದ ಹರಟೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಸ್ಕೇಟ ಪಾರಾಯಣ ನಡೆ ದಿದೆ. ಕ್ರಾಪ್ ಹಿಕ್ಕಿ ಕನ್ನಡಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಫೋನೋ ಒದರಿಸುವರು. ನೂರೈವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿರಬಹುದು. ಅಂದವಾದ ಖಾದೀ

ಉಡುಪಿನಲ್ಲಿ, ತೇಜಃಪುಂಜರಾಗಿರುವರು. ಹೆಂಗುಸುರೂ ಇದ್ದಾರೆ ! ಚಿಕ್ಕ ಮಗು ಬೇರೆ ! ನೊಲೆ ಕುಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ವೈತುಂಬ ಸೆರೆಗು ಹೊದೆದು ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಿನೊಡನೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಯಾರವರು ? ಜೇಲರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಇರಬಹುದು. ಬೀಗರು ಪರಿವಾರ ಸಮೇತ ಪಯಣಬೆಳೆಸಿರಬಹುದೂ ಎನ್ನಬೇಕೆ ? ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಜೇಷ್ಠ ಕುಮಾರನ ಮರಣ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕಿವಿಯಾರೆ ಕೇಳಿದುದಾಗಿದೆ. ಯಾರಪ್ಪ ! ಒಂದು ಕತ್ತೆ ಹೊರಲೂ ಆಗದಷ್ಟು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಬಟ್ಟೆ ! ಹಾಸಿಗೆ ಹೊದಿಕೆ. ಕುಣಿಯುವರು, ಭಜನೆ ಮಾಡುವರು. ಬೋಲಾ ಪುಂಡಲೀಕ ವರದ ಹರಿ ವಿಠ್ಠಲ ' ಎಂದು ಭಗವನ್ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಬೇರೆ,

“ಜೇಲರ, ಅಹೋ ಜೇಲರ-”

ಗಿಡದಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ತರುಣಿ ಕೂಗುವಳು. ಅವಳ ಮೈ ಆತು, ಮುಡ್ಡು ಕುವರನು ಆಡುತ್ತಲಿದ್ದ. ಸೀಪಾಯಿ ಓಡಿಹೋಗಿ? ‘ಎನು?’ ಎಂದ.

“ಅತಾ ದೂಧ ಪಾಹಿಜೆ! ಲೌಕರ ಆಣಾಯಲಾ ಸಾಂಗ. ಮುಲಾನಾ ಅತಾ ಪಿಯಾಲಾ ದಿಲ್ಸಚ ಪಾಹಿಜೆ. ಲೌಕರ ಆಣ ” ಕೇಳಿದವನೇ ಪೋಲೀಸ ಓಡಿದ. ತಂದುಕೊಟ್ಟ. ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆ ನೋಡಿ, ಭೀಸಿ ಒಗೆ ದಳು. ಉಪಗಾರಕ್ಕೆ ದಾನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತರುವಿಯಾ? ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಲನ್ನು ತರ ಲೇಬೇಕೆಂದು ಸಾರಿದಳು. ಪೋಲೀಸನು, ಮತ್ತೆ ಓಡಿದ. ತರುಣಿಯು ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿ, ಹೆಗಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕಳ್ಳಸ್ವರದಿಂದ ಹಾಡಲೂ ತೊಡ ಗಿದಳು. ವಿಕ್ರಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು, ಪೀವಳಾ ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿ, ಆಫೀಸದ ವರೆಗೆ ಕಳಿಸಿ ನಡೆದ. ಜನಾಧಾರರು ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರು. ಕೂಡಿಸಿ ಸೇವಕರಂತೆ ನಿಂತರು. ವಿಕ್ರಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅತ್ಯಾಗ್ರಹಪಡಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡೇ ಮಾತನಾಡತಕ್ಕವರು.

“ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ - ಈ ಜೇಲರನಿಗೆ ಎಂದು ವರಗನಾಗುವುದು? ಸಾಕಪ್ಪಾ ಎನ್ನಿಸಿದೆ. ”

“ ಅವರ ಮಗನ ಸುದ್ದಿ ಏನು ? ”

“ ಜೇಲರನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಹುಡುಗನಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ. ವಿನಯಶಾಲಿ, ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗನೇ ತೀರಿದಷ್ಟು ದುಃಖವಾಗಿಡೆ? ”

“ ಸಾಸ, ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಕ್ಕಾಗಿ ತೀರಿದನೆ? ”

“ ಕಾಲೇಜದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ. ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ ಕಲೆಕ್ಕರನ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿಯ ಯುನಿಯನ್ ಜಾಕ್ ಕತ್ತಿ, ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಯವಾಯಿತಂತೆ. ಪ್ರಚಂಡ ಮೆರವಣಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಧ್ವಜವನ್ನು ಒಯ್ಯುವುದಾಗಿ ಕೆಲವರು, ಕೊನೆಗೆ, ಕಲೆಕ್ಕರನು ಕಚೇರಿಯಲ್ಲರುವಾಗ, ಏನೂರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತಂತೆ! ಹತ್ತೆಂಟು ಧ್ವಜಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ, ಜಯಘೋಷಮಾಡಿದರಂತೆ! ಜಯಘೋಷ ಕೇಳಿ ಕಲೆಕ್ಕರನೇ ಹೊರಬಂದನಂತೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಜಯವಾಗಲೀ ಎಂದು ಧ್ವಜಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಿಟಿಶರ ಧ್ವಜವನ್ನು, ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಚರಚರ ಹರಿದು ಒಗ್ಗು, ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವರ್ಣದ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವನ್ನು ಹಾರಿಸಿದನಂತೆ. ವೋಲೀಸರು ಬಂದು ಹೊಡೆದರು. ಓಡಿಸಿದರು. ಧ್ವಜಕತ್ತಿ ಎನೆಯುವದರಲ್ಲಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಜೇಲರನ ಮಗ ಅರವಿಂದನು ಓಡಿಹೋಗಿ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ ಏರಿ, ಮತ್ತೆ ಧ್ವಜಹಾರಿಸಿದ. ಜಯಘೋಷ ಮಾಡಿದ. ವೋಲೀಸರು, ಎಳೆದರೂ ಧ್ವಜಬೆಡದಲೇ ನಿಂತಿದ್ದನಂತೆ, ಕಲೆಕ್ಕರನಿಗೂ ಜಯಘೋಷ ಮಾಡಲು ಗುಂಪು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ! ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು ವೋಲೀಸರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಕುಡಿದ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವೋಲೀಸನೇ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿದ. ಅದು ಅರವಿಂದನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕಡೆತು. ಬೇರೊಬ್ಬನು ಬೇಗವಾಗಿ ಸ್ತಂಭದ ಮೇಲೆ, ಧ್ವಜ ಏರಿಸಿ ಗುಂಡು ಹೊಡೆದ ಎಂದು ಆವೇಶದಿಂದ ಕೂಗಿದ. ಹುಡುಗ ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿ ಊರಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತು. ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಜನನರೆದರು. ಕಲೆಕ್ಕರನು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟ. ”

ಇನ್ನೂ ಅರವಿಂದನ ಶವದ ಮೆರವಣಿಗೆ, ಜನರು ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮಿಗೆ, ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವಂದನೆಯ ವರ್ಣನೆ ನಡೆದಾಗ, ತರುಣಿಯು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು.

ಅವಳ ಮಗು ಮುಂಗೈ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಜಮಾದಾರರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆಸನದಿಂದೆದ್ದು ಸ್ವಾಗತ ಬಯಸಿದರು. ಜಮಾದಾರರು ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಡಲು ವಿನಂತಿಸಿದರು.

“ ಏನು ಬೇಕು ತಾಯಿ ? ” ಜಮಾದಾರರು ತಲೆಬಾಗಿ ಕೇಳಿದರು. ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಗುವನ್ನು ಕೆಳಗಳಿಸಿದರು. “ ಏನೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲ ಈ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ”

“ ಸ್ತ್ರೀಸ್ಥಾನಬದ್ಧರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹಿಂಡಲಗಿಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ರಾತ್ರಿ ಗಾಡಿಗೆ ಕಳುಹುತ್ತೇವೆ. ಈಗ ತಮಗೇನು ಬೇಕು ? ”

“ ಕೂಸಿಗೆ ಹಾಲು, ಹಣ್ಣು ”

ಜಮಾದಾರನು ಇತರರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತಾನೇ ಓಟನೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಏನಯದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

“ ತಮ್ಮ ಡೇಸರೇನು ತಾಯಿ ? ”

“ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ” ತಮ್ಮ....

“ ಸಿಕ್ಕಮ ”

“ ಸಂತೋಷ. ಸ್ಥಾನಬದ್ಧರೇ ? ”

“ ಇನ್ನೂ ನಿರ್ದಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಖುಟ್ಟ ನಡೆದಿದೆ ”

“ ಕರ್ನಾಟಕವು, ಭಾರತಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಅಗಷ್ಟ ೧೯೪೨ ರ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ”

“ ನಿಮ್ಮ ನಾನಾ ಪಾಟೀಲರ, ಧೈರ್ಯಸ್ಥೈರ್ಯದ ಕೆಲಸಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಕೊಡುತ್ತಲಿವೆ. ”

“ ಯಾವ ಜಿಲ್ಲೆ ? ”

“ ಸಾತಾರೆ.....

“ ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯ ನಾಡು ”

“ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕದ್ದು ”

“ ತಾಯೀ, ಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರಣ ಕೇಳಬಹುದೇ ? ”

“ ಕಾರಣವಿದ್ದರೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಶಯ ”

“ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ? ”

“ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರನ್ನು, ದಾದರ ಸ್ವೇಶನದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿದರು. ಯಜಮಾನರು ಜೇಲಿಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರಿಂದ, ಸಂದೇಶ ಕಳುಹಿದರು. ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಮಾರ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಿರಬೇಕೂ ಎಂದು. ಅಬಲನಾನು. ಶಕ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಕಾರ್ಯಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದೆ. ಬಂಧಿಸಿದರು. ಬಂದೆ ನೋಡಿ ”

“ ಎಂತಹತ್ಯಾಗಿಗಳು ತಾಯಿ ನಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ನಿರುಪಯೋಗಿ. ಅಡುಗೆಮಾಡಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದರೆ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆವೋ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಲಿ. ”

“ ಗೆಳೆಯರೇ, ನಾನು ಯಾರೆಂದಿರಿ ? ”

“ ತಿಳಿಯದು ”

“ ಕರ್ನಾಟಕದವಳು. ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಜನ್ಮಭೂಮಿ. ವಿದ್ಯೆಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ನಾಡು ಕನ್ನಡ ”

“ ಯಜಮಾನರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದವರೇ ? ”

“ ಅಹುದು. ದೇಶಸೇವೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದುದು ಕರ್ನಾಟಕವೇ ? ಕರ್ನಾಟಕವೆಂದರೆ ಹೀಗೆಳೆಯಬೇಡಿ. ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ನಾಡು ಅದು ”

“ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ತಾಯಿ ”

“ ಅಣ್ಣಾ, ನೀವೆಲ್ಲಾ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವಿರಿ. ನನಗೆ ದುಃಖದ ಬದಲು ಸಂತಸವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ತವರಿನವರು ದೇಶಕ್ಕೆ ಭೂಷಣ ಪ್ರಾಯರೆಂದು ಜನ ನುಡಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೈಜುಂ ಎನ್ನುವುದು. ದಿನಾಕರ,

ಕೆರನುರಕರ, ಬಿಂದುನಾಥನ, ಅಂಬಲಿ, ನಾಲಿಯವರು, 'ಮಹಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯರ' ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರನ್ನು ಕೂಗಿ ಳಿದರೆ ಎಂತಹ ಹೆಮ್ಮೆ "

" ಮಹಾತಾಯಿ ನೀವು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೀರ್ತಿಯ ಪ್ರತೀಕ. ಭಾರತಮಾತೆ ಧನ್ಯಳು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಅಚ್ಚಳಿಯದೇ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ. "

" ಅಣ್ಣಾ- ವಿಪ್ಲವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿದ ನಾವು, ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕಾಗಿ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಸುದೈವದಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದವರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮಿ ಗಳು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಕಾರ್ಯ ಧುರಂಧರರು, ಪತಿಯ ತತ್ಪನಿಷ್ಠೆಗೆ, ತಾಯಿಯ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಬಾಧೆ ಬರದಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವೃತ್ತಿಯವಳಾಗಲೇಬೇಕು. "

" ತಾಯೀ ಎಲ್ಲ ಹೆಂಗಳೆಯರು ತಿಳಿದು ವರಿಸಿದರೆ ಎಂತಹ ಭಾಗ್ಯದ ಕಾಲವಿದೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ "

ಜಮಾದಾರರು ಹಾಲು-ಹಣ್ಣನ್ನು ತಂದರು. ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ವರು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ವಂದನೆ ನೀಡಿ, ಮಗುವಿನೊಡನೆ ಹೊರಟರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಗಳವರು ಜಮಾದಾರರನ್ನು ನೋಡಿ " ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿ ಸಾಹೇಬರೇ " ಎಂದರು.

" ಶಾಸ್ತ್ರೀಜೀ, ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಲ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುವಿರೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ.

" ಹೇಳುವೆ. ಇದಕ್ಕೇ ಬಂದಿರುವೆ."

" ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯ ನಂತರ ಸುಪ್ರಿಂಟೆಂಡೆಂಟರವರು ಬರುವರಂತೆ! ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ ಒದೆತ! "

" ನಾಳಿನ ದಿನವಿದೆ. ನಿಷ್ಕೃ ವಶದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವೆ "

ನಿಮ್ಮ ಖಟ್ಟಿಯ ವಿಚಾರಣೆ ನಾಳಿನ ದಿನವೇ ನಡೆಯುವುದಂತೆ. ಬೆಳಗಿನ ಗಾಡಿಗೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೀಪಾಯಿಗಳು ಕರೆದೊಯ್ಯುವರು. ಹೀಗಿದೆ, ತೊಂದರೆಗಳು ಮುತ್ತುತ್ತವೆ "

“ ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಗೇ ತರುತ್ತಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುವೆ ”

“ ದೇವರು ಏನು ಮಾಡಿಸುವರೋ ಮಾಡಿಸಲಿ. ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಕ್ಷಮಿಸಿ. ”

“ ನಾನು ಬೇರೆಯವನೇ ? ”

“ ಹಾಗಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀಜೀ ”

“ ದೂರ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಬರುತ್ತೇನೆ ”

ಶಾಸ್ತ್ರೀಜಿಯವರನ್ನು ಒಳಹೋಗಿಸಿದರು. ಪಕ್ಕದ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಳುವ ಧ್ವನಿ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಮಾಲ್ವಿಯವರು, ಹುಚ್ಚಪ್ಪನವರು ‘ಅರವಿಂದ’ನ ರೋಮಾಂಚಕ ಮರಣದ ಕಥಾನಕವನ್ನು ತಿಳಿದರು. ಅರವಿಂದನು ವಿರೋಚಿತ ಮರಣವನ್ನೈದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂತಸ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಸುಖ, ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೋರಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಜಿಯವರು, ತಮಗೆ ವಾಸಪೋರ್ಟ್‌ದೊರೆತ್ತಿದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ವಯಣ ಸಿದ್ಧತೆಯ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಪಕ್ಕದ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಳು, ನಗು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕಾರಣ ಕೇಳಿದರು ಶಾಸ್ತ್ರೀಜಿಯವರು.

“ ನಿಮ್ಮ ಕೆಟ್ಟನಾಲಿಗೆಯೇ ಕಾರಣ ! ”

“ ಯಾರಿಗೂ ಕೆಡುಕನ್ನು ನುಡಿದಿಲ್ಲ !! ”

“ ನಾಮುದ್ರಿಕಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಭಾವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ !! ಒಬ್ಬನ ಬಿಡುಗಡೆ ಆಯಿತು ‘ನಿರ್ದೋಷಿ’ ಎಂದು ಬರೆದರಂತೆ ಜಜ್ಜರು. ಒಳಗೇಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ಭೂಪತಿರಂಗ ! ಓಡಿ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ”

“ ಅವನ ಜೊತೆಯವನಿಗೆ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಆಯಿತೆ ? ”

“ ಅಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರೀಜೀ-ಹೆಂಡತಿಸತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದಿದ್ದಿರಿ. ಇಲ್ಲಾ ಎಂದು ವಾದಿಸಿದೆ. ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಈದಿನ ಕೇಳಿದೆ. ”

“ ನನ್ನ ಭವಿಷ್ಯ ಸುಳ್ಳಾಗಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ.... ”

ನೀನು ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೆಂಡತಿ ಸತ್ತರೆ ಇನ್ನೊಂದುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಅಳುವುದೇ ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೇ ಗಂಡ ತಿರೀದರೆ, ಅಳುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಲಗ್ನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವಾಗ, ಇವನಿಗೇನು ಧಾಡಿ-ಸತ್ತರೆ ಸತ್ತಳು ! ಹುಡುಗರಂತೆ ಅಳುತ್ತಾನೆ. ”

“ ಮೌಲ್ವೀಯವರೇ, ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು, ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಬಾರದು. ”

“ ಶಾಸ್ತ್ರೀಜೀ ದುಃಖ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ ನಿಜ. ಚಿತ್ತಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ. ಹಾಡಿ-ಹಾಡಿ ಅಳುತ್ತಿರುವ ”

ಸ್ವರತೆಗೆದು, ಹೆಂಡತಿಯ ಗುಣ, ರೂಪಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿನದು ಅಳುತ್ತಲಿದ್ದ ಕೊನೆಗೆ ‘ ಅಯ್ಯೋ ಎನ್ನಾ!’ ಎಂಬಸ್ವರ. ಕೊತಡಿಯವರು, ಶಾಂತತೆಗಾಗಿ ಪೋಲೀಸರನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾಯ್ತು ಶಾಂತನಾದರೂ ನಡು-ನಡುವೆ ಸ್ವರ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಏಕೆಮು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಬಂದಿತು. ವಿಶ್ವಾಸಿಗಳಾದರು ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ. ಹೊಡೆತತಂದೆರೂ ಸರಿ ಭವಿಷ್ಯ ಕೇಳಲೇ ಬೇಕೆಂದು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪಿತರಾದರು. ಕಾಯುವ ಪೋಲೀಸರ ಕಾಲುಹಿಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಆಪೇಕ್ಷೆ ಪೂರೈಸುವುದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಏಕೆಮು ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುವುದಾಗಿ ವಚನ ನೀಡಿದ ಪೋಲೀಸ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ಖಟ್ಟಿ ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಹೊರಡುವರೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಹಣೆಚಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಕೈಯ ತುತ್ತುಬಾಯಿಗಿಡುವುದಾಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕೊರಗಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಜೀಯ ಭವಿಷ್ಯವು ಸತ್ಯ-ಸತ್ಯವೆಂದರು

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಿನ.

ಆರು ತಿಂಗಳು ಕಠಿಣ ಕಾರಾಗೃಹ, ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ದಂಡ, ಇಲ್ಲವೇ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಶಿಕ್ಷೆವಡೆದು ಬಂದ ವಿಕ್ರಮ. ಕ್ರೂರ ಅಪರಾಧಿ ಮೊದಲಾಗಿ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕಾರಾಗೃಹ ಕಂಡವರೆಲ್ಲ, ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಬರನಾಡಿಕೊಂಡರು. ಶಿಕ್ಷೆ ಹೊತ್ತುಬಂದವರ, ವಸತಿ ಸ್ಥಳಬೇರೆ. ಒಳಗೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ದಂಧವಿಲ್ಲ. ವಿಕ್ರಮನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಬಾಂಧವರಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನೇ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ. ಅವರ ನಯನುಡಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೀತಿಯಮಾತು ಕೇಳಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ. ದೇ.ಭ. ಕಾನಡೆ, ದೇ.ಭ. ಜಿಜೂರೀಕರ, ಬಂಡೂನಾನಾ, ಸಾಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ವಿಕ್ರಮನ ಪ್ರೀತಿಯ ಗೆಳೆಯರು. ವಿಕ್ರಮನು ಸಾಹಿತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರು. ಅವನು ಅಂಡರಟ್ರಾಯಿಲ್‌ದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಹೊತ್ತು ಬರಲಿ, ಕನ್ನಡ ಕಲಿಯುವಾ ಎಂದಿದ್ದರು. ಈಗ ಶಿಷ್ಯರಾಗುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. 'ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯ' ಎಂದು ಕರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು, ವಿಕ್ರಮನಾ.

ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಲಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಜೋಗ' ವಿಕ್ರಮನ ಮನನೇಳಿದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ 'ಜೋಗ'ನ ಮೇಧಾ ಶಕ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಜೆರಗಾಗಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡದಿಂದ ಮರಾಠಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕನ್ನಡ ಮಾತೃ ಭಾಷೆ ಅವನದು ಮರಾಠಿಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುವವಿಕೆ ಕೇಳಬೇಕು ಜೋಗನ ಮುಖದಿಂದ, ಕನ್ನಡ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಮರಾಠಿ, ಗುಜರಾಠಿ, ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾರದ. ವಿಕ್ರಮನ ಕನ್ನಡ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವನು

ಎರಡು ಶಾಲೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು. ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು, ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಓದು ಬರೆದು ಕಲಿಸುವರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ 'ಜೋಗ' ನೂರಾರು ಕನ್ನಡ - ಮರಾಠಿಯ ಯುವಕರಿಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಭಾವಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವನು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು, ಹೆಚ್ಚೆರಳಿನ ಜಾಂಫವರನ್ನು ಕಾಣುವರು. ಓದಬರಹ ಕಲಿಸಿಯೇ ತೋರುವುದಾಗಿ ಅವರ ಪಟ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಕಲಿ ತಾನೆರೂ ಹೋಗುವಾ ಎಂದು ಉಬ್ಬಿದರು. ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಸವಿಮಾತಿಗೆ ಅಕ್ಷರಗಳು ತಲೆಯೆಲ್ಲ ಕೆತ್ತಿದುವು. ಒಂದೊಂದೇ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಓದಲು ಸಾಧನಮಾಡತೊಡಗಿದರು ಹೆಚ್ಚೆರಳಿನವರು. 'ಜೋಗ'ನ ವಾತಶಾಲೆ ವೃಗತಿ ವಧದಲ್ಲಿದ್ದಿತು ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯಪರಿಸಾರವು ಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ ಶಾಲಾಯೈನಮಃ ಎಂದು ಶುಕಾರಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ಆರಂಭನೂರತ್ನವು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ತಳಹದಿ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಉತ್ಸಾಹ ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಅವರು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯರಲ್ಲವೇ? 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಕಲಿಸುವುದಿಲ್ಲವ್ವಾ' ಎನ್ನಿಸಿರಬೇಕು ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ, ಜೆಲಿಗನ ಗಂಜಪ್ರಾಂಶವಾದರಾಯತು. 'ಯಾಕ್ತಿ-ಭಕ್ತಿ' ಎಂದು ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲಸ್ಯದ ಉಗಮವೇ ಟಾವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸದೇ, ಪಾಠಕ್ಕೆ ಉತ್ಸಾಹವಿದೆ ಎಂದು ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭವಿಷ್ಯಕಥನ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಮಹತಿ

ವ್ಯಾಸಕನಾಗಿತ್ತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಒಂದು ಗಂಟಿಯಾದರೂ ವಿಧಿಲಿಖಿತ ಓದಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಭವಿಷ್ಯವು ಸುಳ್ಳೆಂದು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಎರಡು ಪಾಟು ಗಂಜಿ ಇನಾಮ !!

ಹುಚ್ಚಪ್ಪನವರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವಿಕ್ಷೇಪ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಅಪಾದನೆ ಹೇರಿ, 'ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಠಿಣಶಿಕ್ಷೆ'ಯೆಂದು ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಹುಚ್ಚಪ್ಪನವರಿಗೆ ಜೇಲಿನ ಬಟ್ಟೆಕೊಟ್ಟು 'ಕ್ವಾರಂಟಾಯಿನ್' ವಿಧಿಮುಗಿಸಿದರು. ಅವರು ಪೊರಕೆಕೊಂಡು, ಕಸಗೂಡಿಸುವದನ್ನು ಕಂಡು, ಮರುಗದವರೇ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಕಸಗೂಡಿಸುವುದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿದವರಲ್ಲ. ರೈತರ, ಬಡವರ ಸೇವೆಯನ್ನುವರು. ಮಾಲ್ಟಿಯವರು ಅಂದರ ಟ್ರಾಯಿಲ್ ಕೋಪದ ಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಾತವಾಡಿಸಿ ಬರುವರು. ಯೊಟ್ಟಿ ನಾಣ್ಯಮಾಡಿದ ಈರಯ್ಯ! Quit India ಕರಸ್ತೀ ಸೋಟಿಗಳನ್ನೇ ಮುದ್ರಿಸಿದ ಮಾಧವರಾಯ, ವತೀಕರಣದ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಲಿನ ವಶಕ್ಕೆ ಬಂದ ಚಿನ್ನಯ್ಯ, 'ಕಿಮಿಯಾ'ದ ರಮೇಶ, ಹಂದಿಯ ಹಾಲಿನಿಂದ ಬೆಳ್ಳಿ ಮಾಡಿಸನೆನ್ನುವ ಬಾಲಪ್ಪ, ಭೂಗತ ದ್ರವ್ಯ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವುದೆನ್ನುವ ಭಂಗಾರೆಪ್ಪ, ಭಂಗಾರ ಪೂಜೆಗಿಡಿಸಿ, ರಾತ್ರಿಯೇ ಓಡಿಹೋಗುವಾಗ ಸೀಪಾಯಿಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಂಬರಮಾಲಿ, ಮಾಪ್ಲೇದಾರನಾಗಿ, ತೂಕಸೂಪಿನ ಇನ್ನಪ್ಪರನಾಗಿ, ಇನ್ನರನ್ನ ಕಂವನಿಯ ಡಾಯರೆಕ್ಟರನಾಗಿ, ವಕೀಲನಾಗಿ, ಡಾಕ್ಟರನಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ಹೆಸರಿನ ಆರೋಪಿಯಾದ ಇನ್ನಪ್ಪರ ಮಲ್ಲಾರಾಧ್ಯ, ನಾಯಕನ ಆಜ್ಞೆಪಾಲಿಸದೇ ಬಂದ ನೇವ್ವಿಯ ಯುರೋಪಿಯನ್ ಕೈದಿ, ಮಂತ್ರವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಊರಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬವಪ್ರಭು, ಇವರೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಗೆಳೆಯರು.

ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣ. ಊರಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಬಂಧು ಬಾಂಧವರಿಗೆ ಒಲುಮೆಯ ಕಾಣಿಕೆಯೆಂದು ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲ ನೀಡುತ್ತಲಿದ್ದೆ ಎಂದು ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಯೋಚಿಸಿದರು. ಕಾನಡಿಯವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ 'ತೀಳಗೂಳ ಸಮಾರಂಭ

ಸಭೆ' ಜರುಗಿತು. 'ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣ'ದ ಮಹತಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬ, 'ಸೂರ್ಯ ದೇವನ ಗತಿ' ಬದಲಾಗುವುದರ, ಮರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಒಬ್ಬ, ಮಾತನಾಡಿದರು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ. ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡುವೆ ಎಂದರು. ಮರಾಠಿ ಮಾತು ಶೂನ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. 'ಜೋಗ' ಭಾಷಾಂತರದಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಭಾಷಣವು ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಆಯಿತು. ವಿಷಯಮಂಡನ ಶೈಲಿ, ವಾಕ್ರವಾಹ, ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿ ಕೇಳುವುದೇ? ಕರತಾಡನವೇಕರತಾಡನ. ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಎಂದು ಕರೆದದ್ದಕ್ಕೇ ಇರಬಹುದು, ಕುಳಿತು ಮಾತನಾಡುವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ. ಬೇರೆಯವರಿಗಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಜನರ ಮುಖ ನೋಡುವರು. ಪರಿಣಾಮವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಜೋಗರ ಭಾಷಾಂತರದ ನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ವಾಕ್ಯಬಿಡುವರು. ಬೇಕು, ಇನ್ನೂ ಮಾತನಾಡಿರಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೆಗಳಿರುವಾಗ, ಭಾಷಣ ಮುಗಿಸಿದರು, ವೇಳೆ ಬಹಳವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು. ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ 'ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲ' ಕೊಟ್ಟರು ಮೊದಲು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಜೇಲಿನ ತಮ್ಮಗಳೆ ಯರಿಗೆಲ್ಲ ಮಮತೆಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು. ಜೇಲಿನವರಿಗೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಲು, ಜೇಲರನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಲೇ ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲ ತಂದು ಕೊಟ್ಟು, ಜಮಾದಾರರನ್ನು, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸಕಲಜಾತಿಯ ಬಾಂಧವರು, ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಆದ ತಪ್ಪು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯದ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಕೊಡಿರಿ, ಎಂದು ಆಲಿಂಗಿಸಿ, ಎಳ್ಳುಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಆಂತರಿಕ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ತಿನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಲೆಯನನ್ನು ಕಂಡು ಹಾರುತ್ತಲಿರುವ ಹಾರುವರು, ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಸಮ. ನಾವೆಲ್ಲ ಒಂದು, ಓರ್ವ ತಾಯಿಯ ಸ್ತನಪಾನದಿಂದ, ಪೋಷಿತರಾದವರು ಎನ್ನುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಜಾತಿವೈಷಮ್ಯಕ್ಕೆ ಎಡೆಗೂಡದೆ, ಹಾರುವ ನೊದಲು, ಅಂತ್ಯಜಕಡೆಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೆಡೆ, ಕಲೆವರು. ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ, ಒಂದೆತರಹದ ಊಟ, ಉಪನಿಷತ್ಕಾರರು 'ಸಹನಾನವನತು ಸಹನಾಭುನಕ್ತು ಸಹವೀರ್ಯಂಕರ ನಾನಹೈ' ಎಂದು ನುಡಿದುದರ ಸಾರ್ಥಕ್ಯ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ.

ಸಂಕ್ರಮಣ ಮಹೋತ್ಸವವು ಉಚ್ಚ-ನೀಚತೆಯ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲವೇ ಸಾಗಿತು.

§ § § § § §

ದಿನರಾತ್ರಿಗಳು ಉರುಳುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಆದಿತ್ಯವಾರ ಗೋದಿಯ ರೊಟ್ಟಿ, ಬಿಲ್ಲದ ತುಣುಕು! ಬರುವ ಆದಿತ್ಯವಾರವು ಹೋಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇದುವೇ ನಾವಿನ್ಯತೆ ಜೇಲಿನ ಜೀವನದಲ್ಲ. ಹದಿಸೈದು ದಿನ-ಕೊಮ್ಮೆ, ಸೊಕ್ಕಿವರೋ ಸೊರಗದರೋ, ತಿಳಿಯಲು ತೂಕಬೇರೆ ! ' ಆವರೋಗವು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿ ಕೊಡುವೆ ಕುಡಿಯೋ ' ಎನ್ನುತ್ತ ಧನ್ವಂತರಿಗಳು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕಮ್ಮಿಗೆ-ದಮ್ಮಿಗೆ, ಹುರುಕಿಗೆ - ಜುಣ್ಣಿಗೆ, ವಾತಕ್ಕೆ-ಸಿತ್ತಕ್ಕೆ, ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಅದೇಕೆ ಬದುಕಿಗೂ-ನಾವಿಗೂ ಒಂದೇ ಔಷಧ. ಧನ್ವಂತರಿಯ ಔಷಧ(ನಲಾಯಿನಬಾಟ್ಟಿ) ಕಲಶವನ್ನು ಕಳವಿಸಿದ ತಂದೆ ಶ್ರೀಯಸ್ಸು ಜೇಲಿನವರಿಗೇ ಸಲ್ಲುವುದು. ಓಡಿ ತರುವಾಗ ತುಸುಕಿ ಜಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಡಾಕ್ಟರರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಲಿರುವರು. ಸಾಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೂ ಅದೇ ಕಲಶದ ವಾನೀಯ, ಬದುಕುತ್ತೇನೆಂದರೂ ಅದೇ ಕಲಶ.

ಕಾನಡೇಯವರು, ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ, ಕನ್ನಡ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂತಾದರು. ವಿಕ್ರಮನೊಡನೆ ಕನ್ನಡ ಮಾತನಾಡದೇ ಸಮಾಧಾನವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ' ಯೋಗಕ್ಷೇಮಂ ವಹಾಮ್ಯಹಂ ' ಎನ್ನುವುದು, ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ತಿರುಗುವುದು. ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುವುದು, ಅವರ ನಿತ್ಯದ ನಿರಪೇಕ್ಷ ವ್ಯವನಾಯ. ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ, ನೂಲುವಲ್ಲಿ, ನೇಯುವಲ್ಲಿ, ರೋಗಿಗಳು ಸರಸುವಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇರತಕ್ಕವರೆ. ' ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸನ ' ನ ಕಾವ್ಯ ಸಲಣವು, ಜೋಗನ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ನಡೆಯಲೇಬೇಕು ಶ್ರೋತೃವಗ್ನವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಿತು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸನನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಸ್ತುತಿಸುವರು. ಅವನ ಪದ ಲಾಲಿತ್ಯ, ಭಾವಗಾಂಭಿರ್ಯ

ಗಳನ್ನು ಮನವಾರೆ ಹೊಗಳುವರು. ಜೋಗನು ಜಲಕಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿರಲಿ, ತುತ್ತಬಾಯಿಗಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿ, ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲಿರಲಿ, ನುಡಿಯುವುದು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕವನಗಳನ್ನು

“ ಸಾಯಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರೇ ? ”

“ ಏನು ಕಾಸಡಿಯವರೆ ”

“ ನಾಳೆ ಜನವರಿ ೨೬ ನೆಯ ದಿನ ”

“ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಿನ ”

“ ಏಜ್ಯಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ”

“ ಆತಂಕವೇನು ? ”

“ ಜೇಲು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ”

“ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸರಿ. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳ ಆಜ್ಞೆ ಇದೆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆಗಲಿ ”

“ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ತೊಡಗುತ್ತೇನೆ. ”

“ ವೈಭವದಿಂದ ನೆರವೇರಲಿ ”

“ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ? ”

“ ಸಿವ್ವೆ ಗೊಳಿಸುವೆ ’

† † † † † †

ಜನವರಿ ೨೬ ನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ಅರುಣೋದಯವಾಯಿತು. ಜೇಲಿನ ಕೈದಿಗಳು ಧ್ವಜಸ್ತಂಭದ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತಿರುವರು “ ಜನಗಣ ಮನ ಆಧಿನಾಯಕ ಜಯಹೇ ಭಾರತ ಭಾಗ್ಯವಿಧಾತಾ, ಜಯಹೇ ಜಯಜಯಜಯಹೇ, ಭಾರತ ಭಾಗ್ಯವಿಧಾತಾ ” ಎಂದು ಏಕಕಂಠ ದಿಂದ, ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯತೆಯಿಂದ, ನುಡಿಯುತ್ತಲಿದ್ದರು ಧ್ವಜವು ಗಾಳಿಗೆ ಸ್ಪೃಷ್ಟವಿಟ್ಟು, ಪಟಪಟ ಪಾರಾಡುತ್ತಲಿತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತ ಮಾತೆಯು, ಕುಲುಕುಲು ನಗುತ್ತ ಬರುವಂತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರ ದೃಷ್ಟಿ

ಹಾರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿತ್ತು. ಕತ್ತಿತ್ತಿ ಸಿಸ್ತಿನಿಂದ ನಿರುಕಿ ಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಧ್ವಜ ಸ್ತಂಭದ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಗಂಭೀರರಾಗಿ ನಿಂತಿರುವರು. ಎಡದ ಮೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕಾನಡೆ, ಜೋಗ, ಪ್ರಭೃತಿಗಳು. ಜೇಲು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿತು ' ಜಯಹೇ ' ಎಂದು. **ವಂದೇನಾತರಂ** ಪದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇನಿಗೊರಲಿನಲ್ಲಿ ವಂದೇನಾತರಂ ಪದ್ಯದ ಮಾಧುರ್ಯವು ತೆರೆತೆರೆಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ, ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಏಜಯಶ್ರೀಯ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಧ್ವಜಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಗಿಗಳು ವೀರವಂದನ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರ್ದ್ರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕರೆಯುವ ಋಷಿಗಳಂತೆ, ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆಯುವ ಮಗುವಿನಂತೆ, ಮಮತೆಯಿಂದ, ಬಿನ್ನದದಿಂದ, ಸಂತಸದಿಂದ 'ಭಾರತ ಮಾತೆ'ಯ ಜಯಘೋಷ ಗೈದರು ರೋಮಹರ್ಷಿತರಾಗಿ, ' ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ 'ಗೆ ಜಯಘೋಷ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ' **ವಂದೇನಾತರಂ** ' ಎಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಧ್ವಜಕ್ಕೆ ಬಾಗಿ ನಮಿಸಿದರು.

ಇನಾಮಸಾಣೇಬರ ಸಂತೋಷವು ಅಪರಿಮಿತ. ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ದೆ ಎಂದು, ಕೊಂಡು ಇಟ್ಟು ' ಹಸರು ' ರುಮಾಲು, ಇಷ್ಟೊಂದು ಮರ್ಯಾದೆ ಪಡೆಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೇಳಿದುದೇ ತಡ, ಹರಿದು ಧ್ವಜ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಜನ್ಮದ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವಾಯಿತೆಂದವರು ಮೂವರು. ಕೇಸರಿಯ ರುಮಾಲನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶಿಂಗ್ರೀದಾದಾ, ಬೇಡ ವೆಂದರೂ ತೊಟ್ಟು ನೆಹರುಶರ್ಟ್‌ನೇ ಧ್ವಜಕ್ಕಾಗಿ, ಕೊಟ್ಟು ಶಿವಮೂರ್ತಿ. ಖಾದಿಯದೇ ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆ ಶಿವಮೂರ್ತಿಗೆ. ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನೊಂದು ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು, ಧ್ವಜಗಳು ಸಿದ್ಧವಾದ ನಂತರ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ವಿಧಿತವಾಯಿತು. ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಧ್ವಜಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೇ ?

ಜೇಲಿನ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಕಂಬಳಿಗಳನ್ನು ಮಡಿಕೆ ಮಾಡಿ ಇರಿಸಿದರು. ನೀಲೆ ಬಳಿಯ ವಸ್ತ್ರ ಹಾಸಿದರು. ಅನಿಕಯಾ ಕಂಬಳಿಗಳದೇ. ಅದುವೇ

ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನ. ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ, ಚಿಕ್ಕ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ ಎತ್ತಿನಂತ, ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕರಿಬ್ಬರು.

ಕೊಠಡಿಯ ಎದುರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪೀಠ ಇರುವುದು. ಎದುರು ವಿಶಾಲ ಸ್ಥಳ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು. ಕ್ರಿಮಿಸಲ್ ಪೊದಲಾಗಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪೀಠದ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತಿರುವರು. ಮಧ್ಯಾಸ್ಥದ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ಬಂದರು ಕೈದಿಗಳು ಕರತಾಡನೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಗತ ಕೂರಿದರು ನೂಚನೆ, ಅನುಮೋದನೆಯ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಗಳಾದವು ನಿಯೋಜಿತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಪೀಠವನ್ನು ವಂದಿಸಿ, ಆಲಂಕರಿಸಿದರು. ಹರ್ಷೋದ್ಗಾರದ ತೆರೆಗಳು, ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚವವಾದವು ' ತಮಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರು, ತ್ಯಾಗಿಗಳು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರೆ' .. ಎಂಬ ಸಭೆಯ ನಿಯಮದಂತೆ ಮಾತನಾಡಿ, ' ಸಿಮ್ಮ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಿಸುವೆ ' ಎಂದರು ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲಿ ' ಎಂದರು.

ಭಾರತ ಸುಮಂಗಲ ಗೀತೆಯನ್ನು, ಮಂಜುಲಕಂಠದಿಂದ ಹಾಡಿದರು, ಮೂವರು ಕಲಿತರು. ' ಭಾರತದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ 'ಯನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ತೋರಿದರು ಜೋಗರು. ' ಜನವರಿ ೨೬ ನೆಯ ದಿನ 'ದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕಾನಡೆಯವರು ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತುಂಬುತ್ತ ಮಾತನಾಡಿದರು. ' ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಘೋಷಣೆ ' ವಿಷಯವನ್ನತ್ತಿ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಪೂರ್ವ ವೃಂತ್ತಾಂತ ತಿಳಿಸಿ, ಘೋಷಣೆಯ ಮಹತಿಯನ್ನು ವ್ಯಷ್ಟೀಕರಿಸಿದರು ಜಿಜೂರೀ ಕರರು. ' ವಂದೇ ಮಾತರಂ ' ಮಂತ್ರದ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು ಸಾಲೆಯ ಮಾಧವರಾಯರು. ಮಾತನಾಡಿದವರೆಲ್ಲ, ವಿಷಯವು ಸಭಿಕರ ಮನಮುಟ್ಟಿದುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಮಾತನಾಡಿದನಂತಲೆ ' ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಮತ್ತೆ ಕರತಾಡನೆಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯು. ಪ್ರಿಯ ಬಾಂಧವರೇ ...' ಎಂದು ಕೈ ಮುಗಿದು ಕೂಗಿದರು. ಜೋಗರು ' ಪ್ರಿಯಬಾಂಧವನೋ ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ. ಸಭಿಕರು ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ

ತತ್ತ್ವ, ಮಹಾತ್ಮರ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ. ' ನಾವೆಲ್ಲ ವಿಪ್ಲವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಭಾರತದ ವಾರತಂತ್ರ ವಿಚ್ಛೇದನೆಗೆ, ಅಳಿಲಿಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಮುಂದಿನವರ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಚರಿತ್ರೆ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂವಾದನೆಯ, ವೀರರೆಂದು ಚರಿತ್ರೆಗಳಾಗುವವು. ಮಾನ್ಯರೇ. ಕಷ್ಟ ದಾರಿಪ್ರ್ಯತೆ ಎನ್ನದೇ ನೀವಿಂದು ಭಾರತರಾಷ್ಟ್ರದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿರುವಿರಿ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಧೂರೀಣರು, ಇದುವೇ ಕೊನೆಯ ಹೊರಾಟವೆಂದು ನಾರಿದ್ಧಾರೆ ಕೆಲವರು ಹತಾಶರಾಗಿರಬಹುದು. ಕೆಲವರು ಕಾರಾಗೃಹದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮಣಿದಿರಬಹುದು. ಧೈಯಸಾಧನೆಯಾಗದೇ ಅಡಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವೂ ಎದುರೈದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿರಿ. ೪೨ ರ ಹೋರಾಟವು ಮಹಾನ್ - ಮಹಾನ್ ವೀರರನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದೆ. ಛತ್ರಪತಿ ಸಂಭಾಜಿ ಮಹಾರಾಜ ರಂಭ, ಕ್ಷಾತ್ರಪ್ಪತ್ತಿಯ ಆಧುನಿಕ ಸಂಭಾಜಿಗಳು ಉದಯವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರೂಪಾಂಶ ರಾಣಿ, ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ನಂತಹ ನಾರಿರತ್ನಗಳು, ಈ ಹೋರಾಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿವೆ. ನಿವು ವೀರರ ಕುವರರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕಟ್ಟು ವೈಭವದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದವರ ವಂಶಜರು. ಜಾಗೃತರಾಗಿ ಪೂರ್ವ ವೈಭವವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿರಿ. ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಧೈಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವವರೆಗೂ, ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ತೂರೆಯಿರಿ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಮರುಕ್ಷಣವೇ ಕರ್ತವ್ಯದ ಸ್ಮರಣೆ ಇರಲಿ. ಹೇಡಿಯಂತೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಬೇಡ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತವಾಗಲಿ. ಸ್ವಾತಂತ್ರೋತ್ಸವದ ದಿನವೇ ಮನೆ ಮುಟ್ಟುವೆ. ಇಲ್ಲವೇ ಈ ತೃಣ ಸಮಾನ ದೇಹವು ರಾಷ್ಟ್ರದೇವಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗಿರಲಿ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಕೈಕೊಳ್ಳಿರಿ ಲಾಹೋರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಸರ್ಣಯವನ್ನು ನಿಂತು ನುಡಿದಂತೆ ಅಲ್ಲ. ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ಅಂತಹ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ. ಸಿಂಹದ ಮರಿಗಳೆಂದೇ ಇಲ್ಲಗೆ ಬಂದಿವ್ವಿರಿ. ಲಾಹೋರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು, ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ದೇ. ಭ. ಕಾನಡೆಯವರು, ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ಒಂದೊಂದೇ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ,

ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ, ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಮನಸಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ಬದ್ಧರಿರುವೆನೂ ಎಂದು ನುಡಿಯಿರಿ. ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಶಾಂತಭಾವದಿಂದ, ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಕೈಕೊಳ್ಳುವಿರೆಂದು ನಂಬುತ್ತೇನೆ ” ಕಾನಡೆಯವರು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತರು ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಶಾಂತರಾಗಿ ಕಾನಡೆಯವರು ಹೇಳಿದಂತೆ, ಅನ್ನುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮೊದಲು ಕೈದಿಕಡೆಯಾಗಿ ಜೇಲಿನವರೆಲ್ಲ, ಶಾಂತ ಸ್ವರದಿಂದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ಜೇಲರನು ಕಳ್ಳಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತ ಒಳಗೆಬಂದ. ಭಾಷಣ ಕೇಳುತ್ತ ಸೀವಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡ. ಜಮಾದಾರರನ್ನು ನೋಡಿದ, ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತದ್ದನ್ನು. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೈದಿಗಳೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಸಭೆಯಲ್ಲ ಭಾಗ ವಹಿಸಿದುದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ. ಹಗುರಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತ ಜನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕ. ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿರುವ ಕೈದಿಗಳಿಗೆ, ಸ್ಪಷ್ಟ ಇದ್ದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ನೇರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪೀಠದ ವರೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಕಾನಡೆಯವರ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಗದವನ್ನು, ಭರದಿಂದ ಕಸಿದ. ಕಾನಡೆಯವರು ಕಸಿದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಿಧಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಮುಖೋದ್ಗತವಿದ್ದ ಲಾಹೋರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ನಿರ್ಣಯ ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಜನ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಜೇಲರನು ಆರ್ಭಟಿಸಿ, ಕಾನಡೆಯವರಿಗೆ ಹೊಡೆದ. ಕಾನಡೆಯವರು ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಬಾಯಿ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಲು ಮುಂದಾದನು ಜೇಲರ. ಸೀವಾಯಿಗಳು ಶುದ್ಧಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂದರು. ಜಮಾದಾರನ ಗತಿ ಭಗವಂತನೇ ಒಲ್ಲ. ರಜೆ ಕೊಂಡಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದೇ, ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ ದಿನ ಆಚರಿಸಲು ಆಸ್ಪದ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ತಾನೂ ಓಡಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಕಾನಡೆಯವರಿಗೆ ಬಹುತಪೋಕೃತಲಿದ್ದವು. **ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ವಿಧಿ** ಉಚ್ಚರಿಸುವುದಾಯಿತು. ಕೈದಿಗಳು ಜೇಲರನು ನಡೆಯಿಸಿದುದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಬಂದೆರಡು ಕಡಿತ ದೊರೆತಿದ್ದವು. ಕೂಡಿದ ಜನಕ್ಕೆ ಜೇಲರನ ವರ್ತನೆ ಸಹನೆಯಾಗದೇ

ನುಗ್ಗಿದರು, ಹಿಡಿ, ಹೊಡಿ, ಕಟ್ಟು' ಎಂದು ಆರ್ಭಟದಿಂದ ಕೂಗಿದರು. ಜೇಲರನು ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದ! ಜನಜಂಗುಳಿಯ ನಡುವೆ ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹತ್ತು ಜನ 'ಹುಯ್ ಹುಯ್' ಎನ್ನುತ್ತ ಹೊತ್ತರು ಜೇಲರನನ್ನು. ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರು. ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದರು ವೀರನನಬೇಕು ಜೇಲರನಿಗೆ. ತನ್ನದರ್ಪದ ಬಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. 'ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭ ದೊರೆಯದು ಮಾತನಾಡು ಬೈ. ಬೊಗಳು ಕೀಳು ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಿವಿಷ್ಟು ಹೊರಗೆ ದೂಡಿಬಿಡು' ಎಂದು

ಕಾನಡೆ ಗದ್ದಲು ಸರಿಸಿ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ಜನತೆ ಎಸಗಿದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು, ಬಲವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ, ಕೃದಿಗಳನ್ನು ದೂಡಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಸುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಮುಖಕ್ಕೆ ಕಪ್ಪು ಬಡಿಯಬೇಡಿ. ಸಿಸ್ತಿನಿಂದ, ಶಾಂತತನದಿಂದ ಒಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಲು, ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆನೀಡಿ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕರು. ಕೆಲವರು ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ಕೂಗಿದರು. ಕಾನಡೆ-ಶಾಸ್ತ್ರೀ ಇರದಿದ್ದರೆ ಜೇಲರನಿಗೆ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ವರ್ಗವೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜೇಲರನನ್ನು ಅಫೀಸದ ವರೆಗೆ ಕಳಿಸಿ ಬಂದರು. ತಾವೇ ನಿಂತು ಎಲ್ಲ ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಪೋಲೀಸರಿಂದ ಕೀಲಿ ಹಾಕಿಸಿದರು. ಜೇಲರನು ಕೃತಜ್ಞತೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಪ್ತೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಅನೀರಿಕ್ಷಿತ ಗಲಭೆ ಆದುದರಿಂದ, ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಧ್ವಜವಂದನೆ ಇಬ್ಬರೇ ಜರುಗಿಸಿ, ವಂದೇಮಾತರಂ ಎಂದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ ದಿನವು ಈ ರೀತಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿನಿಯಮವಿದೆ' ಎಂದುಕೊಂಡು ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಪೋಲೀಸನು ಕೀಲಿ ಜಡಿದ ಅಬ್ಬರದಿಂದ.

ಸುಖ-ಸಂಚಾರಿಗಳು.

“ ವಿಕ್ರಮಶಾಸ್ತ್ರಿ .... ” ಕೂಗಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಎಪ್ಪು ‘ ಯಾರು ! ’ ಎಂದ. ‘ ನಾನೇ ಜೇಲರ ’

“ ಏನು ಕೆಲಸ ? ”

“ ಹೆಸರುಗೊಂಡು ಕೂಗುವೆ. ಕರೆದ ಹೆಸರಿನವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮಗಂಟು, ಹಾಸಿಗೆ ಹೊದಿಕೆ ಸಹಿತ, ಜೇಲಿನ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬರಬೇಕು. ”

“ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯ ! ಏತಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು ! ”

“ ನೀವೆಲ್ಲ ಶೂರರೆಂದು ಬೇರೆ ಜೇಲಿಗೆ ಕಳಿಸುವೆ ”

“ ಯಾವ ಜೇಲಿಗೆ ? ”

“ ಶಾಸ್ತ್ರೀ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಕೇಳಬಾರದು. ”

ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಕೈದಿಗಳು ಸಂಮತಿಸಿದರು. ಯಾರ ಹೆಸರು ಹೊರಬರುವುದೆಂಬುದರ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಸರಿ. ಹೋದರೂ ಸರಿ, ‘ ಪ್ರೀತಿ ಇರಲಿ, ಮರೆಯಬೇಡಿ, ಕಾಗವ ಬರೆಯಿರಿ ’ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ನಡೆದುವು ವಿಳಾಸ ಒರೆದುಕೊಂಡರು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಗೆಳೆಯರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಆಲಂಗಿಸಿದರು. ಅಗಲಿರುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಜೇಲರನನ್ನು ಶಪಿಸಿದರು. ಕೂರಡಿಯಲ್ಲಿಯ ಕೈದಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳ ಪಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತೈಸಿದರು. ‘ ನಾವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ತಾಯಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ಮತ್ತೆ ಕಲೆಯುತ್ತೇವೆ. ಒಂದೇ ಧ್ಯೇಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಲೆ ತಿದ್ದುವು ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಗಲಿ ಹೋದರೂ- ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೂಡಿಸಿರುವೆ. ನೀವು ತೋರಿದ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ಮರೆಯಲಾರೆ ನಿಮ್ಮ ಅನುಕರಣೆಯ ವರದನೆ- ನನ್ನ ಜೀವ ನಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಗೆಳೆಯರೇ, ನನ್ನವರೂ ಎಂದು, ನಿಮಗೆ ನಾನೇನಾದರೂ ಬಿರುಸುಡಿಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದರೆ ಮರೆತು, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ವಿಕ್ರಮನು ನಿಮ್ಮ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ತಮ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು, ಧ್ಯೇಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಲಿ ಭಾರತರಾಷ್ಟ್ರವು ಬೇಗನೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದುದನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲ ನೋಡುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ ! ’ ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದ. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಕ್ಕ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದ ಬೀಳೆನ್ನೆಟ್ಟರು.

ಐವತ್ತೇ ಹೆಸರುಗಳು ಹೊರಬಂದುವು, ವಿಕ್ರಮನದೇ ಮೊದಲ ನೆಯದು. ಜೋಗರು ವಿಕ್ರಮನ ವಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗೆಳೆಯರು ವಿಕ್ರಮನೊಡನೆ ಹೊರಡಲು, ಹೆಸರು ಬಾರದ್ದಕ್ಕೆ ಮರುಗಿದರು. ಐವತ್ತು ಜನ ಹಾಸಿಗೆ ಹೊತ್ತು ನಡೆದರು ಸೀವಾಯಿಗಳ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಪ್ರತಿ ಕೊಠಡಿಯವರು ‘ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳೇ ನಮಸ್ಕಾರ. ಹೋಗಿಬನ್ನಿ ’ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾನಡೆ ಬಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಯೇ ಗೋಡೆಗೆ ಆತು ನಿಂತಿದ್ದ. ಕಲವರು ಅಗಲುವಿಕೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ತಂದರು ಜೇಲಿ

ನವರೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ವಂದನೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜಯಘೋಷ ಮಾಡಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು.

ಮೈಮುಖದ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕ್ಷಿಪ್ರ ದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ತಮಾಡಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ವಿನೀತರಾಗಿ ಕೇಳಿದರು. ವಂದನೆಕೊಟ್ಟು ವ್ರಷ್ಟಿಸಿದರು, ಯಾವ ಜೇಲಿಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು, ಜೇಲರನು ಹೇಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನ ಒಲದಕ್ಕೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಎಡದಕ್ಕೆ ಮುಂಗೈಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ 'ಬೇಡಿ' ಹಾಕಿದರು. ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣ ಬಳೆ, ಬಳೆಗೆ ಕೊಡಕಿದ ಕಬ್ಬಿಣ ಸರಪಳಿ ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದರು ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ, ಕೈದಿಯ ನಂದಕ್ಷಣೆಗೆ ಪ್ರೇಲೀನರು. ಸೆಬ್ಬಾಗಿಲುತೆರೆದರೂ ಕೊರಹಾಕಿದರು. ಜಮಾದಾರನು ಕೈಮುಗಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಕೈದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಿಲಟರಿ ಲಾರಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದರು. ಇಬ್ಬರ ನಕ್ಕದ್ದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸೀವಾಯಿ ಬಂದೂಕಿ ನೂಡಿಸಿ, ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಸಿಂತರು ಲಾರಿ ಓಡಿತು ರೇಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಶನ್ನದವರೆಗೆ

ಫ್ರೀನು, ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿತು. ಕೈದಿಗಳು, ಒಬ್ಬರು ಒಬ್ಬರ ಮೈಆತು, ತೂಕಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ಸೀವಾಯಿಗಳಿಗೆ ಸಿಪ್ಪೆ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ! ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ತಂಬಾಕು ಬೇಡಿತು ಮನಸ್ಸು ಅಪರಿಚಿತ ಸೀವಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಕೊಡುವರೋ ? ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ. ಬೈದರೆ ವರಿಚಿತರಾರೂ ಎಚ್ಚರಿಲ್ಲ. ಸೀವಾಯಿ ಮುಖನೋಡ ತೊಡಗಿದ ವಿಕ್ರಮನ ನೋಟಕ್ಕೆ ಸೀವಾಯಿ ಜೆದರಿದನೇನೋ ! ತನ್ನ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಬಂದೂಕನ್ನು ಬಿಗಿದುಹಿಡಿದ. ತಾನು ಹಿಡಿದುದು ಬಂದೂಕು ಅಶುದ್ಧ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯ ವಿಧವರಂತೆ, ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಬಂದೂಕು ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ ಎಂದು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ವಿಕ್ರಮನು ಸೀವಾಯಿಯ ಸಂಶಯವೃತ್ತಿಕಂಡು, ಮಾತನಾಡಿಸುವ ಉತ್ಸುಕತೆ ಆಯಿತು. ವಿಕ್ರಮನು ಎದ್ದುಸಿಂತ. ಸೀವಾಯಿ ಬಂದೂಕನ್ನು, ವಿಕ್ರಮನ ಎದೆಗೆ ತಟ್ಟಿಸಿ 'ಕೂಡ್ಯ. ನಿಲ್ಲಬೇಡ' ಎಂದ.

“ ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆ ” ಎಂದು ಶಿರಬಾಗುವ ಶರಣಸ್ವನವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು. ಸೀಪಾಯಿ ಮೆಲ್ಲನೇ ಬಂದೂಕನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ವಿಕ್ರಮನು ನಯವಾಗಿ—

“ ಪೋಲಿಸಸಾಹೇಬ ” ಎಂದ.

“ ಏನು ಬೇಕು ? ” ಬಂದೂಕನ್ನು ಘಟ್ಟಿಸಿ ಕೇಳಿದ.

“ ಕೋಪಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ”

“ ಏನು ಬೇಕಾಗಿದೆ ರಾಯರೆ ? ” ಬೇರೊಬ್ಬ ಸೀಪಾಯಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿ ಕೇಳಿದ.

“ ತಂಬಾಕು..... ”

“ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ, ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ”

ಸೀಪಾಯಿಯು ಬಂದೂಕನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಮಲಗಿಸಿ, ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ ಚಂಚಿಯನ್ನು ಉಚ್ಚುತ್ತು, ವಿಕ್ರಮನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಪ್ರಶಸ್ಥ ಆಸನ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತ. ತಂಬಾಕು ನೀಡಿದ. ವಿಕ್ರಮನು ಸೀಪಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿದ.

“ ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡುವುದೂ ಒಂದು ವಿದ್ಯೆ ಅಲ್ಲವೇ ? ”

“ ನಾಚಿಕೆ ಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲೇನಿದೆ ”

“ ನಾಚಿಕೆ ಬಿಡಲೂ ಕಲಿಯಬೇಕಲ್ಲವೇ. ಪ್ರಥಮಪಾಠವೆಂದು ತಂಬಾಕು ತಿನ್ನವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಾಗಲು, ಯಾರಬಾಯಿ ಕೆಂಪಾಗಿದೆ. ಯಾರ ಬೆರಳಿಗೆ ಸುಣ್ಣ ಮೆತ್ತಿದೆ. ನೋಡುವುದು.— ಕೊನೆಗೆ ‘ ಭಿಕ್ಷಾವೇಹಿ ’ ಎಂದು ಜೋಳಿಗೆ ಮುಂದೆ ಹಿಡಿಯುವುದು.

“ ಇದರಲ್ಲೇನು ರಾಯರೇ; ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಎಂಥೆಂಥವರೂ ಕೇಳುವರು. ಜೀವಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತೆ ? ”

“ ಜಮಾದಾರರು ಒಳ್ಳೆಯವರಿದ್ದರು ”

“ ಸರಿಬಿಡಿ ಹಾಗಾದರೆ. ಶಿಕ್ಷೆ ಎಷ್ಟಾಗಿದೆ ? ”

“ ಆರುತಿಂಗಳು ”

“ ಇಷ್ಟೇ ? ”

“ ಕಡಿಮೆ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನುವಿರೇನು ? ”

“ ನೀವು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರೇ ಅಲ್ಲ !! ”

“ ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ”

“ ಈ ಸಲ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಕೆಲಸಗಾರರು ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುಬಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕು ಬಿದ್ದವರು ಇಪ್ಪತ್ತು - ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷ ಶಿಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ನೀವು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೈದಿಗಳು ಹಾಗಾದರೆ ”

“ ಅಲ್ಲಾ ಸಾಹೇಬರೇ ”

“ ನಾಲ್ಕು ಆರು ತಿಂಗಳು ಶಿಕ್ಷೆ ಎಂದರೆ ಮಹತ್ವವೇ ಅಲ್ಲಾ. ಶಿಕ್ಷೆಯ ಅವಧಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು. ನೀವು ಕೋರಿಸಬೇಡಿ ”

“ ಕೋರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ಸಾಹೇಬರೇ ? ”

“ ರಾಯರೇ ನೀವೆಲ್ಲಾ ಹೀಗೆ ಜೇಲಿಗೆ ಬರುವಿರಿ. ಕಷ್ಟಪಡುವಿರಿ. ನೀನೆಂದರೆ ನೀವು ಒಬ್ಬರೇ ಅಲ್ಲಾ. ದೇಶದಲ್ಲಿಯ ನಿಮ್ಮಂಥವರೆಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು ? ”

“ ಈ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೊರೆಯುವುದು. ”

“ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ ರಾಯರೇ, ಶೂಢು ತುಬಾಕಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ರಾಜ್ಯವಾಳುವರು. ನಮ್ಮಿಂದಲೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುವರು. ಶಾಂತತನದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಕೊಡುವರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಹುಚ್ಚುತನ ”

“ ಮಹಾತ್ಮನ ಶಾಂತಿ-ಸತ್ಯ, ತ್ಯಾಜ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ತೋರುವುದು. ಶಾಂತಿ ಸತ್ಯದಿಂದಲೇ ಭಾರತೀಯರು ಸ್ವತಂತ್ರರಾದರೂ ಎಂದು, ವಿಶ್ವ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವರು ”

“ ಏನು ಮಾತು ರಾಯರೇ ? ಗಾಂಧಿ ಒಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ. ಚರ್ಚಿಲ್ ಇಂಗ್ಲೆಂಡದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ, ‘ಈ ಅರಬತ್ತಲೆ ಫಕೀರನು ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಮೊರ

ಕಿಸುವನಂತೆ' ಎಂದು ನಿದಿಸಿದನಂತೆ. ಮದ್ದು ಗುಂಡು ಸಿದ್ಧಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಿಟಿಶರ ಕೂಡ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಓಡಿಸಬೇಕು. ಸುಮ್ಮನೇ ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಏನು ? ”

ದೂರದಲ್ಲಿ, ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಕುಳಿತ ಪೋಲೀಸನು, ಮುಂದೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದ.

“ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಿಗುವುದು ನನಗೆ ಖಾತ್ರಿ ಇದೆ ”

“ ಅದು ಹೇಗೆ ? ”

“ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಚಮತ್ಕಾರವೇ ನಡೆಯುವದು. ”

“ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನವರಿಂದ ಸಿಗುವದೇ ? ” ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿದ ಪೋಲೀಸ ಕೇಳಿದ.

“ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಬ್ರಿಟಿಶರು ಮಣಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಗಂಡ ಬೇರೊಬ್ಬ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ”

“ ಹಿಟ್ಟರನೇ ? ”

“ ಅವನ ಗುರು ! ”

“ ಯಾರು ? ”

“ ಸುಗ್ರಾಷಚಂದ್ರ ಬೋಸ ” ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಪೋಲೀಸ ಹೇಳಿದ.

“ ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ. ಅವನಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಸ್ವತಂತ್ರವಾಗುವದು. ”

“ ಅವನು ಸತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ” ವಿಕ್ರಮನಂದ.

“ ನೀವು ಸತ್ತಿರುವಿರಿ. ಅವನು ಸಮ್ರಾಟನಾಗಿರುವ. ಏಶಿಯಾ ಖಂಡದ ಪ್ರಭು ಅವನೇ ! ”

“ ಸುಳ್ಳು ಮಾತನ್ನು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೇ ಯಾಕೆ ಹೇಳುವಿರಿ. ಅವನು ಸತ್ತನೆಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ”

ಸ್ವೇಶನ್ ಬಂದುದರಿಂದ ಗಾಡಿ ನಿಂತಿತು. ಮಾತುಗಳು ಬಂದಾದವು.

ಎರಡನೆಯ ಸಲ ತಂಬಾಕನ್ನು ತುಂಬಿದರು. ಕೈಡಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಲಿ ದ್ದರು. ಸೀಪಾಯಿಗಳೂ ಕೆಲವರು ಎಚ್ಚರಿರಲು ತಿಳಿಸಿ, ಕೆಲವರು ಕುಳಿ ತಲ್ಲಿಯೇ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಿನರಾದರು. ಗಾಡಿ ಓಡಿತ್ತು.

“ ರಾಯರೇ ನೀವು ಹಳ್ಳಿಯವರೇನು? ”

“ ಯಾಕೆ? ”

“ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳು ಎನ್ನುವಿರಿ? ”

“ ವೃತ್ತಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಓದಿರುವೆ ”

“ ರಾಯರೇ ಏನು ನಿಮ್ಮ ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ!! ನಾನು ರೇಡಿ ಯೋದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಭೋಸನು ಜಾವಾ, ಸುಮಾತ್ರಾ ಬೋರ್ನಿಯೋ ಗೆದ್ದನಂತೆ! ದಿಲ್ಲಿಯ ಕೆಂಪು ಕೋಟಿಯ ಮೇಲೆ ಧ್ವಜ ನಿಲ್ಲಿಸುವನಂತೆ ”

“ ಎಂದಿಗೂ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸೈನ್ಯ ಬೇಡವೆ? ”

“ ನಿಮ್ಮ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಸೈನ್ಯವಿದೆ. ಅವರೇ ಗೆದೆಯುತ್ತಾರೆ. ”

“ ಸಾಕುಬಿಡು ವೆಂಕಟೇಶ, ಬೇರೆ ಮಾತಾಡು. ಹಿಟ್ಟ ರಿದ್ದಂತಿದೆ ತನ್ನ ಕುದುರೆ ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಭಟಕಾನಾಲೆ ಅಂದದ್ದಕ್ಕೆ ೬ ತಿಂಗಳ ಶಿಕ್ಷೆ ಆಗಿದೆಯಂತೆ! ನಮಗೇಕೆ? ಸುಮ್ಮನಿರು. ” ತಂಬಾಕು ಕೊಟ್ಟ ಪೋಲೀ ಸನು ನುಡಿಬಿಟ್ಟು. ವೆಂಕಟೇಶನಿಗೆ ಬೋಸನಂದರೆ ಮೈತುಂಬುತ್ತಿ ದ್ದಿತು. ತಾನು ಪೋಲೀಸನೆಂಬ ಅರಿವಾಗಲೀ ಅನ್ನದಾತರ ಕಡೆಗೆ ಗಮ ನನವಾಗಲೀ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೇಳಿದ ಪೋಲೀಸನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ.

“ ಸಾಹೇಬ ಈಗ ನನಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿದೆ. ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ದ್ದರೆ ಭೋಸ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡಲು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಏನು ಮಾಡುವಡು. ತುಂಡ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಗಂಟು ಹಾಕಿದರು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭೋಸ ಸಮ್ರಾ ಟನ ಸೈನಿಕನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ ”

“ ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಭೋಸನಿಗೆ ಸೈನಿಕನಾಗಿ ಅಭಿಲಾಷೆ ಪೂರೈ ಮಾಡಿಕೊ ”

“ ವೆಂಕಟೇಶನಿಗೂ ಸಾಹೇಬರಿಗೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯಮಯ ವಾಗ್ವಾದಗಳು ನಡೆದವು. ಕಾಗ್ರೆಸ್ಸನ್ನು ಇಬ್ಬರೂ ಸೇವಿಸುವ ಸರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಭೋಸನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸ್ವಯಂಪ್ರಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ವೆಂಕಟೇಶ ವಿಕ್ರಮನು ಯಾವ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದೇ ಮಾತನಾಡಿ ಸಾರಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ವೋಲೀಸನು ವೆಂಕಟೇಶನಿಗೆ ಕೇಳಿದ.

“ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಉತ್ತಮ ಕುಮಾರನು, ನೀನು ಗಿಡಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ, ಸಿಕೊಂಡೆಯಲ್ಲೂ ತನಿಗು ಕಾಗ್ರೆಸ್ಸ ಜನರನ್ನು ಆಗ ಬೈಯಬೇಕು ”

“ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಗಿಡಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದರೇ? ” ವಿಕ್ರಮನು ಕುತುಹಲ ದಿಂದ ಕೇಳಿದ.

“ ಸ್ವೇಶನ್ನು ಕಾಯುವವರಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದರು ನಾನೂ ವೆಂಕಟೇಶ ಜೊತೆಯಾಗಿದ್ದೆನು ಗೊತ್ತು ಬಂದು ಮುತ್ತಿಟ್ಟು ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದೂಕುಗಳಿದ್ದವು ಅವರೆನುರು ಬಂದೂಕನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಸ್ವೇಶನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹೋಗಿರಿ ನನುನ್ನು ಬಂದೂಕನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಂಡ ವೀರ ಇವನು ”

“ ಹೆದರಿ ಬಂದೂಕನ್ನು ಕೆ ಗಿಡಲಿಲ್ಲ. ವೇಶ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆ ”

“ ಹೆದರಿವೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊ ”

“ ನೀವು ಹೆದರಿದಿರಿ ”

“ ನಾನು ಹೆದರಿದ್ದು ಕೂಡಿದ ಜನಕ್ಕಲ್ಲ. ನೌಕರಿಗಾಗಿ. ಹೆದರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ”

“ ಅಡಕ್ಕೆ ‘ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಹೋಗಿರಿ ’ ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿ ರಲ್ಲವೇ! ”

“ ವೆಂಕಟೇಶ, ನಿನಗನ್ನು ಸಂಸಾರದ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ. ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದರಂತೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ”

ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ನಿಲ್ದಾಣ ಬಂದಿತು. ವೋಲಿಸರು ಬೇಡಿ, ಕಡಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡರು, ಕೈದಿಗಳ ಕೈಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲಭಿಸಿತು. ‘ಬೆಳಗಾಗಿದೆ ಮುಖ ಮಾರ್ಜನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೂಡಿರಿ.’ ಕೈದಿಗಳಬೇಡಿಕೆ ಫಲವಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಚಾರನುರಿಯ ಚೀಲ ಕೈದಿಗಳ ಡಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಬಂತು! ಮೂರುಮೂರು ಬೊಗಸೆ ತುಂಬ ಚುರಮರಿ ! ಒಂದು ಸೇರು ವ್ರನಾಣ ಬೆಲ್ಲ! ಐವತ್ತು ಕೈದಿಗಳು ತಿನ್ನಲು ತೊಡಗಿದರು. ವೋಲಿಸರು ಬುತ್ತಿಯ ಗಂಟು ಬಿಚ್ಚಿದರು. ನೀರನ್ನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟವರು ವೋಲಿಸರೆ. ವೋಲಿಸರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಂದೂಕು ಚೀಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೆಳಗಿಳಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕೇಳಿದ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ರಾಲಿಸರು, ಕೈದಿಗಳನ್ನು ‘ ಇಸಾಪುರ ’ ಜೇಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವರು. ತಾವು ತಿರುಗಿ ಹೊರಡುವ ವೆಂದು ವೆಂಕಟೇಶ ಹೇಳಿದ. ಗಾಡಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಜನ, ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಲಿದ್ದರು ಕೆಳಗಿಳಿಯುವ ಅಧಿಕಾರ ಕೈದಿಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಕಿಡಿಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಣಕೆ ಹಣ್ಣಿನ, ಫಲಹಾರ ಅಂಗಡಿ ನೋಡಿ, ದೊಟ್ಟೆಹಸಿವನ್ನು ಒಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ತುಂಡ ವೋಲಿಸರು, ತಮ್ಮ ವಸಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೈದಿಗಳ ಎಣಿಕೆ ಕೊಂಡರು. ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿದರು. ಸೇದಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದವರಿಗೆ ಬೀಡಿಯ ಲೂಟಿಮಾಡಿಸಿದರು. ಎಲೆ - ಅಡಿಕೆ - ತಂಬಾಕು ಕೊಟ್ಟರು. ಗಾಡಿ ‘ಕಿರ್’ ಎಂದು ಕಿರಚಿ ಓಡಿತು ವೇಗವಾಗಿ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸಮಯ ‘ಧೋಂಡ’ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಗಾಡಿ ತನ್ನಿಸಿತು. ಊಟ ದೊರೆಯುವದೇನೋ ಎಂದು, ಕೈದಿಗಳು ಕಾತರರಾದರು. ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ಒಂದೆಡೆ ಕೂಡಿಸಿದರು. ಕಾಯಲ್ಕುನಾಲ್ವರು ನಿಂತರು. ಉಳಿದ ಸೀಪಾಯಿಗಳು ಸಡಿದರು. ಕೈದಿಗಳು ಬರುಹೋಗುವವರ ಮುಖ

ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಸೀಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿ ದರು. ಕೈಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಚುರಮರಿ, ಬೆಲ್ಲಗಳೇ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಆಧಾರ. 'ಊಟ! ಊಟ' ವೆಂದು ಕೈದಿಗಳು ಕನಕರಿಸಿದರು. 'ನಾಸ್ತಿ' ಎಂದರು ವೋಲಿಸರು. ಎರಡು ಮೂರು ಗಂಟೆಗಳು ಸರಿದವು. ಬೇಗ ಗಾಡಿಯಾದರೂ ಬರಲಿ. ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಸಲಿ. ಅಲ್ಲಿ ರೊಟ್ಟಿ-ಯಾದರೂ ಮೊರಕೀತು' ಎಂದು ನುಡಿದುಕೊಂಡರು. ಕತ್ತಲಾಯಿತು. ನೀರೇ ಒಡಲಿಗೆ ಆಧಾರ! ಸೀಪಾಯಿಗಳು, ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು, ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೈದಿಗಳ ತಳಮಳತೆಯ ಚಿಂತೆ ಅವರಿಗಿರುವುದೇ? ಕೈದಿಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ಡಬ್ಬಿ ಟ್ರೇನಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವೇ ಇತ್ತು. ತುರುಕಿದರು, ತುಂಬಿದರು ಕೈದಿಗಳನ್ನು. ಗಾಡಿಯು ಓಡುತ್ತಲಿತ್ತು. ಕೈದಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದಿತ್ತು. ಅನ್ನ ಕೋಶವು ನಿಂದ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮನು 'ಸುಖ ಸಂಚಾರಿಗಳು ನಾವೇ! ನೀರು ಕುಡಿದು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವೆವು' ಎಂದ.

ಆಸಂತೋಷ !!

ನಾಲ್ಕಾರು ಸಾವಿರ ಸ್ವರಗಳಿಂದ ಜಯಘೋಷ ಕೇಳಿತು, ಕೈದಿಯ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ! ದಿಗಂತವು ಜಯಘೋಷದಿಂದ ಪ್ರಪುಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರನಾತೆಯ 'ಜಯ ಜಯ,' ಶಬ್ದವು, ಪ್ರಶಾಂತ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮಿಗಳ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತುಷ್ಟಿಪುಷ್ಟಿಪ್ರದಾನಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಸ್ವಾಗತ ಬಯಸಿ, ಜಯಕಾರ ಕೊಡುವವರೆಲ್ಲ ಕೈದಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದ ವಿಕ್ರಮ. ಕೈದಿಗಳ ಬಟ್ಟಿಬರೆಗಳೆಲ್ಲ ಜೇಲಿನವರ ವಶವಾದವು ಜೇಲಿನ ಡ್ರೆಸ್ಸುಗಳನ್ನೇ ಹಾಕಿಸಿದರು. 'ಆಲ್ಯುಮಿನಿಯಮ್' ಥಾಲೀಪಾಟ ಅಕ್ಷಯಪಾತ್ರೆಗಳು ದೊರೆತವು. ವಿಕ್ರಮನು ಜೇಲಿನ ಚಣ್ಣ, ಲಂಡ ಅಂಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡ. ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನೋಡಿಕೊಂಡ. ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ೧೧೪೨ ಎಂದು

ಡಾಂಬರಿನ ನಂಬರ ಮುದ್ರೆ! ಹೊದಿಯಲು ಕೊಟ್ಟ ಕಂಬಳಿ, ಹಾಸಲು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಟಿಂಗಿನ ಚಾಪಿ, ಲಂಗೋಟಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುರಳಿಸುತ್ತಿ, ಸಾಲಿ ನಲ್ಲಿ ನಿಂತ. ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಒಳಗಿನ ಕೈದಿಗಳ ಜಯಘೋಷದ ಅರ್ಭಟವು, ಭರತಿಯ ಕಡಲಂತಿತ್ತು. ಮಾತುಗಳು ಕೇಳದಂತಿ ಪ್ಪವು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಜೆಯಂದು, ಜೇಲಾಧಿಕಾರಿ ಹೇಳಿಯೇ ಇದ್ದ ಹೊಗಿಸಿದರು. ರೊಟ್ಟಿ-ರಸಾಯನ ಸಿದ್ಧವೆ ಇತ್ತು. ನಾಲ್ಕು ದೀಪಗಳು! ಊಟದ ರುಚಿಯ ಬನ್ನಣೆ ಆಯಿತು. ದಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆಗಳು ತುಂಬಿದವು. ಚಾಪಿಯನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ ಕಂಬಳಿ ಹೊದಿದ ಗಾಢನಿದ್ರೆ ಗೈದರು.

‘ ಅರುಣ ’ ನಿಗೂ ಮೊದಲಿದ್ದನು ವಿಕ್ರಮ. ಮೈಹಗುರಾಗಿತ್ತು. ಸಂಪುನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದ ಕೈದಿಗಳು, ಇನ್ನೂ ಗೊರಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ‘ ತುರುಮನೆಯೋ! ಸೆರೆಮನೆಯೋ ? ’ ನಕಟಿವು ದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದುದು, ಜನದನ ಇರಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೂರೈವತ್ತು ಜನ ಮಲಗಲು ಅನುವಿದ. ತಗಡುಗಳ ಹೊದಿಕೆ ಸೆರೆಮನೆಗೆ. ಮುಳ್ಳುತಂತಿ ಯೋಳಗಿನಿಂದ, ಸೋಸಿ ಗಾಳಿ ತೇಲುತ್ತಿದೆ. ರಗಣಿ-ಚಿಕ್ಕಾದುಗಳಿಲ್ಲ. ಮಲ-ಮೂತ್ರನಿವರ್ಜನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬೇರೆ. ದುರ್ನೌತಬಾರದಂತೆ ಯೋಜಿಸಿರುವರು. ನಿರೀನ ಹರವಿಗಳು ತುಂಬಿವೆ. ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ’ ಎಂದು ‘ ಶರಾ ’ ಬರೆದು ಸಹಿ ಮಾಡಿದನು ೧೯೪೨.

ಅರುಣನೂ ಉದಯವಾಗ. ನೇಸರನು ಏಳುವನೆಂದು ವಕ್ರಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತ ಕಿಲಕಿಲನಾದ ಮಾಡಿದವು. ‘ ಇಸಾಚಾರ ’ ಜೇಲ ಜಮಾದಾರ, ನಾಲ್ವರು ವೈಲೋಸಪೊಡಗೂಡಿ, ತಂತಿಯ ಬಗಲನ್ನು ತೆರೆದು ಒಳ ಬಂದರು ಕೈದಿಗಳ ಎಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಡಿದರು, ಬೇರೊಂದು ‘ ಬರಾಕಿ ’ ನ ಎಣಿಕೆಗೆ. ಬಾಗಿಲು ತೆರವೇ ಇತ್ತು. ಕೈದಿಗಳು ಎದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದ. ನಲ್ಲಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಂಡ. ಜೇಲಿನವರೇ ದಯಪಾಲಿಸಿದ. ‘ ಲಂಗೋಟಿ ’ ಬಿಗಿದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ. ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ನೆನಪಾಗದ ಮೆಂತ್ರಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಹೊರಬಂದವು.

‘ಜವ’ ಮಾಡುವೆ ಎಂದು ಮ್ಯೂರ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಕೇಶ್ವರ ಮರದಡಿ ಕೂತು ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದ. ರುಚಿಗಂಜಿ ಕುಡಿಯಲು ಏಲೆಲ್ಲ

“ಯುಷಿಗಳೇ-ತಪಸ್ವಿಗಳೇ ”

“ಯಾರು ? ” ಕಣ್ತೆರೆದು ನಿಕ್ರಮ ನೋಡಿದ

“ವರಿಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿ ”

“ಭೀಮಣ್ಣಾ !!” ಎಂದವನೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಲಿಂಗಿಸಿದ ಭೀಮ ಪುಣ್ಣ ನೂ ನಿಕ್ರಮನ ಊರವನ ಭೀಮಣ್ಣನು ಕಾಂಗ್ರೆಸ ಕಾರ್ಯತರ್ಪ. ಹುಟ್ಟು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕನು ಅನುಪು ಆಸತ್ತುಗಲ್ಲಿ, ತನು ಮನದಿಂದ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುವುದರಲ್ಲ ನಮರ್ಥ. ದುಂಬನು ನಿಜ ಮನವು ಮಾನಿನಿಯ ರಂತೆ ವ್ಯುದು. ನಿಕ್ರಮನ ಊರಿನವರೆಲ್ಲ ‘ದುಂಬಣ್ಣ’ನೆಂದು ಕರೆಯು. ವರೇ ವಿನಾ ತಪ್ಪಿ ಭೀಮಣ್ಣನೆನ್ನುವುಕುಲ್ಲ ಮಾತುಗಳು ಬಿರುಸು. ಮುಚ್ಚು ಮರೆಯ ಸನಲ್ಲ ವಾದೀ ಪ್ರೇಮಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿ, ಜೀದಿ ಯಲ್ಲಿ ಗೆಲೆಯರೊಡನೆ ನಂದಿರಲಿ-ನೂಲುಹ ಕಲಸಕ್ಕೆ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಕುತು ವರುಷದ ಬಿಟ್ಟಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ನೂತಿದುವ. ಸತತೋ ದ್ಯೋಗಿ ಎಂದು ಹೆಸರೇ ಪಡೆದಿರುವ.

ಭೀಮಣ್ಣನು ‘ಉಸಾಪುರ’ ಮಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ಹೇಳದೇ ಬೆದಲಿಲ್ಲ. ‘ನಿಕ್ರಮಾ, ನೀನು ಹೆದರಬೇಡ ಸನ್ನೆ ಜಟಿಪು, ಒಂದು ಹಮಾಮ ನೋಪಿನಲ್ಲಿ ತಿರುತ್ತದ. ಮುಂದೆಲೀನರಿಗೆ, ನೋಪು ಕೂಡಬೇಕು. ಬೇಕಾ ದುದನ್ನು ಅವರಿಂದ ತರಿಸಬೇಕು. ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕೂಡಿದವ ಸೋಪು-ಕೊಬ್ಬರಿಯ ಎಣ್ಣೆ ಕೂಡುವರು ಬೇಡಿ ಎಂಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹಮಾಮ. ಸಿಗ್ರೀಟ ಒಂದಕ್ಕೆ ಎರಡು. ಜರದಾ ೧ ತೊಲಿಯ ಬೇಟಿಗೆ ಒಂದು ”

“ನಾಣ್ಯಗಳು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ ಭೀಮಣ್ಣ ”

“ಜೇಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇವಾಯಿಗೇ ಹೆಂಡಿರೆಲ್ಲ ಕುಪ್ಪಸಕ್ಕೆ ಹಮಾಮ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು ”

“ಉಪಯೋಗಿಸಲಿ ನಮಯಕ್ಕೆ ಬಳಿಗುವರಲ್ಲ ”

“ ನಿನಗೆ ಅನುಕೂಲ. ನಿನಗೆ ತ್ರಿಖಂಡ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ, ಸಂಡಿಗೆ ಇರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ”

“ ಮೂರೇ ತಿಂಗಳುಗಳಿವೆ. ಇನ್ನೂ ಇಪ್ಪತ್ತು ತಿಂಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಖವಾಗಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ವಿಶ್ರಾಂತಿ....”

“ ನಿನಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ದಾರಿಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಳ್ಳೇ ದೇಶಭಕ್ತ, ಸಾಹಿತಿ, ಪಂಡಿತ, ಕಪಿ ಬಂದಿರುವಿ. ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಕೊಡುವರೇ ?”

“ ಏನು ಬೇಡ ಭೀಮಣ್ಣ ”

“ ಬಿಡುಗಡೆ ಇಲ್ಲೊ ಕಾಮಣ್ಣ ”

“ ಕೈಜೋಡಿಸುತ್ತೇನೆ ”

“ ಸೋಗುಮಾಡಬೇಡ. ಮುಖಂಡ ಮಹಾಶಯ ಬರುತ್ತಾನೆಂದು, ಮೊದಲೇ ಶಂಖ ಊದಿರುವೆ. ಬರದಿದ್ದರೆ ಹೊತ್ತು ಒಯ್ಯುತ್ತೇನೆ.”

“ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನ ಎಷ್ಟಿದೆ ? ”

“ ಮೂರು ಬರಾಕು ತುಂಬಿ ಹೆಚ್ಚಾದ್ದರಿಂದ ಹೊರಗೆ (Tent) ಟೆಂಟ್‌ಹೊಡೆದು ನಾನೂರು ಜನರನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಗುಜರಾಥಿಗಳು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರರು, ಹೂರರು, ಮತ್ತೆ ಯಾರು ಯಾರು ಬೇಕು ಹೇಳು ? ”

“ ಯಾರೂ ಬೇಡ. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ....”

“ ಬಿಸ್ಕೂಟ್ ಬೇಕೇನೋ ”

“ ಎಲ್ಲಿಷ ? ”

“ ಒಣಗಿದ ಕಟಕು ರೊಟ್ಟಿಗೆ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಒಸ್ಯೂಟ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬರೆದುಕೊ ”

ಹುಂಬಣ್ಣನು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಕಟಕು ರೊಟ್ಟಿ, ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿಕೊಟ್ಟ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬದಿದ್ದೀತೆ. ಹುಂಬಣ್ಣನು ತಂತಿಯೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತ, ಎಲ್ಲ ಬರಾಕುಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿದ ವಿಕ್ರಮನು ಬಂದುಹನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ. ಕನ್ನಡಿಗರು ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂಡರು. ನೂರಾರು ತರುಣರು ವಿಕ್ರಮನ

ಸುತ್ತಲೂ ಕುಳಿತರು. ಪರಸ್ಪರ ಪರಿಚಯಗಳಾದವು. ಹೊರ ಪರಿಸ್ಥಿ-
ತಿಯ ಪೃಚ್ಛಾಪೃಚ್ಛೆಗಳಾದವು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಮುಖಂಡರ ಭಾವೀ-
ಧೋರಣೆ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಸಮಗ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯ ರಾಜ್ಯಕ್ರಾಂತಿಯ
ಸಿಂಹಾವಲೋಕನೆ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಬ್ರಿಟಿಷರು ಬಲ-ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ
ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದರು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಶಾಂತವಾದರೆ
ಹೇಗೆ? ಹೋರಾಟದ ಮೊದಲಿನ ಆವೇಶ ಕುಂಠಿತವಾಗಿದೆ. ಸರಕಾರ
ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಾಶದ ಪ್ರಮಾಣವು ತೀರಕಡಿಮೆ. ಹಾರೈಸಿದಂತೆ ಯಾವ
ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ? ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೇ ಬಂಧಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಬೇಕು.
ಪ್ರತಿಸರಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದು, ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು ನಾನಾ
ಪಾಟೀಲರು ಮಾತ್ರ 'ಪತ್ರಿಸರಕಾರ' ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು
ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರೆಂದು ವಾರ್ತೆ ಇದೆ. ಅನೇಕಾನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆ
ಗಳಾದವು. ವಿಕ್ರಮನು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡ.
ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದ.

ಊಟವಾಗಿದೆ, ಮಲಗಬೇಕು ಎಂದರೆ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಇಲ್ಲ.
' ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ನನ್ನ ಕೈಕಾಲು ನಡುಗುತ್ತಿವೆ. ಅದಕ್ಕೆ
ಏನು ಮಾಡಬೇಕೋ' ಎಂದು ಒಬ್ಬ. 'ಜವಾಹಿರಲಾಲಾನು ಯುರೋಪದ
ವನೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಾ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇವನ ಕಿವಿಹಿಂಡಿ ನೀವಾದರು ಹೇಳಿರಿ '
ಎಂದು ಬೇರೊಬ್ಬ. ನನಗೆ ದೇಶಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಆಶೆ ಇನ್ನೂ ಇದೆ.
ಒಂದೇ ಒಂದು ತೊಂದರೆ ಇದೆ. ' ಎನ್ನುವ 'ಏನು?' ಎಂದರೆ ಹೆಂಡತಿ
ದಿನಾಲು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು, 'ಸಾಕು ದೇ.ಭ.ರೇ ಮನೆಗೆ ಬನ್ನಿ' ಎನ್ನುವ
ಳೆಂದು ಹೇಳುವ. ಬೇರೊಬ್ಬನು ಯುರೋಪದ ಯುದ್ಧದ ವಾರ್ತೆ
ಕೇಳುವ. ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಸತ್ತು. ಮಹಾತ್ಮರು ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗುವ
ಜನರಿಗೆ ಉತ್ತರಕೂಟ್ಟು ಬೇಜಾರಪಟ್ಟು, ಉಪಾಯವೆಂದು ಮೌನದಿನ
ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ತಾನೂ ಮೌನವೃತ್ತಮಾಡಬೇಕೆಂದ.

ಭೀಮಣ್ಣನು, ಇಸಾಪುರ ಜೇಲಿನ ಹಿಂಬದಿಗಿರುವ ವಿಶಾಲ ಕೆರೆಗೆ ಈಜಲು ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದ ಕಾಯುವ ಪೋಲೀಸರು ಕೈದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆರೆಬಿಡಿಸಿ ತರಲು ತೊಂದರೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಕೆರೆಗೆ ಬರಲು ಒಪ್ಪಿದ ಕಾರಣ ಬೇರೆ. ಬರಾಕಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಕೇಳುವ ಕೈದಿಗಳ ಕಾಟ ತಗಣಿ ಚಿಕ್ಕಾಡುಗಳಿಗೆ ರಕ್ತ ಕೊಡಬಹುದು. ಕೈದಿಗಳ ಕೇಳಿಕೆಗಳ ಕಾಟ ತಾಳಲಾಗದೆ, ತಾನು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದನೆಂದು ತೋರಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡುದೇ ತಪ್ಪು ' ಈ ವಿಷಯಜ್ಞಾನ ನನಗಿಲ್ಲ ' ಎಂದರೆ ಅನನ ಕುಲದೇವನಾಣೆ. ಸುಳ್ಳು ನಾಲ್ಕು - ಸತ್ಯ ನಾಲ್ಕನ್ನು ಜೆರೆಯಿಸಿ, ವಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಪರಿಣಾಮದ ಫಲ ಉಣ್ಣು.

ರಾತ್ರಿಯಾದರೂ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿ ಶಾಂತರಾಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ನಾಲ್ವರು ಕಲೆತು ರಾಮನಾಮ ಜಪ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವರು. ಒಂದೆಡೆ ' ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೃದಯೇ-ಜೈಜೈರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೃದಯೇ ' ನಡೆಯುವುದು. ' ಜಾಗೃತ ಸ್ವಪ್ನೇ ಸಾಂಡೂರಂಗಃ - ಸಾಂಡೂರಂಗಧ್ಯಾನೀ ' ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೇ. ' ವಿಠಲ ರುಕುಮಾಯ್ ವಿಠೋಬ ರುಕುಮಾಯ್ ' ಒಂದು ಗುಂಪು. ' ಶಿವ ಶಿವ ಶಿವ ಎಂದು ನುಡಿದು ನುಡಿದು ನಿನ್ನ ಭವವಾಶದ ಬೇಡಿ ಕಡೀ ಕಡೀ ' ' ಸ್ಥಿರಾವಲಾ ಸಮಾಧಿತಃ ಸ್ಥಿತ ಪ್ರಜ್ಞ ಕಸಾ ಆಸೆ, ಕೃಷ್ಣಾ ಸಾಂಗತಸಾಬೋಲೆ ... ' ಮುಸಲ್ಮಾನರ ನಮಾಜಿನ ಕೂಗು ' ನಾಕಪ್ಪಾ ನಾಕು ಎಂದ. ' ಸಂಕ್ರಮಣೋಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ ರಬ್ಬ ಕೃಂಜಿದೊಡೆಂತಯ್ಯಾ, ಅಯ್ಯಾ ಜೇಲಿನಲಿ ಕಾಲಿ ರಿಸಿ ಕಲಕಲರವಕಂಜಿದೊಡೆಂತಯ್ಯಾ, ಅಯ್ಯಾ ರೊಟ್ಟಿಯು ತಿನ್ನು ರಸತಯನನನೀಂಟು ಇದುವೆ ನಮ್ಮ ಆಳರಸರ ಹಾಳ್ ಪ್ರಸಾದ ವಿಕ್ರಮ— ಭಯ್ಯಾ.... ..

ಅಂದು ಆದಿತ್ಯವಾರ, ಜಿಲ್ಲೆ ಗೋದಿಯ ರೊಟ್ಟಿಗಳು ಬರಾಕನ್ನು ಹೊಕ್ಕವು. ಗೋದಿಯ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು, ಎಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ತನ್ನ ಬರಾಕಿನಲ್ಲಿ ನೂರೈವತ್ತು ಜನ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೆ ಎರಡು ಎರಡು ಬರುವಂತೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಗೋದಿಯ ರೊಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾಂಸದ ತುಣುಕು!! ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಂದಿರಿಸಿದ ಸೀವಾಯಿಗ, ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ.

“ ನಾಹೇಬ. ಮಾಂಸದ ತುಣುಕು ಹತ್ತಿದೆ ನೋಡಿ ”

“ ನಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕು ? ”

“ ನಾವೆಲ್ಲ ಶಾಕಾಹಾರಿಗಳು ”

“ ಇರಬಹುದು ”

“ ಬೇರೆ ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಿರಿ ”

“ ಇದು ನಿಮ್ಮವನ ಮನೆಯಲ್ಲ ? ”

“ ನಾಹೇಬರೇ ನಾನು ಎಷ್ಟು ಕೇಳುವೆನೋ ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಉತ್ತರ ಕೊಡಿರಿ. ಹೆಚ್ಚು ಮಾತುಬೇಡ ”

“ ಏ ಸರದಾರಾ..... ”

“ ಗದ್ದಲವಾದರ ನಿಮ್ಮ ಗತಿಯೂ ನಟ್ಟಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬರಾಕಿನ ವರು ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುದಿಲ್ಲ ತುಣುಕು ರೊಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಟುತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆ ತಂದುಕೊಡಿ. ವಿನಯದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

“ ನೀನು ತಿನ್ನುವಿಯಾ ? ”

“ ಇಲ್ಲ ”

“ ನಿಮ್ಮಷ್ಟು ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಭದವೆ. ಬೇರೆ ತರಬೇಕೆಂತೆ ? ”

“ ಎಚ್ಚರದಿಂಟ ಮಾತನಾಡು ”

“ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲನಾನು ”

ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಮುಠಿಸತೊಡಗಿದವು. ವಿಕ್ರಮನ ತಾಯಿ ಹೆಂಡತಿ ಯರೂ ನಿಂದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕರು. ಸೀಪಾಯಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ತಾಳವೇ ಇರ ಲಿಲ್ಲ. ಕೀಳು ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹಳಿದ ನಿಂದಿಸಿದ. ವಾರ್ಡರನು ಪ್ರೋಲಿಸನಿಗೆ ಬೆಂಬಲಿಗನಾಗಿ ತಾತ್ಕಾರದ ನಗೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ. ವಿಕ್ರಮನು ಅದಷ್ಟು ಬಗೆಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡ. ವಿಕ್ರಮನ ವಿನಯ ಸೀಪಾಯಿಗೆ ಹಾಸ್ಯದ್ಧಾ ಯಿತು. ಕಂಡ ಕಂಡಂತೆ ತುಚ್ಛೀಕರಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ. ಮಾಂಸತಿನ್ನು. ಹೊಲಸು ತಿನ್ನುವ ನೀವು ಮಾಂಸತಿನ್ನುವದಿಲ್ಲವೇ ' ಎಂದ. ಸಹನೆಗೆ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ಎದ್ದವನೇ ಸೀಪಾಯಿಯ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಜೋರಿಸಿಂದ ಒಂದರಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಹೊಡೆದ. ಸೀಪಾಯಿ ಕೈಗುಣಿಯಿಂದ ವಿಕ್ರಮ ನನ್ನು ಜಡಿದ. ವಾರ್ಡರನು ಸೀಪಾಯಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾದ. ಬರಾಕಿನ ವರು ಗದ್ದಲಕ್ಕೆ ನೆರೆದರು. ವಿಕ್ರಮನ ವಿಪನ್ನಾವಸ್ಥೆ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡರು. ಬೆಟಿಗೇರಿಯ ಸಾವಜೀ ಆವೇಶದಿಂದ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದ. ವಿಕ್ರಮನ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆರಳುಗುರುತುಗಳಿದ್ದವು. ಕಣ್ಣೀರು ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಾವಜೀ ಸೀಪಾಯಿಯನ್ನು ಒತ್ತಿಹಿಡಿದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡಹಿದ. ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಶಕ್ತಿಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ. ಸಿಟ್ಟು ಶಾಂತವಾಗದ್ದಕ್ಕೆ ಸೀಪಾಯಿಯ ಮೈಮೇಲಿನ ಬಟ್ಟೆ ಚರಚರ ಹರಿದ. ಅವನ ಕೈಗೆ, ಮುಖಕ್ಕೆ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಕಡಿದ ! ಸೀಪಾಯಿ ವಿಲಿವಿಲಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ! ವಾರ್ಡರನು ಇನ್ನಿತರರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಒದ್ದಾಡಿದ. ಸೀಟೆ ಊದಿದ. ಸೀಪಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ಓಡಿ ವಿಕ್ರಮನಿರುವ ಬರಾಕನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಜಮಾ ದಾರನೂ ಓಡಿ ಬಂದ. ಜೇಲರನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ. ಕಾರಣ ಕೇಳಲೊ- ಲ್ಲರು. ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಸೀಪಾಯಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದರು. ಜೇಲರನು 'ಎನು?' ಎಂದ. ವಿಕ್ರಮನೇ ಕಾರಣನೆಂದು ಬೆರಳಿನಿಂದ ತೋರಿಸಿದ ವಾರ್ಡರ. ಜೇಲರನು ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಒದ್ದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡಹಿದ. ಪ್ರೋಲೀಸರು ವಾರ್ಡರ, ಜೇಲರ ಎಲ್ಲರೂ ಒದ್ದರು. ಮೊರಬದ ಶಾಮನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಾ ಗಿದ್ದವನು ಮೆಲ್ಲನೇ ಮುಂದೆ ಬಂದ. ಸುಖಸಾರಕ ರಸಾಯನ ತುಂಬದ ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರೆ ಎತ್ತಿ ಜೇಲರನ ಮೇಲೆ ಸುರಿದ. ಇನ್ನೂ ಖಳ-ಖಳ

ಕುದಿಯುತ್ತಲಿರುವ ರಸಾಯನ ಸುರಿದರೆ ಜೇಲರನ ಗತಿ ಏನು ? ಸಾಯುವ ಸಂಕಟದಿಂದ ಚೀರಿದವನೇ ಸೀಟಿ ಊದುತ್ತ ಓಡಿದ. ನಡೆಯಲು ಶಕ್ತಿ ಸಾಲದೇ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ. ಸೀಪಾಯಿಗಳು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೊರಟರು.

ಎಲ್ಲ ಬರಾಕಿನಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲವೆದ್ದಿತು. ಏನಾಯಿತು? ಯಾರನ್ನು ಹೊಡೆದರು ? ಕೂಗಿ-ಕೂಗಿ ಕೇಳುವುದು ಹೇಳುವುದು ನಡೆಯಿತು. ಪೋಲೀಸರ ಭಯಸೂಚಕ ಸೀಟಿಗಳು ಒಂದೇ ಉಸುರಿನಿಂದ ಊದುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಾಯಿಟ್ಟ ಪೋಲೀಸರ ದಳವೇ ಒಳನುಗ್ಗಿತು. ಕೈದಿಗಳು ಹಾಹಾರದರು. ಪೋಲೀಸರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬರಾಕಿನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದರು. ಕಂಡವರನ್ನು ಕೈಗುಣಿಯಿಂದ ಟೊಂಕದ ಕೆಳಗೇ ಹೊಡೆದು, ಉರುಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಚೀರುವುದು, ನರಳುವುದು ಹಾಹಾಕಾರವು ಪ್ರತಿಬರಾಕಿನಿಂದ ಕೇಳತೊಡಗಿದವು. ಕೈದಿಗಳೂ ರೊಚ್ಚಿದರು. ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಕೊಂಡರು. ಸಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಿ. ಹೊಡೆಯಿರಿ. ಹೆದರಬೇಡಿರಿ ಎಂಬ ಸಂದೇಶಗಳು ತಲೆದವು. ಹೇಡಿಗಳೂ ಹುಮ್ಮಸಗೊಂಡರು. ದಾರ್ಪಣ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದೊಗೆದರು. ಒಳನುಗ್ಗಿದ ಪೋಲೀಸರ ಕೈಗುಣಿ ಕಸಿದರು. ಕಾಳಗವು ಸಾಗಿತು. ಚೀತ್ತಾರ ಹಾಹಾಕಾರದ ಬಜಲು 'ಹರಹರ ಮಹಾದೇವ.' ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಬರಾಕನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಬರಲು ಆಜ್ಞೆ ಆಯಿತು. ಸೀಪಾಯಿಗಳ ಆಜ್ಞೆ ಅಲ್ಲ. ಪೋಲೀಸರ ಹಿಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೈದಿಗಳು, ಬರಾಕಿನ ಮುಂದಿರುವ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಕಲ್ಲಿನ ತೂರಾಟಗಳು ನಡೆದವು. ಬೈಲಿನಲ್ಲಿಯ ಕಾಳಗವು, ಊರ್ಜಿತ ಸ್ಥಿತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಿತು. ಒಬ್ಬರ ಮಾತು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಕೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಲುಗಳು ತೂರಿ, ಹಾರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಬರಾಕಿನ ತಗಡುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದದಕ್ಕೆ ಸಪ್ಪಳು ಅತಿ ಆಯಿತು, ಸೀಪಾಯಿಗಳ ತಲೆ ಒಡೆದಂತೆ, ಕೈದಿಗಳನ್ನೇಕರ ತಲೆ ಒಡೆದಿದ್ದವು. ಕೈಕಾಲುಗಳು ಮುರಿದಿದ್ದವು. ಕೊನೆಗೆ ಸೀಪಾಯಿಗಳೇ ಹೊರಕ್ಕೆ ಓಡಿದರು. ಕೈದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆ

ಇನ್ನೂ ಜನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಬರಾಕಿನ ತಗಡುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಿದರು. ನಿರೀನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಉರುಳಿಸಿದರು. ಶಕ್ಯವಿದ್ದ ಹಾನಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ದೃಢ ಸಂಕಲ್ಪಿತರಾಗಿ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೈದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು, ಪ್ರಳಯದೇ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ಇನ್ನು ಶಾವು ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೊರಗಿದರು ಕಂಡಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದರು. ಬಂದದ್ದಲ್ಲ ಬರಲಿ ಗೋಪಿವನ ದಯ ಒಂದಿರಲಿ ಎನ್ನುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಬರಾಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು ಕೆಲವರು. 'ವಿಕ್ರಮನೆಲ್ಲಿ? ಹೋರಾಟದ ಜನಕ! ಅವನ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ. ಸಾವಜೀ-ಶಾಮೂ ಹುಡುಕಿದರು. ಬರಾಕಿನವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಕೂಗಿ ಕೇಳಿದ ಕೂಗಿದರೆಂಬುದಷ್ಟೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಏನು ಕೇಳಿದರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ ಭೀಮಣ್ಣನು ಕಾಳಗದ ಧಾರೀಣನೇ. ತನ್ನ ವಿಕ್ರಮನೇ ಜನಕನೆಂದುದಕ್ಕೆ ಹೆಮ್ಮೆ ಬೇರೆ ಭೀಮಣ್ಣನ ಮೈತುಂಬ ಗಾಯಗಳಾಗಿವೆ. ತಲೆ ಒಡೆದುಬಿಡುವ ನೆತ್ತರವು ಕೆನ್ನೆಗುಂಟೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು ಅದಾವುದರ ಪರಿವೆ ಅವನಿಗಿದ್ದಿಲ್ಲ 'ವಿಕ್ರಮನೆಲ್ಲಿ? ವಿಕ್ರಮನೆಲ್ಲಿ?' ಶೋಧಿಸುತ್ತ ಶಾಮು-ಸಾವಜೀಗಳನ್ನು ಕೂಡಿದ.

“ ವಿಕ್ರಮನೆಲ್ಲಿ ಸಾವಜೀ ? ”

“ ನಾನೂ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ”

“ ಬರಾಕಿನಲ್ಲ ಇಲ್ಲ ”

“ ಪೋಲೀಸರು ಎಳೆಮೂಯ್ದರೇ ? ”

“ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇರುವೆ ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ಎಲ್ಲಿರುವ ! ”

“ ಎಳೆಜೇ ಒಯ್ಯಿರ ಬಹುಬೇನು ? ”

“ ಭೀಮಣ್ಣ ”

“ ಏನು ಸಾವಜೀ ? ”

“ ಅಭೀಷದ ಒಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗೋಣ. ಜೀವ ಹೋಗಲಿ. ಕರೆದು ಕೊಂಡೇ ಬರೋಣ. ”

“ ಶಾಮೂ.... ”

“ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಬರೋಣ. ”

“ ಜೀವ ಹೋಗಲಿ ಬುಡಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬರೋಣ ನಡೆಯಿರಿ ”

ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನೂರೆರಡು ನೂರು ಕೈದಿಗಳೂ ಕಲಿತರು ಯಾರ ಮೊಗದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಾಲೆಯಿಲ್ಲ ಸ್ವಾರ್ಥಿ ಇದೆ. ಹೋರಾಟದ ಕೆಚ್ಚಿದೆ. ‘ ಶಾಮೂ, ಶಾಮೂ ’ ಸಿಕ್ರಮನೇ ಕೂಗಿ ಕರೆದುಕು ಕೇಳಿ ಸಂತಸದಿಂದ ನೋಡಿದರು ನಿರಾಲೆಯಿಂದ ವಿಕ್ರಮನು ಬಂದ ಶಾಸು ಹೆಲೆಂ ವಾಯುಸಂಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಎಂದು ಹೇಳುವನೇ ನಿಶ್ಚಯವೇ ಆಗದೆ ಹೋರಾಟದ ಅರ್ಥವಿಟ್ಟು ಸೆರೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಿಡಿಸುವುದನ್ನು ಯಾರೂ ನೋಡಬಾರದೆಂದು ಅವರನ್ನು ಕಾಂತತೆ ನೆಲೆಸಿದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೊರಬಂದ. ಆವೇಶದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದ.

“ ಶಾಮೂ, ಈ ದಿನ ಬಹಳ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದೆವು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ತತ್ವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುರಿದೆವು. ಘೋರ ಅವರಾಧ ಮಾಡಿದವು ನಮ್ಮ ಬಂದು ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಜೀವಿಗಳು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟವು. ಹಿಂಸೆ ಆಯಿತು. ರಕ್ತ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು ”

“ ನಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರಿ ಗುರುಗಳೇ ? ”

“ ಏ ಜೇಶಭಕ್ತಾ- ಇವರಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲಾ ಸುಮ್ಮನಿರು ” ಭೀಮಣ್ಣನಂದ.

“ ಹಿಂಸಾ ಕೃತಿ ನಮ್ಮಿಂದಾಯಿತು ”

“ ಜೇಲರನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಹಿಸೋಣ ”

“ ಸತ್ತರೂ ನನ್ನಿಂದಾಗದು ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವೆ. ಈ ಅಸಂತೋಷವು ಇಲ್ಲವಾಗುವ ವರೆಗೆ ಉಪವಾಸ !! ” ವಿಕ್ರಮನು ತಲೆಹಿಡಿದುಕೊಂಡು

ಅಗ್ನಿಯೇ ಸ್ವಾಹಾ !!

ವಿಕ್ರಮನ ಮನಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕಿಂಚಿತ್ ಕೋಪದ ಅನಾಹುತಕ್ಕೆ ನಡುಗಿದ. 'ಶಂಪ್ರತಿಶಾತ್ಯಂ' ಎನ್ನುವವನು ಅವನಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಪ್ರಕರ್ಣದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಕಲ್ಪನಾತೀತ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಪಡಿಸುವ ರಿಂದ. ತನ್ನದೇ ತಪ್ಪು. ಅನರ್ಥಕ್ಕೆಲ್ಲ ತಾನೇ ಕಾರಣನು ಎಂಬ ಬೇನೆ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ. ಊಟ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸೀಪಾಯಿಗಳು ಬರಾಕಿನ ಸಮೀಪಕ್ಕೂ ಸುಳಿಯದಾದರು. ಜೇಲರನು ರಸಾಯನ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಮರಣ ಮುಖದಲ್ಲಿದ್ದರಬಹುದು. ಬರಾಕಿನ ಕೈದಿಗಳು ರೊಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮನೊಬ್ಬನೇ ತಳಮಳಿಸುವನು. ಜೇಲರನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಶಾಮನ, ಭೀಮಣ್ಣನವರ ಮಾತಿಗೂ ಮನ್ನಣೆ ಕೂಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸುಪ್ರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ರು ಒಬ್ಬಂಟಿಗರಾಗಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಒಂದರು. ಕೈದಿಗಳು ಹುಯಿಲೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಅಂಜುತ್ತ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕೈಮುಗಿದರು ಕೈದಿಗಳಿಗೆ. ಜೊತೆ ಪ್ರೇಲೀಸರಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಎಂದೂ ಬಿಟ್ಟಿರದ ಪಿಸ್ತೂಲೂ ಅಗಲಿದ್ದಿತು. ಹುಂಬ ಕೈದಿಗಳು ಕೂಗಿದರು. 'ಹರಾಮಖೋರ. ' ದಾರೂ ಪೀನಾ ಹರಾಮಹೈ' ಎಂದರು. ಸುಪ್ರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ರು, ಜೋಡಿಸಿದ ಕರಗಳನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆಸದೇ 'ಶಾಂತರಾಗಿ, ಶಾಂತರಾಗಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಬಂಧುವಲ್ಲವೇ ನಾನು. ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಒಂದಿರಡು ಮಾತನಾಡುವೆ' ಎಂದು ವಿನಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ವಿನಯದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಕೈದಿಗಳು ಬೇರೆವಿಧದಲ್ಲಿ ವಿದ್ರೂಪಗೊಳಿಸಿದರು. ಅವನ ಮಾತುಗಳು ಕೇಳಿಸದಂತೆ ಕಿರಚಿದರು.

ವಿಕ್ರಮನು ರಭಸದಿಂದ ಹೊರ ಬಂದ. ಶಾಮು ಭೀಮಣ್ಣನವರು ಬೇಡವೆಂದುದನ್ನು, ಗಮನಿಸುವ ತಾಳ್ಮೆ ಅವನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಪ್ರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್‌ರವರರ ಕಡೆಗೆ ಸೇರವಾಗಿಸಾಗಿದೆ, ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನೇ ಹಾಕಿ, ದೇವನೆದುರು ನಿಲ್ಲುವ ಭಕ್ತನಂತೆ ನಿಂತ.

” ಸಾಹೇಬ, ನನ್ನದೇ ತಪ್ಪು.” ನಿಕ್ರಮನು ಕಂಠ ತ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿ ಅವರ ಉತ್ತರದ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ. ಸಾಬರ ಕೃಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿ ರಲೇ ಇಲ್ಲ.

“ ಯಾರ ತಪ್ಪೂ ಇದರಲ್ಲಿಲ್ಲ ”

“ ಸಾಹೇಬ ನಾನೇ ನೋಡಲು ಹೋದೆವೆ ”

“ ಅವನೂ ಕೇಳು ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ನಿಂದಿಸಿದ.”

“ ಆದರೂ ನಾನೇ ತಾಳ್ಮೆವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು ತಪ್ಪು ನನ್ನದೆ ”

“ ಯಾರ ತಪ್ಪೇ ಇರಲಿ. ನಾನೇ ಸರಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಕೈದಿಗಳು ಊಟಮಾಡಲಿ. ಜೇಲರನ ವೋಲೀಸರ, ಪತಿಯಿಂದ. ನಾನು ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ದಯಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಅವರು ಕೇಳಿದುದನ್ನು ಕೊಡುವೆ. ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲವಾಗುವುದು ನನಗೆ ಬೇಡ ನಿನ್ಮೂತೆ ನಾನೂ ದೇಶಪ್ರೇಮಿ ”

ಸಾಬರ ಮಾತಿಗೆ ನಿಕ್ರಮನು ಮರುಳಾದ ಸಾಬರ ಪತಿಯಿಂದ ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ಶಾಂತರಾಗಿರಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟ. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಂಡ. ಸಾಬರು ವಿನಂತಿಮಾಡಿಕೂಡ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೇ ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಹಿಂದೆ ನಿಂದನೆಯೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸಾವರ್ಜಿ ಶೂಮರು ಮಾತ್ರ ಸೋತ ಸೈನಿಕರಂತಾದರು ಜೀವಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವಾಗ ನಿಕ್ರಮನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕ್ಷಮೆಯುಚಿಸಿದುದು, ಅನನ್ಯವಾಯಿತು. ನಿಕ್ರಮನು ‘ಗಂಡ್ವಿಣ್ಣೆ’ಯ ಹುಂಬಣ್ಣನು ಹುರಿದಿದ್ದ ‘ಈ ಜೇಲರನಿಗೆ ಪರ್ಗವಾಗ ಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನ ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮದವ್ಯದ ಸುದ್ದಿಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೊಯ್ಯದೇ ಕೂಡಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ಲಾಯಬ್ರಿಗಿಗೆ ೫೦೦ ಪುಸ್ತಕ ನೀಸ ಬೇಕು ಅಡುಗೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಕೈದಿಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿರಬೇಕು’ ವ್ರಪಂಡ ಒಹುಮತದಿಂದ ಸೂಚನೆಗಳು ಅಂಗೀಕೃತವಾದವು. ಸುಪ್ರಿಂ- ಟೆಂಡೆಂಟಿಗವರಿಗೆ ನಿರ್ಣಯದ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಬೇಡಿಕೆ ಸೋದಿನನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ‘ತಥಾಸ್ತು’ ಎಂದ.

§ § § § § §

ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಯ 'ತಥಾಸ್ತು'ದ ದುರಸ್ತಿಯೇ ನಡೆಯಿತು ಒಂದು ಬರಾಕಿನವರು ಇನ್ನೊಂದು ಚರಾಕಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಿಪ್ಪು ಸಂಘಟನೆಗಾಗಿ, ಕೈದಿಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಜೇಲರನ ಅಪ್ಪಣೆಪಡೆದೇ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು. ಕೈದಿಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಕೆಡುತ್ತಲಿದೆ, ಅದುದರಿಂದ, ಈಜಲು ಕೆರೆಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಬರಾಕಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಛೈಲಿನಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡಬಹುದು. ದುರಸ್ತಿ ಪತ್ರಹೊರಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ವೃತ್ತಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಾದವು. ಜೇಲರನು ಹೊಸಬ ಬಂದುದು ನಿಜ ಕ್ರೂರನಲ್ಲ ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಮಾತಿನಿಂದ ಮೆತ್ತಗೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ. ಬಿರುಸುಡಿಇಲ್ಲ ಬೆಡರಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಕೈದಿಗಳು ಸರ್ಕಸ್ ಸಿಂಹಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಜೇಲರ ರಿಂಗ ಮಾಸ್ಪರನಾದ.

೧೧೪೨ ಒಂದು ಮೂಲೆಯ ಚಾಪಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಮಲುಗುವ. ಎಲ್ಲರೂ ನಿದ್ರಿಸಿದರೆಂಬುದು ತಿಳಿದಾಗ, ಆ ತುದಿಯಿಂದ, ಈ ತುದಿಯ ವರೆಗೆ, ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುವನು. ಮನೆಯವರ ಮೊದಲು 'ರತ್ನಾ' ವಿರಹಿ ಸುಧ್ಯ, ಒದೆತ ಅಂದುದನ್ನು ಕೊನೆಗಿರಿಸಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಾಣುವನು. ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಂಡು ಮನಕ್ಕೆ ತಣ್ಣನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವನು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೊದಲು ಸ್ನಾನ ತೀರಿಸುವ. ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಮಾತು ಬೇಡದೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರುವ. ಗಂಜಿ ವ್ರಾಶನವನ್ನು, ರಸಾಯನ ಸ್ನಾನದ ದಿನವೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಒವ್ವತ್ತು ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿಯಾದರೆ ಸಾಕು ಅವನಿಗೆ. ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕಾಣಲು ಯಾರೂ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೈದಿಗಳು ನೂಲುವರು. ಹತ್ತಿ ಹಿಂಜುವರು, ಹಂಜಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು. 'ಜೋಗ'ನ ಶಿಷ್ಯರೇ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾಂಕರು ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ. ೧೧೪೩ ಚಾಪಿಯ ಮೇಲೆ! ಜೋಗನು ಮಾತನಾಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿ ವಿಫಲನಾದ. ಹುಂಬಣ್ಣನವರು ಸೋತರು. ಸಾಕಜಿ ಶಾಮರು 'ಏನಿದೆಯೋ ಏನೋ' ಎಂದರು. 'ಮನೆಯ ಚಿಂತೆ ಬಲವಾಗಿದೆ' ಎಂದವರು ಕೆಲ

ವರು. ಜೋಗನು ಬಹುವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ ವಿಕ್ರಮನು ಗಿಡವಡಿಯನ್ನು, ಚಾಪಿಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿಲ್ಲದ ಭಜನೆ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಕೈದಿಗಳು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾನಾಲರು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಬರಾಕಿನ ಕಂದೀಲುಗಳು ಮಂದ ಬೆಳಕನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿಕ್ರಮನು ಬೆಳೆದಗಡ್ಡ ತೀಡುತ್ತ ಟಿಂಗಿನಚಾಪಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಲಂಗೋಟಿಯ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಒಟ್ಟಿಗಳು ಮೈಮೇಲಿ ರಲಿಲ್ಲ. 'ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸಬಹುದೇ' ಎಂದು ಜನನುಡಿಯುವಂತೆ ಇದ್ದ. ಬೆಳೆದ ತಲೆ ತುರಿಸುವ. ಅಂಗಾತ ಮಲಗಿ ಉಸಿರ್ಗರೆಯುವ. ಭರ್ತನೇ ಹೋಗಿ ನೀರ್ಮಡಿದು ಅಲ್ಲೆಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ. ಹಿಡಿಯದ ತಂಬಾಕು ದಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣ ಬೆರಿಸಿ ಚಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕೂಡುವ. ವಿಕ್ರಮನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕರಾಳ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಂಡ ವೆಗವಾಗಿ ಬಂದು, ನಾಲ್ಕು ಕಂದೀಲುಗಳನ್ನೂ ಒಂದೆಡೆಗಿರಿಸಿದ. ದೀವಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವದ ವ್ರಾಷ್ಟ ಮಾಡಿಸಿದ. ಕಂದೀಲಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಜೇಲಿನ ಎಣ್ಣೆಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಸುರಿದ! ಮೊದಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಂದೀಲುಗಳು ತೂಗಾಡಿದವು. ಬೆದರಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದ. ಅತ್ಯವಸರವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಚಾಪಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ. ಮಲಗದವರು ವಿಕ್ರಮನ ಆಟ, ಸ್ವರೂಪ ನೋಡಿದ್ದರೆ ಬೆದರದೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರ ಕಲ್ಪನೆ ಹೀಗೂ ಆಗಬಹುದು. 'ಜೇಲಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೈದಿಯೇ, ಭೂತ ರೂಪದಿಂದ, ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು-ಮಕ್ಕಳುಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಣೋತ್ಥುಸುಣಮಾಡಲೇಬೇಕು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ ತಲೆಕೂದಲು ಒಣಗಿ ಬತ್ತಿದ ಮುಖದ ಮೇಲಿನ ವಿಕಾರಗಡ್ಡ ಮಿಸೆಗಳು. ಲಂಗೋಟಿಯ ಚುಂಗನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಲೆಯಿಸುತ್ತ ತಿರುಗುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಭೂತ ಪಿತಾಚಿ ಎನ್ನದಿರರೇ? ಕೃಷ್ಣ ವರ್ಣ! ಗುಣಿಬದ್ಧಗಲ್ಲ! ಬೆದರಿಕೆಯದೃಷ್ಟಿ!

ಮಲಗದಲ್ಲೆಯೇ ಕೆಮ್ಮಿದ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಮತ್ತೆ ಕೆಮ್ಮಿದ. ಕೆಮ್ಮಿನ ಟನೆ ಯಂತಿತ್ತು. ಕಾವಲಿನವರು ಕಂದೀಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಎರಡು ಬಡಿದುಕೊಂಡಿತು ಗಂಟೆ. ವಿಕ್ರಮನು ಎದ್ದ ಹಾಸಿಗೆ ತೊರೆದು, ಎಣ್ಣೆ ತೊಯಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತಂದು, ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿ ಮಲಗಿದ ಬರಾಕಿನ ತಗಡಿನ ಮೇಲೆ ಹರಳು ಉರುಳಿದ ಸಪ್ಪಳಾಯಿತು ಎಣ್ಣೆ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ೧೧೪೨ ಓಗೇಕೆ ಮಾಡುವನು ? ವೈ ಸುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವನೇ ? ಜೇಲಿನ ಜೀವನವೇ ಸಾಕೆಂದು ಸಾವಿಗೆ ಸಿದ್ಧನಾದನೇ ?? ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಕೈಯೂರಿ ನಡೆವ ಆಚೆಯ ಬದಿಗೆ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಮಯ ಚಿಂದಿ ಇವ. ಹಿಂದಿನ ಗೋಡೆಯ ಬದಿ ನಿಂತ. ಮಾಡನಾದಲು ಶೋಷಿಸು. ಅವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ್ದಕ್ಕೆ, ಲಾಡಸ್ವೀಕರ ತಂದು, ಅಕ್ರಮ ಬೇಚ್ಚಾಳಿಸನ, ಬಾಯಿಗಿಡಬೇಕನ್ನುತ್ತ ವಲಾಯನ ಗೈಬ ವಾಯುದೇವ !

“ ಸಾ .... ”

“ ಹೂಂ .... ”

“ ಸಿದ್ಧವೇ ? ”

“ ಹುಂ .... ”

“ ಸರತಿ ಬದಲಾಗುವ .... ಸಮಯಕ್ಕೆ ”

“ ಅನುಕೂಲವಿದೆ ”

“ ಹೆದರಬೇಡ ”

“ ಕಲಿತೇ ಇಲ್ಲ ”

“ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆಯಾ ? ”

“ ಹೂಂ ”

“ ಮಲಗಲಿಯಾ ? ”

“ ಹೂಂ .... ”

“ ಮತ್ತೇನು ? ”

“ ನೀವು .... ”

“ ನನ್ನ ವಿಚಾರ ಬೇಡ ”

ವಂದೇ ಮಾತರಂ ”

ಭೂತವೇ ಆದ ಅಕಾಸೆ ಬೇಚಾಳೇಸ, ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಿತು. ಕಾವಲು ಸೀಪಾಯಿಯನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದಿತು.

“ ಮಲ್ಲಪ್ಪ .... ”

“ ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿಲ್ಲವೇ ? ”

“ ಈಗ ಎಚ್ಚರಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಸ್ವರ ಕೇಳಿದೆ. ತಂಬಾಕಕ್ಕೇ....”

“ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಇದೇನು ರಾಯರೇ ? ವಿಶ್ವರೂಪ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುವಿರಿ ? ”

ನಕ್ಕು, ತಂಬಾಕು ಕೂಂಡಾನೇ ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಸರಿದ. ಕಾವಲು ಸೀಪಾಯಿ Allwell ‘ ಆಲ್‌ಬೆಲ್ ’ ಎನ್ನುತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದ. ವಿಕ್ರಮನು ಜೇಲಿನ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಎಳೆದು, ತಂಬಾಕು ಹೊರಗೆ ನಿಧ್ರಿಸಿರಬಹುದು. ಮಿಸುಗುತ್ತಲಿಲ್ಲ ಹೊರಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾವಲವರು ಕಲೆತು ಮಾತನಾಡುವಾಗಲೇ ಚಕಮಕಿ ಕಟೆದು, ತಂಬಾಕು ತುಡಿದ ಮುಸಿಗೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿರಿಸಿದರು. ಜೇಲರನು ಅಹಮ್ಮದನಗರ ಸ್ಟಿಲ್ ಆಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಗುಣವಡೆಯುತ್ತಲಿರುವುದನ್ನು ಒಬ್ಬ ಹೇಳಿದ. ಚಳವಳಿಯ ಆರೈಕೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬ, ಹೊಸ ಜೇಲರನು, ತಮ್ಮನ್ನು ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಬೇರೊಬ್ಬ. ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಅಜಿಯ ಕೂಗಿದವನಿಗೆ ಉತ್ತರವೆಂದು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬೆರಗಾಗಿ ಅಕಾರದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಅತ್ತ-ಇತ್ತ ನೋಡಿದರು. ‘ ಭಯಂಕರ ಬೆಂಕಿ ! ಉರಿ ಹತ್ತಿದ ! ಎಂದವನೇ ಸೀಟಿ ಉದಿದ. ಎಲ್ಲ ಸೀಪಾಯಿಗಳ ಸೀಟಿ ಉದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಅಸೀಡ ಬದಿಯಲ್ಲಿಯ ವಸ್ತ್ರಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿದರು. ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಎಚ್ಚತ್ತರು. ಬರಾಕುಗಳು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದವು, ಅಗ್ನಿನಾರಾಯಣ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ. ಕೈದಿಗಳು ಕೃತಟ್ಟೆ ನಿಕ್ಕುನೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೇಲರನು ಹೊಡತಿ ಬೇಡನೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೂ ಓಡಿ ಬಂದ. ಸುಪ್ರಂಟೆಂಡೆಂಟರು ದೇವಿಯ ಪ್ರಸಾದ

ದೆಲ್ಲಿ ಸುಗ್ಗರಾದುದರಿಂದ ಹೊರಬರಲಿಲ್ಲ ಏನಾಗುವದೋ? ಯಾಕೆ ಈ ರೀತಿಯ ಗದ್ದಲವೋ? ಎಂದರು ಕೈದಿಗಳ ಅರಿವೆಗಳು ಉರಿಯುತ್ತವೆ. ಉರಿಯು ಆಪೋಪಕ್ರಮದೊಡನೆ ನಾನು ಒಂದು ಮಾಡುವೆನು? ಉರಿಯಲಿ. ಸುಡುವುದನ್ನು ನಾನೇಕೆ ನೋಡಬೇಕು? ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದಾಗ ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ. ಬಂದು ನೋಡುವೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲು ಬಂದವನ ಮುಖದ ವೇಗಲೆ ಉಗುಳಿದ್ದರು. ಅಗ್ನಿನಾರಾಯಣನು ಸತ್ತ ಜಿಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ಚಾಚಿ, ಕೈದಿಗಳ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಹುತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಜಿಪ್ಪೆಗಳು ವಾಯುವಿನ ಹಿಂಬಲದಿಂದ, ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೊತ್ತೆಂದು ನೀರು ಹೊಯ್ಯಲು ರಾತ್ರಿ ಸುಡು ಗೋಡೆ ಕಡಬಿರಿ ಎಂದು ಕೂಗಿದರು. ಅಗ್ನಿನಾರಾಯಣನು, ತನ್ನ ಭಾಗ ಕಸಿಯೆಕೊಳ್ಳುವ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸನಿಹಕ್ಕೂಬಾರದಂತೆ ಜ್ವಲಿಯ ನಾಲಿಗೆ ಮುಂದೂಡುತ್ತಿದ್ದ. ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ನೋಡಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು, ಕಲಿತವರೆಲ್ಲ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾದರು. ಕೈದಿಗಳು ಕೂಗಿ-ಕಿರಿಚಿ ರಾಂತರಾದರು. ಸಕ್ರಮನು

‘ ಅಗ್ನಿಯೇ ಸ್ವಾಹಾ s s s . . ’ ಎಂದ

“ ಆಹ್ವಾನ ಮಾಡಿ ಅಹುತಿ ಕೊಡಿ ”

“ ತಾನೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರೆಯುವವನೇ? ಕಿರಿಯ ನೀರು ಕೆರೆಗೆ. ಸಂಕಾರದ ವಸ್ತ್ರ! ಪ್ರಜರು ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಹುತಿ ಕೊಡುವರು. ಹೂಂ ಎಲ್ಲರೂ ನುಡಿಯಿರಿ ಅಗ್ನಿಯೇ ಸ್ವಾಹಾ s s ಅಗ್ನಿಯ ಇದಂನಮಮಸ

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಬೆಳಗಿನ ಗಂಜಿ ಒಡಲಲ್ಲಿ ಇಳಿದಿತ್ತು. ಬೆಂಕಿ ಹೇಗೆ ಹತ್ತಿತು ? ಯಾರು ಹಚ್ಚಿದರು ? ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು ! ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಆದಷ್ಟು ಆನಂದ? ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅರಿವೆಗಳ ಕೊರತೆ ಇರುವಾಗ ಸುಟ್ಟಿದುದು ತಪ್ಪು. ನಮ್ಮ ಉಪಯೋಗದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಸರಕಾರಕ್ಕೆನು ? ಮತ್ತೆ ಬಟ್ಟೆ ತರುತ್ತಾರೆ ! ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನಗಳು ಉಪಸ್ಥಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂತಹ ಹಾನಿಗಳಾದರೆ... ಬ್ರಿಜ್ಜು ಉರುಳಿಸಲಿ. ರೇಲ್ವೆ ಹಳಿ ಕಿತ್ತಲಿ. ತಾರಿನ ಖಂಬ ಕೀಳಲಿ. ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಬಿಸಿ ಹತ್ತಿತು ? ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಜೇಲಿನ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಉರಿ ಕಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಬೆಂಕಿ ಬೂದಿಯ ರೂಪ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮನು ಚಾಪಿಯ ಚೇರೈಯನ್ನೇ ಆಗಿದ್ದ. ಸಾವಜೀ ಬಂದವನೇ

“ ನಮಸ್ತೇ ಅಕ್ರಾಸೆ ಬೇಚಾ ಿಸಜೇ ”

“ ನಾ - ವ - ಜೇ !! ”

“ ಅಹುದು ಗುರೂಜೇ ”

“ ಹೇಗೆ ಬಂದೆ ! ”

“ ಹೇಗೆ ಹೋಗಿಡ್ಡೆನೋ ಹಾಗೆ ? ”

“ ತಂತಿಯೊಳಗಿಂದ ? ”

“ ಹೂಂ ”

“ ಅನಂತ ಧನ್ಯವಾದಗಳು ”

“ ತಮಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದು ”

“ ನಿನ್ನ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾವಜೀ ”

“ ಅನುಕೂಲವಾದಿರಿ. ಕಲಿಸಿದಿರಿ. ಎಣ್ಣೆ ಅರಿವೆ ಸಿದ್ಧವಾದ

ಮೇಲೆ ನನ್ನರನು ? ”

“ ಯಾರೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲವೇ ? ”

“ ಭಾರತ ಮಾತೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮಂತ್ರ ಹಾಕಿದ್ದಾಳೆ. ಮುಕ್ತ ಬಾದಿ ಎರಚಿದ್ದಾಳೆ, ಎಂದು ನೀತು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ”

“ ಏನು ಮಾಡಿದೆ ? ”

“ ಎಣ್ಣೆ ಬಟ್ಟೆ ಕೊಂಡವನು ಸರಿಯುತ್ತ-ಸರಿಯುತ್ತ ಸಾಗಿದೆ. ಮುಳ್ಳು ತಂತಿಗಳ ದಾರಿಗಳನ್ನು ನೀವು ಮೊದಲೇ ಎಚ್ಚರಕೊಟ್ಟಂತೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದೆ. ಮೆಲ್ಲನೇ ಜಾರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕಾವಲನು ತೂಕಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಎದೆಬಡಿದು ಕೊಂಡಿತು. ಬೇಡಾ ತಿರುಗಿ ಹೋಗೋ ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಹೇಳಿತು. ನಿಮ್ಮಿಂದ ಆಜ್ಞೆ ಪಡೆಯ ಬಂದಿದ್ದೆ. ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಾಗ ಸಿಕ್ಕರೆ, ಮತ್ತೆ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾದವು. ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ರಿಸಬೇಡವೆಂದು ಕಿವಿಹಿಂಡಿದೆ. ಕಾವಲನು ಕುಳಿತ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟೆ. ಕೆರೆಯ ದಾರಿಗೆ ಸಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ, ವಸ್ತ್ರದ ಬರಾಕಿನ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದೆ. ಚಕಮಕಿ ಕಟಿದರೆ ಸಪ್ಪಳು ಆಗುವುದೆಂದು ಭೀತಿ ! ತೂಕಡಿಸುವ ಸೀಪಾಯಿಯು ಕಟ್ಟೆಯ ಕೆಳಗಿರಿಸಿದ, ಕಂಡು ಬನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೇ ಎತ್ತಿದೆ. ತುಣುಕಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ-ಒಳಕ್ಕೆ ತೂರಿದೆ. ಮೆಲ್ಲನೇ ಬರಾಕಿಗೆ ಬಂದೆ ”

“ ಕೆರೆ ಈಜಿಹೋಗುವೆನೆಂದಿದ್ದಿ ? ”

“ ಬರಾಕಿನಲ್ಲಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವೆನ್ನಿಸಿತು. ಎಲ್ಲರಂತೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆ ”

“ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ ಸಾವಜಿ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೀರ್ತಿ ತರುವಿ ನೀನು ”

ಕೈದಿಗಳು, ಕೈವಿಗಳ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಥವಾಗಿ ಜಯಕಾರ ಗೈದರು. ನೂರು ಕೈದಿಗಳು ಬರ ತ್ತಲಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ವಿಕ್ರಮ ಸಾವಜಿಯರ ಸಂವಾದವು ತಟಸ್ಥವಾಯಿತು. ವಿಕ್ರಮನಂತೆ ಸಾವಜಿ ಹೊರ ಬಂದು ಹೊಸ ಕೈದಿಗಳ ಬರುತ್ತೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಿಂತ. ಪರಿಚಿತರನ್ನು ಕಂಡು ಕೂಗಿ ಸಂತಸ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕೈದಿಗಳು ಬರಾಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕರು. ವಿಕ್ರಮನ ಬರಾಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇಪ್ಪತ್ತು ಕೈದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶದೂರೆಯಿತು.

ತನ್ನ ಪರಿಚಿತರಿರುವರೇನೋ ಎಂದು ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದ. ಅಪರಿಚಿತ ಮುಖಗಳಾದರೂ ಕನ್ನಡಿಗರೆಂದು ತಿಳಿದ. ಸ್ವಾಗತಿಸುವ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿ, ನ್ವಾಗತ ಕೋರಿದ. ಕೆಲವರು ಕುಲಗೊತ್ರವಿಚಾರಣೆ ಪ್ರಾಠಂಭಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲಿಂದ? ಏತಕ್ಕೆ? ಯಾವ ಊರು? ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳು? ದಣಿದು ಬಂದಿರುವರೆಂದು ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡದೇ ಕೇಳಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಚಾಪ್ಯಾಸನಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದ.

ಅಕ್ರಾಸೇ ಬೇಚಾಳಿಸನನ್ನು, ಎವೆ ಇಕ್ಕವೇ ಬಡಕವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ನೋಡತೊಡಗಿತು. ನೋಡಿದವನು ಹೊಸಬನೇ! ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಅದೇಕೆ ಈ ರೀತಿ ನೋಡುವನು? ಪರಿಚಿತನಿರಬಹುದೆಂದು ಕೊಂಡರು ಇಕ್ಕಲವವರು. ವಿಕ್ರಮನು ಅಂಗಾತ ಮಲಗಿ, ತಗಡಿಸ ತೂತಿನೋಳಗಿಂದ ತೂರಿಬರುವ ಸೂರ್ಯ ಬಿಂಬ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದ. ಹೊಸಕೈದಿ ಮೆಲ್ಲನೇ ಎದ್ದು ಬಂದು ನೋಡಿದ. 'ಇರಬಹುದೇ?' ಎಂದು ಕೊಂಡ. ತಾನೇ ನೋಡಿದ, ಉಣಿಸಿದ, ತಿನಿಸಿದ, ಗೆಳೆಯನಲ್ಲ' ಎನ್ನಿಸಿರಬಹುದು. ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ. ಸಂಶಯ ನಿವಾರಣೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅನುಮಾನವು ಮತ್ತೆ ಇಣಕಿನೋಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಕೈದಿಗಳ ಊಟ ಬಂದಿತು. ಒಡಲಲ್ಲಿ ಇಳಿದಿತು. ಅಕ್ರಾಸೇ ಬೇಚಾಳಿಸ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಂಡು, ತಂತಿಗೆ ಅಂಟಿಸಿ, ರಸಾಯನವನ್ನು ಬೇಡಿದವನಿಗೆ ನೀಡಿ, ಬಿಂಬೋಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದ. ಹೊಸಬರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ, ಜೋಗನು ತತ್ತರನಾಗಿದ್ದ. ಹೊಸಬನು ತನ್ನ ಹುಟ್ಟು ಬಡದಲೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಕ್ರಾಸೇ ಬೇಚಾಳಿಸ ಎದ್ದು, ತನ್ನಡೆಗೇ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು ಅವನಿಗೆ. ವಿಕ್ರಮನು ನೂರಡಿ ತಿರುಗುವ ವಿಚಾರದಿಂದ, ನಡದಿದ್ದ. ಆಡುವ ಮಾತು ಕೇಳದ ಕಿವುದನಂತ, ಗದ್ದಲ ನೋಡದ ಕುರುಡನಂತೆ ಸಾಗಿ. ಹೊಸಬನು ಕುಳಿತ ಖಾಣದವರೆಗೂ ನಡೆದ. ಎತ್ತೋ ನೋಡಿದವನು ಹೊಸಬನನ್ನು ನೋಡಿ—

“ ಅಕ್ಕರ ಸಾಹೇಬ ! ಅಕ್ಕರಸಾಹೇಬ ! !

“ ವಿಕ್ರಮ ! ವಿಕ್ರಮ !! ” ವಿಕ್ರಮನು ಅಕ್ಷರ ಸಾಹೇಬನನ್ನು ಸಾವರಿಡು ಆಲಂಗಿಸಿದ. ಒಬ್ಬ ರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೊಡಿ ಮತ್ತೆ ಆಲಂಗಿಸಿದರು. ‘ಸಾಹೇಬ-ಸಾಹೇಬ’ ಎನ್ನುತ್ತ ಸಗದ್ದ ತಿತಕಂಠನಾದನು. ಸಾಹೇಬರ ನುಡಿಯೇ ನಿಂತಿತು ಆನಂದದ ಉದ್ರೇಕವಾದುದರದ್ಯೋತಕವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕಣುಗಳು ನೀರನ್ನು ಇಳಿಸಿದವು. ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಗೆಳೆಯರ ಮಿಲನ ಕಂಡು ಹರ್ಷಿತರಾದರು ವಿಕ್ರಮನೇ ಕೈಕುಲುಕಿ—

“ ಸಾಹೇಬ ಚಮತ್ಕಾರಿಕ ಮಿಲನ !! ”

“ ಅಲ್ಲಾ ನ ಸಂಕಲ್ಪ ! ಸಂಕಲ್ಪ !! ”

“ ಅಲ್ಲಾ ನಿಗೆ ಮಣಿಯಾಗಿರುವೆ ”

“ ನೀವಿ ವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ ! ಆನಾನ ನನಗೆ !! ”

“ ಬನ್ನಿ ಕೂಡುವಾ ಬನ್ನಿ ”

ವಿಕ್ರಮ, ಅಕ್ಷರಸಾಹೇಬರನ್ನು ಎಳೆದ. ಸಾಬರು ಎಳೆದಂತೆ, ನಡೆದರು. ಗೆಳೆಯರೀರ್ವರೂ ಚಾವೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ಇಬ್ಬರೂ ಗಡ್ಡ ತೀಡಿವರು ಮಾದಲಿಡ್ಡ ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಅಚ್ಚರಿಯ ಪರಮಾವಧಿ ! ವಿಕ್ರಮನ ಮೌನವೃತ್ತ ಮುರಿಸಿದ ಇವನಾರು ?? ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಬಿದ್ದು, ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಮಾತನಾಡದ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದರೂ, ಈಗ ಕುಣಿಯೋಣವೇ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಗೆಳೆಯರು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ದೂರ ನುಡಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಗದ್ದಲವೇ ಬೀಡವೆಂದು ಸಂಕೇಶ್ವರ ಗಿಡದಡಿಮಲ್ಲಿ ಕರದೊಯ್ದು ಕುಳಿತ.

“ ಸಾಹೇಬ, ದೈವಶಾಲಿ ನಾನು ”

“ ಸಿಜವಾಗಿ ”

“ ತಂದೆಯೇ ಮಗನಿರುವಲ್ಲಿ ಬಂದೆ ! ”

“ ನಿಮ್ಮ ರಂತಕರುಣ ಎಳೆತಂದಿತು ”

“ ಕೇಳಿದರೆ ಕೋಪವಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ? ”

“ ಏನು ಮಾತು ನಿಮ್ಮದು ”

“ ಕೇಳುವ ಕುತೂಹಲ ನನಗೆ ”

“ ಕೇಳಿ. ನೀವು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಅನಂದ. ಏನು ? ”

“ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದುದು ಏಕೆ ? ”

“ ವಿಕ್ರಮರಾವ. ಅಲ್ಲಾ ನ ಪ್ರೇರಣೆಯೇ ಕಾರಣವೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ ಬಂಧಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಿಸಿ, ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಅಟ್ಟಿದರೆಂದು ಕ್ರೋಧ-ವಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷವಿದೆ. ” ನೆಳೆಯರು ಸಂತೋಷಿತರಾಗಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಪ್ಪಿದರು. ಗಡ್ಡಗಳು ತಿಕ್ಕಾಡಿದವು. ಪ್ರಕೃತಿ ದೇವಿಯೂ ಲಾಸ್ಯವಾಡಿದಳು. ಪ್ರಫುಲ್ಲ ನಯನೆಯಾಗಿ, ಸಂಕೇಶ್ವರ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಕಂದರ ಮೇಲೆ ಸುರಿದಳು. ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿ ಸಂಕೇಶ್ವರ ಹೂವುಗಳು ಪಟಿಪಟಿ ಉದುರಿದವು.

“ ಅಕ್ಕರಸಾಹೇಬ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಲೇಬೇಕು. ”

“ ನೀವು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಹೊತ್ತು ಬಂದಿರಿ. ಮರುದಿನವೇ ಅರಣ್ಯಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಆಯಿತು ಹತ್ತಿಂಟು ತಾಲೂಕಿನ ಹಪ್ಪೆ ಊಟ ಮಾಡಿದವರು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಸಂಶಯ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ. ಅಡವಿಯನ್ನು ದಿನಾಲೂ ಸುತ್ತುವುದೇ ಕೆಲಸ. ಒಬ್ಬರೂ ಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಐವತ್ತೂ ಜನ ಬೇಸತ್ತರು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಊಟವಿಲ್ಲ. ಉರಿಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವುದು. ನೀರು ಕೂಡಾ ದೊರೆಯದ ಕಾಡು. ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೇ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಲು ಡಿ. ಎನ್. ಪಿ. ಯು, ಹುಕುಮು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ! ”

“ ಎಷ್ಟು ದಿನ ? ”

“ ತಿಂಗಳು ಕಳೆದಿತು. ಒಬ್ಬನೂ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ‘ ಹಪ್ಪೆ ಊಟಾಯಿತು. ಟಿವಾಲ ಕಸಿದರು. ಸ್ವೇತನ್ನು ಸುಟ್ಟರು. ದಪ್ಪರ ಭಸ್ಮವಾದವು. ಗೌಡನ ಬಂದೂಕನ್ನೇ ಒಯ್ದರು ’ ಸುದ್ದಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ”

“ ನೀವೇಕೆ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಬಂದಿರೀ ? ಅದನ್ನು ಹೇಳಿರಿ. ”

“ ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಗಡದಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದೆವು. ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದರು. ನಾನೂ ಎಚ್ಚರಿದ್ದೆ. ಗುಂಡಿನ ಸಪ್ಪಳು ಕೇಳಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಹುಡುಕಲು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದೆವು. ಒಬ್ಬನೇ ಕೈಸೆರೆಯಾದ. ಡಿ. ಎಸ್. ಪಿ. ಯವರು ಗಿಡಕ್ಕೆ ಬಿಗಿಸಿದರು ಅವನನ್ನು. ಗುಂಪಿನ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಲು ಪರಿ-ಪರಿಯಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸಿದರು. ಅವನು ಬಾಯಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಥಕದವನೆಂದೇ ಹೇಳಿದ. ನಾಯಕನ, ಸದಸ್ಯರ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದರು. ಎಲ್ಲವೂ ತಾನೇ ಎಂದ. ಡಿ. ಎಸ್. ಪಿ. ಯವರು ಕೋಪಗೊಂಡರು. ಕಣ್ಣು ಕೀಳಿಸುವೆ ಎಂದರು. ಚರ್ಮ ಸುಲಿಸುವೆ ಎಂದರು, ಕೊನೆಗೆ ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲಿ ಸುವೆ ಎಂದರು. ಕೊಲ್ಲು ಎಂದು ಎದೆ ಉಬ್ಬಿಸಿದ. ಗುಂಡಿಕ್ಕಲು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ”

“ ಯಾರಿಗೆ ! ”

“ ನನಗೇ ! ಬಂದೂಕನ್ನು ಎತ್ತಿ ಗುರಿ ಇರಿಸಿ ನಿಂತೆ. ಡಿ. ಎಸ್. ಪಿ.ಯವರು, ಈಗಲಾದರೂ ಹೇಳೆಂದರು. ‘ ಎನ ಉಬ್ಬಿಸಿ ವಿಂಕಿರುವೆ. ಹೊಡಿ, ಎಂದು ಹುಮ್ಮಸಗೊಂಡು ನುಡಿದ. ಗುಂಡಿಕ್ಕಲು ಕರೋರ ರಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ನನ್ನ ಮೈ ನಡುಗಿತು. ಬೇಶ ಪ್ರೇಮಿಯನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಲಿಯೋ ? ಎನ್ನಿಸಿತು ಕೈ ಕಂಪಿಸಿತು. ಬಂದೂಕನ್ನು ಬೀಸಿ ಒಗೆದು ನಾನು ಹೊಡೆಯುವದಿಲ್ಲವೆಂದೆ. ಅವಿಧೇಯನೆಂದು ನನ್ನ ಕೈಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಗಳು ಬಂದವು.

“ ಅವನದೇನಾಯಿತು ? ”

“ ನನ್ನಂತೆ ಅವನನ್ನೂ ಲಾಕಪ್ಪಿ ನಲ್ಲಿರಿಸಿದರು. ಮೂರು ವರ್ಷ ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆ ಹೊರಿಸಿದರು. ”

ಕೈಯಲ್ಲಿ ‘ ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ ’ ವೃತ್ತಪತ್ರ ಹಿಡಿದು ಕೂಗುತ್ತ, ಒಂದು ಗುಂಪು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಿಯರು ಮರಾಠಿ ಪತ್ರ ಹಿಡಿದು ಕೂಗುತ್ತ ಹಿಂದಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷ ಪತ್ರಿಕೆ ಎತ್ತಿ ತೋರುತ್ತ ಬಂದರು. ವಿಕ್ರ ಮನು ಎದ್ದು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ ಎಲ್ಲರನ್ನು. ಗಡದಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರು

ಕುಳಿತರು. ಜೋಗನೇ ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ. ಹುಂಬಣ್ಣನು ' ಏನಾಗುವದೋ ಆಗಲಿ. ಯಾರ ಮಾತು ಕೇಳುವುದೂ ಬೇಡ. ಒಂದು ಕೈ ತೋರಿಸಿ ಬಿಡೋಣ ' ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿದ. ಸಾವಜಿ-ಶಾಮರ ಬೆಂಬಲವಂತೂ ಬೆಂಬತ್ತಿತ್ತು.

“ ಏನು ? ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿರಿ ”

“ ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೊಯ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಕೊಯ್ಯಕೂಡದೆಂದು ಕರಾರಿತ್ತು ”

“ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವಿರಿ ? ”

“ ಸುಪ್ರಿಂಟೆಂಡೆಂಟಿನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಒಗೆಯೋಣ. ಮೆತ್ತಗೆ ಕಂಡರೆ ಮೊಳಕೈ ತಿವಿತ ! ”

“ ಸುಮ್ಮನೇ ಗದ್ದಲ ಮಾಡದಿರಿ. ಕೇಳಲು ಹೋಗುವುದು ಸರಿ. ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸಾಕು. ಹೋಗಿ ಕೇಳೋಣ. ”

“ ಅವರ ಅಪ್ಪನ ಮನೆ ಅಳಲ್ಲ, ಹೋಗಿ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ. ಮಹತ್ವದ ಸುದ್ದಿ ಇರಲೇಬೇಕು. ಬೇಕೆಂದೇ ಬ್ಲೇಡಿನಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ” ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಅಪ್ಪಳಿಸಿದ.

“ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳದೇ ಇದ್ದರೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಕುರಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ”

“ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ವೇಳೆ ಕಳೆಯಬೇಡಿ. ಬೇಗನೇ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿರಿ ” ಬೇರೊಬ್ಬ ನುಡಿದ.

“ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯ ಇದು. ಬರಾಕಿನ ಎಲ್ಲರನೂ ವಿಚಾರಿಸೋಣ ” ವಿಕ್ರಮನೆಂದ.

“ ಕೇಳುವುದು ಬೇಡ. ಗದ್ದಲು ಮಾಡಿದರೆ ಶಾನೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ, ಕೂಡಿದ ಜನ. ತಲೆಗೊಂದು ಮಾತಾಡುವರು. ”

“ ವ್ರಸಂಗವೇ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾದರೆ ಕಠಿಣಲವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ತಿನ್ನುಬೇಕಾಗುವದು. ”

“ ಕೇಳಲೇಬೇಕು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ”

ಎಲ್ಲರೂ ಏಕಕಂಠದಿಂದ ಕೂಗಿದರು. ವಿಕ್ರಮನೇ ಧುರೀಣನೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರು. ಜೇಲರನ ಸಂಮತಿ ಪಡೆದೇ ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಕಂಡ. ಮುಖಂಡರ ಮರಣವಾರ್ತೆ ಇರಬಹುದೆಂದರು. ಕೈದಿಗಳು ಯರವಡಾ ಜೇಲಿನಿಂದ ಮಾರಾದ ಸಂಗತಿ ಸುದ್ರಿತವಾಗಿರಬಹುದು. ಹೋರಾಟವು ಹೆಚ್ಚಿರಬಹುದು. ಅನೇಕ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶರ್ಮವಿಶರ್ಮಗಳು ನಡೆದವು. ಜೇಲರನನ್ನೇ ಕಾಣಲು ವಿಕ್ರಮನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ, ಹತ್ತು ಜನ ಹೊರಟರು. ಜೇಲರನು ಎದುರಾಗಿ ಬಂದು ಕೇಳಿದ

“ ಏನು ಬೇಕು ? ”

“ ವೃತ್ತಸತ್ರದ ಮಹತ್ವದ ಸುದ್ದಿ ”

“ ಗೆಳೆಯರೇ, ಸುಮ್ಮನೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಡಿ ”

“ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ”

“ ತಿಳಿಸಕೂಡದಾಗಿ ಆಜ್ಞೆ ಆಗಿದೆ ”

“ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆ ಪಾಲಿಸಿರಿ ನಮ್ಮ ಧುರೀಣರ ಆಜ್ಞೆ ನಾವು ಪಾಲಿಸುತ್ತೇವೆ. ”

“ ಏನು ಮಾಡುವಿರಿ ? ”

“ ನೀವು ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ”

“ ಇಲ್ಲ, ಶಕೈವಿಲ್ಲ ”

ಹತ್ತು ಜನರೂ ಬರಾಕಿನ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು ಎಲ್ಲರೂ ಮೌನವೃತ್ತ ಬದ್ಧರು. ಮುಖ ನೆಲಕ್ಕಿಕ್ಕಿ, ‘ಮುಂದೇನು ಮಾಡುವುದೋ....’ ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು.

“ ಗೆಳೆಯರೇ, ಮಹಾತ್ಮರು ಮರಣಾಂತಿಕ ಉಪವಾಸ ಸ್ವಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆಗಾಖಾನರ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ. ಬ್ರಿಟಿಷರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ನಿಷೇಧಾರ್ಥ ಮರಣಾಂತಿಕ ಉಪವಾಸ! ”

ಉಚ್ಚ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗಿದುದು ಕೇಳಿತು. ವಿಕ್ರಮನು ಜೊತೆಗಾರರೊಡನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದ. ಆಕಾಶವಾಣಿ ಆಯಿತೆ ? ಕೂಗಿಸಂದೇಶ ಬೀರಿದವರು ಯಾರು ? ಜೇಲರನೂ ಕೂಗಿದವರನ್ನು ಶೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ವಿಕ್ರಮನು ಕಣ್ಣು ಅರಳಿಸಿ ನೋಡಿದ. ಚಣ್ಣ ಲಂಡ ಅಂಗಿ, ಜೇಲ ನಂಬರಿನ ಮುದ್ರೆಯ ಕೈದಿಗಳೇ ಕಂಡರು. ಮಹಾತ್ಮರ ಉಪವಾಸದ ವಾರ್ತೆ ತಿಳುಹಿದವರು ದೇವತೆಗಳೇ ? ಮೊದಲು ಕೂಗಿದವರೆ ಸಂಶಯ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಲೇ ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಗೆಳೆಯರೇ; ಮಹಾತ್ಮರು ಉಪವಾಸ ಸ್ವಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರ ನಿಷೇಧಾರ್ಥವಾಗಿ.

ಕೂಗಿದವರ ಪರಿಚಯ ವಿರಲೇ ಬೇಕು. ಸಂತಸದಿಂದ ಓಡಿದ. ಹತ್ತು ಜನರೂ ಓಡಿದರು. ಕೂಗಿದವರು ಅದೇ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಿರಿಸಿದ ವರಿರಬೇಕು. ನಂಬರು ಹೊಸ, ಬಟ್ಟೆ ಹೊಸ! ಚಾಪಿಯ ಸುರಳಿ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿತು. ಸಾಗರಬಿದ್ದು ಹೊಸಬರ ಪಾದಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮನಂತೆ ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಹಣೆ ತಟ್ಟಿಸಿ ಸಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ‘ಮಾಸ್ತರ! ಮಾಸ್ತರ!! ಎಂದು ಕುಣಿದಾಡಿದರು. ಮಾಸ್ತರರ ಸುರಳಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬ, ಥಾಲಿಪಾಟುಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬ, ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸೇವಕರಂತೆ ನಡೆದರು. ಬರಾಕಿನವರಿಗೆಲ್ಲ ಮಾಸ್ತರರು ಬಂದರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಮಹಾತ್ಮರ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು.

‘ಮಾಸ್ತರ’ ಎಂದರೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗರೆದುರು, ಅವರ ಚಿತ್ರನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಸ್ವಶಾಂತ ಮುಖಮುಪ್ಪೆ. ತುಂಬಿದ ಕೆಂಪನೆಯಮೈ. ತೇಜವೆತ್ತ ದೃಷ್ಟಿ ಸತತವೂ ಕಿರುನಗೆಯ ಮೊಗ. ಅವರು ಶರ್ಟು, ಚಣ್ಣ ಹಾಕಿದುದನ್ನು ಕಂಡದ್ದು ಜೇಲಿನಲ್ಲಿಯೇ. ಒಂದು ಸಂಜೆ ಉಡುವುದು

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೀಲ ಅಗಲದೇ ಇರುವುದು. ಮಾಸ್ತರರಿಂದರೆ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಬಂಧುಬಳಗ ಜನಕ್ಕೆ. ನಯ-ನುಡಿಯಿಂದ, ಸೇವೆಯಿಂದ, ನಾಡಿಗೇ ಪ್ರಿಯರಾದವರು. ಮೂರನೆಯ ವರ್ಷದ ಟ್ರಿ, ಕಾ. ಮಾಸ್ತರ ರಿದ್ದರಂತೆ. ಅಸಹಕಾರದ ಆಂದೋಲನೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿಗೆ ಶರಣು ಹೊಡೆದು ರಾಷ್ಟ್ರದೇವಿಗೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನೇ ಮುಡುಪಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಸ್ತರ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ದೂರನಾದರೂ 'ಮಾಸ್ತರ' ಎಂದು ಕರೆಯುವ-ದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಿದೆಯಂತೆ. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಲೆಗೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾದುದು. ಮಾಸ್ತರರು, ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹುಡುಗರು, ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಹಿರಿಯರು, ಕಿರಿಯರಿಗೆ ಕಿರಿಯರಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು ಅವರ ಜೀವನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಪ್ರತಿಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚೀಲದೊಡನೆ ಮಾಸ್ತರರು ಇದ್ದೇ ಇರುವರು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪಟ್ಟಣ-ಹಳ್ಳಿ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ, ಮಾಸ್ತರರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ ಪ್ರಚಾರಕ ಭಾಷಣ ಕೇಳಿದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಮಾಸ್ತರರು ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಪಶ್ರುತಿಯೂ ಇದೆ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ತತ್ವದ ವಿರುದ್ಧ ವರ್ತಿಸುವರೆಂಬ ಅಪವಾದದ ಸೆಂಡಿಯೂ ಅವರ ಹೊಳಪು ತಲೆಯಮೇಲಿದೆ. ಹರಿಜನ ಕೇರಿಗೆ ಬಂದು, ಕಸಗೂಡಿಸುವರು. ಹರಿಜನೊದ್ದಾರವಾಗಲೇ ಬೇಕೆಂದು ಆವೇಶ ಭಾಷಣಬೇರೆ, ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆದರೆ, ಕರಸನ್ನೆ ಬೀರಿ, ಪಲಾಯನ ಹೇಳುವರೆಂದು, ಹರಿಜನರೇ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಹರಿಜನಕೇರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ, ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿರಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ, ಕಸಗೂಡಿಸಿದುದಕ್ಕೂ ಒಮ್ಮೆ, ಮುಟ್ಟಿದುದಕ್ಕೂ ಒಮ್ಮೆ, ಇಷ್ಟು ಸಲ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಬದಲಿಸಿ, ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಸಲ ಪಂಚಗವ್ಯ ಕುಡಿದು, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ಸಾವಿರ ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪಮಾಡಿ, ತುತ್ತು ಬಾಯಿಗಿಡುವರೆಂದು ಅವರ ಸಹ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೇ ನುಡಿಯುವರು. ಸಟಿಯೋ ದಿಟವೋ ಜನನುಡಿಯುವುದು ಹೀಗೆ. ಮಾಸ್ತರರು ದೇಶಭಕ್ತರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸೇವಾದಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು. ಧೂರೀಣರು. ಹುಟ್ಟಾ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಧೂರೀಣರು, ಶಿಕ್ಷಣ ವೈಮಿಗಳು ಪುರಸ್ಕೃತರು. ಸಾಹಿತಿಗಳು ಸಾಹಿ

ತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳು; ವೇದಾಂತಿಗಳು, ಅಸ್ತತ್ವೋದ್ಧಾರಕರೂ ಅಹಮೆ, ಕರ್ಮರೂ ಅಹಮೆ. ೪೨೬ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾತ್ರವಹಿಸಿ ವಿಧ್ವಂಸಕರೆಂದು ಸರಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದವರು ಐದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದವು. ತಿ ಇವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಸಂದಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿದ ಸೀವೆಯಿ !

ಮಾಸ್ತರರು ತಮ್ಮ ಬರಾಕೆಗೇ ಬರಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲರ ಆಗ್ರಹವಾಯಿತು ಕೇಳಿದರು, ಬೇಡವೆಂದು, ಕೊನೆಗೆ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರು. ನೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬರಾಕೆನಲ್ಲಿರುವುದು. ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಬರಾಕೆವಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದರು. ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಜಿಡುವಿಲ್ಲ. ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲರ ಪತಿಯಿಂದ ಜೇಲರನನ್ನು ಕಂಡು ಬಂದರು. ಕೆರೆಮೆ ದಂಡಿಯ ವಿಶಾಲ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ, ಮಹಾತ್ಮರ ಉಪವಾಸದ ನಿಷಿತ ಸಭೆ ಕೂಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಕಾರವೆಂದು ಬಂದರು. ಮಾಸ್ತರರ ಹೇಳಿಕೆಯೇ ಆದುದರಿಂದ ಗಲಭೆ, ಶಿಷ್ಟ ಭಂಗ ರಕ್ತವೇ ಇಲ್ಲ. ಬರಾಕೆ ನಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಲಾಗಿ, ಶಾಲಾ ಬಾಲಕರಂತೆ ಕೆರೆಯ ಜೈಲಿಗೆ ಕೈದಿಗಳು ಬಂದರು. ಸಹಸ್ರಾರು ಕೈದಿಗಳು ಮಹಾತ್ಮರ ಶ್ರೇಯಃ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಕುಳಿತರು ಮಾಸ್ತರರು ಜನಸ್ತೋಮದ ಮಧ್ಯವಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದರು. ಜೇಲರನು ಮಾಸ್ತರರ ನಿಲುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣನ್ನು ಇರಿಸಿದ್ದ. ಶ್ರೋತೃಗಳು ಔತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತ ಲಿದ್ದರು. ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಪ್ರತಿವಾದಕ ಮಹಾತ್ಮನ ಜೀವನದ ಧೈಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದರು ಭಾರತೀಯರ ಸರನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಸೇವೆ ಮನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತೇಜದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮಹತ್ವ ಸಂಗಗಳನ್ನು, ಶ್ರೋತೃ ಗಳು ಉದ್ಗಾರ ಹೊರಡಿಸುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಮಹಾತ್ಮರು ಮಾಸ್ತರ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಲ ಯಾವ ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವಾಸ ವೃತಮಾಡಿ, ಧೈಯಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ 'ಮಹಾತ್ಮನು ಸಕಲಜಾತಿ, ಮತ, ವಂಧವೆವರಿಗೂ ಸ್ತ್ರಿಯನು. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವನೇ ಹೊರತು, ಬ್ರಿಟಿಷರನ್ನಲ್ಲ, ಎರಡನೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರ

ನೆಂದು ಮಹಾತ್ಮನನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷರೇ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ರಾಸೂಬ್‌ನೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂಕ್ಷೇಪಾರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮೋಕ್ಷಪದ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ವಶಿಷ್ಠ-ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮನ ಹೆಸರೂ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿ, ಋಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ಗಡ್ಡಿ-ಗಣವನ್ನು ತಿಂದು, ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯಾಗಿ ತಪವೆಸಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ದೀನ ದಲಿತರ ಸೇವೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಧರ್ಮವೆಂದು, ಸಾರಿಷ್ಯಮಹಾವಿಭೂತಿ ಇವನು ಭಾರತೀಯರ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ-ದುಃಖಮಿಶ್ರಿತ ಸಂಸಾರ ಕಂಡು ಮರುಗಿದ್ದಾನೆ. ಕೊಲಗಿದ್ದಾನೆ. ಬಡವರ ಗುಡಿಸಿಲಲ್ಲಿದ್ದು ಅವಸೇವೆಗೈದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರೀತಿಸಾಗುವನೆಂದು ಸಾರಿ-ಸಾರಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಂದು ಆ ಮಹಾವಿಭೂತಿಯನ್ನು, ಜಗದ್ವಂದ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನನ್ನು, ಸಪ್ತೆಲ್ಲರ ತಂದೆಯನ್ನು, ಆಳರವರು, ಆಗಾಖಾನ ಅರಸರನ್ನು ಬಂದಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪುಸ್ತಕಭಾಂಡವ್ಯವೇ ತನ್ನ ಧೈಯವೆಂದು ನಾರುವ, ಶಾಂತಿ-ತ್ಯಾಗ, ಸತ್ಯಗಳೇ ಚಿರವಿನೂತನ ಧರ್ಮವೆಂದು ಘೋಷಿಸುವ ಪೂಜ್ಯಮಹಾತ್ಮನನ್ನು, ಆಳರವರು ಬಂಡುಖೋರನೆಂದು ಬಗೆದು, ನಿರ್ಭಂಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೆನಪಿಡಿರಿ. ನಾವು ಪುಣ್ಯವಂತರು. ಅವಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಶಾಂತ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇದೇ ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅವನ ಅಮೃತಮಯ ಸಂದೇಶಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಮಹಾತ್ಮರು ಇಂದು ಆಗಾಖಾನರ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿಲ್ಲ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ನಿರ್ದಯತನದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜದ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಮಾನುಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಟಿಯರ್‌ಗ್ಯಾಸ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ! ಗುಂಡು ಹಾಕಿದ್ದಕ್ಕೆ!! ಬಾಂಬುಗಳನ್ನೇ ಸುರಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ!!! ಗುಂಡಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗಿ, ಸಹಸ್ರಾರು ತರುಣರು ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಅವರು ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಧ್ವಜಗಣಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸುರಿಸಿ ಸತ್ತವರನ್ನು ಅವರು ಕಡಿಗಣಿಸಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕರುಣಾಜನಕ ಮರಣಕ್ಕೆ ನೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ನಿರಸರಾಧಿಗಳಾದ ನಾಗರಿಕರ ಮರಣದಿಂದ ಮಹಾತ್ಮರು ಖಿನ್ನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದುವೇ ಅನಂತ ಉಪವಾಸದ ಕಾರಣ. ಮುಖಂಡರ ಬಂಧನದಿಂದ,

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಿಲ್ಲದೇ ತರುಣ ತರುಣಿಯರು, ವೃದ್ಧರು ಬಾಲಕರೇ ಮೊದಲಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದರು. ತಮಗೆ ಸರಿತೋರಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಪುಡಿದರು. ರಾಷ್ಟ್ರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ, ತರುಣರು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದುದು ಅಪರಾಧವೇ? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮಹಾತ್ಮರು. ದೇಶದಾದ್ಯಂತವೂ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಎಸಗಿದ ಅನಾಹುತ ಅತ್ಯಾನಾಹುತ ಕೃತಿಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಉಪವಾಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾತ್ಮನ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವೇ ಧಡುಗುತ್ತಿದೆ. ಜನತ್ತಿನ ಜನ ಸಮೂಹವು ಮಹಾ ವಿಭೂತಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡತೊಡಗಿದೆ. - ಮಹಾತ್ಮನ ಉಪವಾಸದ ಪ್ರಶ್ನೆ 'ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ. ಭೂಮಂಡಲವೇ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕೌತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದೆ ಅವರ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಧರಧರನಡುಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮನ್ನು ಮುಕ್ತಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು, ಅವರ ಆಗ್ರಹವಿದೆ. ಭರತಖಂಡಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಆವೇಶದಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿ ಕೈದಿಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು, ವಿವರಿಸಿದರು. ಶಕ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟುದಿನ, ಆತ್ಮಬಲವುಳ್ಳವರು ಉಪವಾಸಮಾಡಲು, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿನೂಲಲು, ಈಶ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರಲು, ವಿನಂತಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಮುದುವರಿಸಿದರು.

“ ಗೆಳೆಯರೇ, ಎಲ್ಲರೂ ಶಾಂತತನದಿಂದ ಎದ್ದುನಿಂತು, ವಿಕ್ರಮರು ಹೇಳುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಪಠಿಸಿರಿ. ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ದಯವಾಲಿಸಲು ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ” ‘ಮಾಸ್ತರು ಕುಳಿತು, ಕೂಡಲೇ ಎದ್ದುನಿಂತರು. ಕುಳಿತ ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೈಮುಗಿದು ಆಕಾಶದೆಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತರು. ಜೇಲರನೂ ಎದ್ದ. ಸೀಪಾಯಿಗಳೂ ಎದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಎತ್ತರಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದ.

ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧೀಗೆ | ಪರಮಸುಖ ಆರೋಗ್ಯವಿಯೋ ಸತ್ಯಾತ್ಮರೇ ಕಿಂಚಿತ್ ಶರೀರಬುದ್ಧಿಃ ಕ್ಲೇಶವಿರದೇ ಜಗತ್ ಶಾಂತಿಃ ಪ್ರಸಾದಪನಪಟು ಗಣ್ಯರ್ ಕಾಣೆ ಭೂವಿಯೋಳ್ | ಮಹಾತ್ಮರಾ ಯುಷ್ಯಂ ಕೃತಫಲಮಧಿಕಾ ನೀಡುನಿರುತಾ ||

ಒಂದೊಂದೇ ಚರಣವನ್ನು ಏಕಮನು ಹೇಳಿದ. ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನುಡಿದರು. ಸಿಂತವರೆಲ್ಲರೂ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನುಡಿದರು. ದೇವನೇ ಮುಗಿಲ್ಲ ನಿಂತು, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ನೆಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸ, ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ ತುಂಬಿತ್ತು. ದೇವನು ಅಭಯಹಸ್ತ ತೋರಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸುವನೆಂದು ನಂಬಿ, ತಲ್ಲಿನರಾಗಿ ಆಕಾಶವೆಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು

ಹೊರಣ ಹೊರಬಿತ್ತು !!

ಕೈದಿಗಳ ಸಂತಸದ ಕಡಲು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಜೇಲಿಲ್ಲಿಯ ರೊಟ್ಟಿ ರಸಾಯನಗಳು ರುಚಿಸದಾದವು. 'ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಕಳೆದರಾಯಿತು, ಬೇಕಾದ ವಸ್ತು ದೊರೆಯುವುದು. ಎರಡು ದಿನ ಉಪಶಾಸಕ್ಕೆ ಸಾಯಲಾರೆವು' ಎನ್ನುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಮಹಾತ್ಮರು ಉಪವಾಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ತಮಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಅವರ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಮರುದಿನವೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಬಿಡುವರೆಂದು ಉತ್ಸಾಹ. ಹೊರಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವರು ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. 'ಈ ದಿನ ಸಂಜೆಗೇ ಬಿಡುಗಡೆ ಆದರೆ .... ನಾಳಿನ ದಿನ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಮಾಡಿದರೆ....' ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಬರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರು. 'ಇಸಾಪೂರ ಸ್ಪೇಶನ್ನು ಚಿಕ್ಕದು. ಆದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕಷ್ಟೇ ಚೂಡಾ-ಚಹಾ .... ಧೊಂಡ- ದೊಡ್ಡದು. ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಬೇಡಿದರೂ ಸರಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಹರಿಯುವಂತೆ ಊಟ. ಮುಂದೆ ! .... ಮೊದಲು ಊರಿಗೇ ಬೇಡ. ಆ ಮೇಲೆ ತಾಯಿಯ

ಭೆಟ್ಟಿ! ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೇನು! ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ! ಅವಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೆ .... ಮಾವನ ಕರಿ ಮುಖ ನೋಡುವುದೇ! ಎಲ್ಲಿರಬಹುದು? ಈಗೇಕೆ? ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಲಿ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೂರವರೇ ಕಾಣಬಹುದು ಕೇಳಿ-ಅವಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಗೇ ಹೋಗುವುದು' ಒಬ್ಬನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ. ಜೇರೊಬ್ಬನು 'ಭಗವಂತಂ ನಿನ್ನ ಮಗನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು ತಿಳಿಯದೇ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟೆ. ಕಷ್ಟಬಟ್ಟೆ. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅಗಲಿರಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂತು. ನಿನ್ನ ಪಾದಸಾಕ್ಷಿ- ಪೇಶವ್ರೇಮದಿಂದ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಹೆಸರಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಂದೆ. ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗುವುದೆಂಬುದು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ- ಹೆಸರು ಬೇಡವೆಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳೊಡನೆ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ದೇವಾ, ನಿನ್ನೆದರಲ್ಲದೇ ಇನ್ನಾರಲ್ಲಿ ಸಂಕಟ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿ ದೇಶದ ಮುಖಂಡರ ಮಾತಿಗೆ ಬಲಿ ಬಿದ್ದೆ. ಇದ್ದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ ಸರಕಾರದವರು ಇದೇ ಸಲ 'ರಾವಬಹಾದ್ದೂರ' ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವರಿದ್ದರು ನಾನು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ರೀಕ್ರೂಟ ಕೊಟ್ಟೆ. ವಾರ ಘಂಡ, ವಾರಲೋನ ಕೂಟ್ಟೆ, ಕೂಂಡೆ ಸೀನಪ್ಪನೇ ನನ್ನನ್ನು ಅಡ್ಡದಾರಿಗೆ ಎಳೆದ. ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾದೆ. ಭಾವೀ ಸರಕಾರದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಗುವ್ತ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಣ ಕೊಟ್ಟೆ. ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ಮೂರೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿ ಮುಗಿಯುವದೆಂದರು. ಮುಖಂಡರೇ ಅಡ್ಡದಾರಿ ಹಿಡಿಸಿದರು. ಗಾಂಧಿಯ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಬಿಡುವರೆಂದು ನನಗೆ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡದಿದ್ದರೆ .... ಗಾಂಧಿ ಸತ್ತರೂ ನನಗೆ ಮುಖವಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಿಕ್ಕಲಿಬಿಡಲಿ. ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೇ ಇದ ಮೇಲೆ, ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಸೋಗಿನ ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. ಏನು ಮಾಡುವುದು. ಗುವ್ತವಾಗಿ ಸಶಕಾಶಕ್ಕೆ, ಕಲೆಕ್ಟರನಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಮಾಡಿದ ಕ್ಷಮೆ ದೇಡಿದೆ. ಹೆಂಡತಿಯ ಜೊತೆ ಇದ್ದರೇ ನಾನು ಬದುಕುವೆ. ನಿಷುಗೆ ಇನ್ನೂ ರೀಕ್ರೂಟ ಕೊಡುವೆ, ವಾರಘಂಡ ಕೊಡುವೆ, ನನ್ನನ್ನು ಮನಗೆ ಕಳಿಸಿರಿ. ಊರ

ಲ್ಲಿಯೆ ಮನೆ ಬಟ್ಟು ಎಲ್ಲೆಗೂ ಹೋಗುವೆಲ್ಲ ಕಾರುಲು ಸೀಪಾಯಿ ಗೆ ಸ್ವಡಿರಿ. ಅವರ ವೆಚ್ಚ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಹೆಂಡತಿ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಹುಚ್ಚು ಹುಡುಗಿಯವರಲ್ಲಿಯೆ. ನನ್ನನ್ನು ಜಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ. ಮಹಾನು ಭಾವರಿಗೆ ಏನನ್ನಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯತ್ವವೇ ಅವರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಹೆಂಡ ತಿಯೇ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ! ಸೆಪರೇಟಿವೆಲ್ಲರಿನಬೇಕೆ? ಎಲ್ಲರ ಕೂಡ ಮಾತ ನಾಡ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹೊಲೆಯನಂತ ದೂರ ಇರಿಸಿದರು. ಮಾಸ್ತರ ಬಂದು ಜಾತಿಯಲ್ಲ ಕೂಡಸಿದ. ಗಾಂಧಿ ! ಏನೇ ಆಗಲಿ.... ಬಡುಗಡೆ .... ಆದರೆ.. ಇಲ್ಲೇ ಸಾಯುವೆನೋ ಏನೋ.... ” ಅಳುತ್ತಿದ್ದ. ಗಳಿದುರೆಂದಿ (ತಿಳಿದು, ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅವನಿಗೆ ಕೇಳುವಂತಯೇ ಅವನಾಟದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅಭಿನ ಯಿಸುವರು. ತೀರ ಹುಚ್ಚನೇ ಆಗಿದ್ದ. ಮಾಸ್ತರರು ಬಾರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಘುಚ್ಚರ-ಆಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಇನ್ನೇನು ಈಗಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ಗಣಿಗೇ ಜೇಲರನು ಬರುವ. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲು ಶುಕುಂ.ಬಂಡಿದ’ ಎಂದು ಹೇಳುವ. ಎಂದು ಕುಣಿದಾಡಿದರು. “ ಏಳು ಕೈದಿಯೆ ಏಳು; ” ಎಂದರು.

• ಮಾಸ್ತರರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸೂತ್ರಯಜ್ಞ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ. ವೆಟ್ಟಿಗೆ ಚರಕಗಳಿಂದ, ತಕಲಿಗಳಿಂದ ನೂಲು ತೆಗೆಯುತ್ತಲಿರುವರು. ಒಂದು ಬರಾಕು ಕೇವಲ ನೂಲುವುದಕ್ಕೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಬರಾಕಿನಲ್ಲಿ ಈಶ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ನೂರಾರು ಕೈದಿಗಳಿಂದ. ಬೇರೊಂದರಲ್ಲಿ ‘ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಜೈ ಕುಂಜಜಿಹಾರಿ, ಮುರಲೀಧರ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿ ’ ಸತತ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಭಜನೆ. ಯಾರಿಗೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಮಹಾತ್ಮನ ಉದ್ದಿಕ್ಕಿ ವಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಲಿರ ವರು ಕರಿ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಗೋಡೆಗೆ ತೂಗು ಬಿಟ್ಟು, ಹಂಜಿಯ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಿಸಿ ದ್ದರು. ಚರಕವನ್ನು ನೂಲುವ ಗಾಂಧಿಯು, ಒಂದು ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ, ಕ್ರಿಷ್ಣನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಗಾಂಧಿ, ಯರವಡಾ ಪುರಂಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಗಾಂಧಿ ! ಮಹಾತ್ಮನು ನೂರಾರು ಕಂಬಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹಂಜಿ

ಯಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದ. ವಿಕ್ರಮನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವರ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯತೆಗೆ ಬೆರಗುಗೊಂಡ. ಅದೇ ಮುಖ. ಅದೇ ಭಾವಭಂಗ. ಎಂತಹ ನೈಪುಣ್ಯತೆ! ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಗಾಂಧಿಯ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡಲೇ ಎನ್ನಿಸಿತು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ. ಸಜೀವತೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದಿತು ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ. ಜಿತ್ರಕಾರ ದೀಕ್ಷಿತರನ್ನು ಸಹಸ್ರಾರು ಸಲ ಅಭಿವಂದಿಸಿದ ವಿಕ್ರಮ.

ಸಹಸ್ರಾರು ಕೈದಿಗಳಲ್ಲಿ, ನಾಲ್ಕರೇ ಉಪವಾಸಕ್ಕೆ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಉಳಿದವರು. ಮಹಾತ್ಮರು ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ತಾವು ಉಪವಾಸ ಬಿಡುವುದೆಂದು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಮಾಸ್ತರರು, ಗಣಪತಲಾಲ, ಜೋಗ, ಫೋರಾತ, ವಿಕ್ರಮ! ಜೋಗನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಗಂಜಿಗೆ ಶರಣು ಹೊಡೆದ. ಉಳಿದವರು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಉಪವಾಸ ವೃತ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಸಾಗಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಮಾಸ್ತರರು ಜಾತ್ಯಾಕರ್ಮಶರು. ಸ್ನಾನಸಂಧ್ಯಾ ಧ್ಯಾನ ಜಪ ತಪ ತೀರಿಸಿ, ಚರಕಾದಿದೆವರು ಕುಳಿತರೆ ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾದಂತೆ. ಗಣಪತಲಾಲ ಅದೊಂದು ಮಹಾ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಮಹಾತ್ಮನೇ ದೇವರು. ದೇವರೇ ಅವತಾರ ಮಾಡಿರುವನೆಂದು ಮನಸಾನಂಬಿದವ. ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯ ಭಜನೆಯೇ ಅವನ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ. ಜೀವ ಬಿಟ್ಟಾನು ಚರಕಾ ಬಿಟ್ಟೆವನಲ್ಲ. ಇನ್ನು 'ಫೋರಾತ' ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕ. ಎತ್ತರ ಆಳು. ಪರಿಪುಷ್ಪದೇಹ. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ. ತುಕಾರಾಮರ ಅಭಂಗಗಳನ್ನು ಪಂಚಮಸ್ವರದಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುವ. ಕೈದಿಗಳೆಲ್ಲ 'ಆಜ ಎಕಾದಶೀ-ಫೋರಾತಾಚೇ ಆಜ ಎಕಾದಶೀ' ಎಂದು ಹಾಡಿ ಗಡ್ಡ ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊಂಚವೂ ಕೋಪವೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಒಲ್ಲಿನೆಂದವರಿಗೂ 'ತುಕಾವ್ಣುಣೇ ಐಸಾ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ. ಪ್ರಚಂಡ ಮುಖಂಡ ಶಿಖಾಮಣಿ ಅಕ್ರಾಸೆ ಬೇಚಾಳಿಸನ ಉಪವಾಸದ ವೈಖರಿ ವರ್ಣನಾತೀತ. ಶತಸಹಸ್ರ ನಾಲಿಗೆ ಕೊಡಲೇ ಬೇಕೆಂದು ಆದಿಶೇಷನು ವಿಷ್ಣು ವಿನೋಡನೆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನೆ ಹೂಡಿರುವ. ವಿಕ್ರಮನ ಉಪವಾಸದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ, ಸಾವಿರ ನಾಲಿಗೆಗಳು ಕೊಳೆತು ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದವು. ವರ್ಣನೆಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಇನ್ನೂ ವುಟೆಯುತ್ತಲೇ

ಇರುವುದರಿಂದ ಶತಕಹಸ್ರ ಜಿವೆಯ ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು ಆದಿತೇನ !

ಹುಂಬಣ್ಣನು ಬೇಡವೆಂದ. ಶಾಮಸಾನಜಿಗಳೂ ಹುಂಬಣ್ಣನ ಸೂಚನೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟರು. ಮಾಸ್ತರರೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಮಹಾತ್ಮರ ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದರೆ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಉಪವಾಸದಿಂದ ಆತ್ಮಸಂಯಮನವಾಗುವದು. ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳು ಶರಣಾಗತವಾಗುವವು ಬೇನೆಗಳು ಭಸ್ಮವಾಗುವವು. ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞತೆಯ ಪ್ರಥಮ ಮೆಟ್ಟಲು ಉಪವಾಸವೇ ಎಂದು ವಾದಿಸಿದ ವಿಕ್ರಮ. ವಿಕ್ರಮನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಉಳಿಯ ತೊಡಗಿದೆ. ಮೂವರ ಮುಖವು ಬಾಡಿದೆ. ತೇಜಸ್ಸಿದೆ. ಅಶಕ್ತರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಿಕ್ರಮನೇ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಗಟ್ಟಿಗನೆನಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವನು ಅಶಕ್ತನಾಗಿಲ್ಲ ಸೊರಗಿಲ್ಲ. ಮುಖಬಾಡಿಲ್ಲ. ತಕ್ತಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಕುಂಠಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ದೊಡಲಿನಂತೆ ಮಾತನಾಡುವ, ಮಾಸ್ತರರು ನೆಲ ಹಿಡಿದರು. ಧೋರಾತನ ಅಭಂಗಗಳು ಗಂಟಲಲ್ಲಿಯೇ ಇಳಿಯುತ್ತಿವೆ. ಗಣಪತಲಾಲನ, ಚಂಕಾ ತೂಕಡಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವಾರ ಕಳೆಯಿತು. ವಿಕ್ರಮನು ವಿಕ್ರಮನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದ. ವಕ್ರನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಶುಕ್ರನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿದ ವಿಕ್ರಮನು ಎದ್ದು ಕುಳಿತ. 'ಧೋರಾತ' ನರಳುತ್ತಿದ್ದ. ಕೈದಿಗಳು ಸುಖನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಎದ್ದು, ಹರವಿಯಲ್ಲಿಯ ನಿರನ್ನು ಧಾಲೀಪಾಟಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತಂದ. ಬಿಸ್ಕೂಟುಗಳನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ನೆನಿಸಿದ. ಯಾರೂ ಎಚ್ಚರಿಲ್ಲವೆಂದುದನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಿಸ್ಕೂಟಿನ ಮುದ್ದೆಮಾಡಿ, ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಮುದ್ದಿದ. ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿ ಮುದ್ದಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿದ. ಶತಪಥದ ನೆವನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎದ್ದು ತಿರುಗಿದ. ಯಾರೂ ತನ್ನ ಕೃತಿನೋಡಲು ಎಚ್ಚರಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಬಂದೇ ಚಾಪಿಯ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿದ. ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮುದ್ದಿಯನ್ನು ಎಳೆದ, ತುಂಬ ಹೊದೆದು ಮುದ್ದಿಯನ್ನು ಮುದ್ದಿಕ್ಕಿ, ಬಾಯಿಯೊಳಕ್ಕೆ ತುರುಕಿದ. ಅವಸರದಿಂದ

ವೇಗವಾಗಿ, ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿ, ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ, ಸಪ್ತಳಾಗದಂತೆ ನುರಿಸ ತೊಡಗಿದ. ಒಂದು ತುಣುಕು ಮುದ್ದಿ ನ್ವಾಹಾಕಾರವಾದುದೇ ತಡ, ಮೆಲ್ಲನೇ ಮುಸುಕೆಳೆದು, ಯಾರಾದರೂ ಎದ್ದಿರುವರೋ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿಯ ಮುದ್ದೆ ಕರಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ಕೊನೆಯದೆಂದು ದೊಡ್ಡ ತುತ್ತನ್ನು ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟು, ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಕಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಯಾರೋ ಹೊದ್ದ ಕಂಬಳಿಯನ್ನೇ ಕಸಿದರು. ಉಬ್ಬಿದ ಕೆನ್ನೆ ತೋರುತ್ತ ನಿದ್ರೆಯ ನಟನೆ ತೋರಿದ. ತನ್ನ ಉಪವಾಸದ ಹೂರಣವೇ ಹೊರಬಿತ್ತು! ಎಂಬ ದಿಗಲು ಅವನಿಗೆ. ಕಂಬಳಿ ಎಳೆದ ಹುಂಬಣ್ಣನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಬಿಡುವನೇ? ಹೆಸರುಗೊಂಡು ಮೆಲ್ಲನೇ ಕೂಗಿದ. 'ವಿಕ್ರಮಾ' ಎಂದ. 'ಶಾಸ್ತ್ರೀಜೀ' ಎಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಚಾರ್ಯ- ಅಕ್ರಾನೆ ಬೇಚಾಳಿಸ ಎಲ್ಲ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿರುವಿದ. 'ಗಲ್ಲ ಬಾತಿವೆಯಲ್ಲೋ. ಬೆಳಗಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಯುತ್ತೀ' ಎಂದ. 'ಬಾತರೆ ಬದುಕಿಲ್ಲ. ಸೀತರೆ ಸುವಿಲ್ಲ' ಅಯ್ಯೋ, ನಮ್ಮ ಉಪವಾಸದ ಮುಖಂಡ 'ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಎಂದು ಅತ್ತಂತೆ ಮಾಡಿದ. ವಿಕ್ರಮನ್ನು ಚಟ್ಟನೇ ಎದ್ದು ನುಂಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟ.

“ ನೀರು ಬೇಕೇನು ವಿಕ್ರಮಾ? ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಸತ್ತೀ ಮಾರಾಯಾ ? ”

“ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತೀನೆ ಸುಮ್ಮನಿರು.

“ ನಾನೂ ನಿನ್ನಂತೆ ಉಪವಾಸ ! ನಾಳಿನಿಂದ ”

“ ಕೈಮುಗಿವೆ ಭೀಮಣ್ಣ. ”

“ ಹಾಗಾದರೆ ನರಳು. ನಡೆಯಲು ಶ್ರಾಣವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಟಿಸು. ”

“ ಭೀಮಣ್ಣ ಮೆಲ್ಲನೆ.... ”

“ ದೆವ್ವಗಳು ಕುಣಿಯುವ ಹೊತ್ತು. ಯಾರೂ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಗಾಬರಿಯಾಗಬೇಡ ”

“ ಸುಮ್ಮನಿರು ಭೀಮಣ್ಣ ”

“ ನೀನು ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳುವಂತೆ ನರಳು. ನಾನು ಆರೈಕೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ”

ವಿಕ್ರಮನು ನರಳಲೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮನ ಕೀರ್ತಿಯ ಜುಟ್ಟು ಗೆಳೆ ಭೀಮಣ್ಣನ ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ. ಹುಂಬಣ್ಣನು ವಿಕ್ರಮನ ಆರೈಕೆಗೆಂದೇ ಜೇಲರನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ವಿಕ್ರಮನ ಬರಾಕಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ನನಗಾಗಿ ಶ್ರಮ ವಹಿಸುವುದೇಕೆ? ಕಾಯುವವನು ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ನನ್ನಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಬೇಡವೆಂದು ವೇದಾಂತವನ್ನೇ ಸಾರಿದ್ದ. ಉಪವಾಸ ಮರ್ನದ ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿಯೇ — ಹುಂಬಣ್ಣನು, ಆಲ್ಪೋರೆಮು, ಅಂಡಲೆದು, ಕೈಮುಗಿತು, ಕಾಲ್ಪಿದ್ದು ವಿಕ್ರಮನ ಬರಾಕಿಗೆ ಧುಮುಕಿದ್ದ.

ಗಂಜಿಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿಯುವ ಹೊತ್ತು. ಮಾಸ್ತರರು ಧ್ಯಾನಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಮೂರಾತರು ನಳದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಕುಳಿತು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಉಪವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಗಂಜಿಯನ್ನು ತೊಳೆದ ತಿಳಿ ಮೈಮೆತ್ತಿ ಜಾರುತ್ತಿತ್ತು ಎಲ್ಲರ ಸೀರನ್ನು ಗಡ್ಡಕ್ಕೆ, ಡುಬ್ಬಕ್ಕೆ ಉಗ್ಗಿ ಥಾಲೀ ಪಾಟುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಕೊಂಡು, ಬರಾಕಿನೊಳಗೆ ನಡೆದಿದ್ದರು. ಗಣಪತಲಾಲ ಗೋಕರ್ಣದ ಗಣೇಶನೇ ಆಗಿದ್ದ. ವಿಕ್ರಮ!! ಅವನಂತಹ ಆತ್ಮಸಂಯಮಿಗಳೇ ಜೀವಾತ್ಮಲಲವೆಂದು ಡಂಗುರವನ್ನೇ ಹೊಯಿಸಿದ್ದರು. ನರಳಿಕೆ-ಅಶಕ್ತತೆ ಇಂಥ ಬಂದಿವೆ ಮುಂದಾಗಿ. ಬರಾಕಿನವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ವಿಕ್ರಮನ ಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದವನೇ ಭೀಮಣ್ಣ. ನಿಜವಾಗಿ ವಿಕ್ರಮನು ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದ. 'ಉಪವಾಸ ಸಾಕು, ಪಾರಣಿಮಾಡಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, ಹೊರಳಾಟಿದ ವಾರ್ತೆ ಹೊರಕ್ಕೂ ಹರಡಿತ್ತು. ಸೀರಾಯುಗು ಬಂದರು, ಹೋದರು. ವಾರ್ಡರರ ಸರತಿಯೂ ಆಯಿತು. ಬಮುಮು... ಹುಂಬಣ್ಣನ ಹುಂಬಣ್ಣನು ಜೇಲರನು ವೇಗದಿಂದ ಆಫೀಸಿನಿಂದ ಹೊರಡುವನೇ ವಿಕ್ರಮನಿರುವ ಬರಾಕಿನೆದುರು ನಿಂತು—

“ ಮಾಸ್ತರ... ವಿಕ್ರಮ... ಮಾಸ್ತರ ” ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕರೆದ. ವಿಕ್ರಮನು ಹುಂಬಣ್ಣನ ಕಿಗುಟ್ಟಿದ ಬಂದ, ಮಾಸ್ತರು ' ಏನು ಸಾಹೇಬ' ಎನ್ನುತ್ತ ಬಂದರು

“ ಮಹಾತ್ಮರ ಬಿಡುಗಡೆ ಆಯಿತು !! ಸಂತಸದಿಂದ ಹೇಳಿದ ಜೇಲರ. ಬದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಕೇಳಿದ ರಾಜಕೀಯ ಕೈದಿಯೂ ಒತ್ತರ ದಿಂದ ಓಡಿ ತನ್ನ ಬರಾಕಿನವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ‘ಬಿಡುಗಡೆ ಆಯಿತಂತೆ ! ಜೇಲರನೇ ಹೇಳಿದ ‘ಏಳಿತೇಳಿರೇ ಸಾಲುಗೊಳ್ಳಿರೇ ಸಾವಕಾಶ ಜೇಲು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ನಡೆಯಿರಿ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಡಿನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ. ‘ಬಿಡುಗಡೆ ಆಯಿತೇ? ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸುದ್ದಿ! ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಹಾತ್ಮನ ಬಿಡುಗಡೆಯ ವಾರ್ತೆ!!

ಹೋಗಿಬಾ ಗೆಳೆಯಾ !

ಎಂಟು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಬರಾಕಿನ ನಡುವಿನ ವಿಶಾಲ ಬೈಲಿವಲ್ಲಿ, ನೃತ್ಯ—ಹಾಸ್ಯ—ಸಂಗೀತ ರಂಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ, ರಂಗಸ್ಥಳದ ಏರ್ಪಾಡು. ಕೈದಿಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು, ನೋಟದಲ್ಲಿ ಲೀನ ರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅರ್ಜುನನು ದೃಪದ ರಾಜನ ಸಭೆಯಿಂದ ಎದ್ದ. ಮತ್ಸ್ಯಭೇದಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾದ. ಗುರುಹಿರಿಯರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ, ಸಿಂಜನಿಯ ಸ್ವರ ಕೇಳಿಸಿ ಮತ್ಸ್ಯಭೇದ ಮಾಡಿದ. ಪಾಂಚಾಲಿಯು ಇನಿಯನ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಲೆ ತೊಡಕಿಸಿದಳು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೃತ್ಯರೂಪದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಬಾವಿಯ ದಂಡೆಗೆ ಕೊಡವಿರಿಸಿ ‘ ನೀರು ನೀರು’ ಎಂದು ಹಲುಬುವ ಹೊಲತಿಗೆ ಹಾರುವನು ಕಲ್ಲೊಗೆದ. ಹೊಲತಿ ಮೂರ್ಛಿತಳಾಗಿ ಕೆಸರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಳು. ಹಾರುವನ ಹೆಂಡತಿ ಹೆಂಗರುಳಿಂದ ಓಡಿ, ಹೊಲತಿಯನ್ನು, ತೊಡೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಸಂತ್ಪಿಸಿದಳು. ನಟರ ನಿರ್ಗಮನವಾಯಿತು. ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಹಸನಗಳಾದುವು. ಪದಪವ್ಯ ಕೇಳಿಸಿದರು. ಜೀಜೀ ಲಾವಣಿ ಗೀಗೀ ಪದಗಳು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೆಳೆದುವು. ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಗಳು ಕುಳಿತವರನ್ನು ಚೇತರಿಸತೊಡಗಿದವು. ಗುಜರಾಠಿಯ ಗೆಳೆಯರೀವರು ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯ ಗಾಯನಗೈದು ಕೇಳಿದವರ ಮನವನ್ನೇ ಆಕರ್ಷಿಸಿದರು. ಮಹಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಂಧುಗಳು ವಿರಕ್ತಿಯ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿಸಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ

ಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮವನ್ನೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗೊಳಿಸಿದರು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ-
ಗಳನ್ನು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸಾಂಗವಾಗಿರಿಸುವ ಭಾರವು ಮಾಸ್ತರರ
ತಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದಿತು. ಯಾರಿಗೂ, ಯಾವ ಭಾಷೆಯವರಿಗೂ ಅನಾದರ
ತೋರದೇ ಕ್ರಮಪತ್ರಿಕೆ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಕೊಂಕಣಿ
ಭಾಷೆಯೂ ತನ್ನ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ವಿಕ್ರಮನ ಹೆಸರೆತ್ತಿ ಮಾಸ್ತರರು ಕರೆ
ದರು. ಅವನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ನೀಡಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು
ಗಂಟಲು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡ. ಮಾಲಕಂಸರಾಗದ ಆರೋಹ ಅವರೋಹ
ಸ್ವರಗಳನ್ನು ಕುಂಯ್ಯ ಗುಟ್ಟಿದ, ಕಲಿತ ಸಹಸ್ರಾರು ಕಿವಿಗಳಿಗೂ ಕೇಳು-
ವಂತೆ ಹಾಡಿದ.

ನೋಡು ನೋಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜತೇಜದಾವೇಶ

ನಾಡಗಲಿಗಳು ಕಲಿತು ಕೆನ್ನೀರ ಸುರಿಸಿಹಾ || ಪ ||

ಭಾವನಾಸಹವಶನಾಗಿ ವಿಕ್ರಮನು ಹಾಡಿದ. ಕುಳಿತ ಮರಾಠಿಗರೂ
ಅನುಕರಣಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡಿಗರು ಅತಿಮೆಲ್ಲನೇ ಗುಣಗುಟ್ಟಿದರು.
ವಿಕ್ರಮನ ಮೊದಲನೆಯ ಪದ್ಯಮುಗಿದೊಡನೆ, ಪ್ರಚಂಡ ಜನಸಮೂ-
ಹವು ಮೆಚ್ಚಿಕೆ ಕರತಾಡನೆಯಿಂದ ನೀಡಿತು. ಹುಮ್ಮಸುಗೊಂಡ ವಿಕ್ರ-
ಮನು 'ಬಾ, ಭಾರತೇಯಾ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೇವಿಯನು ಅರ್ಚಿಸಲು
ಬಾ, ಬಾ ಭಾರತೇಯ ! ಆ ದೇವಿ ಅಡಿಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಹರು
ಆರೇಂದಿ ? ಮೈನೆತ್ತರದಿ ಅಭಿಷೇಕದರ್ಚನೆಯ ಗೈದ, ಗತವೀರಬಾಂಧ
ವರು.' ಎಂಬುದನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ. ವಿಕ್ರಮನ ಪದ್ಯ
ಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಕುತೂಹಲವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದ್ದಿತು. ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ
ಹಾಡಲು ವಿನಂತಿಯ ಕೂಗುಗಳು ಎದ್ದವು. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ವಿನಂತಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ
ನೀಡಿ 'ಎರಿಸಿ ಹಾರಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವಾ ಬೀರಿರಿ ಶಾಂತಿತ್ಯಾಗದ ಬಲವಾ'
ಎಂಬುದನ್ನು ಹಾಡಿ ಶ್ರೋತೃಗಳಿಗೆ ವಂದನೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕುಳಿತ.

ರಾಷ್ಟ್ರಭಾಷೆಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪದ್ಯಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ತುಕಾ
ರಾಮ, ನಾಮದೇವ, ಏಕನಾಥರ ಅಭಂಗಗಳ ಆಮೃತವಾಣಿಯ ಪ್ರವಾ

ಹವು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸಿತು. ಪುರಂಪರ, ಕನಕ, ವಿಜಯವಿಠಲ, ಜಗನ್ನಾಥ, ಪ್ರಸನ್ನ ವಿಠಲರ ಕತ್ತೂರಿ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಪರಿಮಳದಿಂದ ನೋಹಿತರಾದರು. ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೋತೃಗಳು ತಲೆದೂಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಮರೆತರು. ‘ ಈಳಿನಿಂಬೆ ಮಾವು ಮಾದಲಕ್ಕೆ ಹುಳಿ ನೀರರೆರೆದರಾರಯ್ಯಾ | ಕಳನೆ ಶಾಲೆಗೆ ಓಗರದ ಉದಕವನೆರೆದರಾರಯ್ಯಾ ’ ಎಂದು ಭೈರವಿರಾಗದಲ್ಲಿ ಮಂಜುಲಕಂಠದಿಂದ ಹಾಡಿದಾಗ, ಕುಳಿತವರಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಷಮಹಾದೇವಿಯ ದಿವ್ಯ ಚರಿತೆ ಕೇಳಿದಾಗಂತೂ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೇ ಕರೆದರು.

“ ಇದಕ್ಕೆ ಜೇಲೆನ್ನುವೆ? ” ಕುಳಿತವರಿಬ್ಬರು ಮೆಲ್ಲನೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು

“ ಊಟಕ್ಕೆ ಜೇಲು ! ”

“ ಗಾಂಧಿಯವರ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಪುಣ್ಯದಿಂದ, ಮೂರನೆಯ ಅಂತಃ ಊಟ ದೊರೆಯಿತು ”

“ ಹೌಪಪ್ಪ- ಸಿರ, ಪುರಿ-ಅನ್ನ-ಭಜಿ. ತಿಂದಷ್ಟು ? ”

“ ಉತ್ತರಾದಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮರದ ಕಳೆ, ಜೇಲಿಗೆ ಈದಿನ ಬಂದಿದೆ ನೋಡು. ”

“ ಕೇವಲ ಊಟ ತೊರೆತಿಲ್ಲ. ಈನಾಜ್ಞೆಯ ಭೋಜನ ದೊರೆಯಬಹುದೇ ? ”

“ ಪುಣ್ಯವಂತರಪ್ಪಾ ನಾವು ”

“ ನೂರು ಸಲ ನುಡಿ. ”

ಹಾಸ್ಯಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಾಯದ ನಂತರ ಮಾಸ್ತರರೇ ‘ಋಣಿ’ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಎದ್ದರು. ಜೇಲರ ಪೊದಲಾಗಿ, ಇನಾಪುರದ ಜೇಲಾಧಿಕಾರಿ, ಸೀವಾಯಿಗಳು ಸಹಾಯ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ವಂದಿಸಿದರು, ಕೈದಿಗಳೊಡನೆ, ಕೈದಿಗಳ ಥಾಲೀವಾಟುಗಳಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುವ, ಜೇಲರಲ ವರ್ಣನೆ, ಕರತಾಡನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಯಿತು.

ತಮ್ಮ ನಿದ್ದಾಶ್ಚೆಯ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ, ಸೃಷ್ಟಿಸೃಷ್ಟಿಪುಣ್ಯತೆಯಿಂದ, ಸುಟನಾ ವೈಖರಿಯಿಂದ, ಮಂಜುಲ ಕಂಠದಿಂದ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ವ್ಯಂದಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ-ಪುಷ್ಟಿ ತುಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ನಟ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಚಿರಮುಣಿಯಾಗಿರುವೆ, ಎಂದು ನಾರಿದರು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ನಗೆ ತರಂಗ-ತರಂಗವಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಕಾರಣವೇ ಮಾಸ್ತರರ ಮಾತು ! 'ಶಾಂತರಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೂ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇವೆ' ಎನ್ನಬೇಕೆ? ಮಾನವ ಕುಲದ ಮೂಲವೇ ಮಂಗ ! ಕುಲದ ಓರಿಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೇ ಶಾಂತತನದಿಂದ ನಿಮ್ಮ-ನಿಮ್ಮ ಬರಾಕುಗಳಿಗೆ ತೆರಬೇಕು

§ § § § §

ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮುಗ್ಧರಿಸುತ್ತ ನಡೆದವು. ಹೊಸ ಕೈದಿಗಳು ತಂಡ ತಂಡವಾಗಿ ಇನಾಪುರ ತುರುಮಂದಿಗೆ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಮಾಸ್ತರರ ಕುಲಕೋಟಿಯೇ ಉದ್ಧಾರವಾಗಲೇ ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ ವನು ವಿಕ್ರಮನೂ ಒಬ್ಬ. ಆಶೀರ್ವಾದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತರ ಕಾರಣವಿದ್ದಿತು. ನಿದ್ರೆಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನಿತ್ತಿದ್ದರು. ಭಜನೆಯಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಂದಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದುನಿಂತು ಹದಿನೈದೇ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಜರುಗಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಮಾಸ್ತರರ ಐನಂತಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಬೆಳಗಿನಲ್ಲ, ಸಾಯಂ ಕಾಲ ಸುಶ್ರಾವ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ! ಮನವೇ ಸಂಪನ್ನಗೊಂಡಮೇಲೆ ಮನೋಭಿ ಮಾನ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ವ್ಯಪ್ತರಾಗದೇ ಇರುವರೆ? ವಿಕ್ರಮನ ಚಾಪಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಸಿ ಮೂಲೆಯಲ್ಲ ಇರಿಸಿದವರು ಮಾಸ್ತರರೆ. ವಿಕ್ರಮ ಭಾಷಣಕಾರನಾದರೆ ಮಾಸ್ತರರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು. ಮಾಸ್ತರರ ಭಾಷಣವಾದರೆ ವಿಕ್ರಮನು ಸಭಾಪತಿ ! ಇತರರಿಗೆ? ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನದ ಬಯಕೆ ತಿನ್ನುವವ ರನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ಮಾಸ್ತರರು ಬಲು ಚಾಣಾಕ್ಷರು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಗದ್ದುಗೆ ಏರಿಸಿ ಬಯಕೆ ಪೂರೈ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಪ್ರತಿ ಬರಾಕಿನಲ್ಲಿ ' ಸದ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ' ' ಸಾಕಿಸ್ತಾನ ' ' ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ' ' ಶಾಂಗ್ರೆಸಿನ ಧ್ಯೇಯ ' ' ಸೌರಾತ್ಯ ಭಾರತ ' ' ಕನ್ನಡ

ಸಾಹಿತ್ಯ' ತನ್ನ ತಲೆ ಎತ್ತಲಾರದಂತಹ ಲಠಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಜೋಗನ ಭಾಷಾಂತರದಿಂದ ಜೀಕುತ್ರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯನಾದೆನೆಂದು ಕೀಜಯ' ಎಂದುಕೊಂಡ.

ಮಾಸ್ತರರ ಕಾರ್ಯವು ವೈಶಾಲ್ಯತೆ ಕಂಡಿತು. ಅರ್ಘ್ಯಾತ್- ಬೊಂಗೆ, ರೆಂಬೆ, ಕೊಂಬೆ, ಕೋಡುಗಳೇ ಮೂಡಿದವು. 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಬಿರ' ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ನಾಯಕ, ದಲನಾಯಕ, ಭಾಗನಾಯಕರುಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳಾದವು. ಹುಂಬಣ್ಣನೂ ಭಾಗನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ. ಶ್ರೀ. ಪತ್ತಾರ. ಶ್ರೀ. ಜೋಗ, ಶ್ರೀ. ಗಣಪತಲಾಲ, ಶ್ರೀ. ವಾಟೇಲ, ಶ್ರೀ. ಗಜೇಂದ್ರಗಡ ಜೋತಿ ಪ್ರಭೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ಶಿಬಿರದ ಅಧಿಸತ್ಯ ವಹಿಸಿದವರು. ಸಿಬಿರ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ವಿನಂತಿಯ ಅರ್ಜಿಗಳು ನೂರಾರು ಬಂದವು. ಐವತ್ತಕ್ಕೆ ಮೀರಿಸಲಾರದೆಂದರು ಮಾಸ್ತರರು. ವಯೋವೃದ್ಧ ಹೆಗಡೆಯವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಬಿರ'ದ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವವಾಯಿತು. ನೂಲುವುದು, ನೇಯುವುದು. ತಿನ್ನುವುದು, ಉಣ್ಣುವುದು, ಇತಿಹಾಸ, ಭೂಗೋಲ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ವಕ್ರತ್ವ, ಸಂಗೀತ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಹಾಸ್ಯ, ವೀರ, ಕರುಣ, ಭಯಾನಕ-ಆ-ದ-ರೆ-ಶೃಂಗಾರ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ವರ್ಜ್ಯ ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದಿತು. 'ಪ್ರಪಂಚದ ಮಹಾವಿಭೂತಿಗಳು, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಸಮಗ್ರ ಇತಿಹಾಸ' ಈ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಮಾಸ್ತರರೇ ಗಮನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಭಾಗನಾಯಕನೂ ಅಲ್ಲ- ಹೋಳುನಾಯಕನೂ ಅಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಕನೂ ಅಲ್ಲಾ, ಶಿಷ್ಯನೂ ಅಲ್ಲ ಪ್ರಭುವೂ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಜೆಯೂ ಅಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ. ನಡೆಯುವುದೆಲ್ಲ ಅವನಿರುವ ಬರಾಕಿನಲ್ಲಿಯೇ! ಅವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಲ್ಲ. ಬಾಗಿಲುಕೋಟೆಯ ಸೇವಾದಲ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ನುರಿತಹ. ಸರದಾರ ಡಾ. ಹರ್ದೀಕರರ ಕೈಗುಣಿಯ ಬಡಿತಗಳನ್ನೇ ತಿಂದು, ನೀರ್ಮೂಡಿದವನೆಂದಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕೆ? ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿಕ್ರಮನ ಹೆಸರು ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ನಂಬರಿನ ಬರಾಕು ' ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಓಕ್ಷಣ ಶಿಬಿರ ' ಎಂದಿದ್ದ ಫಲಕವನ್ನು ಹಣೆಗೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಸಿಬಿಠವು ಉದಿತೋ ದಿತವಾಗಿ ನಸ್ಯಸ್ಥೂರ್ತಿಯಿಂದ ವೃದ್ಧಿಂಗಳವಾಗುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದಿತು. 'ನನಗೆ ಪ್ರವೇಶ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ದುರೈವಿ. ಇಂತಹ ಪ್ರಸಂಗ ಜೀವ ಮಾನವಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆಯಲಾರದು' ಎಂದು ಮರುಗುತ್ತಲಿದ್ದರು ಕೈದಿ ಗಳು 'ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿನಗಳಾಗಲಿ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಮಾಸ್ತರರನ್ನೇ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ' ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಶಿಬಿರದ ಶಿಷ್ಯರು ವಾಠ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು ನಾಯಕರ ಅಜ್ಞಾನಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರು. ಸ್ವತಃ ಮಾಸ್ತರರೇ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳೊಡನೆ ಖೋಖೋ ಹೂತೂತು ಆಟವಾಡುವರು ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬೇಸರವಟ್ಟವರಿಲ್ಲ, ಸ್ಮರಾರ್ಥದ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಲ್ಲ. ಮನೆಮಕ್ಕಳೆಣಿಗೆ ಗಮನ ಕೊಟ್ಟವರಿಲ್ಲ ಶಿಬಿರವು ಚಂಡುಮಲ್ಲಗೆ ಮೊಗ್ಗೆಯಾಗಿ, ಮೂನಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ಮಕರಂದವನ್ನು ಹರಡುತ್ತ ಎಡೆಬಿಡದೇ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ವಿಕ್ರಮನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆಲಸಿಯಾದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಥೂರ್ತಿದೇವ ತೆಯು ಬಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು ಸ್ವಹಸನ ಪ್ರಸಿತಾಮಹನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ನೀಡಿ ಬರೆಯಲು ಲೆಕ್ಕಣಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಮಠಮಾನ್ಯಗಳು, ಶ್ರೀಮತ್ಪರಮ ಹಂಸರು, ತರವರಿಯಲ್ಲೆಯವರಮಹಂಸರವಿರಾಟ ಭೃಂಗಾರೂಪಗಳನ್ನು ಸ್ವಹಸನೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದ. ಮಾಸ್ತರರು ಶಿಬಿರದ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿ ವಿಕ್ರಮನಬಳಿ ಕೂಳಿತರು ಶಿಬಿರದ ಕಾರ್ಯಬಾಹುಲ್ಯತೆ ವಿರಾಮನೀಡಿದ್ದರಿಂದ, ಈರ್ಪರೂ ಕೂಳಿತು ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬಂದಕಾರಣ ಕೇಳುವ ಶಿಷ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗದೇ ತನ್ನ 'ಹ್ರಹಸನ' ಪುರಾಣ ಬಿಚ್ಚಿದ. ತಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸರ್ಜೀವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಧನೆಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಪಾತ್ರಗಳ ರಸಪೋಷಣೆ ತಿಳಿಸಿದ. ಪರಮಹಂಸರೇ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಳಿಗೆ, ಮಠಹ ಅಪಾರ ನಂಪತ್ತನ್ನು ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಪ್ರಿಯಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ, ಸನ್ಯಾಸ ತ್ಯಜಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತತಾದುದನ್ನು ಓದಿಯೇ ತೋರಿದ. ವರಮಹಂಸರು, ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಯೌವನ

ವಸ್ಥೆಯವರೆಗೂ ಸ್ವರಸನ್ಯಾಸಿಗಳು. ಪಂಡಿತರು, ನ್ಯಾಯ, ತರ್ಕ, ವೇದಾಂತ ವಾಚಸ್ಪತಿಗಳು. ಚೆಲುವರು. ಭೀಮಬಲಉಳ್ಳವರು, ಅವರ ಮನವು ನಿಸರ್ಗನಿಯಮದಂತೆ ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ನೋತರೆದೋಷವೇ? ಎಂದು ಮಾಸ್ತರರನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ. ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ತಲೆರಾಲಿ ಎದ್ದಿರಬೇಕು ವಿಕ್ರಮಸ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ವಿಕ್ರಮಸಂತಸ ಬರಹಗಾರರ ದಾಳಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಕೇಳಿದರು. ಹೂ ಎಂದರು. ಶಿಬಿರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಕ್ರಮನೇ ಶ್ಲಾಘನೀಯ ಉಪನ್ಯಾಸ ನೀಡಿದ. ಇದುವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂದರ್ಭವೆಂದು ಮಾಸ್ತರರು

“ ಒಂದು ವಿನಂತಿ ಇದೆ ವಿಕ್ರಮರಾವ ”

“ ಮಾಸ್ತರರೇ ಕೊಲ್ಲುವ ಕೆಲಸ ಎಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಿರಿ ? ”

“ ಯಾರನ್ನು ಕೊಂದೆ ? ”

“ ನನ್ನನ್ನೇ ! ‘ವಿಕ್ರಮರಾಯರೇ’ ಎಂದು ಕೊಲ್ಲಬೇಡಿ ಮಾಸ್ತರರೇ! ನಿಮ್ಮೆದುರು ಅಡಿದ ಕೂನು ನಾನು ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಬಹುವಚನ, ಮರ್ಯಾದೆಕೊಟ್ಟರೆ ಕೊಂದಂತೆಯೇ ಸರಿ ”

“ ಬುಟ್ಟುಬಿಡು. ಈಗ ನೋಡು, ನೀನು ಒಂದು ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು ”

“ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕನ್ನಡನಾಡೇ ತಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುತ್ತಲಿರುತ್ತಾಗ, ನಾನು ನಿೂರಿವೆನೂ ಎಂಬ ಅಪವಾದವನ್ನು ಎಂದೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರೆ ”

“ ಸರಿ, ನಿಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ಏರಿಸಿ ಮಾತಾಡಬೇಡ. ನಾಳಿನದಿನ, ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ, ನಿನ್ನಹತ್ತದಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಬಿರದವರು ಏರ್ಪಡಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ”

“ ನನ್ನಿಂದ !! ”

“ ಅದುದು ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ತದನಂತರ, ಶಿಬಿರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಅಮೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ, ”

“ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕೆ ? ”

“ ಒಪ್ಪಿಗೆ ದೊರೆತಿದೆ ಎಂದು ತಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಈಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿರುವೆ”

“ ಅಪ್ಪಣೆ ಎಂದು ವಂದಿಸುವೆ ಮಾಸ್ತರ ”

+ + + + +

ನಿಕ್ರಮನ ಹಸ್ತದಿಂದ ಧ್ವಜರೋಹಣವಾಯಿತು. ಸಹಸ್ರಾರು ತರುಣರು ಮಿಲಿತರಾಗಿದ್ದರು. ತಿಬಿರದವರು, ನಾಯಕನ ಅನುಜ್ಞೆಯಂತೆ ಧ್ವಜವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವು ಕೈದಿಗಳ ಹೃದಯ ಗಲ್ಲರ ಹೊಕ್ಕು, ಮಹತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ನಿಕ್ರಮನು ನಾಯಕನ ವಿನಂತಿಯಂತೆ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭದ ಬಿಡುಬಿಡಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ.

‘ ರ್ಷುಂಡಾಊಂಚಾ ರಹೇಹಮಾರಾ ’ ಎಲ್ಲರ ಕೊರ- ಕೊಲಿನಲ್ಲಿ ಇಂಪಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಗಾಳಿಯ ವೇಗಕ್ಕೆ ಹಾರುವ ಧ್ವಜದಲ್ಲೆ ಅಲೆಗಳೇಳುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಅಲೆಗಳು ಉದಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಅಡಿಯಲ್ಲೆ ವಂದನೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ನಿಂತವರ ಹೃದಯಗಳೂ ಸಂತಸದ, ಭಕ್ತಿಯ, ಜಯಶ್ರೀ ಸಂಚಾರಕ ಅಲೆಗಳು ಉದಯಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು. ನಿಕ್ರಮನು ತನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಧ್ವಜವನ್ನೇ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಸ್ತರರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಜೇಲರನು ಬಂದು ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ಸೂತನಾಡಿಸಿದ. ವದ್ಯ ಪಠನೆ ಮುಗಿದಾಗ ‘ ಏನು? ’ ಎಂದರು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು. ಜೇಲ ರನು ಧ್ವಜ ವಂದನೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಧ್ವಜವಂದನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಸೇವಾದೆಲವ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಕೈದಿಗಳ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೋ ಹೇಳಿದರು. ಬರಾಕಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ನೂಲಿನ ಮಾಲೆಯೊಡನೆ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಮಾಸ್ತರರು ನಿಂತಲ್ಲಿಂದಲೇ ಯಾರೂ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಕೂಡದಾಗಿ ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿದರು. ಕಾರಣ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕೈದಿಗಳು, ತಿಬಿರದವರು ಅಧಿವತಿಗಳ ಆಜ್ಞೆ ಎಂದು ನಿಂತರು. ಮಾಸ್ತರರು ಧ್ವಜದಡಿಗೆ ಬಂದು ಕೈಮುಗಿಸು ನಿಂತರು. ‘ ಬಂಧುಗಳೇ ಎಂದು ಗದ್ದರಿಸಿದರು. ಪಿಸು ಮಾರುಗಳೂ ಇಲ್ಲವಾದವು. ‘ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಲೆತು, ಇವೇ ಧ್ವಜವಡಿಯಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಸ್ವೇಹಿತರೊಬ್ಬರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡಬೇಕಾಗಿವೆ. ಅವರನ್ನು ಈ ಕ್ಷಣವೇ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡ

ತಕ್ಕವರಿರುವೆವೆಂದು ಜೇಲರ ಇಬ್ಬರೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ಕಾರಣ ತಾವೆಲ್ಲ ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲ ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ' ಎಂದರು. ಕೈದಿಗಳು 'ಯಾರ ಬಿಡುಗಡೆ? ತಿಳಿಸಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ!' ಎಂದು ಚಿಕಿತ್ಸಕ ವೃತ್ತಿಯವರಾಗುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಧ್ವಜದ ಬದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತ ವಿಕ್ರಮನೂ 'ಯಾರ ಬಿಡುಗಡೆ?' ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ! ಜೋಗರು ಮುಂಬಂದು, ಸಭಿಕರಿಗೆ ಕರ ಜೋಡಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. " ಮಾನ್ಯರೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಅಜ್ಜುಮೆಚ್ಚಿನ ಗೆಳೆಯರು, ಈ ಜೇಲಿನಿಂಟ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ವಿಶಾಲ ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕವರಿರುವರು. ವಿಕ್ರಮರಾಯರನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದವರು ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ವಾಗ್ವೈಖರಿಯಿಂದ, ಮಂಜುಲ ಕಂಠದಿಂದ, ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ, ಸವಯಾಂತಕರಣದಿಂದ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಂದ ನಾನು ಬಲ್ಲಿ ಅವರ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಜೀವನವೇ ಹಗುರಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಶಾಂತಗುಣಗಳು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸುರಗ ಪರ್ವನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು ನಮ್ಮ ವರಮು ಸ್ನೇಹಿತರು ಚಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸುಖ ದುಃಖಗಳು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಲಿವೆ. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅವರಿಗೆ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ಹಯವಾಲಿಸಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ಸಾಹ ನೀಡಲೇ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕುಳಿತನು ಜೋಗ. ವಿಕ್ರಮನು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಕಂಬಳಿಗಳ ಗಾದಿಯೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಇದಾವುದೂ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದಿತೇನೋ. ಅವನ ಮನವಿಲ್ಲವೂ ಓಡಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಗೆ ಹೊರಟಿತ್ತು. ಧೂಂಡದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಮಾತನಾಡಿದವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ' ಅಂತೂ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಭಾಗ್ಯ ಕಂಡೆನಪ್ಪಾ !' ಎಂದು ಅಂತರಂಗ ಉಬ್ಬರತೆಗೆದ ಗಣಪತಲಾಲರು ' ಎಂಥೆ. ಕೇಂಠೆ-ಭೇಭೇಭೇ ' ಎನ್ನುತ್ತ ವಿಕ್ರಮನ ಗುಣಗಾವ ಗೈನರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗದರು. ಹುಂಬಣ್ಣ ನೆ ಬಂವೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಾಷಣ ಮುಗಿಸಿದ.

ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ವಿಕ್ರಮನ ಸ್ವಭಾವ, ವಿಕ್ರಮನ ಸಂಗೀತ, ವಿಕ್ರಮನ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ, ಸುಹಿತ್ಯ, ಕಥನ ಶೈಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ಎಂದೂ ಮರೆಯದ ಸ್ನೇಹಿತ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೋಗಲೇ ಹೋದರು ಮಾಸ್ತರರು ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸಗಳು ಯಾವವು? ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಾಗವೆ? ಬಿಡುಗಡೆಯಾದವನ ಮೇಲೆ ಎಂತಹ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇದೆ! ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ, ವಿಕ್ರಮರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಏಕನಿಷ್ಠ ಭಕ್ತರು, ಕರ್ತವ್ಯದ ಮಹತಿಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರು. ಭಾವೀ ಹೋರಾಟವು ಅವರಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆಯುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಂಬಿರುವೆ ಎಂದು ದೇವನಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆಯಿಡು, ತಿಬಿರದ ಪತಿಯಿಂದ ನೂಲಿನ ಮಾಲೆ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ಶೋಗನು ತಾನೇ ನೂತ ನೂಲಿನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ 'ನೂಲಿ ಬಾ ಗೆಳೆಯಾ' ಎಂದು ಆಲಿಂಗಿಸಿದ. ಹುಂಬಣ್ಣನ ಮಾಲೆ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದು ತನ್ನದು ತನ್ನದೆಂದು ಕೃಪಿಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಲೆ ಹಾಕಿ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ವಂದಿಸಿ ಸೀಡಿದರು. ಕಾರವಾರದ ಗೆಳೆಯರು. 'ನೂಲಿ ಬಾ' ಎಂದು ಚೆಲುವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ- ಪದಕಹಾರವನ್ನು ಕೊರಗಿಸಿ ತೊಡಗಿದರು. ಎಲ್ಲ ಬರಾಕಿನ ಗೆಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಕಿಂಚಿತ್ ಕಾರಣಕೆ ಎನ್ನುತ್ತ ನೂಲಿನ ಮಾಲೆಯಿಂದ ಆಲಂಕರಿಸಿದರು. ವಿಕ್ರಮನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಧೃಜವು ಪಟವಟನೆ ಹಾರುತ್ತಲಿತ್ತು. ಗೆಳೆಯರಲ್ಲ ವಿಕ್ರಮನ ಕೊರಳು ಭಾರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಅರಿಸಿದರು. ಸಂಕೇಶ್ವರ ದೂವಿನ ಮಾಲೆಗಳೂ ಕೊರಳಲ್ಲಿದ್ದವು. ಹೂವಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳು ಕೈಗಳನ್ನು ಭಾರವಾಗಿಸಿದ್ದವು. ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿ ಗೆಳೆಯನ ಕೈಗೆ ಕೊಡುತ್ತ "ಗುರುಹಿರಿಯರೇ, ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೇ;" ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಮಾತನಾಡಿದ. 'ಬಂಧುಗಳೇ-ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ರನ್ನ ಅಗಲ ದೂರದ ನನ್ನೂರಿಗೆ ಹೊರಡಬೇಕಾದ ದುರ್ದೈವ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಇಂದು ಒದಗಿದೆ ' ನಿಶ್ಚಲಾಂಧನ ಸಮ್ಮೇಲನ ' ವನ್ನು ನಮ್ಮ ನಿಶ್ಚಲಾಂಧನ ಕರೆಗೆ ಗಾಂಧಿ ಮಹಾತ್ಮನು ಅಗರ್ವನೇಯ ದಿನ, ಈ ಚಿಂತ್ನಾಂಧನ ಸಮ್ಮೇಲನದ ಉದ್ಘಾಟನೆ ಮಾಡಿದ ಆಕರವರು

ಕುಟಿಲತೆಯಿಂದ ಸಂವೇಲನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿದರು ಇನ್ನೂ ಕಳುಹುತ್ತಲಿರುವರು. ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಸಲ, ಅದೇಕೆ; ಅನಂತಾನಂತ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಸವರಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಪವೆಂದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಮತವಿದೆ. ವಿಶ್ವಭಾಂಧವ ಸಮ್ಮೇಲನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ತೊಂದರೆ ಆಗಿದ್ದೀತು? ಸಮ್ಮೇಲನವು ಯಶಸ್ವಿ ಲೀತಿಯಿಂದ ಸಾಂಗವಾಗುತ್ತಿರುವುದು, ಸರಕಾರದ ಚಾಣಾಕ್ಷತನದಿಂದ. ಪಂಡಿತರನ್ನು ವೆಚ್ಚಕೂಟ್ಟು ಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಾಗ್ಮಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಸಕಲ ಭಾಷಾ ವಿಶಾರದರು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗೀತಕಲಾ ಕೋವಿದರು, ಕವಿಗಳು, ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು, ನಟಕಾರರು, ಪುರಾಣಿಕರು, ಜೋಯಿಸರು, ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮಿಗಳು, ಸಂವಾರಿಗಳು, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು, ಕಲಾಕುಶಲರು, ಚಿತ್ರಕಾರರು, ಇಂತಹ ಮಹಾನ್-ಮಹಾನ್ ಮೇಧಾವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ವಿಶ್ವಭಾಂಧವ ಸಮ್ಮೇಲನವು ಆಹಂತ್ರಿಸಿದೆ. ಸಕಲ ಜಾತಿ ಭಾಂಧವರನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಸಮ್ಮೇಲನವು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಲಿರುವಾಗ, ಇನ್ನೂ ಸಮಾರೋಪವಾಗುವ ಮೊದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿತು. ಸಮ್ಮೇಲನದ ಸಭೆ, ಚರ್ಚಿತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೂ ಮರೆಯಲಾರೆ. ಈ ಸಮ್ಮೇಲನವು ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ನನಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಸಭೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಶತಕೋಟಿ ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯಪ ಅಂಶವಿದ್ದವರಿಗಲ್ಲದೇ ಇನ್ನಾರಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿತ್ವದ ದೊರೆಯುವುದು. ತುರಂಗಗಳೆಂದರೆ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಗಳೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳುವೆ ನಾನು. ಜ್ಞಾನಸತ್ರಗಳೆಂದು ಹೆಸರೇ ಜೇಲಿಗೆ ಇಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ನಮ್ಮ ಸೂಚನೆ ಇದೆ. ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ತಾವೆಲ್ಲ ಬಂಬಲಕೊಡುವಿರೆಂದೂ ನಂಬಿರುವೆ. ಗೆಳೆಯರೇ— ಇನ್ನೂ ಸಮ್ಮೇಲನವು ನಡೆದಿರುವಾಗ ಬಿಡುಗಡೆ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಅತೀವ ಒಡಕೆ ಸ್ನಿಸಿದೆ. ಗೆಳೆಯರೇ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹೋರಾಟದ ಭಕ್ತರು. ಈ ಸಮ್ಮೇಲನದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ವುನಃ ನಾನು ಬಂದೇ ಬರುವೆನೆಂಬ ಆತ್ಮನಿಶ್ಚಾಸನನಗಿದೆ. ಸ್ವರಾಜ್ಯದೊರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕೊನೆಯ ಹೋರಾಟವಾ

ಯೂ, ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಹೋರಾಟ ಹೂಡಲೇಬೇಕಾಗುವುದು. ಶರಕಿದ್ದೆನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಂತ್ಯತ ಕಠಿಣವಿದೆ. ಒಳಹೊರ ಂಧವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಹೂಡುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ತರವೂ ಒರಬಹುದು ಅಧಿಕಾರಾರೂಢವಕ್ಷವು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಲಿಬಿದ್ದು ನಬಂದಂತೆ ಆಡಳಿತ ಸಾಗಿಸಬಹುದು ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಕ್ಷೀಣ್ಯವಾಗಿ ಖಂಡಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಬರಬಹುದು. ಆಗ ಅಧಿ- ರದಲ್ಲಿರುವವರು, ಪುನಃ ನಮನ್ನು ತುರಂಗಗಳಿಗೆ ಅಟ್ಟಬಹುದು. ಒಹರೇ; ಪ್ರಸಂಚವು ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ವೃಗತಿಯಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷಿಸಿ ನಾವು ಆಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಕೇವಲ ಶಾಂತಿ ಅಹಿಸೆಗಳೇ ರತದ ಮಂತ್ರಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ನಂತರವೂ ನಮ್ಮ ಧೈಯ- ದರೆ, ಸಂವಾದಿಸಿದ ಸ್ವಾತಂತ್ರವನ್ನು ಕಾಲುಶತಮಾನ ಸಹಿತ, ಸಂರ ಳಕೊಳ್ಳಲಾರವು. ಇಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಧಮ ಗತಿಯ ಕವಾಯತ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಲಾಠಿಗಳನ್ನು ಭರದಿಂದ ತಿರು ತ್ತಿರುವಿರಿ. ಬಲಕ್ಕೆ, ಎಡಕ್ಕೆ ನಾಯಕನ ಅಜ್ಜೆಯಂತೆ ತಿರುಗುವಿರಿ. ಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಆ-ದ-ರೆ— ನಿಮ್ಮ ಕವಾ- ತ ಜ್ಞಾನವು ಭಾರತ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಸಲಾರದು ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂರಕ್ಷ- ಯು ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ. ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಗೊಳ- ವ ನಿಶ್ಚನಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಊರೂರಿಗೆ ಆಗಬೇಕು. ವೈನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಂದ್ರಗಳು ಹಳ್ಳಿ-ವಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆ ಎತ್ತಬೇಕು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಾರತೇ- ಯನು ಯೋಧನಾಗಲೇಬೇಕು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕರೆ ಬಂದಾಗ, ರಾಷ್ಟ್ರದೇವಿಯ ವೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಿರುವ ಬಲಿಷ್ಠ ಭಾರತೇಯರು ಅತ್ಯನುಷ್ಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಕು. ವೈಮಾನಿಕರು, ಹಡುಗುಪಡಿಯವರು, ಕಾಲ್ದಲದವರು, ಕಾಳಗದಮಲ್ಲರು, ಶುಶ್ರೂಷಾವಧಕದವರು, ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಬೇಕು- ತಹ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿ ಉದಯವಾಗಲಿ ಎಂದ ರೈಸೋಣ.

ಭಾರತೀಯ ಬಾಂಧವರೆ,

ನೀವೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮನೆಂದು ತೋರಿದ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳನ್ನು, ಮರೆಯಬಹುದೇ ನಾನು. ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಂತೆ, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಂತೆ ಮನುತೆಯಿಂದ ಸಲಹಿದ್ದೀರಿ ನಿಮ್ಮ ಸಹವಾಸವೆಂದರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದುದು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮನು. ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಎಂದೂ ಮರೆಯಲಾರೆ' ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದ. ಸರಲವಾಗಿ ವಿಚಾರಗಳು ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಭಾವಣವೆ ವಿಷಯ ಮುಕ್ತಾಯಿತು. ಮನೆಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಳೆದುಮೆ ಕಾರಣ. ಜೇಲರನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಕೈದಿಗಳು ಬೆಂಬತ್ತಿದರು ರಾಷ್ಟ್ರವೇನತೆಯ ಜಯ ಘೋಷವು ದೇದೀಪ್ಯಮಾನನಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕೈದಿಗಳು ವಿಕ್ರಮನ ಕೈಕಲುಕಿ ' ಹೋಗಿ ಬಾ ಗೆಳೆಯಾ ' ಎಂದು ಸಾವಿರಿಸು ಆಲಂಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೂಲೆ ಹಾಕದೇ ಮರೆತವರ ಸೂಲಮಾರಿಷು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವು. ವಿಕ್ರಮನು ಸಹಸ್ರಾರು ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕ ವಂದನೆ ತಲ್ಪಿಸಿದ ಗೆಳೆಯರು ಅಭೀಷದ ವರೆನೂ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕಳುಹಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು ವಿಕ್ರಮನು ಅಕ್ರಾಸೆ ಬೇಚಾಳಿಸ ನಂಬರಿಸ ಬಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದೊಗೆದ. ತನ್ನ ಬಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನೋಡಿಕೊಂಡ. ಹುಸಿಗೆಯ ಸುರಳಿಯನ್ನು ಬಗಲಲ್ಲಿರಿಸಿ ನಿಂತ. ಬಿಡುಗಡೆಯ ಕಾಗದದೊರೆಯಿತು. ದಾರಿಯ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆಂದು ಎಂಟಾಣಿಗಳೂ ಜೇಲನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವು ಜೇಲರನೂ ವಂದನೆ ನೀಡಿದ. ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಧೈರ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ಒಳಗೆಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸುವರೋ ಎಂದು ಸಂಶಯ ಅವನಿಗೆ. ಬೇಗನೇ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲೀ ಎಂದು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ. ಜಯಕಾರ, ಗೆಳೆಯರ ಮಾತುಗಳು ಬೇಡವಾಗಿದ್ದವು. ಒಳಗಿನ ಗೆಳೆಯರು, ಆಕಾಶವೇ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಜಯಘೋಷಗೈಡರು. ವಿಕ್ರಮನು ಹೊರಬಿದ್ದ. ತಿರುಗಿ-ತಿರುಗಿ 'ಇಸಾಪುರ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ತುರಂಗ'ನ್ನು ನೋಡಿ ಅತ್ಯವಸರವಾಗಿ ನಡೆದ. ಓ-ಡಿ-ದ !!

— ಜಯಹಿಂದ —

